

**FEKETE
ANTAL**

**KERESZTNEVEINK,
VÉDŐSZENTJEINK**

FEKETE ANTAL
KERESZTNEVEINK,
VÉDŐSZENTJEINK

KERESZTNEVEINK, VÉDŐSZENTJEINK

Szerkesztette:
† DR. FEKETE ANTAL
piarista

Második, bővített kiadás

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
az Apostoli Szentszék Könyvkiadója
Budapest

Nihil obstat.
P. Thomas Zárday O. Sch. P.
ensor delegatus

Nr. 174/1992.
Imprimi potest.
Budapestini, die 12. mensis Nov. a. 1992.
P. Dr. Stephanus Jelenits O. Sch. P.
provincialis

ISBN 963 360 764 7

© Dr. Fekete Antal örököse

Szent István Társulat
1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 1.
Felelős kiadó: Dr. Ákos Géza Igazgató
Felelős szerkesztő: Farkas Olivér
Művészeti vezető: Stefán George
Készült 13 A/5 iv terjedelemben (95-002)
Nyomta és kötötte: Zalai Nyomda Rt.
Felelős vezető: Somogyi Tibor ügyvezető igazgató

A MÁSODIK KIADÁS ELÉ

A névadásnak az Ó- és az Újszövetségi Szentírásban egyaránt nagy jelentősége volt. A név utalt viselőjének személyére és jellemére. Máskor meg arra a sajátos hivatásra, amelyet Istentől kapott. Így lett Ábrámból Ábrahám, Jákobból Izrael, Simonból Péter, Saulból meg Pál. S az Isten egyszülött Fia sem véletlenül kapta a Jézus nevet. Ez a név ugyanis annyit jelent, mint Megváltó és Szabadító! Vagy ő talán nem a mi megváltásunkra fogantatott a Szentlélektől és született Szűz Máriától? Ugyanígy találó volt Jézus édesanyjának neve is. Köztudott, hogy a héber Mirjam vagy annak görög, illetve latin változata, a Mária azt jelenti: Istent nagyon szerető, az ördögnek ellenszegülő.

Mindezek alapján érthető, hogy a keresztények is tudatosan és nagy gondossággal választanak nevet gyermekeiknek. Jól tudják, hogy a kereszttségben kapott név egy szenthez kapcsolja gyermekük életét. Ez a szent védi és oltalmazza őt: példájával és közbenjárásával segíti az üdvösségre vezető úton. S ki-kí az ő védőszentjének ünnepén tartja névnapját is.

A szentek kultuszának megerősödésétől kezdve évszázadokon át a keresztény családokban a névválasztás és a védőszentválasztás a legszorosabban egybekapcsolódott egymással. Sok esetben a szülők még azt is természetesnek tartották, hogy a születés, illetve a kereszteleés napja szentjének a nevét adják gyermekeiknek.

A 18. század végétől kezdve viszont a névválasztás kezdett elszakadni a szentek hagyományos tiszteletétől. Egyre több régi, illetve a nyelvújítás korában keletkezett új magyar nevet választottak a szülők gyermekeik számára. Ilyen esetekben az Egyház azt ajánlotta, hogy a megkereszteltek második névként vegyék fel valamelyik közismert védőszent nevét. A két név viselése viszont nemegyszer zavart okozott a mindennapi életben, különösen is a névnapok megünneplése terén.

A hívó katolikusok ezért is vették kezükbe nagy örömmel Fekete Antal piarista atya: Keresztneveink, védőszentjeink c. könyvének 1974-ben megjelent első kiadását. A könyv nagy újdonsága volt, hogy sok kereszt-név eddig nem ismert vagy elfelejtett védőszentjét fedezte fel. S ha ez nem sikerült, egy-egy szent hangzásában hasonló névéhez kapcsolta a kis megkeresztelt különlegesnek számító nevét.

S hogy papjaink és híveink öröme teljes legyen: az egyes keresztnevek szakszerű nyelvészeti magyarázatát is megadta ez a könyv. nem is szólva arról, hogy néhány tömör mondatban rávilágít az egyes védőszentek

jellemének példamutató vonásaira. Ezáltal megsejteti velünk Isten kegyelmének változatos gazdagságát és erejét, amely az ember jószándékú és hűséges igyekezetével párosulva képes megvalósítani az élet-szentség csodáit.

A könyv mostani, második kiadásának előnyére vált, hogy merészen vállalkozott az eddig hivatalosnak tartott Ladó: Magyar utónévkönyv anyagának korrigálására. Sok népszerűtlen és mesterkéltnek tekinthető nevet kihagyott, illetve új neveket pótol.

A keresztnemekkel és védőszentjeinkkel kapcsolatos nagy problémát természetesen szerzőnk sem tudta megoldani. Vagyis nem tudta megteremteni a katolikus egyházi naptár és a világi (állami) naptárak közötti egységet. Ez nem sikerülhetett azért sem, mert az állami naptárak a katolikus naptáraknak a II. Vatikáni Zsinattal kapcsolatos naptárreformja előtti adataira, illetve a protestáns naptárak dátumaira támaszkodnak. Szerzőnk könyvének ez a látszólagos gyengéje azonban nem hiányosságát, hanem az Egyház liturgiájához való őszinte hűségét bizonyítja.

Szívből kívánom, hogy ezt az értékes művet papok és világi hívek egyaránt haszonnal forgassák és tanulmányozzák.

Szombathely, 1992. november 1-jén.

DR. KONKOLY ISTVÁN
szombathelyi püspök,
az Országos Liturgikus Tanács elnöke

TÁJÉKOZTATÓ

A keresztelekor a katolikus gyermek nemcsak nevet, hanem védőszentet is kap. A Magyar Püspöki Kar rendelkezése értelmében már a kereszteleésnek a plébánián való bejelentésekor a gyermek neve alapján meg kell állapítani, hogy ki lesz a védőszentje, mikor lesz a neve napja. A kereszteleési szertartás maga azzal indul, hogy a pap megkérdezi a szülőktől: „Mi a gyermek neve?” A felelet után megnevezi védőszentjét. Csak helyeselni lehet, ha ekkor vagy az előző alkalommal röviden jellemzi is. De már jóval korábban is, amikor a szülők születendő gyermekük nevérol tanakodnak, bizonynyal az is érdeklí őket, hogy kinek mennyel pártfogása alá helyezik, ki a keresztény életnek az a hőse, aki előtte példaképként fog állani. Papoknak és szülőeknek ebben a vonatkozásban akar szolgálatára állni ez a könyv.

A középkor derekától kezdve a névadás és a védőszent megjelölése századokon át magától értetődő, természetes egységet alkotott. Ez a harmónia a 18. század végétől vált kérdésessé, amikor új magyar neveket alkottak, illetve régi magyar, az Árpád-korban használatos neveket újítottak fel, és ilyeneket kívántak adni a szülők a gyermeküknek. Eleinte, egy-két esetben úgy látszott, hogy szerencsés irányt vesz a fejlődés. Az első ilyen nevet, a Dugonics András alkotta *Etelkát* a kezdet kezdetén azonosították Szent Adelheidével, és máig az a védőszentje. Egészen más eset, de ugyanide vág: A nemzet ősidők óta annak tudatában volt, hogy kitűnő királyainak, a Béláknak a neve valamiképpen kapcsolatban van Szent Adalbertével. Mikor aztán elkezdtek ezt a nevet keresztnevként fölvenni, készen állt az illetők részére a védőszent. Csakhogy ez az irányzat nem folytatódott tovább. Egyre több magyar név került forgalomba, a katolikus egyház pedig sem hivatalosan, szervezeten, sem egyes tudós képviselőiben nem mutatott érdeklődést nevek és védőszentek összekapcsolása iránt, hanem megelégedett azzal, hogy az új nevet viselő gyermeknek a kereszteleéskor egy második nevet is adott, egy közismert védőszent nevét. Ebben az időben történt, hogy a naptárak protestáns névnapvatainak szerkesztői „üres” napokra teljesen találomra, minden indok nélkül beosztottak egy-egy magyar nevet. Ekkor alakult ki az a nézet, hogy egy magyar névű személynek csak protestáns névnapja van. Ez volt a helyzet egészen a jelen század harmincas évéig, amikor Meskó Lajos piarista tanár nagy nyelvtudományi felkészültség birtokában mozgalmat indított a magyar nevek felvétele érdekében úgy azonban, hogy ezek mellé a nevek mellé a név hangzása vagy jelentése alapján védőszentet is aján-

lott, névnapul jelölve meg az illető szent egyházi emléknapiját. Legfontosabb művének jellemző, egész mondanivalóját kifejező címe: *Ős-magyar keresztnéveket keresztény szellemben!* (Budapest, 1935)

1971-ben nagy jelentőségű változás történt a keresztnévek területén: Ladó János szerkesztésében megjelent a Magyar utónévkönyv 1827 névvel, köztük a hagyományosokon kívül sok elfelejtett, a használatba vissza nem vett régi magyarral és rengeteg idegennel. Hivatalos kiadványnak számított, és egy darabig azt lehetett hinni, hogy csak ezeket a neveket lehet anyakönyvezni, és csak abban a formában, ahogy őket a jegyzék tartalmazza. Idővel az élet áttörte ezeket a gátakat. Ez a névsor természetesen nem vett figyelembe katolikus szempontokat. Könyvünk első kiadásával (1974) ezt a hiányt igyekeztünk pótolni, ezt a névsort akartuk „megkeresztelni”, azaz egyrészt a nevekhez tartozó védőszenteket ismertetni, illetve másfelől, ha nincs, az ilyen neveket a főnti módon védőszentekkel ellátni. Ez utóbbi eljárás nemcsak a régi magyar, hanem igen sokszor az idegen nevekkel kapcsolatban is szükséges volt. Az volt a célunk, hogy *katolikus szempontból ne legyen akadálya annak, hogy a jegyzék bármelyik nevét felvegyük*, és arra se legyen szükség, hogy olyan második nevet csatoljunk hozzá, amelyet valaha egy szent viselt.

Nyilvánvaló, hogy ha ez a könyv maga kezdeményezte egy-egy névhez éppen egy bizonyos védőszent kapcsolását, vagy akár e célra korábbi próbálkozásokat használt fel, az egyelőre csak ajánlás. De eljőhet az az idő, amikor a nevek viselői és ismerői ezt a kapcsolatot természetesnek, szokottnak fogják találni. Minthogy minden esetben a név hangalakja vagy jelentése az irányadó a védőszent választásában, a szerzőnek nem volt szabad keze, és éppen nem nyíltak tág lehetőségei. Ennek következtében a javasolt védőszentek közül sok az olyan, aki még az egyháziak körében sem ismeretes. Ez különben természetes is, hiszen a szentek legnagyobb részéről csak a hagiográfia szakemberei tudnak. Érvényes ez sok magyar vagy magyarországi vonatkozású szentre is; ezekre pedig védőszentekül való választásukkal, ahol csak lehetett, igyekeztünk ráirányítani a figyelmet. Ugyancsak a névhez való elvszerű kötődés következménye, hogy sok esetben csak az ókori vértanúk, középkori remetéik meg papok és szerzetesek, továbbá nők részére csak férfi szentek sorában sikerült találni megfelelő védőszentet, és ezekre azt mondhatja a mai ember, hogy a hajdan volt világnak ezek az emberei nem vonzóak számukra. Ez kétségtelen, de a bemutatott védőszentekkel kapcsolatban mégiscsak az a fontos, hogy *szentek, azaz hőiesen gyakorolták az isten- és emberszeretetet*: ami pedig ezenfelül még róluk olvasható, csak árnyaltabban akarja bemutatni, hogy milyen viszonyok, életkörülmények között, milyen életpályán gyakorolták ezt az ételszentséget. Az *ételszentség ugyanis időbe ágyazott is, de idők fölötti is*. Egy-egy név régebbi szent viselője után természetesen bemutatjuk ugyanazon név újabb szent képviselői közül a nevezetesebbeket is; ám az a tapasztalat, hogy inkább a régebbit szokás vé-

dőszentül választani és az ő ünnepét névnapként megülni. Az ilyen sok szenttel megáldott nevek mellett, mint épp ez a névjegyzék mutatja, *sok olyan név van, amely még várja a maga saját védőszentjét*. Miért ne érkezhetnék ez magyar földről?

Mint fõnt kifejtettük, könyvünk első kiadása Ladó János Magyar utónévkönyvének az anyagát a védőszentek ismertetésével, illetve kiválasztásával egészítette ki. Az azóta eltelt idő alatt azonban kiderült, hogy a magyar társadalom a Ladó-féle ajánlások, névjavaslatok nagy részét nem tette magáévá: egy, ha nem is hivatalos, de mégiscsak szakfolyóiratban megjelent megállapítás szerint „a Magyar utónévkönyv anyaga csaknem 70 %-ban felhasználatlan” (Magyar Nyelv, 1992. 101. 1.). Ezért ebből a második kiadásból sok nevet kihagytunk, de sajnos nem objektív fölmérés, hanem inkább csak megérzés alapján: a nagyon is idegeneknek, idegenszerűeknek érzett neveket. Ebben a vonatkozásban kikértem a Magyar Nyelvtudományi Intézet tanácsát. Hasonlóképpen abban is, hogy miféle olyan új igények merültek fel, amelyekkel a névsort ki kell egészíteni. Mindkét vonatkozásban a szerző hálás lekötelezettje Bíró Ágnesnek, az Intézet munkatársának. Ha pedig hiba volt valamely név kihagyása, mert valakit épp ez érdekelne, utánanézhethet az első kiadásban.

A nevek eredete és jelentése is szerfõlõtt érdekli a közönséget. Ebben a tekintetben arra törekedtünk, hogy a szaktudomány, a nyelvészet színe elõtt a legteljesebb mértékben megállja a helyét a könyv. Ebben a második kiadásban nyelvészeti szempontból sok névcikk átdolgozásra került részint saját kutatások, részint kedves barátom és rendtársam, Meskó Lajos tanácsai alapján. Neki tartozom hálával az újonnan besorolt nevek nyelvészeti meghatározásában nyújtott segítségért is.

Szólni kell még a könyv egészének és az egyes névcikkeknek a felépítésérõl. A törzset a nevek ábécérendben való jegyzéke alkotja, elõbb a férfi- azután a nõi neveké. Ezt a sorrendet az indokolja, hogy igen sok esetben a férfinevek az elsõdlegesek, a nõi nevek pedig ezek átalakított formái, és helyénvalóbb a könyv második részébõl visszautalni az elsõre, mint fordítva. A névjegyzék után a könyv függelékében a valóban használt neveeknek a naptári rend szerint való csoportosítása és a források felsorolása következik.

Az egyes névcikkek élén természetesen maga a név áll. Itt már a betûtípus jelzi, hogy *magyar vagy nem magyar, idegen névvel van-e dolgom*. A magyar nevek félkövér nagykapitál (pl. **ÁKOS**), a megmagyarosodottak álló nagykapitál (pl. ANTAL), az idegenek kiskapitál (pl. ADALBERT) betûkkel jelentkeznek.

A nevek ilyen szempontú minõsítésérõl kissé részletesebben kell szólni. Elõször is utalni kell arra, hogy a magyarság finnugor (magyar) nyelvû és különféle törökös (sõt egyéb) nyelvû népelemekbõl forrott össze azzá a nemzetté, amely ezt a hazát elfoglalta. Ennek a népnek a névkincse magyar név. Ha tehát sok névrõl azt olvassuk, hogy török eredetû, ne azokra a törökökre gondoljunk, akikkel oly hosszú idõn át harcban álltunk, és

akik másfél századon át uralmuk alatt tartották hazánk jó részét. Magyar nevek továbbá *magyar írók és nyelvújítók tudatos névalkotásai*. Magyar név azután minden olyan név, amely a *magyar nyelv életében lett* (esetleg idegen eredetű) *közzsóból tulajdonnévvé*. De nem soroljuk ide az olyan újabb keletű névalkotásokat, amelyek mint közszavak ma is idegen szavak, és amelyekről nem lehet azt állítani, hogy a magyar nyelvben már tulajdonnévvé lettek. Az olyan újabb keletű nevet viszont, amelyek mint közszók magyar szavak, a magyar nevek közé számítjuk. Ide tartozik még *néhány rokon* (besenyő, finn, hun, kun, mongol) *nyelv és nép köréből való név* is. Különleges indokolással és elvi engedménnyel ide osztjuk be az *Aladár, Atilla, Attila, Csörsz* nevet is.

Megmagyarosodott neveknek – nyelvészeti alapon állva – azokat a neveket tekintjük, amelyeknek hangalakja nálunk módosult, az idegen eredetűtől eltérő formát öltött – vagyis nem *meghonosodott*, hanem *megmagyarosodott* nevekről beszélünk. De nem számítjuk megmagyarosodásnak, ha az idegen nyelvi a betű helyén a magyarban is ugyanez a betű áll, bár a magyar *a* hang lényegesen különbözik a latin és a többi nyelv *a* hangjától. Példa lehet az *Anna*, amelyet egyformán ír le, de nem egyformán ejt a magyar és a latin nyelv. Hasonlóképpen nem tekintjük megmagyarosodott neveknek azokat a latin jövevényeket, amelyekben a régi hazai olvasási mód szerint ma is *s* hangot ejtünk, jöllehet a mai latin olvasat szerint ott *sz* hang van (pl. *Dárius, Jónás*).

A többi nevet *idegen névnek* mondjuk, ha még oly régi használat vagy mai elterjedtség honosította is meg őket. De ezek önállósult becézései megmagyarosodott neveknek számítanak.

A név után rövid *nyelvészeti magyarázat* következik: *a név eredete és jelentése*. Ha magyar névről van szó, a következő megjelöléseket olvashatjuk: *ősmagyar név*, *őmagyar név*, régi magyar név, újmagyar név. *Ősmagyar neveknek* nevezzük azokat, amelyek kimutathatóan már Szent István előtt is használatosak voltak (néha ez vitatható, mint pl. *Szabolcs, Szemere* esetében); *őmagyar neveknek* hívjuk a középkori forrásokban megtalálható neveket; a *régi magyar név* tulajdonképpen óvatos megállapítás: lehet, hogy az előbb említett korszakokból valók, de a jelen könyv szerzője nem tud előfordulásukról; *újmagyar név* a középkor utáni időben, főként a 19–20. században keletkezett név. Idegen eredetű nevek esetében jelezzük azt a nyelvet, amelyben a név keletkezett és értelemmel bír; de itt meg kell jegyeznünk, hogy igen sok esetben a latin volt az a nyelv, amely a nevet felénk közvetítette. Szentírási eredetű neveknél azonban ezt a minősítést olvashatjuk ahelyett, hogy a név héber vagy arámi eredetű. Keresztény ember szemében ez a lényegesebb, és ezek a zsidó nevek csak azért honosodtak meg nálunk, mert az üdvösségtörténet nevezetes személyiségei viselték.

A név nyelvészeti magyarázata után következnek a *rokon nevek* és a *védőszent(ek)*. Ez utóbbiak közül az első neve elől (tehát aki közvetlenül következik a „Védőszent” szó után) az ismétlés elkerülése céljából elhagytuk a „Szent” jelzőt. A „kapcsolt” (azaz a keresztnévvel nem azonos

nevű) védőszent nevének jelentését általában csak akkor magyarázzuk, ha magának a keresztnévnek a jelentése ismeretlen, vagy a védőszent nevének a keresztnévhez való kapcsolása a két név jelentésbeli azonossága vagy hasonlósága alapján történt. A védőszentek nevét a lehetőség szerint eredeti vagy latin formájában közöljük; ezzel megtakarítjuk a név nyelvészeti magyarázatában annak az idegen nyelvi előzménynek a megemlítését, amelyből a magyar név fejlődött.

A védőszent megnevezése után annak pár mondatos vagy szavas jellemzése következik, mindig megjelölve a helyet és a kort, ahová ezek az adatok kapcsolódnak.

A szent egyházi ünnepe – amely egyúttal az illető keresztnév viselőjének *névnapja* – fejezi be a névcikket. Itt kell megemlíteni, hogy azelőtt szököévből február 24-e után e nap kihagyásával egy nappal hátrább volt szokás tolni a szentekről való megemlékezéseket. Jelenleg azonban így járunk el: „Az ünneplésekben nincs változás, azon a napon végezzük, amelyikre a naptár jelzi.” (Az imaórák liturgiája) Az első kiadással ellentétben ez a második a névünnepek tekintetében nem tesz különbséget közönséges és szököév között.

E könyv használoinak eligazítására azt még el kell mondanunk, hogy a közelmúlt világban az állami naptárakhoz állami névnapjegyzék is készült, mégpedig a régi katolikus naptáraknak a II. Vatikáni Zsinattal kapcsolatos naptárreform előtti közismert adataiból, magyar és több idegen névnek a régi protestáns naptárakban található dátumaiból, valamint több névnek a még szabad napokon való önkényes elhelyezéséből. Ezek a névnapdátumok találhatók évről évre a naptárakban, és ezeket a névnaposokat köszönti reggelente a rádió. Mondanunk sem kell, hogy ezeknek a névnapdátumoknak a katolikus egyház liturgikus életéhez, a szenteknek a katolikus egyházban folyó tiszteléséhez az esetek többségében semmi közük sincs.

Könyvünk – bár nem előzménytelen – újsága abban van, hogy a nevek felől közeledik a szentekhez, nem pedig fordítva. Teszi ezt azzal az óhajjal, hogy szenteljék meg őket és viselőiket.

A RÖVIDÍTÉSEK MAGYARÁZATA

?	= bizonytalan	pl.	= például
→	= lásd!	sk(k).	= és a következő(k)
†	= meghalt;	sz.	= század
+	= plusz	tl.	= tudnillik
c.	= című	u.	= után
e.	= előtt	ul.	= ugyanis
ill.	= illetőleg, illetve	ún.	= úgynevezett
J., j.	= jelentése	uo.	= ugyanott
k.	= körül v. között	Ü., ü.	= ünnepe
kb.	= körülbelül	v.	= vagy
Kr. e.	= Krisztus előtt	Vö., vö.	= vesd össze
l.	= lap	vsz.	= valószínűleg
L., l.	= lásd!		

Boldogasszonyunknak ajánlva

Férfinevek

A, Á

ABA Ómagyar név. Török eredetű. J.: apa. Rokon nevek: *Abony*, *Absa*. Védőszent: *Paternus* (=atya, ti. jóságú); bencés szerzetes volt, és a mai Franciaország területén levő kolostorokban élt. Egy alkalommal útonállók támadták meg egy erdőben; lelkükre beszélt, hogy javuljanak meg, és ezért dühükben megölték (†726 k.). Ü.: nov. 12.

ÁBEL Ószövetségi név. J.: (?) lehelet, mulandóság, esetleg: fiú. Ádám és Éva fiának ünnepe: jan. 2. Lehet védőszentje *Abel*, lobbos-bencés szerzetes, majd 743-tól reimsi (ma: Franciaország) érsek (†750–760 között) is. Ü.: aug. 5.

ABONY Az *Aba* név kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott! Védőszentje lehet *Szent Paternianus*, 5. sz.-i bolognai (Itália) püspök is. Ü.: júl. 12.

ÁBRAHÁM Ószövetségi név. J.: a sokaság atyja, fölséges atya. Rokon nevek: *Ábris*, *Ibrány*. Az ószövetségi *Ábrahám* patriárka (Kr. e. 19–20. sz.), aki „atyja mindenkinek, aki hisz” (Róm 4, 11.), példaképe a keresztényeknek is. Ü.: okt. 9. Van keresztény *Szent Ábrahám* is, a Keletről származó, majd Galliában (a mai Franciaország) szent életet élt remete (†476 k.). Ü.: jún. 15.

ÁBRIS Az *Ábrahám* név kicsinyítőképzős alakja. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Ábrám* (*Ábrahám*), szirlai remete (†360 k.). Ü.: márc. 16.

ABSA Régi magyar név. Az → *Aba* név kicsinyítőképzős származéka, amely utóbb egybefolyt az → *Absolon* becéző alakjával. Védőszent: *Abakum*, római vértanú († vsz. 304 k.). Ü.: jan. 19.

ABSOLON Ószövetségi név. J.: a béke atyja. Rokon név: *Absa*, *Axel*. Védőszent: *Absolon*, a kappadóciai (Kis-Ázsia) Caesareában vsz. az 1. sz.-ban szenvedett vértanú. Ü.: márc. 2.

ACHILLES Görög eredetű név. J.: a kigyó fia (?). A név régi magyar formája: *Ehellös*. Védőszent: *Achilleus*, római vértanú. Alakját testvérével, Nereuséval legendák fonják körül; ez viszont arra mutat, hogy nagy tiszteletben részesültek († vsz. 304 k.). Ü.: máj. 12. A keresztény ókor ismer egy másik *Szent Achilleus* szerep-vértanút is (†212). Ü.: ápr. 23.

ACSÁD Ómagyar név. Jelentése bizonytalan. Védőszent: *Acatius* (j: ár-tatlan), szerémi (a római kori Pannóniában, a Dráva-Duna-Száva szögében) vértanú. Ü.: jan. 2. Védőszentje lehet *Agathius* (*Aca-thius*), katonatiszt vértanú is (†306 k.). Ü.: máj. 8.

ADALBERT Germán eredetű név. J.: nemes és fényes, vagyis előkelősége révén híres. Védőszent: *Adalbert*, püspök, vértanú (†997). Vö. *Béla*. Ü.: ápr. 23.

ÁDÁM Ószövetségi név. J. a Szentírás-magyarázók szerint: vörös földből való. Az emberiség ősatyjáról december 24-én emlékezik meg az Egyház.

ADEODÁT Latin név. J.: Istentől adott. Rokon név: *Deodát*. Védőszent: *Deodatus*, nevers-i (a mai Franciaországban) püspök; élete végén remeteségbe vonult (†679). Ü.: jún. 19. Másik védőszent: *Deusdedit* (=Isten adománya), pápa, hitvalló (†618). Ü.: nov. 8.

ADOLF Germán eredetű név. J.: nemes farkas. Védőszent: *Adolf*, west-fáliai grófi családból származó cisztercita szerzetes, majd os-nabrücki (Németország) püspök, a pestises betegek odaadó ápolója (†1224). Ü.: febr. 11. Másik védőszent: *Adolf*, angliai származású utrechti (ma: Hollandia) püspök (†642?). Ü.: jún. 17.

ADONY Ómagyar név. Jelentése ismeretlen. Védőszent: *Anthelm* (=Isten védence); a franciaországi Grenoble-ban levő karthauzi kolostor priorja és így az egész rend feje volt; a pápa parancsára püspökké lett, de 12 évi működés után visszavonult a kolostorba (†1178). Ü.: jún. 26.

ADORJÁN Latin eredetű név. J.: a Velence tartományban levő Hadria városából való férfi. Rokon nevek: *Adrián*, *Arián*. Védőszent: *Hadrianus*, nikomédiai (Kis-Ázsia) vértanú. Legendás élettörténete szerint egyházüldöző császári hivatalnokból, rendőrtisztból lett keresztény (†303 k.). Ereklýei a középkorban Flandriába kerültek, és ezért terjedt el tisztelete óriási mértékben a Rajna vidékén. Ü.: márc. 4. és szept. 8. Ugyanabban az időben szenvedett vértanúságot a palesztinai Caesareában egy másik *Szent Hadrianus* (†308). Ü.: márc. 5.

ADRIÁN A *Hadrianus* név változata. A továbbiakat l. az *Adorján* név-cikkben!

AGÁD Régi magyar név. Valószínűleg török eredetű. Védőszent: *Agatho* (=jó, nemes), pápa (678–681). Tévitanítókkal, főként az ún. képprombolókkal való küzdelemben telt el rövid kormányzásának ideje. De nevének is igyekezett megfelelni: senki sem távozott tőle vigasztalás nélkül. Ü.: jan. 10.

AGGEUS Ószövetségi próféta neve (Kr. e. a 6. sz.). J.: ünnepl, vidám. A prófétáról júl. 4-én emlékezik az Egyház. Keresztény szent: *Aggeus*, bolognai vértanú (†300 k.). Ü.: jan. 4.

AGMÁND Ósmagyar név. Jelentése ismeretlen. Védőszent: *Amandus* (=szeretetreméltó), szerzetes, majd püspök, a belgák apostola (†676). Ü.: febr. 6.

ÁGOST Rokon név: *Ágoston*. Mindkettő a latin *Augustus*ból származik. J.: fenséges, fennkölt. Védőszent: *Gazotti (Kazotics) Boldog Augustus (Augustinus)*, dalmáciai származású domonkos szerzetes, majd zágrábi püspök. Károly Róbert királyunk (1308–1342) megválasztása idején, majd uralkodása első éveiben a magyar politikai életben is jelentős szerepet vitt (†1323). Ü.: aug. 3. és 8.

ÁGOSTON A név eredetét és jelentését l. az *Ágost* rokon név rovatában! Védőszent: *Ágoston (Augustinus)*, hippói püspök, egyházdoktor, a keresztény ókor legnagyobb bölcselője és a nyugati egyház legzseniálisabb hittudósa (†430). Ü.: aug. 28. Másik védőszent: *Ágoston*, Canterbury érseke, Anglia apostola (†604). Ü.: máj. 27.

ÁHIM A *Joakim* név önállósult rövidülése. A továbbiakat l. ott!

AHMED Arab eredetű név. J.: dicséretre méltó. Régi magyar formája: *Amhát*. Védőszent: *Honoratus* (=tisztelt, tiszteletre méltó); Lerin szigetén (a mai Franciaországban) kolostort alapított, számtalan tanítványának volt bölcs lelki vezetője; utóbb Arles püspöke (†420). Ü.: jan. 16.

AJÁD Régi magyar név. Jelentése ismeretlen. Védőszent: *Aichard(us)* (=olyan erős, mint egy kard), a mai Franciaország területén levő Jouin szerzetese, majd jámborságával és tudományával világoskodó apátja (†687). Ü.: szept. 15.

AJÁNDOK Ómagyar név, utolsó magánhangzójában a régiesebb alakkal – megkülönböztetésül a hasonló női névtől. Úgy értendő, hogy a gyermek Isten ajándéka. A védőszentet: *Donatust* l. a *Donát* névcikkben! Ü.: aug. 7., ill. febr. 17.

AJTONY Ósmagyar név. Török eredetű. J.: arany. Védőszent: *Aureus* (=aranyos), mainzi (ma: Németország) püspök, a hun hadjárat áldozata (†451). Ü.: jún. 16. Vagy: *Szent Aurelius* (=aranyos), córdobai vértanú. L. az *Aurél* név rovatában! Ü.: júl. 27.

AKÁCS A latinositott görög *Achatius* (=ártatlan) rövidülésének régi, magyaros alakja. Védőszent: *Acathius*. L. az *Acsád* névcikkben! Ü.: máj. 8.

ÁKOS Ómagyar név. Török eredetű. J.: fehér sólyom. Védőszent: *Achatius* (†125 k.), örmény vértanú. Élettörténete kései keletű és eléggé mesés színezetű, de ő a 14 segítő szent egyike. Jún. 22-i ünnepe a magyar naptárakban a legrégebb Ákos-nap. Más védőszent: *Acathius* szerémi (l. az *Acsád* névcikkben!) vértanú. Ü.: jan. 2.

ALADÁR Szláv eredetű köznévből (j.: udvarházi elöljáró) lett középkori magyar név vagy megmagyarosodott szláv név. Magyar névnek – elvi engedménnyel – mondat vonatkozása miatt tekintjük; Kézai S. ui. gestájában ezt a maga korában ismert nevet visszavetítve *Aladárnak* mondja Attila fiát. Védőszent: *Eleutherius* (=szabad ember, nemes), püspök a mai Belgium területén (†531; ü.: febr. 20.) vagy az ugyanilyen nevű pápa (†189 k.), akit az Egyház sok gondja, fáradsága miatt vértanúként tisztel, jóllehet nem halt erőszakos halált. Ü.: máj. 26.

ALADIN Germán eredetű név. J.: kis öreg. Védőszent: *Altmann* (=tapasztalt öreg), passauai (Bajorország) püspök; az ún. invesztitúra-harcban az Egyház jogai mellett szállt síkra, ezért száműzetésben kellett meghalnia (†1091). Ü.: aug. 8. Másik védőszent: *Alto* (=élemedett), Bajorország egyik apostola, kolostoralapító és apát (†760 k.). Ü.: febr. 9.

ALAJOS Germán-német eredetű név. J.: egészen bölcs. Védőszent: *Gonzaga Szent Alajos (Aloisius)*, a mantuai örgróf elsőszülött fia, a tisztaság hőse; pestises betegek ápolása közben kapott fertőzés következtében mint jezsuita papnövendék halt meg 24 éves korában (†1591). Ü.: jún. 21.

ALÁN A bretonból származó angol eredetű név. J.: fuvalás, furulyás (?). Védőszent: *Alanus*, nem egészen hiteles adatok szerint cisztercita szerzetes, majd püspök; élete végén visszatért a clairvaux-i apátságba (†1160). Ü.: okt. 14. és nov. 25. Másik védőszent: *Boldog Alanus*, francia domonkos, a rózsafűzér nagy terjesztője (†1475). Ü.: szept. 8.

ALBERT A germán *Adalbert* német rövidülése. Jelentését l. ott! Védőszent: *Nagy Szent Albert*, egyházdoktor, párizsi, kölni főiskolai tanár; domonkos volt, és rendkívüli tudománya miatt – amelyben a középkori viszonyokhoz mérten igen jelentős helyet foglaltak el a természettudományok is – nevezték el már kortársai *Nagynak* (†1280). Ü.: nov. 15. Két szentéletű középkori magyar pálos szerzetesnek, *Thar-Ispán Boldog Albertnak* és *Csanády Boldog Albertnak* május 9-én, ill. 28-án van az ünnepe; aug. 7-én pedig *Szicíliai Szent Albert* karmelitáé (†1306).

ALBIN Két név, a latin *Albinus* (=fehér) és a germán *Alwin*, *Albuin* (=nemes barát) egybeesése. Védőszent: *Albinus*, szerzetesapát, angers-i (a mai Franciaország területén) püspök (†554). Ü.: márc. 1. Vagy: *Szent Albuin*, brixeni (Tirol) püspök (†1006). Ü.: febr. 5.

ÁLDOR Talán a germán *Adelreich* (=nemes fejedelem) név *Alderik* változatának magyarosodott formája. A nyelvújítók ezt a szót ajánlották az „áldozópap” fogalmára – kevés sikerrel. Védőszent: *Alderich*, premontrei rendi tiszteletreméltó (hivatalosan boldoggá nem avatott) laikus testvér (†1200 k.). Ü.: febr. 6.

ALEX A görög *Alexis* (=védelem), *Alexiosz*, latin *Alexius* (=védő), görög *Alexandrosz*, latin *Alexander* (=férfiakat v. férfiktól megvédő) német megrövidülése. Védőszent: *Falconieri Szent Alexius*, a szervita rend hét alapítójának egyike (†1310). Ü.: febr. 17.

ALEXANDER Ebből a görög-latin névből (j.: férfiakat v. férfiktól megvédő) alakult ki a magyar *Sándor*. A további összes tudnivalókat l. ott!

ALFONZ Germán eredetű név. J. kb. ez: kész arra, hogy nemességével kitűnjön. Védőszent: *Liguori Szent Alfonz*, nápolyi ügyvéd, majd pap, a redemptoristák alapítója, püspök, erkölcsantudós, egyházdoktor (†1787). Ü.: aug. 1. Másik védőszent: *Rodriguez Szent Alfonz*; család-

- ja halála után jezsuita laikus testvér lett, és több mint 30 éven át portási tisztet töltött be (†1617). Ü.: okt. 30. és 31.
- ALFRÉD** Germán eredetű név. J.: tündérek segítségével ad tanácsot. Védőszent: *Alfred*, angol király, országának megvédelmezője és újjáépítője (†899 v. 901). Csak angol naptárak sorolják a szentek közé; tisztelete nem lett általános, mert a dánok és a normannok, akik ellen egész életében küzdött, és halála után meghódították az országot, nem túrték tiszteletét. Ü.: okt. 28. Más védőszentek: *Alfred (Alfrík)*, bencés, majd Canterbury (Anglia) érseke, nagy tudós (†1005/06). Ü.: aug. 28. és nov. 16. Vagy: *Szent Alfred (Altfried)*, Hildesheim (Németország) püspöke, templomépítő, kolostoralapító (†874). Ü.: aug. 15.
- ALI** Arab eredetű név. J.: lenséges, fennkölt. Védőszent: *Alypius*, tagastei (Észak-Afrika) püspök, → Szent Ágoston tanítványa, barátja és munkatársa (†430 k.). Ü.: aug. 15.
- ÁLMOŚ** Ósmagyar név. Török eredetű. J.: ajándék, vétel. Védőszent: *Almachius*, Keletről Rómába került szerzetes; meg akarta akadályozni a jan. 1-jei pogány játékokat, és ezért megölték (†391). Ü.: jan. 1.
- ALPÁR** Ómagyar név. Török eredetű. J.: vsz. hős férfi. Védőszent: *Alexandrus* (=férfiakat v. férfiaktól megvédő), pannóniai vértanú katona (†300 k.). Ü.: márc. 27.
- AMADÉ** Latin eredetű név. J.: szeresd az Istent! Védőszent: *Boldog Amadeus*, Szavoja hercege és védőszentje, a keresztény fejedelem mintaképe (†1472). Ü.: márc. 30. Vagy: *Szent Amadeus*, cisztercita, majd lausanne-i (Franciaország) püspök (†1159). Ü.: jan. 28.
- AMAND** Latin eredetű név. J.: szeretetreméltó. Védőszent: *Amandus*, püspök, a belgák apostola; hithirdető művének megerősítésére és fenntartására több kolostort alapított (†676 v. 679). Ü.: febr. 6. Vagy: *Szent Amandus*, a mai Strassburg püspöke 350 k. Ü.: okt. 26.
- AMBOS** Az *Ambrus* név magyar kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Boldog Ambrosius*, sienai (Itália) származású domonkos szerzetes, → Nagy Szent Albert tanítványa. Olaszország egyes vidékein különösen a jegyespárok tisztelik benne pártfogójukat (†1285/87). Ü.: márc. 20.
- AMBRÓ** Az *Ambrus* név magyar kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!
- AMBRUS** Görög eredetű név. J.: halhatatlan. Rokon nevek: *Ambos*, *Ambró*. Védőszent: *Ambrosius*, Milánó püspöke, a négy nagy nyugati egyházdoktor egyike, → Szent Ágoston megtérítője (†397). Ü.: dec. 7.
- ANASZTÁZ** Görög eredetű név. J.: a feltámadott. Védőszent: *Anastasius*, perzsa származású katona, majd szerzetes és vértanú (†628). Ü.: jan. 22. Vagy: *I. Szent Anastasius*, pápa (†401). Ü.: ápr. 27. és dec. 19.
- ANATOL** Görög eredetű név. J.: napkeleti országból való. Védőszent: *Anatolius*, caesareai (Palesztina), majd laodiceai (Szíria) püspök, matematikus és csillagász (†283). Ü.: júl. 3.

- ANDOR Az → *András* név régi *Andorjás* formájából vagy inkább a görög-latin *Andronicus* (j.: győzelmes férfi) magyar *Andornok* alakjából rövidült név. Védőszent: *Andronicus*, 4. sz.-i hitvalló; Isten akaratában megnyugodva viselte el két gyermekének elvesztését; felesége kolostorba vonult, ő pedig Palesztina szent helyeit látogatta. Ü.: okt. 9. Vagy: *Szent Andronicus*, efezusi (Kis-Ázsia) polgár, bátor hitvallásáért Tarsusban gladiátoroktól kivégzett vértanú (†304). Ü.: okt. 11. Többnyire azonban → *Szent András* apostolt tekintik védőszentjüknek e név viselői. Ü.: nov. 30.
- ANDOS Az *András* név régi magyar becéző formája. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *András (Zoerárd, Szórád)*, lengyel származású Zobor-hegyi (Nyitra m.) szerzetes, majd a Trencsén környéki sziklakai barlangban kemény önmegtagadó életet folytató remete (†1010 k.). Életét az első magyar író, Boldog Mór, pécsi püspök (l. a *Mór* név rovatában!) írta meg. Ü.: júl. 17.
- ANDRÁS Görög eredetű név. Latin formája: *Andreas*. J.: férfias. Rokon nevek: *Andor, Andos, Bandó, Bende, Endre*. Védőszent: a mintegy 60 ilyen nevű szent közül a legkiemelkedőbb *András* apostol, az Úr első tanítványa, Szent Péter testvére. Patraszban (Görögország) szentvedett vértanúhalált 60–62 k. Ü.: nov. 30. Más védőszentek: *Corsini Szent András*, karmelita, Fiesole (Itália) püspöke (†1373). Ü.: febr. 4. *Avellino Szent András*, olasz teatinus szerzetes (†1608). Ü.: nov. 10.
- ANGELUS Görög eredetű latin név. J.: Isten követe, angyal. Régi magyar formája: *Angyalos*. Védőszent: *Angelus*, karmelita, vértanú; Szicíliában hirdette az igét (†1220). Ü.: máj. 5.
- ANICÉT Görög-latin eredetű név. J.: legyőzhetetlen. Védőszent: *Anicetus*, pápa (†166 k.). Ü.: ápr. 17.
- ANTAL Latin eredetű név. Latin formája: *Antonius*. J. talán: előljáró, fejedelem. Rokon név: *Antos*. Védőszentek: *Remete Szent Antal*, a keresztény ókor legnagyobb remetéje, 105 évéből 80-at az egyiptomi sivatagban töltött; lassan remetetelep alakult ki körülötte; ez volt a szerzetesi közösség első, kezdetleges formája (†356). Ü.: jan. 17. *Páduai Szent Antal*, portugál származású páratlan hatású ferences hitszónok, egyházdoktor, a legnépszerűbb szentek egyike (†1231). Ü.: jún. 13. *Zaccaria Szent Antal Mária*, szerzetalapító (†1539). Ü.: júl. 5.
- ANTOS Az *Antal* név magyar kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott! Védőszent az ott felsoroltakon kívül: *Magyarországi Boldog Antal*, aki zarándokként került Itáliába, és Folignóban betegápolásnak szentelte életét (†1398). Ü.: máj. 13.
- ANZELM Germán eredetű név. J.: Az istenség védelme alatt álló. A név régi magyar formája: *Enzsel*. Védőszent: *Anselm*, Canterbury (Anglia) érseke, egyházdoktor, az Egyház jogainak kemény védelmezője (†1109). Ü.: ápr. 21.
- ANYOS Görög-latin eredetű név. Jelentése ismeretlen. Védőszent: *Anianus*, alexandriai (Egyiptom) püspök, → *Szent Márk* evangélista

- utóda (ü.: ápr. 25.) vagy egy hasonló nevű, ír származású 7. v. 8. sz.-i németországi vándor aszkéta (ü.: nov. 15.).
- APOLLINÁR** Latin eredetű név. J.: Apollo istenhez tartozó, neki szentelt. Védőszent: *Apollinaris*, Ravenna (Itália) püspöke és vértanú (†200 k.). Ü.: júl. 23. Vagy: *Boldog Apollinaris*, kapucinus, a francia forradalom vértanúja (†1792). Ü.: szept. 2.
- APOLLÓ** A fény és a költészet görög-latin istenének a neve, illetve az abból származó *Apollonius* név rövidülése. Védőszent: *Apollonius*, egyiptomi szerpap, vértanú (†311 k.). Ü.: márc. 8. Vagy: *Szent Apollonius*, római vértanú, hitvédő (†185 k.). Ü.: ápr. 18.
- APOR** Ómagyar név. Jelentése vitás (apácska?). Védőszent: *Apronianus*, római börtönőr, vértanú (†304 v. 305). Ü.: febr. 2.
- APOSTOL** Görög eredetű név. J.: követ, küldött, apostol. Védőszent: *Pál*, a nemzetek apostola. L. ott! Ü.: jan. 25.
- APRÓD** Régi magyar név. J.: kicsike, apród. Védőszentek: *Aprószentek* (*Innocentes*), a Heródestől meggyilkolt betlehem-i kisdedek. Ü.: dec. 28.
- ARIÁN** Latin eredetű név, az → *Adorján*, *Adrián* alakváltozata. Védőszent az ott felsoroltakon kívül: *Arianus*, antinoei (Egyiptom) helytartó, vértanú (†311 k.). Ü.: márc. 8.
- ARIEL** Héber eredetű név. J.: Isten oroszlánja. Védőszent: *Nagy Szent Leó* (j.: oroszlan), pápa. L. a *Leó* névcikkben! Ü.: nov. 10.
- ARISZTID** Görög eredetű név. J.: Arisztalosznak (a legjobbnak) fia. Védőszent: *Arisztidész*. 2. sz.-i athéni tudós, hitvalló (†150 k.). Ü.: aug. 31.
- ARKÁD** Görög eredetű név. J.: Árkádiából való férfi. Rokon név: *Árkos*. Védőszent: Két *Arcadius* nevű észak-afrikai vértanút is ismerünk; az egyik a Valerianus római császár idején folyt keresztényüldözés alatt szenvedett (†260 k.; ü.: jan. 12.), a másikat az ariánus vandál király, Genserik végeztette ki (†437; ü.: nov. 13.).
- ÁRKOS** A főnti név önállóult magyar származéka. A továbbiakat l. ott!
- ARMAND** A → *Herman* név francia változata. Védőszent: *Armand de Rancé*; világius élet után a La Trappe-i cisztercita kolostorba vonult, és megvetette a szigorú trappista rend alapját (†1700). Szentté avatva nincs, de rendjében mint „Isten szolgája”-t tisztelik. Ü.: okt. 26.
- ÁRMIN** *Arminius*nak, a germán kerszuskusok fejedelmének latin nevéből rövidült név. Védőszent: Egyiptomban és Abesszíniában ősidők óta tisztelnek egy *Szent Arminius* nevű vértanút, de életéről és a halála körülményeiről semmit sem tudunk. Ü.: jún. 2. Az *Ármin* névnek a *Hermann*nal való azonosítása alapján *Szent Hermann*t is szokás az *Ármin*ok védőszentjének tekinteni. L. ott!
- ARNOLD** Germán eredetű név. J.: hatalmas, mint egy sas. Rokon név: *Arnót*. Védőszent: *Arnold*, az állítólag Görögországból származott énekes és hárfajátékos, akit Nagy Károly császár udvarába fogadott; művészetével mindenkit derűre hangolt, jóságával, ártat-

- lanságával és a szegények iránti szeretetével megnyerte az embereket (†800 k.). Ü.: júl. 18.
- ARNÓT** Az *Arnold* név magyar alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- ÁRON** Öszövétségi név. J. talán: ihletett, tisztánlátó vagy a bátorság hegye. Védőszent: Áron, főpap, → Mózes bátyja és támasza (Kr. e. a 13. sz.). Ü.: júl. 1. Ugyanezen a napon van Szent Áron, brit vértanú (†303 k.) ünnepe is.
- ÁRPÁD** Ósmagyar név. Az *árpa* szó kicsinyítőképzős származéka, és így vsz. ún. óvónév. Védőszent: *Aphrátész (Afrahat)*, perzsa származású, szíriai, szigorú életű remete, a katolikusok támasza az ariánusok ellen, szír nyelvű egyházi író (†345 u.). Ü.: ápr. 7. Vagy: *Szent Arpikász*, gót vértanú (†370). Ü.: márc. 26.
- ARTEMON** Görög eredetű név. J.: ép, egészséges. Védőszent: *Artemius*, Constantinus római császár magasrangú katonatisztje, akit azonban Julianus, a hitelhagyó császár kivégeztetett; különösen a görögök tisztelik mint nagy vértanút (†362). Ü.: okt. 20.
- ARTUR** Kelta-angol eredetű név. Jelentése bizonytalan (medve? nemes? ifjú?). Védőszent: *O'Nelly Szent Artur*, a fogolykiváltó trinitárius rend tagja; a mohamedánok megégették (†1282; ü.: szept. 1.), vagy *Boldog Artur*, angliai ferences vértanú (†1643; ü.: jan. 7. és dec. 11.), vagy *Boldog Artur* (bencés nevén: *Richard*), az angol katolikusüldözés áldozata (†1539; ü.: nov. 15.)
- ARZÉN** Görög eredetű név. J.: erőteljes, férfias. Régi magyaros formája: *Erzsén*. Védőszent: *Arsenius*, előkelő római szenátornemzetség sarja, a római egyház diakónusa; a konstantinápolyi császári udvarban betöltött hivatalát otthagyva az egyiptomi pusztaságba vonult, és kemény önmegtagadásban, remeteként élt ötven esztendeig (†445). Ü.: júl. 19.
- ASZTER** Görög eredetű név. J.: csillag. Védőszent: *Asterius*, akit mostohaanyja feljelentésére testvéreivel együtt a kis-ázsiai Ciliciában keresztre feszítettek (†285). Ü.: aug. 23. Vagy: *Szent Asterius*, római szenátor, aki a palesztinai Caesareában szenvedett vértanúságot, mert egy vértanúnak a testét el akarta temetni (†262). Ü.: márc. 3.
- ASZTRIK** Germán eredetű név. J.: a köris(dárda) gazdája. Védőszent: *Boldog* (egyes források szerint *Szent*) *Astrik* cseh származású bencés szerzetes, Szent István királyunk munkatársa, az első kalocsai érsek. Ő hozta a szent királynak Rómából a koronát (†1034/35). Ü.: nov. 12.
- ATÁD** Török eredetű ómagyar név. J.: apácska. Rokon név: *Atos*. Védőszent: *Athenodorus*, mezopotámiai (ma: Irak) vértanú (†304 k.). Ü.: nov. 11.
- ATANÁZ** Görög eredetű név. J.: halhatatlan. Védőszent: *Athanasius*, az egyiptomi Alexandria acélos jellemű püspöke, a legnagyobb egyházdoktorok egyike; egész élete az ariánus eretnekséggel való küzdelemben telt el; püspöksége alatt öt alkalommal összesen

- 17 évet töltött számkivetésben (†373). Ű.: máj. 2. Az egyháztörténet más azonos nevű szentjei eltörpülnek e mellett az óriás mellett.
- ATILA és ATTILA** A hun uralkodó gót neve. J.: atyuska. Nemzeti (mondai) vonatkozása miatt – elvi engedménnyel – magyar névnek tekintjük. Védőszent: *Attilanus*, zamorai (Spanyolország) püspök (†1009). Ű.: okt. 5.
- ATOS** Más kicsinyítőképzővel, de egyébként ugyanazon eredetű és jelentésű név, mint a rokon név: → *Atád*. Védőszent: *Boldog Atto* (=atya), pistoiiai (Itália) püspök (†1153/55). Ű.: máj. 22.
- ATTILA** L. *Atilla!*
- AURÉL** Latin eredetű név. J.: aranyos vagy hajnali. Védőszent: *Aurelius*, aki feleségével, → Szent Natáliával, Szent Georgiusszal (l. a *Györk* névcikkben!) és Szent Liliosával (l. a *Liliána* névcikkben!) együtt Córdobában (Hispania) a mórok keresztényüldözése idején szenvedett vértanúságot (†852). Ű.: júl. 27. Vagy: *Szent Aurelius*, érsek, → Szent Ágoston barátja (†427 k.). Ű.: jún. 15. és júl. 20.
- AURÉLIÁN** Latin eredetű név. J.: Az Aurelius nemzetséghez tartozó férfi. Védőszent: *Aurelianus*, Arles (a mai Franciaországban) püspöke (†549/51). Ű.: jún. 16.
- AXEL** Az *Absolon* név dán-svéd rövidült alakja. A továbbiakat l. ott!
- AZARIÁS** Ószövetségi név. J.: Segít az Isten! Védőszent: → *Dániel* próféta három társáról, Ananiásról, Misaelről és Azariásról (Dán 1, 6.) dec. 16-án emlékezik meg az Egyház.

B

- BÁCS** Ómagyar név. Török eredetű. J.: kis főúr. Védőszent: *Baszolidész* (=királyfi), alexandriai vértanú, aki azzal érdemelte ki a vértanúság koronáját, hogy Potamiéna szűzet (l. a *Petúnia* név rovatában!), miközben ezt a vesztőhelyre kísérték, megoltalmazta a fajtalan toladóktól (†203/05). Ű.: jún. 30. Vagy: *Szent Bassus*, a (mai francia nevén) Nice-ben keresztre feszített püspök (†257). Ű.: dec. 5.
- BAGAMÉR** Szláv eredetű név, még az Árpád-korban ilyen magyaros alakot öltött. J.: Isten békéje. Védőszent: *Gottfried* (=Istentől oltalmazott, népies szófejtéssel: Isten békéje), bencés, majd Amiens (Franciaország) püspöke; nemcsak életszentségével tűnt ki, hanem mint a városi polgárság szabadságának védője is (†1115). Ű.: nov. 8.
- BAJÁN** Török eredetű, egy nagy avar uralkodó neve. J.: gazdag. Védőszent: *Bajulus*; ereklyéit Rómában tisztelik, de ismeretlen időben valószínűleg Keleten szenvedett vértanúságot. Ű.: dec. 20.
- BAJNOK** Régi magyar név, jelentése nem szorul magyarázatra. Védőszent: *Hérosz* (=hős), örményországi katona, vértanú (†300 k.). Ű.: jún. 24.

BAKSA Származtatják a magyar „bak” szóból, a szláv „Bog” (=Isten) és egy „regős” jelentésű török szóból. Védőszent: *Masculus* (latinul: *masculus*=hím), észak-afrikai vértanú; szinigazgató volt, és Genserik ariánus vandál király kinoztatta halálra (†440 k.). Ü.: márc. 29. Vagy: *Szent Bacchus*, Szíriában szolgált római katonatiszt; hitéért halálra korbácsolták (†300 k.). Ü.: okt. 7.

BALABÁN Régi magyar név. Török eredetű. J.: karvaly. Védőszent: a keresztény ókor két *Aquila* (=sas) nevű vértanúja (†361, ill. 311). Ü.: márc. 23., ill. máj. 20.

BALAMBÉR Hun uralkodó neve. Eredete vitás. Védőszent: *Polycarpus* (=bő gyümölcsöt termő), Szmirma vértanú püspöke. L. a *Polikárp* név rovatában! Ü.: febr. 23. Vagy: *Szent Baldomer* (=bátorságáról híres); lakatosmester volt, állandóan jótékonykodott, majd (mai francia nevén) lyoni szerzetes lett, és mint alszerpap halt meg (†660 k.). Ü.: febr. 27.

BALÁZS A magyar név a latinból ered, de ennek alapja egy nemlatin itáliai nyelvből való szó, amelynek jelentése görbe lábú, ill. jelentésváltozással: hebegő, selypítő. Védőszent: *Balázs* (*Blasius*), az örmenyországi Szebaszte vértanú püspöke (†316 k.?), a torokkaldás népszerű szentje (balázsolás). Ü.: febr. 3.

BÁLINT Latin eredetű név. Alapszavának – *valens* – jelentése: erős, egészséges, de az is lehet, hogy a latin név egyszerűen annyit jelent, hogy valenciái. Rokon név: *Valentin*. Védőszent: *Valentinus*; nem megbízható legendája szerint római áldozópap, vértanú (†269 k.); valószínűbb, hogy a Rómától északra fekvő Terniben tisztelt hasonló nevű vértanú-püspökkel azonos. Ü.: febr. 14. Vagy: *Szent Valentinus*, Dél-Bajorország püspöke (†475 k.). Ü.: jan. 7.

BALLÓ A Barnabás kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!

BALTAZÁR Asszír-babilóniai eredetű név. J.: Baal isten óvja a királyt, vagy óvd a király életét! Magyaros alakja és rokon neve: → *Boldizsár*. Védőszent: *Torres Boldog Balthasar*, japáni jezsuita vértanú (†1626). Ü.: jún. 20.

BÁN Végső soron mongol-török eredetű ómagyar név. J.: gazdag. Eredetében a méltóságnév is e személynévvel függ össze. Rokon nevek: *Bánk*, *Bános*. Védőszent: *Bányfi Boldog Lukács*, esztergomi érsek, kemény aszkéta (†1178). Ü.: aug. 28. Vagy: *Aniani Szent Benedek*, Nagy Károly császár pohárnoka, majd bencés apát (†821). Ü.: febr. 12.

BANDÓ Az *András* név önállósult becézője. A továbbiakat l. ott!

BÁNK Ómagyar név. – A → *Bán* név kicsinyítőképzős származéka. Védőszent a rokon nevek rovatában találhatóakon kívül: *Szkalkai Szent Benedek* (*Benedictus*), Szent András (l. az *Andos* név rovatában!) tanítványa, remete; rablók áldozatává lett, és ezért a vértanúk közé számítjuk (†1012). Ü.: júl. 17.

BÁNOS Ómagyar név, a → *Bán* név kicsinyítőképzős származéka. Védőszent a rokon nevek rovatában említettekén kívül: *Labre Szent*

- Benedek (Benedictus)*; koldusszegény zárandokként járta a kegyhelyeket, és mesterkéletlen áhítatával, a gúnyolódások türelmes elviselésével mindenkinek épülésére szolgált (†1783). Ü.: ápr. 16.
- BARABÁS** Arámi és görög eredetű – az evangéliumokból ismert – név. J.: Abbász fia. Rokon név: *Borbás*. Védőszent: *Barnabás*. L. ott! Ü.: jún. 11.
- BARACS A** → *Barnabás* vagy a → *Bartolom (=Bertalan)* név kicsinyítőképzős származéka. Védőszent az ezekben a rovatokban felsoroltakon kívül: *Barachisius*, perzsa vértanú; szinte emberfeletti kinokat állt ki hitéért (†340 u.). Ü.: márc. 29.
- BARAKONY** Ugyanolyan származék, mint a → *Baracs* név. Védőszent (a vezetéknevű címén): *Berchmans Szent János*, jezsuita pap-növendék, a hivatásszeretet és a kis dolgokban való hűség rokon-szenves szentje (†1621). Ü.: aug. 13. Természetesen az alapnevek védőszentjei is választhatók.
- BARNA** A *Barnabás* név önállóult magyar rövidülése. A továbbiakat l. ott!
- BARNABÁS** Szentírási név. J. a Biblia szerint: a vigasztalás fia. Rokon nevek: *Balló*, *Baracs*, *Barakony*, *Barna*. Védőszent: *Barnabas*, az Üdvözítő tanítványa, Szent Pál kísérlője első útján, apostolnak is szokás nevezni; születési helye, fő működésének színtere valószínűleg vértanúságának helye Ciprus szigete (†63 k.). Ü.: jún. 11.
- BARÓT** Régi magyar név. Eredete és így j.: vitatott, bizonytalan. Védőszent (a vezetéknevű címén): *Pirotti Szent Pompilius*, olasz piarista; fő hivatása, az ifjúság nevelése mellett a szegények testi-lelki gondozására szentelte életét (†1756). Ü.: júl. 15.
- BARS** Török eredetű ősmagyar név. J.: bors. Rokon név: *Bors*. Védőszent: *Barsimaeus*, a szíriai Edessza vértanú püspöke a 2. sz. elején. Ü.: jan. 30. Vagy: *Szent Barthusius*, szerémi (a régi római Pannóniában, a Drávától délre) vértanú pap (†375 k.). Ü.: júl. 28.
- BARTAL** A *Bartalom (=Bertalan)* név rövidülése. A továbbiakat l. ott!
- BARTÓ** A *Bartalom (=Bertalan)* név kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!
- BARTOS A** *Bartalom (=Bertalan)* név kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Bartholomaeus (Bertalan)*, itáliai apát, egyházi író (†1054 k.). Ü.: nov. 11.
- BÁTONY** Régi magyar név. Jelentése ismeretlen. Védőszent: *Aostai (Menthoni) Szent Bernát (Bernhard=erős, mint a medve)*, a róla elnevezett Szent Bernát-hágói menedékház alapítója és így számtalan ember jótevője. (†1081). Ü.: jún. 15.
- BÁTOR** Ómagyar név. Török eredetű. J.: hős. Védőszent: *Báthory Boldog László*, budaszentlőrinci pálos, majd a nagy-hárs-hegyi Báthory-barlang remetéje; magyarra fordította a Szentírást; munkája bekerült Mátyás király könyvtárába (†1484 k.). Ü.: febr. 27.
- BAZIL** Görög eredetű név. J.: királyi. Rokon nevek: *Bazsó*, *Vászoly*, *Vazul*. Védőszent: *Nagy Szent Vazul (Basilius)*, egyházdoktor, a

- kappadóciai Caesarea (Kis-Ázsia) érseke, a keresztény ókor egyik legmonumentálisabb egyénisége; a hit tisztaságáért rettenthetetlenül szembeszállt az ariánus császárral, de a szűkölködőknek jóságos atyja volt; liturgiája és szerzetesi szabályzata máig is használatban van a keleti egyházban (†379). Ü.: jan. 2.
- BAZSÓ** A görög eredetű latin *Basilius* (= → *Bazil*) név magyar kicsinyítőképzős származéka. A védőszentet l. az előző rovatban! Vagy: *Szent Basilius*, áldozópap, aki a kis-ázsiai Ancyrában (Ankara) a „hitehagyó” Julianus császár idejében szenvedett vértanúságot (†362). Ü.: márc. 22.
- BECSE** Ómagyar név, vsz. a → *Bese* alakváltozata. Védőszent (a népies szófejtés módján): *Honorius* (=megtisztelt, tiszteletteljes, becses). L. a *Honórius* névcikkben! Ü.: ápr. 24., ill. szept. 30.
- BEDŐ** Régi magyar név. Eredete és jelentése ismeretlen. Védőszent: *Tiszteletreméltó Beda* (j.: harcos), egyházdoktor, az angolok első tudósa († 735). Ü.: máj. 25.
- BEKÉNY** Régi magyar név. Eredete és jelentése ismeretlen. A → *Bökény* névvel való rokonsága is bizonytalan. Rokon név: *Bekő*. Védőszent: *Pachomius* (=izmos, erős), az egyiptomi szerzetesség megszervezője és ezzel az egész szerzetesi intézmény alapítója és atyja (†347). Ü.: máj. 14.
- BEKŐ** Régi magyar név ugyanabból az alapszóból, mint a rokon név: → *Bekény*. Védőszent (a vezetéknevű címén): *Becket Szent Tamás*, vértanú, II. Henrik angol király lordkancellárja, majd Anglia primása, az Egyház szabadságának acélos jellemű védelmezője (†1170). Ü.: dec. 29.
- BÉLA** Ennek a nagymúltú ómagyar nevünknek az eredete nem tisztázható egyértelműen. Legvalószínűbb, hogy a magyar *bél* (=belső rész) közzsóra megy vissza, de lehet török (ebben az esetben j.: előkelő), esetleg szláv eredetű is. A védőszent kérdése ugyancsak bonyolult és érdekes. Eleink ugyanis a középkortól fogva meg voltak arról győződve, hogy Béla királyainknak, közülük is főként az elsőnek (1060–63) egyszersmind Adalbertus volt a neve. Hogy hogyan jött létre ez az azonosítás, nem világos. A középkor második felében a régi magyar nevek legnagyobb része kihalt, illetve pontosabban a kételemű nevek térfoglalása idején nem vált keresztnévvé. Béla nevű királyainkról tudtak, de a nevet nem vették fel keresztnévnek. Efelé az utat jeles tudósunk, Bod Péter törte, aki jegyzékébe (1767) a használatban lévő nevek mellé az Adalbertussal egyeztetve bevette ezt a nevet is. Védőszent: *Adalbert*, püspök, népünk térítője, az esztergomi egyházmegye védőszentje a poroszok között lett vértanú (†997). Ü.: ápr. 23.
- BELIZÁR** Germán származású bizánci hadvezér neve. J. talán: tekintélyes, tisztes. Védőszent: *Lázár*. L. ott! Ü.: dec. 17., ill. febr. 23.
- BENCE** Kimutathatólag a 16. sz. óta a → *Benedek* becézőjének tekintik, ám ez nyelvtudományi szempontból elfogadhatatlan, mert az

- Árpád-korban, amikor a név feltűnik, -ca, -ce képzőnk még nincs. Bod Péter feltevése (1767), hogy a *Vincentius*ból (mai magyar megfelelője a *Vince*) származik, szintén nem igazolható. Lehet esetleg a → *Berthold* német becézőjének átvétele és ennek hazai továbbképzése. Védőszent: *Benedek* (l. ott!) vagy vezetéknéve címén: *Benizsi* (*Benitus*) Szent Fülöp, a szervita rend generálisa és tulajdonképpen megszervezője (†1285). Ü.: aug. 23.
- BENDE** Vagy a → *Benedek*, vagy az → *Endre* becézője. Védőszent az *András* és a *Benedek* név rovatában említettek kivül *Labre Szent Benedek*. L. a *Bános* név rovatában! Ü.: ápr. 16.
- BENDEGÚZ** Attila hun uralkodó atyjának a magyar krónikás hagyományok szerinti neve. Helyes olvasata *Bendegúz* volna. J.: gyöngyöcske. Védőszent: *II. Szent Benedek* (*Benedictus*), pápa: Nyugat és Kelet békéjén fáradozott (†685). Ü.: máj. 7.
- BENÉ** A → *Benedek* becézője és rokon neve. A védőszentet l. az alábbi névcikkben! Vagy: *Boldog XI. Benedek* (*Benedictus*), pápa, előbb domonkos generális; mint bíboros pápai követ Magyarországon is járt (†1304). Ü.: júl. 7.
- BENEDEK** Latin eredetű név. J.: áldott. Rokon nevek: *Bende*, *Bene*, *Benke*, *Benkő*, *Benő*. Védőszent: *Nursiai Szent Benedek* (*Benedictus*), a bencés rend alapítója, a nyugati szerzetesség atyja és törvényhozója (†547). Ü.: azelőtt márc. 21., az új egyházi naptárban: júl. 11.
- BÉNI** A *Benjámin* név becéző rövidülése. A továbbiakat l. ott!
- BENJÁMIN** Ószövetségi név. J.: a szerencse fia. Rokon nevek: *Béni*, *Benke*, *Benkő*, *Benő*. Védőszent: *Benjamin*, perzsiai diakónus, kegyetlen kínok között kivégzett vértanú: szilánkokat vertek a körme alá, majd karóba húzták (†424). Ü.: márc. 31.
- BENKE** A → *Benedek*, ill. a → *Benjámin* név önállósult becézője. Védőszent: *Benedek* (*Benedictus*), bencés szerzetesapát, festő és zenész, sokat tett az angolszász egyház felvirágoztatására (†690). Ü.: jan. 12. Természetesen az alapnevek védőszentjei is választhatók.
- BENKŐ** A → *Benedek*, ill. a → *Benjámin* név önállósult becézője. Védőszent: *Benedek* (*Benedictus*), Milánó püspöke (†725). Ü.: márc. 11. Vagy: a *Benedek*, ill. a *Benjámin* név rovatában említettek.
- BENŐ** A → *Benedek*, ill. → *Benjámin* önállósult becézője. Védőszentjét és névünnepét l. a *Benjámin* név rovatában!
- BERCEL** Ósmagyar név. Ha kabar eredetű, egy bolgár népcsoport neve; ha magyar, j.: bozótos terület, tehát eredetileg helynév. Védőszent: *Pergentinus*, itáliai (Toscana) gyermek-vértanú (†250 k.). Ü.: jún. 3.
- BERENGÁR** Germán eredetű név. J.: medve és lándzsa, vagyis medveorós lándzsás. Védőszent: *Berengar*, francia bencés (†1292). Ü.: máj. 26.
- BERÉNY** Ómagyar név. Talán török eredetű, és akkor j.: adakozó. Védőszent: *Birinus*, hittérítő, az angliai Dorchester első püspöke (†648/650). Ü.: dec. 3.

- BERISZLÓ** A középkorban megmagyarosodott szláv eredetű név. J.: Pribina (=horvát fejedelem neve) dicsősége. Védőszent: *Regensburgi Boldog Berthold*, nagyhatású ferences hitszónok, aki 1262–63-ban Magyarországon is működött (†1272). Ü.: dec. 14.
- BERNÁT** Germán eredetű név. J.: erős, mint a medve. Védőszent: *Bernát (Bernhard)*, a „mézajkú” doktor, a cisztercita rend felvirágoztatója; a 12. századi Európa sorsát irányította ez a csonttá-bőrté aszott aszkéta (†1153). Ü.: aug. 19. Másik: *Aostai (Menthoni) Szent Bernát*. L. a *Bátöny* név rovatában! Ü.: jún. 15.
- BERTALAN** Szentírási név. J.: Tolmai fia. Rokon nevek: *Baracs, Barakony, Bartal, Bartó, Bartos*. Védőszent: *Bertalan (Bartholomaeus)*, apostol, „az igaz izraelita”; a hagyomány szerint Keleten (India, Mezopotámia) hirdette az evangéliumot; Örményországban nyerte el a vértanúság koronáját; megnyúzták és keresztre feszítették (†60 k.). Ü.: aug. 24.
- BERTOLD** Germán eredetű név. J.: pompával uralkodó. Régi magyar alakja: *Bertót*. Védőszent: *Boldog Berthold*, egy felső-ausztriai kolostor apátja, II. Konrád császár gyóntatója, a szegények jótévedője (†1142). Ü.: júl. 27. Más: *Szent Berthold*, Karmel-hegyi (Palesztina) remete, a közösség megszervezője; ebből nőtt ki a karmelita rend (†1195 k.). Ü.: márc. 29. Vagy: *Regensburgi Boldog Berthold*. L. a *Beriszló* névcikkben! Ü.: dec. 14.
- BESE** Ómagyar név. Török eredetű. J.: kánya. Rokon név: *Becse*. Védőszent: *Eleszbaan*, abessziniai király (négus); miután legyőzte az arab keresztényeket üldöző zsidó fejedelmet, királyi diadémját Jeruzsálembe küldötte, maga pedig remeteségbe vonult, és imádkozva, vezekelve fejezte be életét (†555 k.). Ü.: okt. 27.
- BOCSÁRD** Ez eredetileg helységnév, és Bod Péter tette meg személynévvé (1767). Az alapszó szláv eredetű, előbb „kádár”, utóbb „pohárnok” jelentésű foglalkozásnév, és a Bocsár, Bocsárd nevű helységek az ilyen királyi alkalmazottak települései. Védőszent: *Burkhard*, angolszász bencés, → Szent Bonifác egyik munkatársa Németország megtérítésében, majd würzburgi püspök (†753). Ü.: okt. 14.
- BOD** Valószínűleg germán eredetű név, a *Bod-* kezdetű nevek rövidülése, és ekkor j.: követ, hírnök; esetleg török eredetű, és j.: ág, oldalág. Rokon nevek: *Bodó, Bodony*. Védőszent: *Podius*, firenzei püspök (†1002). Ü.: máj. 28.
- BODÓ** A → *Bod* név önállósult becézője. Védőszent: *Bodo*, vértanú; a pogány normannok ölték meg (a mai németországi) Lüneburgnál (†880). Ü.: febr. 2.
- BÓDOG** Ómagyar név. J.: boldog. Védőszent: *Felix* (=boldog, szerencsés), nólai (Itália) pap; hitéért ismételten üldözést szenvedett, de nem vértanú, sok igazolt csoda történt vele (†260?). Ü.: jan. 14. Vagy: *Valois Szent Felix*, a Szentháromságról nevezett fogolykiváltó szerzet egyik alapítója (†1212 Párizsban). Ü.: nov. 20.

- BODOMÉR** Régi magyar név. Valószínűleg török eredetű. Védőszent: *Themisztoklész* (=a törvény szerint híres); pásztor volt a kis-ázsiai Lyciában; egy halála keresett keresztény helyett magát áldozta fel, és így nyerte el a vértanúság koronáját (†250 k.). Ü.: dec. 21.
- BODONY A** → *Bod* név kicsinyítőképzős származéka. Védőszent: *Bononius*, Bolognában (Itália) tisztelt kamalduli szerzetes (†1026). Ü.: aug. 30.
- BODOR** Ómagyar név. J. valószínűleg: bodor (=göndör). Védőszent: *Crispus* (=göndör), korintusi (Görögország) férfi, Szent Pál tanítványa (ü.: okt. 4.), vagy egy ugyanilyen nevű római áldozópap, a vértanúk tetemeinek eltemetője, maga is mártír (†303 k.). Ü.: aug. 18.
- BOGDÁN** Szláv eredetű név. J.: Isten ajándéka. Védőszent az ugyanilyen jelentésű *Theodorosz*, nikomédiai (Kis-Ázsia) vértanú (†302). Ü.: szept. 2.
- BOLDIZSÁR A** → *Baltazár* név rokona és magyaros alakja. Védőszent: A napkeleti bölcsek harmadikát *Boldizsárnak* nevezi a hagyomány; ő közöttük a fekete bőrű. Ü.: jan. 6.
- BONAVENTÚRA** Latin vagy olasz eredetű név. A latin nyelv alapján való magyarázata: bona ventura = jó jövőendő, az olaszból: bon aventura = jó szerencse, vagyis mindenképp kedvező életsorsot ígérő. Védőszent: *Bonaventura*; keresztnéve János volt, csak hároméves korában, amikor → Assisi Szent Ferenc közbenjárására kigyógyult egy súlyos betegségből, kapta ezt a nevet; a ferencrend egyetemes főnöke, tulajdonképpen megszervezője, → Aquinói Szent Tamás mellett a középkor legnagyobb hittudósa és a misztikusok fejedelme, egyházdoktor („szeráfi egyháztanító”); a pápa kinevezte bíborossá (†1274). Ü.: júl. 15.
- BONIFÁC** Latin eredetű név. J.: jó sorsot ígérő. Rokon név: *Bónis*. Védőszent: *Bonifác* (*Bonifatius*), a németek angolszász származású apostola, vértanú; fuldai sírja a német katolicizmus lelki központja (†754). Ü.: jún. 5. Védőszentje lehet az a *Bonifatius* vértanú is, akinek nevét a pápa adta az előbb említett püspököknek; római volt, de Tarsusban, Szent Pál szülővárosában szenvedett vértanúságot (†306 k.). Ő az egyik „fagyósszent”. Ü.: máj. 14.
- BÓNIS** A *Bonifác* régi magyar önállósult becézője. A továbbiakat l. ott!
- BORBÁS A** → *Barabás* név alakváltozata. Védőszent: *Barnabas* (l. a *Barnabás* névcikkben!) vagy *Szent Barbat*, püspök a longobárdok terítője (†682). Ü.: febr. 19.
- BORISZ** Szláv (orosz, bolgár) eredetű név. J.: harc(os). De a *Liborius* (j.: nincs megfejtve) német becézője is ugyanígy hangzik. Védőszent: *Borisz*, → Szent Vladimir fia, vértanú (†1015), Moszkva égi patrónusa. Ü.: júl. 24. Vagy: a bolgárok megtérítője és nemzeti szentje: *Borisz*, fejedelem, élete végén szerzetes (†907). Ü.: máj. 2. Vagy: *Szent Liborius*, Le Mans városának (a mai Franciaországban) püspöke, → Szent Márton barátja (†397 k.). Ü.: júl. 23.

- BORS** Ósmagyar név. J.: bors (azaz olyan pici, mint a bors; vö. *Árpád*, *Buzád*). Rokon név: *Bars*. Védőszent: *Piperion* (görög-latin: *piper*=bors), alexandriai vértanú († vsz. 254–259 k.). Ü.: márc. 11.
- BOTÁR** Ómagyar név. Talán török eredetű. Jelentése ismeretlen (merülő?). Védőszent: *Vitalianus* (a *Vitalis* név továbbképzése; l. a *Vitális* névcikkben!), pápa (†672). Ü.: jan. 27.
- BOTOND** Ósmagyar név. J.: buzogányos harcos. Védőszent (az előnév címén): *Stock Szent Simon*; húsz évig élt remeteéletet egy fatörzsből (innen a neve!), majd belépett a karmelita rendbe, és ennek feje lett; a skapuláré elterjesztője (†1265). Ü.: máj. 16.
- BOTTYÁN** Ómagyar név. Eredetének tisztázására számos kísérlet történt, de még nem sikerült megnyugtatóan megoldani. Védőszent: *Bretannion*, Tomiban, a Fekete-tenger mellett a „szitytyák püspöke” (†380 k.). Ü.: jan. 25. Remélhetőleg hamarosan lesz „saját” védőszentje: Batthyány-Strattman herceg, a szegények orvosa (†1931). Halálának napja és így emléknapja: jan. 22.
- BÖKÉNY** Ómagyar név. Török eredetű. J.: erdőcske, kis dombhát. Védőszent (az előnév címén): *Becket Szent Tamás*. L. a *Bekő* név rovatában! Ü.: dec. 29.
- BÖNGÉR** Anonymusnál a hét „kun” (azaz vsz. kabar) vezér egyikének neve. J.: levesosztó tiszt. Védőszent (a vezetéknevén címén): *Pongrácz Boldog István*. L. az *István* név rovatában! Ü.: szept. 7.
- BRÜNÖ** Német eredetű név. J.: barna, ti. barnamedve, más szófejtés szerint páncélos. Védőszent: *Bruno*, a középkor legszigorúbb szerzetének, a soha reformra nem szorult kartauziaknak alapítója (a franciaországi Chartreuse-ben) (†1101). Ü.: okt. 6. Más: *Szent Bruno*, érsek, szlávok és poroszok térítője, vértanú (†1009). Ü.: febr. 14.
- BRÜTUSZ** Egy római család latin közszóból való mellékneve. J.: esetlen, együgyű. A családnak az az őse, aki politikai számításból így viselkedett, *Lucius* nevet viselt. Innen a védőszent: *I. Szent Lucius*, pápa (†254). Ü.: márc. 4.
- BUDA** Ómagyar név. Eredete és jelentése vitatott. Védőszent: *Pudens* (j.: erkölcsös, szerény), római szenátor, az apostolok tanítványa (2 Tim 4, 21.). Ü.: máj. 19.
- BULCSÚ** Ósmagyar név. Elemileg azonos mai búcsú szavunkkal, és rokon a *bocsát*, *bocsánat* szavakkal. J.: (vért) bocsátó (ti. a vérszerződésben). Védőszent: *Solutor* (=oldó, bocsátó), vértanú katoná, a híres thébaiszi légző (l. a *Móric* névcikkben!) tagja (†302 u.). Ü.: nov. 20. Vagy: Ugyanabban az időben Ravennában egy másik *Szent Solutor*, vértanú. Ü.: nov. 13.
- BUZÁD** Ómagyar név, a *búza* köznév származéka (vö. *Árpád*, *Bors*). Védőszent: *Bánfi Boldog Buzád*, domonkos vértanú; a tatárok ölték meg Pesten az oltár előtt (†1241). Ü.: dec. 8.

C

CECILIAN Latin eredetű név. J.: Caecilius római nemzetséghez tartozó férfi; a név alapszava *caecus*=vak. Védőszent: *Caecilianus*, zara-gozai (Hispania) vértanú; keresztény társaival együtt kitelepítették a városból; minthogy visszatért, lefejezték (†304). Ü.: ápr. 16. Vagy: *Szent Caecilius*, karthágói pap, → Szent Cipriánt térítette keresztény hitre (†250 k.). Ü.: jún. 3.

CELESZTIN Latin eredetű név. J.: mennyei, égi, esetleg az égnek szentelt; eredetileg: ragyogó. Régi magyar alakja: *Celestény*. Védőszent: Két *Coelestinus* nevű pápát tisztel a szentek között az Egyház, az I.-t és az V.-et. Az első a keresztény ókor eretnekségeivel küszködött (†432; ü.: ápr. 6.), a másik remetéből lett pápa, de csakhamar lemondott (†1296; ü.: máj. 19.).

CÉZÁR Régi római családnév. Jelentése vitás (metszett?, dús hajú?). Védőszent: *Caesarius*, a gall egyház egyik legragyogóbb csillaga; a népvándorlás viharai között kormányozta a (mai francia névén) arles-i egyházmegyét (†542). Ü.: aug. 27. Vagy: *Nazianzi Szent Caesarius*, hitvalló, görög császári tisztviselő; szülei és két testvére (Nazianzi Szent Gergely és Szent Gorgonia; l. a *Gergely*, ill. a *Gardénia* név rovatában!) is szent (†369). Ü.: febr. 25.

CIPRIÁN Latin eredetű név. J.: ciprusi. Régi magyar formája: *Coborján*, *Ciporján*. Védőszent: *Cyprianus*, az észak-afrikai Karthágó püspöke, vértanú, életszentségével, bölcsességével, hősies halálával az ősegyház egyik legtekintélyesebb előjárója (†258). Ü.: szept. 16. Védőszent lehet az a hasonló nevű kis-ázsiai vértanú is, aki pogány varázslóból lett keresztény, és hitéért → Szent Jusztinával együtt került vérpadra (†304 k.). Életének hiteles adataiból a középkori fantázia a Faust-mondát alakította ki. Ü.: szept. 26.

CIRILL Görög eredetű név latinos formájából való. J.: az Úrhoz tartozó, Istennek szentelt. Rokon név: *Kirill*. Védőszent a keresztény ókor két egyházdoktora: *Jeruzsálemi* és *Alexandriai Szent Cyrillus*; az előbbinek a Krisztus istenségét tagadó ariánus, az utóbbinak a Szent Szűz Isten-anyaságát elutasító nesztoriánus eretnekség elleni küzdelem töltötte ki életét. (†387, ill. 444). Ü.: márc. 18., ill. jún. 26. Még egy harmadik ilyen nevű nagy szentet is meg kell említenünk: a szlávok apostolatát (bátyjával, → Szent Metóddal együtt), a róla elnevezett írás szerkesztőjét (†869). Ü.: febr. 14.

CIRJÉK Görög eredetű név latin formájából való. J.: az uralkodóhoz tartozó, úri. Védőszent: A Római martirologium 13 *Cyriacus* nevű vértanút tart számon; kiemelkedik közülük a Rómában lefejezett diakónus (†309 k.). Ü.: márc. 16. és aug. 8.

CIRUS Perzsa eredetű, görögből latinosodott név. J.: uralkodó, Nap (mint égitest). Védőszent: *Cyrus*, Alexandriában lefejezett vértanú (†312 k.). Ü.: jan. 31.

- CSABA** Régi magyar mondai, de elég gyakori Árpád-kori név is. Valószínűleg török eredetű. J.: pásztor (nomád), esetleg ajándék. Rokon név: *Csobád*. Védőszent: *Sab(b)as*, a Keleten nagy tiszteletben álló, jelentős történelmi szerepű szerzetes, egy Jeruzsálem környékén levő bazilita kolostor apátja (†532). Ü.: dec. 5. Vagy: a keresztény ókor két *Szent Sabas* nevű vértanúja (†372, ü.: ápr. 12.; ill. †272, ü.: ápr. 24.).
- CSÁK** Ómagyar név. Török eredete valószínű; ebben az esetben j.: ütó vagy inkább „üsd!” Védőszent: *Csák(y) Boldog Mór*, előkelő magyar család sarja, ragyogó életszentségű domonkos szerzetes; Győrött halt meg 1336-ban. Ü.: márc. 20.
- CSANÁD** Ómagyar név. Eredete és jelentése ismeretlen. Védőszent: *Csanády Boldog Albert*, pálos szerzetes a baranyai Bajcs Minden-szentek-kolostorában, hitszónok és költő; művei javarészt elvesztek. Csodás adományok birtokosa is volt (†1492 vagy 1515 u.). Ü.: máj. 28. Egy másik adat szerint (Új Ember 1971. nov. 21.) emlékét nov. 15-én, Nagy Szent Albert ünnepén ülték őseink. Másik védőszent: *Senator*, milánói püspök (†480). Ü.: máj. 28.
- CSÁT** Ómagyar név. Ismeretlen (török?) eredetű. Védőszent: *Saturus* (jelentése a jóllakottság fogalmával kapcsolatos), szerémi (a rómaiak Pannonia nevű tartományában, a Dráva-Száva közének keleti részén) vértanú. Ü.: ápr. 6.
- CSATÁD** Ómagyar név a *csata* szóból. Védőszent: *Paszikratész* (igen hatalmas, erős), silistriai (a mai Bulgáriában) vértanú. Ü.: máj. 25.
- CSATÁR** Ómagyar név. Nem azonos a mai *csatár* szóval, amely újkori, nyelvújítási alkotás. A régiségben jelentése: a várjobbágyok egyik fajtája. Védőszent: *László*, magyar király. L. a *László* név rovatában! Névünnepe Szent László *halálának* napja: júl. 29.
- CSATÓ** Ómagyar név. Eredete homályos, legvalószínűbb a Csát névvel való kapcsolata. Védőszent: *Sostratus* (a görög „egészséges” jelentésű szóból), szerémi (magyarázatát l. a Csát név rovatában!) vértanú. Ü.: júl. 8.
- CSEGŐ** Ómagyar név. Eredete és jelentése ismeretlen. Védőszent: *Secundinus* (a következő rovatban olvasható *Secundus* név továbbképzése), Szent Agrippinusszal (l. az *Örkény* névcikkben!) együtt szerémi (magyarázatát l. a Csát név rovatában!) vértanú († vsz. 303 k.). Ü.: júl. 15. Vagy: egy algériai száműzetésében vértanúhalált halt ugyanilyen nevű püspök (†255 k.). Ü.: ápr. 29.
- CSEKE** Ómagyar név. Eredete vitás; ha török származású, j.: húzó, vivő. Védőszent: *Secundus* (j.: második, kedvező, szerencsés), vértanú, a híres római thébalszi légió (l. a *Móric* névcikkben!) tisztje (†302 u.). Ü.: aug. 26.
- CSENGER** Ómagyar név. J.: bozót(?) Védőszent: *Engelbert*, kölni érsek, vértanú. L. ott! Ü.: nov. 7.

CSÉPÁN Az *István* szláv közvetítésű, régi magyar alakváltozata. A továbbiakat l. ott! Védőszent: *István* királyunk; az ő ünnepe a világegyházban: aug. 16.

CSEPEL Magyar tájnyelvi szóból (j.: fiatal terjedő növényzet; sarjadás) lett helynév. Anonymus teszi meg ezt a földrajzi nevet egy tőle kitalált „kun” lovászmester nevévé. Más magyarázat szerint az ő korában létezett egy ilyen török eredetű (j.: sötét színű, tisztátalan) magyar személynév is. Védőszent: *Tiszteletreméltó Csepellény György*, pálos szerzetes, vértanú (†1674). Tetemei a sátoraljaújhelyi volt pálos, majd piarista templomban nyugszanak. Szenttéavatási pere még 1689-ben megindult, de a pálos rendnek II. József császár idején való feloszlatása miatt elakadt. Halála napja: máj. 24.

CSOBÁD Ómagyar név, a *Csaba* származéka. A továbbiakat l. ott!

CSORÁN Ómagyar név. Török eredetű. J.: pásztor. Védőszent: *Pastor*, complutumi (Alcala de Henarez a mai Spanyolországban) gyermekvértanú; testvérével, → Szent Justusszal együtt az iskolából egyenest a császár keresztényüldöző rendeletének végrehajtására a városba érkezett helytartó elé sietett jelentkezni; ez először megvesszőztette őket, majd titkon lefejeztette, és sietve elutazott; áldozatuk megmentette a várost a további vérengzéstől (†304). Ü.: aug. 6.

CSOMBORD Van ugyan néhány nyoma annak, hogy hajdan személynévként használták, de az alapul szolgáló csombor növénynévből lett Csombord helységnevet Bod Péter emelte a keresztnévek sorába (1767). Jókai Levente c. színművében az egyik szereplő neve. Védőszent: *Concordius*, pap, vértanú az itáliai Spoleto-ban (†178 k.). Ü.: jan. 1.

CSONGOR Ómagyar név. Török eredetű. J.: vadászmadár, sólyom. Védőszent: *Stratonicus* (=harcias), Nándorfehérvárott a Dunába fojtott vértanú (†315 k.). Ü.: jan. 13.

CSÖRSZ Ismeretlen eredetű magyar mondai név. Emiatt – elvi engedménnyel – magyar névnek tekintjük. Védőszent: *Cyrus*. L. a *Círus* névcikkben! Ü.: jan. 31.

D

DAMÁZ Görög eredetű név. J.: szelidítő, legyőző. Védőszent: *I. Szent Damasus*, pápa; oly időben kormányozta az Egyházat, amikor az üldözések elmúltával elkényelmesedés, világíasság és versengések kaptak lábra; ő dolgoztatta át → Szent Jeromossal a Szentírás latin fordítását; sokat fáradt a vértanúk akkor már elhanyagolt sírjainak, a katakombáknek felkutatása, rendbehozatala érdekében, és versekkel ékesítette (†384). Ü.: dec. 11.

DAMJÁN Görög eredetű név. J.: a népből származó, népi – más magyarázat szerint ugyanaz, mint *Damázé*. Rokon nevek: *Damos*.

- Demény, Demjén.* Védőszent: *Damianus*, vértanú; a nem történeti hitelű legenda szerint ikertestvérével, → Szent Kozmával együtt arabiai származású orvosok voltak; betegeiket ingyen kezelték, és terjesztették az evangéliumot, végül életüket adták Krisztusért (†303); személyük történetisége azonban minden kétségen felül áll. Nevük bekerült a szentmise I. („római”) kánonjába. Ü.: szept. 26.
- DAMOS** A *Damján* név kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!
- DÁNIEL** Öszövétségi név. J.: Isten a bírám. Rokon nevek: *Daniló, Dános.* Védőszent: *Daniel*, próféta; az elhurcolt zsidókkal együtt mint ifjú került a babiloni fogságba, és a babiloni, majd a méd és a perzsa királyok udvarában előkelő állást töltött be; könyve nagyszerű jövődölésekben tárja fel a Messiás országát és a világitéleket († Kr. e. 535 k.). Az Egyház júl. 21-én emlékezik meg róla. Másik védőszent: *Daniel*, ferences vértanú; a mohamedánok között működő héttagú misszió vezetője volt; Ceutában (Marokkó) gyilkolták meg (1227). Ü.: okt. 10.
- DANILO** A *Dániel* név szláv formában. Védőszent az előbbi rovatban találhatóakon kívül: *Daniel*, caesareai (Palesztina) vértanú; társaival elkísérte Ciliciába bányarabságra ítélt keresztény testvéreit; hazatérőben elfogták őket és kivégezték (†309). Ü.: febr. 16.
- DÁNOS** A *Dániel* név régi magyar származéka. Védőszent a *Dániel* név rovatában találhatóakon kívül: *Daniel*, britanniai püspök (†545). Ü.: nov. 23.
- DARIUS** A perzsa király nevének latin formája. J.: hatalmas vagy birtokos, birtokmegőrző. Védőszent: *Darius*, ókeresztény vértanú a kis-ázsiai Nicaeában. Ü.: dec. 19.
- DÁVID** Öszövétségi név. J.: kedvelt, kedves, egy újabb feltevés szerint: parancsnok, vezér. Rokon név: *Dókus*. Védőszent: *Dávid*, Izrael második királya, próféta és zsoltárszerző. († Kr. e. 972 k.). Ü.: dec. 29. Keresztény védőszentek: *Dávid*, wales-i (Anglia) pap, remete (†601 k.; ü.: márc. 1.), ill. az ugyanilyen nevű szaloniki (Görögország) remete (†535 e.; ü.: jún. 26.).
- DELI** A 16. század óta ismeretes magyar név. Alapja a „bátor, dőlceg” jelentésű melléknév, ill. a „katona” jelentésű köznév; a szó oszmán-török (tehát nem honfoglalás előtti török) eredetű. Védőszent: *László*, magyar király. L. a *László* név rovatában! Ü.: jún. 27.
- DEMÉNY** A *Damján* név *Demjén* változatának önállósult származéka. Védőszent: a *Damján* név rovatában említetten kívül: *Damianus*, páduai püspök (†210). Ü.: ápr. 12.
- DEMETER** Görög eredetű név, szláv közvetítéssel került hozzánk. J.: Démétérnek, a földanyának ajánlott. Rokon nevek: *Döme, Dömös, Dömötör*. Védőszent: *Demetrius*, a különösen Szalonikiban és vidékén tisztelt vértanú; egyesek szerint a Szerémségben (Pannóniában, a régi Dél-Magyarországban) szenvedett vértanúhalált, mások szerint utóbb kerültek ide ereklyéi; Magyarországgal való

- e kapcsolata miatt az alföldi pásztorok ma is védőszentjüként tisztelik (†304 k.). Ü.: okt. 8. és 26.
- DEMJÉN** A *Damján* név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- DÉNES** Görög eredetű név. J.: Dionüszosznak, a bor és a szőlő istenének ajánlott. Rokon név: *Gyenes*. Védőszent: Az Egyház számos *Dionysius* nevű szentje közül a legkiemelkedőbb Alexandria nagy ókori pátriárkája; itt volt a kereszténység első „egyeteme”; ennek katedrájáról emelkedett a püspöki székhely, és üldözések meg pártviszályok közepette bölcsen kormányozta nyáját (†265). Ü.: nov. 17. *Areopagita Szent Dénes (Dionysius)* azok egyike volt, akik Szent Pál prédikálására megtértek Athénban (†80 k.). Alakja később egybeemosódott egy hasonló nevű 3. századbéli legendás vértanúval, Párizs püspökével. Ü.: okt. 9. Megemlíthető még Korinthosz (Görögország) hasonló nevű püspöke a 2. sz. végén. Ü.: ápr. 8.
- DEODÁT** Az *Adeodát* név rövidülése. A továbbiakat l. ott!
- DERS** Lehet, hogy ómagyar név, és a *győ* méltóságnév származéka (amiből a *Gyeűcsa*=*Géza* is való), de szláv származtatására is történt kísérlet. Védőszent: *Drusus* (=kemény, makacs), szíriai ökeresztény vértanú. Ü.: dec. 14. Minthogy a nevet már régen azonosították a *Desideriussal*, lehet a *Dezső* nevűek valamelyik patrónusa is védőszent.
- DÉS** Egy Kolozsvártól észak-északkeletre fekvő erdélyi város neve. Ennek alapja bizonynyal egy egykori személynév, de hogy ez mi volt, arra nincs megnyugtató feltevés; sem az, hogy a latin *Desiderius* (l. a *Dezső* névcikket!) rövidülése volna, sem az, hogy a *Géza* eredeti alakjából (l. ott!) fejlődött volna ki. Védőszent a *Dezső* névcikkben második helyen szereplő *Desiderius*. Ü.: dec. 18.
- DETRE** Germán eredetű név. Elemeinek jelentése: nép+hatalmas, vagyis értelmezése: a nép fejedelme. Védőszent: *Dietrich*, holland ferences, akit az Oltáriszentségbe vetett hitéért öltek meg (†1572). Ü.: júl. 9. Más: *Szent Theodorich*, egy Reims közelében levő bencés monostor első apátja (†533). Ü.: júl. 1. Vagy: *Boldog Theodorich*, lobbos-i (Belgium) bencés szerzetes, majd az ugyancsak belgiumi Szent Hubertus-kolostor apátja, nagy tudós, aszkéta és emellett praktikus ember (†1086). Ü.: aug. 24.
- DÉVALD** A *Teobald* germán alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- DEZSÉR** A latin *Desiderius* magyaros kiejtéséből, a *Dezsidériusból* fejlődött. Rokon név: *Dezső*. A továbbiakat l. ott!
- DEZSÓ** A magyarul *Dezsidérius*nak ejtett latin *Desiderius* csonkult és kicsinyítőképzős származéka. J.: óhajtott, várva várt (ti. gyermek). Rokon név: *Dezsér*. Védőszent: *Desiderius*, az ófrank egyház kiváló vienne-i érseke, vértanú; minthogy a királynőnek és udvarának romlottságát nem szünt meg korholni, az elvetemült nő meggyilkoltatta (†607 k.). Ü.: máj. 23. Másik védőszent: *Desiderius*, fontanelle-i (ma: Franciaország) bencés szerzetes (†700 k.). Ü.: dec. 18.

DÓKUS A *Dávid* és a *Domonkos*, *Domokos* nevek becézője. A továbbiakat l. ezeknek a neveknek a rovatában!

DOMÁN Lehet, hogy török eredetű (*tomán*, *tumán*, a Szigeti veszedelemben: *Dumán*=kőd), de lehet a *Domonkos* becézője is. Védőszent: valamelyik *Szent Theophanész*; róluk a *Teofánia* női név rovatában van részletesen szó. Ü.: márc. 12., ill. dec. 27. *Szent Domonkos* is lehet védőszentje. L. ottl. Ü.: aug. 8.

DOMICIÁN Latin eredetű név. J.: a *Domitius* (=legyőző, megfőkező) nemzetséghez tartozó férfi. Védőszent: *Domitianus*, a mai hollandiai Maastricht püspöke, kolostoralapító (†560 k.). Ü.: máj. 7.

DOMOKOS A *Domonkos* név önállósult alakváltozata. A továbbiakat l. ottl!

DOMONKOS Latin eredetű név. J.: az Úrhoz tartozó, Istennek szentelt vagy vasárnap született. Rokon nevek: *Dókus*, *Domán*, *Domokos*, *Domos*. Védőszent: *Dominicus*, a domonkos rend, a prédikátor szerzet alapítója (†1221). Ü.: aug. 8. Vagy: *Savio Szent Domonkos* (*Dominicus*). → *Bosco Szent János* tanítványa (†1857). Ü.: márc. 9.

DOMOS A *Domonkos* név tövének kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ottl! Más védőszent: *Páncélos Szent Domonkos* (*Dominicus*); neve onnan van, hogy őnsanyargatásból állandóan páncélinget hordott csupasz testén (†1060). Ü.: okt. 14.

DONALD Skót-kelta eredetű név. J.: a földkerekség ura, vagy bátor és férfias. Védőszent: *Donatus*, észak-afrikai vértanú; miközben szerep-pap-társával a katolikus templomot védelmezte, a fanatikus eretnekek megölték (†362). Ü.: febr. 9.

DONÁT Latin eredetű név. J.: (Istentől) ajándékozott. Védőszent: *Donatus*, Arezzo (Itália) püspöke; vértanúként emlegetik, de ez valószínűleg tévedés (†360 k.). Ü.: aug. 7. A keresztény ókor másik ilyen nevű – Velence környéki – vértanújának (†304) ünnepe febr. 17-én van.

DORIÁN Angol név. J.: dór férfi. Védőszent: *Dorymedon*, szenátor, kisérszál vértanú (†280 k.). Ü.: szept. 19.

DORMÁN Kun név. J.: megállás, állhatatosság. Védőszent: *Constantius* (alapszavának jelentése: állhatatos), római pap; a pelagiánus eretnekség ellen küzdött, és emiatt sokat szenvedett (†418 k.). Ü.: nov. 30.

DÖME A *Dömötör* (vagy a *Dömjén*=*Demjén*) származéka. A továbbiakat l. a *Damján*, ill. a *Demeter* név rovatában! Más védőszent: *Demetrius*, római vértanú (†300 k.). Ü.: ápr. 9.

DÖMÖS A *Döme* névhez hasonló származék. A továbbiakat l. a *Damján*, ill. a *Demeter* név rovatában! Más védőszent: *Alexandriai Szent Demetrius*, püspök (†231 u.). Ü.: okt. 9.

DÖMÖTÖR A *Demeter* önállósult magyar alakváltozata. A továbbiakat l. ottl!

DUKÁSZ Görög eredetű név. J.: vezér, vezető. Védőszent: *Dunstan* (j. kb. ez: sziklás domb), a 10. századi angolszász egyház büszkesége, tudós és művész, szent életű és kemény kezű főpap és királyok

tanácsadója, hazája anyagi, szellemi, erkölcsi felvirágoztatója (†988). Ü.: máj. 19.

DUSÁN Délsláv eredetű név. J.: lélek. Védőszent: *Eupsychius*. L. a *Lél* név rovatában! Ü.: ápr. 9., ill. szept. 7.

E, É

EDE Az *Eduárd*, *Edvárd* név hazai rövidülése. A továbbiakat l. ott!

EDGÁR Angolszász eredetű név. J.: birtok és dárda, vagyis aki birtokát dárdájával védi. Védőszent: „*Békeszerető*” *Edgar*, angolszász király, a *Dukász* név rovatában említett Szent Dunstan lelki fia; egy bűnéért mai szemmel nézve szokatlanul kemény vezeklést is mért rá (†975). Ü.: júl. 8.

EDMOND Germán eredetű név. J.: az öröklött birtokot megvédő. Védőszent: *Edmund*, oxfordi egyetemi tanár, majd Canterbury érseke; kemény önmegtagadó életet folytatott, jötevője volt a szegényeknek, vigyázott a papság fegyelmeire és az Egyház jogaira; ez utóbbi miatt élete végén távoznia kellett hazájából (†1240/42). Ü.: nov. 16. Ugyancsak angol volt a másik Szent *Edmund*, Kelet-Anglia királya, bátor és igazságos uralkodó; a pogány dánok elfoglalták országát, hittagadásra akarták bírni, de ő inkább a vértanúhalált választotta: meztelenül egy fához kötözték és agyonnyilasták (†870). Ü.: nov. 20.

EDÖMÉR Anonymusnál egyike a hét honfoglaló kun (helyesebben kabar) vezérnek, akik Árpádhoz csatlakoztak; helyesebb alakja *Edömén*, de a 19. században *Edömér* formában újították fel. Így ösmagyar név, amely a középkorban is előfordul. J.: jó, szent. Védőszent: *Edelbert* (*Edilbert*, *Ethelbert*=fénylő nemességű), Anglia (Kent) első keresztény királya; → Szent Ágoston keresztelte meg; népének bölcs törvényeket készített (†616). Ü.: febr. 24.

EDUÁRD, EDVÁRD Germán eredetű név. J.: öröklött birtokát őrző. Rokon név: *Ede*. Védőszent: Két Szent *Eduard* származott az angolszász királyi családból. Az első Szent *Edgár* fia, Szent Dunstan (l. a *Dukász* név rovatában!) neveltje; a jámbor és szelid királyt mostohája megölette (†979). Ü.: márc. 18. A másik az utolsó angolszász eredetű angol király; sokat tett a vallásos élet felvirágoztatására, udvartartásának költségeit a lehető legszűkebbre szabta, hogy minél több jót tehessen, feleségével szerető testvér módjára élt (†1066). Halála napja jan. 5., hamvainak felemeltetésése okt. 13. Ezen a napon ünnepli az Egyház.

EDVIN Germán eredetű név. J.: az örökös (vagy a birtok) barátja. Védőszent: *Edwin*, az angliai Northumberland első keresztény királya; egy szomszéd pogány király elleni háborúban vesztette életét (†633). Ü.: okt. 4. és 12.

- EFRAIM** Ószövetségi név. J.: termékeny, kettős termés. Újabbkori hangalakja: *Efrém*. Védőszent: *Ephraem*, egyházdoktor, szerpap, a szír egyház legnagyobb írója és költője (†373). Ü.: jún. 9.
- EGBERT** Germán eredetű név. J.: a kard fénye, fényes, mint egy kard. Védőszent: *Egbert*, angol származású írországi szerzetes, nagy imádkozó, aszkéta és hithirdető (†729). Ü.: ápr. 24.
- EGMONT** Germán eredetű név J.: karddal védő. Védőszent: *Egbert*. L. ott! Ü.: ápr. 24. Vagy: *Szent Egdunus*, kis-ázsiai vértanú, áldozópap (†303 k.). Ü.: márc. 12.
- EGON** A fent említett (és más) *Eg*- kezdetű germán nevek német becézője. Védőszent: *Boldog Egon* (*Egino*), augsburgi bencés apát; élete a simóniás (pénzen megvásárolt) egyházi hivatalok elleni küzdelemben öröklődött fel (†1120). Ü.: júl. 15.
- EGYED** Görög eredetiből latin közvetítéssel magyarosodott név. J.: pajzshordozó. De régi előfordulásában tekinthető az *egy* számnév vagy a „szent” jelentésű kihalt *egy* melléknév kicsinyítőképzős származékának is. Ebben az esetben j.: egyetlenke, ill. szentecske, és magyar név. Védőszent: *Aegidius*, provence-i (Dél-Franciaország) remete, majd egy kolostor alapítója és vezetője; Nyugaton nagy tiszteletben áll (†720 k.). Ü.: szept. 1. Vagy: két ugyanilyen nevű boldog; → Assisi Szent Ferenc egyik első követője (†1272; ü.: ápr. 23.) és egy esztergomi szent életű ferences (ü.: márc. 13.).
- ELEK** A görög eredetű latin *Alexius*ből (=védő) magyarosodott név. (A latin név középkori olvasata: *Aleksius*.) Egyik védőszentjét l. az *Alex* név rovatában! Ü.: febr. 17. A másik *Szent Alexius* története a legendaalkotó képzelet remeke arról a gazdag ifjúról, aki esküvője éjszakáján elhagyta nejét, 17 évig élt koldusként Edesszában (Közel-Kelet), majd újabb 17 évig atyja házában anélkül, hogy felismerték volna (†417?). Ü.: júl. 17.
- ELEMÉR** Ómagyar név. Eredete vitás. Védőszent: *Eleutherius* (j.: szabad ember, nemes), → Areopagita Szent Dénes vértanútársa. Ü.: okt. 9. Vagy: *Szent Elmar* (*Elmer*) (j.: nemessége, kardja révén híres), a 7–8. sz.-ban a belgiumi Liège (Lüttich) környékén működő püspök; élete a legendák homályába vész. Ü.: aug. 28.
- ÉLIÁS** Az *Illés* név alakváltozata. L. ott! Védőszent: *Elías*, Szent Daniel (l. a *Daniló* név rovatában!) és Szent Isaiás (l. a *Józsiás* név rovatában!) vértanútársa (†309). Ü.: febr. 16.
- ELIGIUSZ** Latin eredetű név. J.: kiválasztott. Régi magyar alakja: *Elegy*. Védőszent: *Elígus*; aranyműves volt, frank királyok udvari embere, a szegények jötevője, kolostorok építője; mintegy 50 éves korában pappá szenteltette magát, majd püspök lett; öreg korában a frízek megtérítésén fáradozott (†660). Ü.: dec. 1.
- ELIZEUS** Ószövetségi prófétának, aki → Illés tanítványa volt (kb. Kr. e. 850–795), a neve. J.: Isten a szabadulás. A prófeta ünnepe az Egyházban jún. 14-én van.

ELLÁK Attila hun uralkodó fiának neve meghonosult téves olvasatban (legalábbis a név *á*-ja – *é* helyett – okvetlenül téves). J.: első, fő, fejedelem. Védőszent: *Gerlach*, lovag; felesége hirtelen halálának hatása alatt vezeklő életmódot kezdett (†1177 k.). Ü.: jan. 5.

ELŐD Ósmagyar név. J.: elsőszülött vagyős. Védőszent: *Primus* (=első), vértanú; teteme Szent István első vértanú római templomában van eltemetve (†303 k.). Ü.: jún. 9. Vagy: *Szent István első vértanú*. L. az *István* név rovatában! Ü.: dec. 26.

EMÁNUEL Héber eredetű név. J.: velünk az Isten. Rokon nevek: *Immánuel*, *Manó*, *Mánuel*. Védőszent. *Emmanuel*, vértanú; valahol a Közel-Keleten szenvedett Krisztusért († a 4. sz. elején), de többet nem tudunk róla. Ü.: márc. 26.

EMIL A latinból átvett, de nem feltétlenül latin eredetű név. Latin származtatása szerinti jelentése: versengő, vetélkedő. Védőszent: *Aemilius*, észak-afrikai vértanú; Decius római császár keresztényüldözése elején gyenge volt, és megtagadta hitét, majd Isten kegyelmével mégis vállalta a tűzhalált (†250 k.). Ü.: máj. 22. A másik a hasonló nevű szardíniai ókeresztény vértanú. Ü.: máj. 28. L. még a következő névcikkben az első helyen említett védőszentet!

EMILIÁN Latin eredetű név. J.: az *Aemilius* (l. *Emil*!) nemzetségből származó férfi. Védőszent: *Aemilianus*, ír származású bencés apát egy Párizstól keletre fekvő kolostorban (†660 k.). Ü.: márc. 10. Más: *Szent Aemilianus*; miután 40 évet töltött el mint remete bensőséges Isten-közelségben, Vercelli (Felső-Itália) püspöke lett (†520). Ü.: szept. 11. Vagy: *Szent Aemilianus*, keresztény rabszolga, vértanú a mai Bulgária területén; felháborodásában, hogy a „hitehagyó” Julianus császár feléleszti a pogány istentiszteletet, bement egy pogány templomba, és összetörte a bálványszobrokat; azután jelentkezett a prefektusnál, ez tüzes kemencébe vettette (†362). Ü.: júl. 18.

EMÓD Ómagyar név. J.: kis csecsemő. Védőszent: *Emygdius*, az itáliai Ascoli püspöke, vértanú (†303 v. 304). Ü.: aug. 5.

ENDRE Az → *András* név német vagy szláv közvetítéssel hozzánk került változata. Rokon név: *Bende*. Az összes tudnivalókat l. az *András* név rovatában!

ÉNEÁS Trójai mondai hős neve, amely talán egy görög istennő nevéből származik. Védőszent: *Eunus*, rabszolga, alexandriai vértanú (†250). Ü.: febr. 27. és okt. 30.

ENGELBERT Germán eredetű név. J. eredeti alakjában: híres az angyalok között; mai formájában: fényes, mint egy angyal. Védőszent: *Engelbert*, kölni érsek, igazi középkori egyházfejedelem, politikus, a birodalom kormányzója, a trónörökös nevelője, de férfi korában már komoly lelki életet élő, egyházas gondolkodású ember, a szegények és a vallási élet istápolója; halála is az Egyház szabadságának védelmében esett, orgyilkosok ölték meg (†1225). Ü.: nov. 7. Másik védőszent: *Kolland Boldog Engelbert*, osztrák fe-

- rences misszionárius, Damaszkuszban vértanúságot szenvedett (†1860). Ü.: júl. 10.
- ENGELHARD** Germán eredetű név. A név eredeti alakjának j.: vakmerő angol, módosult alakjáé: erős, mint egy angyal. Védőszent: *Boldog Engelhard*, a ferences rend meghonosítója Franciaországban és Angliában (†1232). Ü.: márc. 12.
- ERAZMUS** Görög eredetű név. J.: szeretetre méltó. Rokon nevek: *Rázmus, Rézmán*. Védőszentjének, *Erasmusnak* az alakját körülölel a legendák, biztosat viszont – alig lehet róla valamit tudni: püspök volt, a Diocletianus-féle üldözés idején megkínózták, de természetes halállal halt meg a 4. sz. elején. Ü.: jún. 2.
- ERHARD** Germán eredetű név. J.: becsülete révén erős, más szófejtés szerint: erős, mint egy sas. Védőszent: *Erhard*, Regensburg püspöke, 14 kolostor alapítója; ezzel szolgálta a vallási és a kulturális élet fejlődését Bajorországban (†730 k.). Ü.: jan. 8.
- ERIK** Északi germán eredetű név. J.: egyedül hatalmas. Védőszent: *Erik*, svéd király, jámbor, szigorú erkölcsű ember, az elnyomottak védelmezője; ő indította el a finnek térítését, adót nem szedett; egy a koronájára törő dán herceg ölte meg (†1160). Ü.: máj. 18. Másik védőszent egy hasonló nevű dán király (†1250). Ü.: febr. 9.
- ERNÁK** Attila kisebbik fia nevének (*Imik, Imek*) téves (azaz a görög lejegyzés betűi szerinti) olvasata. J.: kis férfi. Rokon név: *Ernye*. Védőszent: *Irenaeus*. L. az *Ernye* név rovatában! Ü.: márc. 25.
- ERNŐ** Német eredetű név nyelvújítás-korabeli magyarítása. J.: komolyság, elszántság. Védőszent: *Ernestus*, római vértanú; csak a nevét ismerjük; teteme 1694-ben Salzburgba került. Ü.: jan. 12. A másik bencés apát volt, majd a második kereszties haddal Keletre zarándokolt, hirdette az igét, és vértanúhalált halt (†1148). Ü.: júl. 13. és nov. 7.
- ERNYE** Ómagyar név, az *Imek, Imik* (l. az *Ernák* névcikkben!) magyar folytatása; utóbb összeolvadt az *Irenaeus* (l. az *Iréneus* névcikkben!) megmagyarosodott formájával. Védőszent: *Irenaeus*, a régi szerémi egyházmegyének (az Dráva-Száva közének keleti része) – melyet később róla szenternyeinek neveztek – püspöke, vértanú; lefejezték, és a Száva vizébe dobták (†304). Ü.: márc. 25.
- ERVIN** Germán eredetű név. J.: a hadsereg barátja. Védőszent: *Erwin* (v. *Ermin*), a belgiumi Lobbes püspökké szentelt apátja, az alázat és az imádságos lelkület példaképe (†737). Ü.: ápr. 25. Vagy egy hasonló nevű angolszász fejedelem (†480). Ü.: máj. 29.
- ETE** Ósmagyar név. Származhat a hét számnévből (amelynek szókezdő *h* hangja utólagos járulék), és jelentése ebben az esetben kis hetes, azaz hetedik gyermek; vagy a török nyelvből, és akkor jelentése „atyas”; lehet az *Etele* rövidülése is. Védőszent: *Septimus* (j.: hetedik), karthágói szerzetes; a Hunnerik vandál király indította katolikusüldözésben szenvedett kegyetlen kínok között

vértanúhalált (†483). Ü.: aug. 17. Vagy: *Szent Ethelwold (Edelwald)*, winchesteri (Anglia) püspök, → *Szent Edgár és Szent Dunstan* (l. a *Dukász* névcikkben!) barátja és munkatársa (†984). Ü.: aug. 1.

ETELE Az *Attila* névnek a magyar nyelven belüli fejleménye. A továbbiakat l. ott! Az *Etelék* más védőszentje: *Attala (Athala)*, burgund nemes, a → *Szent Kolumbántól* alapított kolostorok szerzetese, végül Bobbio (Itália) apátja (†627). Ü.: márc. 10. Vagy: *Szent Attalus*, lyoni (ma: Franciaország) vértanú; az ő és társai hősies helytállásának történetét az üldözés megszűntével máig is olvasható megrázó levélben írta meg a város papsága (†177). Ü.: jún. 2.

EUGÉN Görög eredetű név. J.: előkelő, nemes nemzetségből való. Rokon név: *Ódön*. Vő. *Jenő*. Védőszentek: I. *Szent Eugenius*, pápa (†657; ü.: jún. 2.), III. *Boldog Eugenius*, pápa, a II. keresztes hadjárat megindítója (†1153; ü.: júl. 8.). Ezeknél gyakrabban szokás védőszentül választani a következő két hasonló nevű püspök valamelyikét: az afrikai Karthágó püspökét, aki a vandálok üldözése idején rengeteget szenvedett katolikus hitéért, és végül számkivetésben halt meg (†505; ü.: júl. 13.), vagy a hispániai Toledo apostoli lelkű érsekét (†657; ü.: nov. 13.).

EUSZTAK Görög eredetű név. J.: dús kalászu, termékeny. Rokon név: *Lestár*. Védőszent: *Eustachius*; élettörténetét a legendaalkotó jámbor – keleti és nyugati – képzelet valóságos regénnyé színezte ki. Ü.: szept. 20. Modern kutatások kimutatták, hogy jelentős történelmi személyiség jutott erre a sorsra: *Szent Eustachius* (vagy *Eustathius*), Antiochia érseke; férfias állhatatossággal és nagy tudományossággal szegült szembe az arianizmussal; számkivetésben halt meg (†337 e.). Ü.: júl. 16. Tehát valójában egy szentnek van két ünnepe.

EUTIM Görög eredetű név. J.: nagyon megtisztelt, tisztelettel ékesített. Védőszent: *Euthymius*, áldozópap, palesztinai remete; amellettnagyképzettségű hittudós; tudománya a Gondviselés eszköze volt kora nagy eretnekségének, a monofizitizmusnak leküzdésében; a keletiek egyik legtiszteltebb szentje (†473). Ü.: jan. 20. Másik: *Szent Euthymius*, szerzetes, majd a kis-ázsiai Szardesz püspöke; a szentképek tiszteletéről szóló katolikus igazság védelméért ismételtenszámkivetést, majd börtönt és ostromozást szenvedett, és ebbe halt bele (†820 k.). Ü.: márc. 11.

EZEKIEL Ószövetségi próféta neve. J.: Erős az Isten! vagy: Megerősít az Isten! Védőszent maga a próféta, aki a babiloni fogságba került zsidók között gyakorolta tisztét, Kr. e. 517 k. halt meg, és akinek ünnepét ápr. 10-én üli az Egyház.

EZSAIÁS Az *Izajás* név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

F

FÁBIÁN Latin eredetű név. J.: a Fabius nemzetséghez tartozó férfi. Rokon név: *Fabó*. Védőszent: *Fabianus*, pápa; az üldözések idejéhez mérten viszonylag hosszú ideig (14 évig) kormányozta az Egyházat, és ezalatt üdvös lelkipásztori intézkedéseket tett; a Decius-féle üldözés idején halt vértanúhalál (†250). Ü.: jan. 20.

FÁBIUSZ A latin Fabius nemzetségnévből. J.: babos, babtermelő. Védőszent: *Fabius*, római (†303 k.; ü.: máj. 11.), ill. az ugyanilyen nevű kappadóciai (Kis-Ázsia) vértanú (†300 k.; ü.: júl. 31.); ez utóbbi katona volt, és megtagadta a légió pogány jelvényeinek vivését.

FABÓ A *Fábián* név régi magyar kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!

FARKAS Ómagyar név. A ragadozó vad más népeknél is a harciasság, a bátorság jelképe. Védőszent: *Lupus (Wolfgang)*, szerzetes, őseink térítője, majd regensburgi püspök; korábban is, ebben az időben is kitűnő pedagógus; ő irányította többek között Szent István feleségének → Boldog Gizellának nevelését (†994). Ü.: okt. 31. Más védőszentek: *Luppus*, rabszolga, vértanú a rómaiak korabeli Pannóniában, Sirmiumban (ma: Mitrovica a Száva mentén; ü.: aug. 23.) és *Lupus*, sens-i (a mai Franciaországban) püspök (†643; ü.: szept. 1.).

FEDOR A *Teodor* név orosz formája. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Theodorosz*, aki egy János nevű társával együtt az orosz egyház első vértanúja (†983 k.). Ü.: júl. 12.

FELICIAN Latin eredetű név, a → *Félix* származéka. Védőszent: *Felicianus*, Szent Primus (l. az *Előd* név rovatában!) vértanútársa; 80 éves aggyastyán volt, amikor hitéért lefejezték (†303 k.). Ü.: jún. 9.

FÉLIX Latin eredetű név. J.: boldog, szerencsés. Rokon név: *Felicián*. Védőszentek lehetnek azok, akik a *Bódog* név rovatában találhatók. Ezeken kívül I., ill. II. *Szent Félix*, pápa (†273; ü.: máj. 30., ill. †492; ü.: márc. 1.), *Szent Félix*, Zürich városának patrónusa vértanú (†300 k.; ü.: szept. 11.) és *Cantalicei Szent Félix*, a jámbor kapucinus alamizsnagyűjtő testvér (†1587; ü.: máj. 18.).

FERDINÁND Germán eredetű név. Elemeinek jelentése: védelem, béke+merész. Vö. *Nándor*. Védőszent: *Ferdinand*, Leon és Kasztília (Spanyolország) királya, a keresztény uralkodói eszmény megtestesítője, spanyol nemzeti hős (†1252). Ü.: máj. 30. és okt. 19. Vagy: *Boldog Ferdinand*, portugál királyfi; túszként került a mórok kezébe, és azok rabszolgaként bántak vele (†1443). Ü.: jún. 5.

FERENC Olasz eredetű név. Latinosított alakja: *Franciscus*. J.: kis frank, francia. Védőszentek: *Assisi Szent Ferenc*, a legnagyobb szentek egyike, a ferencrend, a klarissza apácák rendjének és a világiakat egyesítő harmadrend alapítója, az evangéliumi sze-

génység, alázat és szeretet megtestesülése (†1226). Ü.: okt. 4. *Xavéri Szent Ferenc* → Loyolai Szent Ignác első munkatársainak egyike, India és Japán apostola (†1552). Ü.: dec. 3. *Borgia Szent Ferenc*, Gandia (Kelet-Spanyolország) hercege és alkirálya, majd jezsuita szerzetes, végül a rend egyetemes főnöke (†1572). Ü.: okt. 10. *Szalézi Szent Ferenc*, egyházdoktor, genfi püspök, a szelidség és kedvesség mintaképe, a Filóta c. klasszikus lelki-olvasmány szerzője (†1622). Ü.: jan. 24. Ezeken kívül az egyháztörténelemnek még számos nagy egyénisége szentelte meg ezt a nevet.

FIDÉL Latin eredetű név. J.: hűséges. Vö. *Hümér*. Védőszent: *Sigmaringeni Szent Fidelis*, a kapucinus rend első vértanúja; a svájci misszió vezetője volt, amelynek az volt a célja, hogy a protestánsokat visszatérítse az Egyházba; 1622. ápr. 24-én prédikáció közben a templomajtóból rálöttek, majd később a templomon kívül kegyetlenül meggyilkolták. Ü.: ápr. 24.

FILEMON Görög eredetű név. J.: barátságos, nyájas; más magyarázat szerint: szájacskas, csók. Védőszent: *Philemón*, egyiptomi színész, Szent Apollonius (l. az *Apolló* névcikkben!) társa a vértanúságban (†311 k.). Ü.: márc. 8. Ugyanez volt a neve Szent Pál kolosszei barátjának: levelet intézett hozzá, mely az Újszövetségi Szentírás egyik gyöngyszeme. A címettről a hagyomány azt tartja, hogy vértanú lett (†70 k.). Ü.: nov. 22.

FLORENTIN Latin eredetű név, a *Florentius* (női párja: *Florentia*) továbbképzése, de jelentésében egyszersmind ez is: Firenze városából való. Mindhárom név alapszavának jelentése virágzó, tekintélyes. Védőszent: *Florentinus*, vértanú: a Galliában dúló vandálok katolikus hűségéért lefejezték, miután előbb kivágták a nyelvét (†407). Ü.: szept. 27. A Magyar utónévkönyvben jelzett névnap: nov. 7. az alapnevet viselő szent ünnepe: *Florentius*, strassburgi püspöké (†687).

FLÓRIÁN Latin eredetű név. J.: virágos, virágzó. Rokon nevek: *Flóris*, *Fóris*. Védőszent *Florianus*, római polgári tisztviselő a mai Ausztria területén; a keresztényüldözés kitörésekor önként jelentkezett; megkínózták és malomkővet kötve a nyakába az Enns folyóba dobták. Tűzvész idején szokás pártfogását kérni (†304 k.). Ü.: máj. 4.

FLÓRIS A *Flórián* név származéka és rokona. A továbbiakat l. ott!

FODOR Ómagyar név. J.: gondör hajú. A védőszenteket l. az azonos jelentésű *Bodor* név rovatában! De e név viselőinek védőszentjei lehetnek ugyancsak a nevek jelentése alapján: *Crispinus* és *Crispinianus* római vértanú testvérek is; ereklyéik utóbb Galliába (a mai Franciaország Soissons nevű városába) kerültek († vsz. 303. k.). Ü.: okt. 25.

FOLKUS Valószínűleg a német *Folkmar*, *Volkmar* magyar kicsinyítőképzős származéka; ennek jelentése: a nép között híres. A Magyar

utónévkönyvben névnapként megjelölt napon – jún. 17-én – megemlékezünk ugyan egy *Folkmar* nevű istenfélő reimsi érsekről (†900 k.), de ez nem szent. Szent viszont *Volkmar*, a 8. század elején elhunyt frank remete. Ű.: júl. 20.

FÓRIS A *Flóris* név régi magyar változata. A továbbiakat l. ott és a *Flórián* névcikkben! Védőszent lehet magyar vonatkozása miatt *Szent Florianus*, szerémi (a rómaiak korabeli Pannóniában, a Dráva–Száva közének keleti részén) vértanú is. Ű.: jan. 8.

FORTUNÁT Latin eredetű név. J.: szerencsés, boldog. Védőszent: *Fortunatus*, itáliai áldozópap (†400 k.; Ű.: jún. 1.), ill. szerpap–vértanú (†64/68; Ű.: júl. 12.).

FRIDOLIN Germán eredetű név, a *Friedrich* (l. a *Frigyes* névcikkben!) és a *Gottfried* (l. a *Gotfrid* névcikkben!) önállósult német becézője. Saját védőszentje: *Fridolin*, ír származású 6–7. sz.-i vándorprédikátor, hittérítő és kolostoralapító; főként a Rajna mentén működött. Ű.: márc. 6.

FRIGYES Újkori alkotás a német *Friedrich* megmagyarosítására. A német név jelentése: hatalmas a maga erődítményében vagy hatalmas védelmező; népies szófejtéssel: békefejedelem. Rokon név: *Fridolin*. Védőszent: *Friedrich* (*Fridericus*), íriz hercegi családból származó misszionárius, majd utrecht (ma: Hollandia) püspök; a frank királyné, Judit orgyilkosokkal leszúratta, mert erkölcstelen életéért megfeddette (†838 k.). Ű.: júl. 18. Ugyanilyen nevű boldog egy hollandiai premontrei kolostor apátja (†1175). Ű.: márc. 3.

FÜLÖP Görög eredetű név. J.: lökedvelő. Védőszentek: Elsősorban az *apostol*. Neki mondotta az Üdvözítő: „Fülöp, aki engem látott, látta az Atyát is.” Apostoli működéséről és haláláról nem sokat tudunk. Ű.: máj. 3. Másik: *Néri Szent Fülöp* (*Philippus*); csodálatos módon tudta egyesíteni magában az aszketikus szigort és a játékos derűt; társulata részére írta Palestrina „oratórium”-ait; Szent Péter mellett ma is legnépszerűbb szentje Rómának (†1595). Ű.: máj. 26. *Benizzi Szent Fülöpöt* l. a *Bence* név rovatában! Ű.: aug. 23.

G

GÁBOR Szentírási eredetű név. J.: Isten bajnoka vagy Isten embere. Rokon név: *Gábiel*. Védőszent: *Gabriel*, főangyal; ő hirdette Dániel prófétának a Messiás eljövetelét, jelentette Zakariásnak Keresztelő Szent János, a Boldogságos Szűznek az Üdvözítő születését. Ünnept az új egyházi rendelkezés márc. 24.-ről a másik két főangyalával együtt szept. 29-ére tette. Másik védőszent: *Possenti Szent Gábor*, passzionista szerzetesnövendék (†1862). Ű.: febr. 27.

- GÁBRIEL** A *Gábor* névnek az eredetihez közelebb eső változata. A továbbiakat l. ott!
- GÁL** Kelta-ír eredetű név latin közvetítéssel. A latin *gallus* jelentése: kakas, az eredeti névé: jövevény vagy hatalom. Rokon név: *Gálos*. Védőszent: *Gallus*, ír szerzetes; mesterével, → Szent Kolumbánnal eljött hittérítőnek a germánok közé; róla van elnevezve a kalandozó őseink történetében oly nevezetes szentgallen kolostor (†641 v. 645). Ű.: okt. 16.
- GÁLOS** A *Gál* név régebbi, teljesebb magyar alakja. A továbbiakat l. ott!
- GARA** Régi magyar név. Török eredetű. J.: héja. Védőszent: *Guarinus*; előkelő bolognai családból származott, szerzetes lett, majd negyven évi kemény kolostori élet után bíboros (†1159). Ű.: febr. 6.
- GÁSPÁR** Talán perzsa eredetű név. J. ebben az esetben: kincstáros vagy fényességes. Rokon név: *Gazsó*. Védőszent: A hagyomány szerint így hívták a napkeleti bölcsek egyikét. Ű.: jan. 6. Vagy: *Del Bufalo Szent Gáspár*, buzgó lelkipásztor, Urunk Drága Vére tiszteletének terjesztője; mivel megtagadta a pápai államot elkobzó Napóleonra a hűségeskü letételét, négyéves fogságot szenvedett (†1837). Ű.: dec. 29.
- GASZTON** Vsz. a flamand *Vedast*-ból alakult francia név. J. talán: vendég, idegen. Védőszent: *Vedast (Gaston)*, Arras és Cambrai (a mai Franciaországban) püspöke, buzgó lelkipásztor (†539 v. 540). Ű.: febr. 6.
- GAZSÓ** A *Gáspár* név magyar kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!
- GEDEON** Ószövetségi név. J. talán: romboló. Rokon nevek: *Gedő*, *Gida*. Védőszent: *Gedeon*, a zsidó nép bíráinak egyike; lerombolta a bálványisten templomát, és a madianiták pogány népét legyőzve békét és szabadságot szerzett Izraelnek (Kr. e. 1200 k.). Az egy Istenbe vetett hit eme hősről szept. 1-jén emlékezik az Egyház.
- GEDŐ** A *Gedeon* magyar kicsinyítőképzős alakja. A továbbiakat l. ott!
- GEJZA** A *Géza* alakváltozata, de egyáltalán nem „magyarabb” vagy „ősibb”, mint ez. A magyarázatot és a névre vonatkozó többi tudnivalót l. a *Géza* név rovatában!
- GELLÉN** A *Kiltán* név régi magyar változata. A továbbiakat l. ott!
- GELLÉRT** Germán eredetű név. J.: erős dárdájú. Rokon név: *Gerő*. Védőszent: A mi *Szent Gellért* püspökünk, akinek neve akkor még *Gerard*-nak, *Gerhart*-nak hangzott. Velencei bencés szerzetes, majd apát volt; a Szentföldre indult, de a Gondviselés úgy intézte sorsát, hogy Magyarországra jutott. Szent István megtette fia nevelőjének és Csanád első püspökének. A szent király halála után 1046-ban kitört pogánylázadás idején a később róla elnevezett hegyről letaszították, és lándzsadőfessel oltották ki életét. Az ifjú magyar kereszténység apostolának ünnepe szept. 24-én van. Más védőszentek: *Gerhard*, Toul (Franciaország) püspöke (†994). Ű.: ápr. 23. *Majella Szent Gerhard*, olasz redemptorista laikus testvér (†1755). Ű.: okt. 16.

GERÉB Egy időben a *Herbert* név magyarosítására használták. Maga a közszo erdélyi szász eredetű, j.: községi bíró. Védőszent: *Herbert*. L. ott! Ű.: márc. 16.

GERGELY Görög eredetű név. J.: éber. Rokon nevek: *Gergő*, *Gerő*. Védőszentek: *Nagy Szent Gergely (Gregorius)*, pápa, egyházdoktor; a keresztény ókor legkiválóbb egyházfőinek egyike; mint mondani szokták, ő vezette át az Egyház hajóját a felbomló római múltból a germán-román jövőbe; rengeteget tett a háborúk okozta akkori nagy nyomor enyhítésére, megújította az egyházi éneket (gregorián), személyesen prédikált a rómaiaknak – és mindezt többnyire betegen (†604). Ű.: szept. 3. *Nazianzi Szent Gergely*, egyházdoktor, egy ideig konstantinápolyi püspök; tudós, aki az Egyháznak nagy támasza volt az ariánus eretnkség elleni küzdelemben; gyöngye idegzetű, érzékeny lélek, mégis szent, jelöl annak, hogy a természeti gyengeségek nem akadályai az életszentségnek (†390 k.). Ű.: jan. 2. *VII. Szent Gergely*, pápa; páratlan eréllyel emelte ki az Egyházat az erkölcsi hanyatlás és a világi hatalomnak való kiszolgáltatottság bilincseiből (†1085). Ű.: máj. 25.

GERGŐ A *Gergely* név magyar becézó alakváltozata. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Csodatevő Szent Gergely (Gregorius)*, a kisérsiai Új-Caesarea püspöke; valóban rendkívüli események füzödnék nevéhez és működéséhez (†270 k.). Ű.: nov. 17.

GERMÁN Latin eredetű név. J.: édes testvér. A népnév – *germán* – nem azonos ezzel, és vsz. kelta eredetű. A név régi magyar alakja: *Gyarmán*. Védőszent: *Germanus*, konstantinápolyi pátriárka; szembeszállt a képromboló császárral, Izauriai (Szír) Leóval; ez aztán erőszakkal eltávolította hivatalából az agg főpapot (†733). Ű.: máj. 12. Maradandóbb az emléke a hasonló nevű párizsi püspöknek: az ő sírja felett emelkedik a híres St. Germain apátság (†576). Ű.: máj. 28. Honfitársa *Szent Germanus*, mai nevén Auxerre püspöke, a régi Gallia egyik legjelentősebb főpapi egyénisége (†448). Ű.: júl. 31.

GEROLD Germán eredetű név. J.: dárdája révén hatalmas. Rokon név: *Girót*. Védőszent: *Gerold*, előkelő úr; a svájci Feldkirch mellett mint remete fejezte be életét (†978). Ű.: ápr. 19. A másik egy hasonló nevű kölni zarándok, akit Róma felé vezető útján rablók gyilkoltak meg (†1241). Ű.: okt. 7.

GERŐ A *Gergely* és a *Gerhard* (=Gellért) magyar becézője. Védőszentül a két név patrónusainak valamelyikét lehet választani.

GERZSON Ószövetségi név. J.: idegen, száműzött. Védőszent a vezetőknév címén: *Gerson János*, a késő középkor nagy hittudósa, buzgó lelkipásztor és hitszónok (†1429). Lyonban (Franciaország) boldogként tisztelik. Ű.: júl. 12.

GÉZA Eredeti formájában ősmagyar név és jelentése: hercegecske. A név ugyanis gyakori volt az Árpád-dinasztiában, és hazai latin nyelvű szövegekben leginkább így írták: *Geysa*. Az ezekkel a

- betűkkel leírt szó akkor így hangzott: *Gyeücsa*. A személynév ki-
ment a használatból – szabályos mai folytatása helynevekben
maradt meg –, és amikor a 19. sz. elején felújították, az akkori betű
szerinti olvasat formájában került a köztudatba. Ugyanekkor a
Győző nevet sejtették benne (tévesen), és így lettek védőszentjei
Victorinus (j.: győztes) és *Niceforus* (j.: győzelemhozó), egyiptomi
vértanúk (†283), ill. az a *Nazianzi Szent Caesarius*, akiről a *Cézár*
név rovatában van szó. Ünnepük febr. 25. A névnapjegyzékekben
szereplő többi nap valamelyik *Szent Viktor* ünnepe.
- GIBÁRT Germán eredetű név, a *Gebhard* régi magyar formája. J.: az
adakozásban erős, azaz adakozó kedvű. Védőszent: *Gebhard*, az
ausztriai Vorarlberg tartomány patrónusa, grófi sarj, Konstanz
püspöke, a jóságos, szelíd, csak a visszaélésekkel szemben kemény
pásztor mintaképe (†995). Ü.: aug. 27.
- GIDA A *Gedeon* név magyar kicsinyítőképzős származéka. A továb-
biakat l. ott!
- GILBERT Germán eredetű név. J.: híres tús. Védőszent: *Gilbert*, angol
plébános, rendalapító, nagy aszkéta, a hallgatás hőse († több, mint
százéves korában: 1189). Ü.: febr. 4. Vagy: *Szent Gilbert*, francia
keresztes vitéz, majd egy premontrai rendház alapítója és priorja
(†1152). Ü.: okt. 24. és jún. 6.
- GIRÓT A *Gerold* név régi magyar formája. A továbbiakat l. ott!
- GORDON Angol-skót előkelő nemzetség családi neve. Védőszent:
Gordianus (=a kis-ázsiai Gordium városából való), ókeresztény vértanú;
egy későbbi (legendás) életrajz szerint bíró volt, és egy pap ki-
hallgatása olyan hatással volt rá, hogy megtért, mire halálra ítélték
(†258 v. 304 k.). Ü.: máj. 10.
- GOTFRID Német eredetű név. J.: Isten oltalma alatt álló. Régi magyar
alakja: *Godofréd*. Rokon név: *Fridolin*. Védőszent: *Gottfried*,
Kappenberg (Dortmund közelében, Németország) grófja: katona
volt, majd → Szent Norbert hatására belépett a premontrai rendbe
(†1127). Ü.: jan. 13. és 14. Vagy: *Szent Gottfried*, püspök. L. a
Bagamér név rovatában! Ü.: nov. 8.
- GOTHÁRD Germán eredetű név. J.: Isten segítségével erős. Védőszent:
Gotthard; mint apát Cluny (l. a *Hugó* névcikkben!) szigorú szel-
lemében vezetett kolostorokat; mint Hildesheim (Hannover-
tól délre) püspöke több, mint harminc templomot épített, kórhá-
zakat, iskolákat alapított (†1038). Ü.: máj. 4., ill. halála napja:
máj. 5.
- GOTLIB Germán eredetű név. Eredeti jelentése: Isten gyermeke; a
„Szeresd az Istent!” újabb (népies) szófejtés. Védőszent: *Gottlieb*,
Nagy Károly császár udvari káplánja és bencés apát (†829 e. ?). Ü.:
jún. 7.
- GRÁCIÁN Latin eredetű név. J.: kedves, bájos, kegyelmes. Védőszent:
Gratianus (*Gratianus*), Perugiában (Itália) szenvedett vértanú-katona
(†250: ü.: jún. 1.), ill. *Szent Gratianus* (*Gatianus*), galliai hit-

térítő és a mai francia Tours római kori elődjének püspöke (†301 ?; ű.: dec. 18.).

GUIDÓ Germán eredetű név romanizált (olaszos) formája. J.: erdőből származó, erdész. Rokon nevek: *Vid, Vida, Vidos, Vítus*. Védőszent: *Guido*, szegény sorsú belga család gyermeke; mint sekrestyés és szentföldi zarándok járta meg az életszentség útját (†1012). ű.: szept. 12. Szent névrokona: *Guido*, pomposai (Itália) bencés apát (†1046). ű.: márc. 31.

GUSZTÁV Északi germán (skandináv) eredetű név. J.: a gótok támasza, mások szerint harci bot. Ilyen nevű szentje nincs az Egyháznak. Szentség hírében halt meg *Tiszteletreméltó Baden-Duriach Gustav* bíboros (†1677). Emléknapja: márc. 10. A név két elemének megfordítása alapján (August) valamelyik → *Ágost* vagy → *Ágoston* nevű szentet szokás védőszentül választani. Az ott említettekén kívül még máj. 7-én egy vértanú (†303 k.), okt. 7-én egy galliai áldozópap hitvalló (†560 k.) *Szent Augustust* ünnepel az Egyház.

GÜNTER Germán eredetű név. Két elemből: útközet és hadsereg – áll. Védőszent: *Günther*, → Szent István király rokona, thüringiai grófi család sarja, majd → Szent Gothárd őszitőzésére szerzetes, végül remete (†1045). ű.: okt. 9.

GY

GYÁRFÁS Görög eredetű név, amely latin közvetítéssel jutott hozzánk, és ilyen magyaros hangzású alakot öltött. J.: idős férfi, ill. akire hosszú élet vár. Rokon név: *Járfás*. Védőszent: *Gervasius*, iker-testvérével, Protasiuszal együtt ókeresztény vértanúk; egyéniségükről és haláluk körülményeiről semmi hiteles adat nincs. Ám → Szent Ambrus találta meg tetemeiket, és azokról a csodákról, amelyek sirjuknál történtek, nem kisebb valaki, mint a szemtanú → Szent Ágoston tudósít. Nevük belekerült a szentmise I. kánonjába és a Mindenszentek litániájába. ű.: jún. 19.

GYENES A *Dénes* név régi magyar alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

GYÖRE A *György* név régi magyar származéka. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Georgius*; mint a keletiek oly gyakran, tanulmányai végeztével remeteségbe vonult, majd szerzetes lett, végül Amastris (Kis-Ázsia) püspöke (†802–807 k.). ű.: febr. 21.

GYÖRGY Görög eredetű név. J.: földműves, gazdálkodó. Rokon nevek: *Györe, Györk*. Védőszent: *Georgius*. Kelet-Kis-Ázsiából származó római katona; az utolsó hivatalos római keresztényüldözés alatt áldozta életét Krisztusért; különösen Keleten örvendett nagy tiszteletnek, és alakját mesés legendákkal (a sárkány legyőzése) övezték (†303 k.). ű.: a világegyházban ápr. 23., nálunk → Szent Adalbert ünnepével való ütközése miatt ápr. 24.

GYÖRK A *György* név régi magyar származéka. A továbbiakat l. ott!
Más védőszent: *Georgius*, szerpap, → Szent Aurél és mások társa a vértanúságban (†852). Ü.: júl. 27.

GYÓZŐ Újmagyar név, a *Viktor* fordítása. Védőszent: *I. Szent Victor*, pápa; mint mondani szokták, az első → VII. Gergely Szent Péter trónján: olyan eréllyel lépett fel bizonyos eretnek eltévelyedések ellen és a húsvét megünneplése időpontja körül kialakult vitában (†198). Ü.: júl. 28. Más: *Szent Victor*, római császári katona; Milánóban szenvedett vértanúságot (†304; ü.: máj. 8.) vagy *Szent Victor*, a Frank Birodalom területén, Párizstól keletre a 7. sz.-ban remeteéletet élt pap (ü.: febr. 26).

GYULA Ósmagyar név. Bolgár-török eredetű. Eleinte nem személynév, hanem méltóságnév, amely egy „világosság, fény” jelentésű köznévből származik. A latin *Julius* névvel (amelyet Julius Caesar is viselt), már a magyar humanisták kezdik összehozni: Gyula-fehérvár nevét Alba Juliára latinositják. A *Gyula* keresztnévet viselők védőszentje már több, mint kétszáz év óta *Szent Julius*. Mégpedig elsősorban *I. Szent Julius*, pápa, jószágos és szelid férfiú, de az ariánusokkal szemben a hit tisztaságának, valamint az Egyház egységének erősebb védelmezője (†352). Ü.: ápr. 12. Másik *Szent Julius*, a mai Bulgária területén hitéért lefejezett katona (†228 v. 303). Ü.: máj. 27.

H

HARKÁNY Ósmagyar név a *horka* (bíró) méltóságnévből. A szó maga török eredetű, annyi mint „keverő”, a vérszerződésnél közreműködő „vérkeverő bíró” hivatását jelzi. Védőszent: *Praesidius* (=előjáró, főnök), afrikai püspök, aki az ariánus Hunnerik vandál király idején szenvedett a katolikus vallás védelmezése miatt (†484). Ü.: szept. 6.

HARRI A *Henrik* név angol változata. A továbbiakat l. ott!

HARTVIG Germán eredetű név. J.: merész a harcban. Védőszent: *Boldog Hartwig*, Tegernsee (Bajorország) kolostorának apátja (†982). Ü.: aug. 8. Vagy: *Boldog Hartwig*, Salzburg érseke, az ezredforduló nagy lelki megújulásának képviselője (†1023). Ü.: jún. 14.

HELIODOR Görög eredetű név. J.: a napisten ajándéka. Rokon név: *Hiador*. Védőszent: *Heliodorus*; dalmát származású, → Szent Jeromos földije, barátja és kísérője, majd a Velence környéki Altino püspöke; írásaival küzdött a korabeli tévedések ellen, a szegények szeretetével is kitűnt (†390–400 k.). Ü.: júl. 3.

HÉLIOS Görög eredetű név. J.: nap, napisten. Rokon név: *Ilián*. Védőszent, mint *Heliodoré*. L. ott! Ü.: júl. 3.

- HENRIK** Germán eredetű név. J.: körülkerített birtokán uralkodó. Rokon név: *Harri*. Védőszent: *Heinrich (Henricus)*. A név legnevezetesebb szent viselője *II. Szent Henrik*, német-római császár, Szent István király sógora; az életszentség értékes emberi tulajdonságokkal: céltudatossággal és műveltséggel, humorral és józansággal egyesült egyéniségében (†1024). Ü.: júl. 13. Másik védőszent: *Boldog Seuse* (latinul: *Suso*) *Henrik*, a legmélyebb és legédesebben szóló középkori német misztikus (†1366). Ü.: jan. 25. és márc. 2.
- HERBERT** Germán eredetű név. J.: a hadseregben ragyogó, híres. Vő. *Geréb*. Védőszent: *Herbert (Heribert)*, pap (majd kölni érsek), államférfi (német-római császárok kancellárja), vezeklő és a szegények atyja – egy személyben (†1021). Ü.: márc. 16.
- HERKULES** Görög félisten: *Héraklész* latin neve. A görög név *Héra* istennő nevéből származik, a latin név eredete bizonytalan. Védőszent: *Héraklász*, tudós alexandriai pátriárka (†247). Ü.: júl. 14.
- HERMAN** Germán eredetű név. J.: a hadhoz tartozó férfi, katona. Rokon név: *Armand*. Vő. *Ármin*. Védőszent: a premontrei rendben a Boldogságos Szűzzel való misztikus kapcsolata miatt József melléknevet kapott *Szent Hermann*; ő írta az első Jézus Szíve éneket (†1241 ?). Ü.: ápr. 7.
- HERMÉSZ** Görög (pogány) isten neve. J. kb. ez: magyarázó, hírvivő. Rokon nevek: *Hermiás*, *Hermius*. Védőszent: *Hermes*, 3. századi római vértanú; a későbbi legenda megteszi őt Róma városa prefektusának. Ü.: aug. 28.
- HERMIÁS** A *Hermész* eredeti alakja (a *Hermész* második szótagjában az eredeti két magánhangzó összevonódott). A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Hermiász*, kis-ázsiai katona-vértanú (†170 k.). Ü.: máj. 31.
- HERMIUS** A *Hermiás* latin változata. A továbbiakat l. ott!
- HETÉNY** Ómagyar név. J.: kis hetedik. Valószínűleg afféle óvónév volt, mikor a gyermek nevének említését számnévvel kerülték el, hogy az ártó szellemek ne tudják meg a nevét. Védőszent: *Septimus*. L. az *Ete* név rovatóban! Ü.: aug. 17.
- HIADOR** A *Heliodor* név régi magyar változata. A továbbiakat l. ott!
- HILÁR**, **HILÁRIUS** Latin eredetű név. J.: derűs, vidám, jókedvű. Vő. *Vidor*. Rokon név: *Iláron*. Védőszent: *Hilarius*, Pictava (a mai Poitiers Franciaországban) püspöke, egyházdoktor; remek hittudományi művével és apostoli buzgóságával teljesítette azt a gondviselészerű feladatot, hogy a nyugati egyházat megszabadította az arianizmustól. Számkivetést is szenvedett hitéért. Ő az első dogmatikus, himnuszköltő és a kolostorszerű közösségi élet kezdeményezője Galliában (†367 k.). Ü.: jan. 13. Másik *Szent Hilarius*, Aquileia (Velence közelében) püspöke, vértanú (†284 ?). Ü.: márc. 16.
- HILMÁR** Germán eredetű név. J.: a harcban hírnevessé vált. Rokon név: *Ilmár*. Védőszent: *Boldog Hildemar*, Hódító Vilmos angol király udvari káplánja, majd kolostoralapító (†1097). Ü.: jan. 13.

HIPPOLIT Görög eredetű név. J.: a lovakat kifogó, eloldozó. Rokon név: *Ipoly*. Védőszent: *Hippolytus*, vértanú. Kiváló egyházi író; I. Calixtus pápa megválasztásakor szakadást okozott, és így ő az első ellenpápa; a 235. évben kitört egyházüldözés idején az említett pápa második utódát is, meg őt is Szardíniába száműzték; ott kibékült az Egyház törvényes fejével, és még ugyanebben az évben mindketten belepusztultak a nehéz bányamunkába: mint katolikus vértanú halt meg. Ü.: aug. 13.

HÓDOS Ómagyar név. A *hód* köznévből származik, j. kb.: hódvadász. Védőszent: *Castorius* (=„hódos”), a Rómában „négy megkoronázott” néven tisztelt vértanúcsoporthoz egyik tagja, a legendás szerénssége (Pannonia római tartomány délkeleti része) kőfaragó (†305 k.). Ü.: nov. 8.

HOLLÓ Ómagyar név. J. talán a hajsínre utal. Védőszent: *Boldog Rabanus (Hrabanus) Maurus*, bencés. L. a *Rabán* név rovatában! Ü.: febr. 4.

HONÓRIUS Latin eredetű név. J.: megtisztelt, tiszteletteljes. Védőszent: *Honorius*, remete, majd bresciai (Itália) püspök (†586 k.). Ü.: ápr. 24. Vagy: *Szent Honorius*, Canterbury (ma: Anglia) érseke (†653). Ü.: szept. 30.

HONT A Szent István idejében betelepült német lovag neve. Van, aki egy „óriás” jelentésű szót sejt benne, más a német „száz” szót, ismét más a német „kutya” köznevet. Védőszent: *Boldog Humbald*, Auxerre (Párizstól délkeletre) püspöke; keményen küzdött az Egyház jogaiért és az egyházi fegyelemért; jeruzsálemi zarándoklatán hajótörést szenvedett (†1115). Ü.: okt. 20. Vagy: *Szent Canicus* (latinositott ír név; latinul *canis*: kutya), írországi apát (†598). Ü.: okt. 11.

HUBA Ósmagyar név. Jelentése megfegtetlen. Védőszent: *Hypatius*, püspök, akit a „képpromboló” Izauriai (Szír) Leó császár idején a szentképek tiszteletéről szóló katolikus tanítás miatt kínoztak halálra (†730/40 k.). Ü.: aug. 29. Szent püspök ama másik *Hypatius* is, akit a nicaei I. egyetemes zsinatról (325) hazafelé utaztában az eretneknek agyonköveztek. Ü.: nov. 14.

HUBERT Germán eredetű név. J.: szelleme által fényes, híres. Védőszent: *Hubert*, Lüttich püspöke, Dél-Belgium apostola; a 11. század óta a vadászok védőszentje (†727). Ü.: nov. 3.

HUGÓ Több *Hug-* szótaggal kezdődő germán név német becézője. J.: a gondolkodó, az okos ember. Védőszent: *Hugo*, Grenoble (Franciaország) püspöke, → VII. Gergely pápa reformszeméinek lelkes híve; ő adományozta → Szent Brúnónak azt a vadont, ahol az a karthauzi rendet megalapította (†1132). Ü.: ápr. 1. A név másik nagy viselője a híres Cluny (Közép-Franciaország) 6. apátja. Európa vallási megújulásának tűzhelye volt ez a kolostor, és őalatta érte el virágzásának és messze sugárzó hatásának csúcspontját (†1109). Ü.: ápr. 29.

HUMBERT Germán eredetű név. J.: ereje által ragyogó. Valószínűbb azonban, hogy a név első tagjában nem egy „óriás”, hanem egy „medvebocs” jelentésű szó rejtőzik. Védőszent: *Humbert*, bencés apát a mai Franciaország északi részén (†680 k.). Ü.: márc. 25.

HUNOR Kézai Simon gestájában szerepel a két dalia: Hunor és Magor. J.: hun ember. Védőszent: *Honorius*. L. a *Honórius* név rovatában! Ü.: ápr. 24., ill. szept. 30. Továbbá czeken kívül egy ugyanilyen nevű alexandriai vértanú (†483 k.). Ü.: dec. 30.

HÜMÉR Újmagyar név a *Fidél* magyarítására a *hű* melléknévből és az *Elemér*, *Kázmér*, *Tüliamér* nevek végződéséből. J. tehát: hűség. A védőszentet l. a *Fidél* név rovatában! Ü.: ápr. 24. De lehet *Szent Himerius* is, aki egy jeruzsálemi zarándoklat után Svájcban telepedett le mint remete, és a Jura hegység északi részén, Bern környékén hirdette az evangéliumot (†612). Ü.: nov. 12.

I

IBRÁNY Az *Ábrahám* név török megfelelőjének, az *Ibrahim*nak régi magyar alakváltozata. A továbbiakat l. a rokon nevek: *Ábrahám*, *Ábris* rovatában!

IGNÁC Hozzánk közvetlenül a latnból vagy a németből átkerült, de nem latin eredetű név, hanem valamely más itáliai nyelvből származik. Eredeti jelentése ismeretlen; latin alakja csak nesterkéltén hozható kapcsolatba a „tűz” jelentésű latin szóval. Az egyháztörténcsem két nagy hőse szentelte meg ezt a nevet. Az egyik *Antiochiai* (Szíriában) *Szent Ignatius*, Szent Péter harmadik utóda a város püspöki székén. A Traianus-féle egyházüldözés idején a vadállatok elé való vetésre ítélték, és e célból Rómába szállították. Útközben hét levelet intézett különféle egyházközségekhez; ezek az ókeresztény irodalom nagy kincsei. A rómaiakhoz intézett levelében hitet tesz a pápa elsősége mellett, amennyiben Rómát a szeretet-szövetség előjárójának nevezi. Mikor a cirkuszban meghallotta a vadállatok ordítását, ezt kiáltotta: „Krisztus gabonája vagyok, a vadállatok fogai fognak lisztté őrölni, hogy Krisztus fehér kenyere legyen belőlem.” (†110–18 k.). Ü.: okt. 17. A másik *Loyolai Szent Ignatius*, a Jézus Társaságának alapítója és ebben az újkori szerzetes típus megteremtője. Egyéniségében a misztikus elmélyedés (a lelkigyakorlatok elindítója), az önmegszentelés az apostoli tevékenységgel, a kezdeményező erő az engedelmeccséssel harmonikus egységet alkot. A legnagyobb szervezők egyike (†1556). Ü.: júl. 31.

IGOR A germán *Ingwar* név orosz változata. J.: Ingo isten segítségével oltalmazó. Védőszent: Az orosz egyház szentjei jegyzékébe felvette azt az *Igor* kijevi nagyherceget, aki trónjától megfosztva kolostorba

- vonult, majd egy népfelkelés idején meggyilkolták (†1147). Ü.: szept. 11., ill. nov. 1.
- ILÁRION** A *Hilarius* név görögös formája. A továbbiakat l. ott! Saját védőszentje: *Hilarion*, → Remete Szent Antal tanítványa; átültette az egyiptomi remeteség intézményét Palesztinába; majd saját növekvő hírneve elől 63 éves fővel elmenekülve végül Ciprus szigetén halt meg (†371). Ü.: okl. 21.
- ILDEFONZ** Germán eredetű név. J.: harcra kész. Védőszent: *Ildefons*; előkelő hispaniai családból származott, bencés lett, majd Toledo érseke; mély jámborságának jellegzetes vonása a buzgó Mária-tisztelet; jelentős író is (†667). Ü.: jan. 23.
- ILÁN** A görög *heliosz* (=nap) szó származékának orosz formája. Rokon név: *Héliosz*. Védőszent: a *Heliodor* név rovatóban említett *Szent Heliodorus* (ü.: júl. 3.); vagy a hasonló nevű kis-ázsiai vértanú (†270–74 k.). Ü.: nov. 21.
- ILLÉS** Ószövetségi prófeta neve. J.: Jahve az én Istenem. Rokon név: *Éliás*. Védőszent: A prófétáról, akiről A királyok első és második könyve szól (élt a Kr. e.-i 9. sz.-ban), júl. 20-án emlékezik meg az Egyház. Ugyancsen a napon meg júl. 4-én van a nevét viselő jeruzsálemi püspök ünnepe: hitűségéért számkivetésben halt meg (†513).
- ILMÁR** Vagy a → *Hilmár* alakváltozata, rokon neve, vagy: **ILMÁR**, finn név, a Kalevala hősné (Ilmarinen) neve. A szó töve a finn *ilma* (=levegő, lég, világ) köznév. Védőszent: *Aetherius* (j.: légi, égi), kis-ázsiai vértanú; fáklyákkal sütögették, mielőtt lefejezték (†304). Ü.: jún. 18. Vagy: *Szent Hilar(i)us*, pápa, hitvalló (†468). Ü.: febr. 28. vagy szept. 10.
- IMMÁNUEL** Az *Emánuel* név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- IMRE** A német → *Henrik* névnek → *Gizella* királyné idejében élő formájából (*Heimerich*, *Heinrich*) szabályszerű hazai fejlődéssel alakult. Védőszent: *Imre* (latinul: *Emericus*), Szent István királyunk fia, a magyar ifjúság példaképe; a trónöröklés biztosításának mulandó értéke helyett inkább azt a feladatot választotta, hogy a tisztaság eszményét ragyogtassa fel ifjú keresztyén nemzete előtt († vsz. 1031). Ü.: nov. 5.
- INCE** Latin eredetű név. J.: ártatlan, senkinek sem ártó. Védőszent: két nagy *Innocentius* nevű pápa. *I. Szent Ince* pápa erélyesen és cél-tudatosan érvénycsökkentette a pápai főhatalmat, és az első volt, aki az állami hatalom teljes szétesése következtében kénytelen volt az Örök Város fejeként fellépni, de azt nem tudta megakadályozni, hogy Alarich góttal 410-ben Rómát ki ne fossszák (†417. márc. 12.). Ü.: júl. 28. Csak boldoggá van avatva az a *XI. Ince* pápa, akinek mi magyarok oly sokat köszönhetünk; ő hozta létre az európai nemzeteknek azt a szövetségét, amelynek a következőkénye hazánknak a török hódoltságából való felszabadítása lett. Ince a pápaság nemzetek feletti békeszerző hatalmának egyik megtestesítő-

je. Szobra a budai Várban (†1689). Ü.: aug. 13. Van egy más szempontból magyar vonatkozású *Szent Ince* is: *Innocentius*, szerémi (a Dráva–Duna–Száva szöge) vértanú (természetesen még a rómaiak idejében). Ü.: júl. 4.

IPOLY A *Hippolit* név magyar rövidülése. A továbbiakat l. ott!

IRÉNEUS Görög eredetű név. Régen *Irén* formája is használatos volt férfinévként, ma ez csak női névként adható. J.: békés. Rokon nevek: *Ernye*, *Jernő*. Védőszent: *Irenaeus*, a mai francia Lyon városa ókori elődjének püspöke. Még mint gyermek hallgatta azt a → Szent Polikárpot, aki viszont → Szent János apostol tanítványa volt. Így érthető, hogy ő, „a katolikus dogmatika atyja” állította fel az apostoli hagyománynak mint hitszabálynak az elvét: „Ha a tanítás tekintetében ellentmondás van, nem kell mást tenni, csak a legősibb egyházakhoz kell fordulni, ahol az apostolok tanítottak. Onnan megtudhatjuk, mi a biztos igazság.” Azt is hirdette, hogy nagyobb rangja miatt a római egyházhoz kell fordulnia minden más egyháznak (†202 k.). Ü.: jún. 28.

ISTVÁN Görög eredetű név. J.: koszorú. Rokon név: *Csépán*. Védőszentek: *Stephanus*, a protomartyr, az első vértanú; a jeruzsálemi egyház első hét diakónusának egyike, Krisztus rettenthetetlen harcosa; ezért a zsidók megkövezték (†34 k.). Ü.: dec. 26. A mi legnagyobb nemzeti szentünk, népünk apostola, a magyar egyház és a magyar állam megszervezője a „szentkirály”: *Szent István*. Épen maradt szent jobbjá legdrágább nemzeti ereklyénk (†1038). Mi aug. 20-án ünnepeljük, a világegyház azonban aug. 16-án. Magyar szent *Pongrácz Boldog István* jezsuita, kassai vértanú is. Bethlen Gábor és Rákóczi György protestáns hajdúi gyilkolták meg Kőrösy Márkkal és Grodecz Menyhérttel együtt (†1619). Ü.: szept. 7.

IVÁN A *Johannes (János)*-ból szabályos alakfejlődéssel létrejött név, amely egybeesett az azonos eredetű orosz névvel. Védőszent: *Keresztelő Szent János (Johannes Baptista)*, az Úr Jézus előfutára, akinél „nagyobb nem támadt az asszonyok szülöttei között” (Mt 11,11.). Élettörténetét jól ismerjük az evangéliumokból (†30 k.). Az Egyház születése napját jún. 24-én ünnepli, lefejeztetéséről aug. 29-én emlékezik meg.

IVÓ Germán (j.: tiszafa, tiszafából készült ijjal felfegyverzett harcos) vagy kelta eredetű név, illetve az *Iván* név szláv becézője. Védőszent: *Bretagne-i Szent Ivo*, jogász és mint ilyen a „szegények ügyvédje”; később pap, Assisi Szent Ferenc szellemében tevékenykedő, buzgó, alázatos és egyszerű plébános (†1303). Ü.: máj. 19.

IZAJÁS Ószövetségi próféta neve. J.: Isten az üdvösség. Rokon név: *Ézsaiás*. Védőszent: *Isaias*, másként *Esaias* próféta, akit az Üdvözítőre vonatkozó világos és részletes jövendölései miatt az Ószövetség „evangélistá”-jának neveznek († Kr. e. a 7. sz. elején). Ü.: júl. 6.

IZIDOR Görög eredetű név. J.: Izisz (egyiptomi istennő) ajándéka. Rokon név: *Izor*, *Szidor*. Védőszent: *Isidorus*, Sevilla (Hispania) érseke, egyházdoktor; életszentség, lelkipásztori buzgóság és termékeny tudományos munkásság jellemezte; halhatatlan érdeme, hogy a lehanyatló római kultúra kincseit összefoglalta és közvetítette a kialakuló germán-román világ számára (†636). Ü.: ápr. 4. Másik védőszent: *Isidorus*, tengerészkatona, vértanú; a Decius-féle keresztényüldözés idején az Égei-tengerben levő Chiosz szigetén lefejezték (†251). Ü.: máj. 15.

IZOR Az *Izidor* név magyar nyelvújítási alakváltozata. A továbbiakat l. ott! Lehet védőszent *Isidorus*, spanyol földműves is; feleségével együtt mintaszerűen imádságos és dolgozó életet élt (†1130). Ü.: máj. 10. és 15.

IZRAEL Öszösvetségi név. J.: Istennel viaskodó. Védőszent: az az öszösvetségi *Jákob* pátriárka, aki álmában addig viaskodott a titokzatos égi jelenéssel, amíg áldását el nem nyerte. Ekkor kapta az *Izrael* nevet. Róla febr. 5-én emlékezik meg az Egyház.

IZSÁK Öszösvetségi név. J. kb. annyi, hogy „nevetett”. Idős szülei – Ábrahám és Sára – ugyanis nevettek, amikor isteni kinyilatkoztatásból megtudták, hogy fiuk fog születni. Rokon név: *Izsó*. Az öszösvetségi *Izsák* pátriárka megemlékezését a Baudot-féle hagiográfiai lexikon márc. 25-ére teszi. Keresztény védőszent az ugyanilyen nevű perzsa vértanú (†346 k.). Ü.: máj. 15. Újkori szent: *Jogues Szent Izsák (Isaac)*, jezsuita misszionárius, aki társaival Kanadában szenvedett vértanúságot az indiánoktól (†1647). Ü.: okt. 19.

IZSÓ A régiségben elsősorban az *Ézsau* (öszösvetségi név; j.: szőrös) alakváltozataként szerepel; de rövidülése (becézője) az → *Izsák* és a → *József* neveknek is. Védőszentek az *Izsák* név rovatában találhatók.

J

JÁCINT Görög eredetű mondai személynév. A virág is erről a személynévről van elnevezve. Védőszent: *Hyacinthus*; lengyel nemesi család sarja; már mint krakkói kanonok egy római zarándoklata alkalmával belépett a domonkos rendbe, maga a rendalapító öltöztette be; számos kolostor alapításával ő szervezte meg rendjét Lengyelországban (†1257). Ü.: aug. 17. Van egy ilyen nevű római vértanú is; amikor 1845-ben ép sírját felbontották, kiderült, hogy vagy tűzhalált halt, vagy holttestét a kivégzés után elégették († vsz. 304). Ü.: szept. 11.

JAKAB Bibliai (ő- és újszövevényi) név. J.: aki másnak a sarkát fogja (utalás Jákob pátriárka születésére), illetve átvitt értelemben: a

mást rászedő. Rokon nevek: *Jákó, Jákob, Jakus, Kabos*. Az Üdvözítőnek két *Jakab* nevű apostola volt. Az *idősebb Jakab* → Szent János bátyja; ők ketten Szent Péterrel együtt az Úr legszűkebb, legbizalmasabb köréhez tartoztak. Ő az első vértanú az apostolok között; I. Heródes Agrippa király 44 húsvétja körül lefejeztette. Ereklýei később a spanyolországi Santiago de Compostelába kerültek; ez a középkor egyik leglátogatottabb zarándokhelye. Ü.: júl. 25. Az *ifjabb Jakab* apostol Jeruzsálem első püspöke, az újszövetségi Szentírás egyik könyvének szerzője; önmaga iránt szigorú aszkéta. 62-ben a felízgatott zsidó néptömeg a mélységbe taszította a templom párkányáról, majd a félholtat agyonkövezte; Fülöp apostollal közös ünnepe máj. 3.

JÁKÓ A *Jákob, Jakab* név önállósult becézője. Jelentését l. ott! Védőszentül választható valamelyik → *Jakab* apostol vagy *Boldog Jakab (Jacobus a Voragine)*, domonkos provinciális, majd gēnuai érsek, nagy igehirdető és a szegények barátja; ő a világhírű középkori legendagyűjtemény, a *Legenda aurea* szerzője (†1298). Ü.: júl. 13.

JÁKOB A → *Jakab* név eredeti (őszövetségi) alakváltozata. A védőszentet l. az *Izrael* név rovatóban!

JAKUS A → *Jakab* név önállósult becézője. Védőszent lehet valamelyik → *Jakab* apostol vagy *Marchiai Szent Jakab*, nagyhatású ferences hitszónok; egész Közép-Európában – hazánkban is – működött (†1476). Ü.: nov. 28.

JÁNOS Bibliái (ő- és újszövetségi) eredetű név. J.: Isten kegyelme vagy Isten kegyelmez. Latin alakja – amelyből a magyar név közvetlenül származik: *Johannes*. Rokon név: *Iván*. A név sok szent viselője közül a legnevezetesebbek és hazánkban a leggyakrabban választott védőszentek: *Keresztelő Szent János*. L. az *Iván* név rovatóban! Ü.: jún. 24. és aug. 29. *Szent János*, apostol és evangélista, az → idősebb Jakab öccse, a tanítvány, „akit szeretett Jézus” (Jn 13, 23). Az utolsó vacsorán ott nyugodott Jézus keblén, és ott állt keresztye alatt; ekkor az Úr édesanyját az ő gondviselésére bízta. Krisztus Urunk mennybemenetele után előbb Jeruzsálemben és Zsidóországban működött, majd a kis-ázsiai Efesusnak és környékének egyházait vezette. Élete vége felé megírta a Jelenések könyvét, majd a negyedik evangéliumot. 100 k. halt meg idős korban. Ü.: dec. 27. *Nepomuki Szent János*, a 18. század óta az egész egykori Habsburg Birodalom területén és nálunk is nagyon népszerű szent. Cseh pap volt, és különféle egyházi tisztségeket töltött be, utoljára a prágai érsek helynökének tisztét látta el. IV. Vencel király haragját magára vonta, megkínóztatta, és éjnek idején a Moldva folyóba dobatta. A gyónási titok megőrzésének hőstét tiszteljük benne; ezt Isten azzal is megerősítette, hogy nyelve épségben maradt (†1383 v. 1393). Ü.: máj. 16. *Aranyszájú Szent János (Joannes Chrysostomus)*, egyházdoktor, konstantinápolyi pátriárka; rendkívül szociális gondolkodású főpap és nagyhatású szónok volt; ám

éppen apostoli szókimondó bátorsága sok ellenséget szerzett neki, és sok szenvedés közepette, keserű számkivetésben kellett meghalnia (†407). Ü.: szept. 13. *Bosco Szent János*, a szalézi rend alapítója, páratlan hatású nevelő és a modern missziós tevékenység úttörője; életét egészen az elhagyott, szegény fiúk keresztény nevelésének szentelte (†1888). Ü.: jan. 31. *Istenes Szent János*; világias katonaelet után betegek ápolásában találta meg életcélját; Granadában (Spanyolország) kórházat alapított, és ebből alakult ki halála után a betegápolással foglalkozó irgalmas rend (†1550). Ü.: márc. 8. *Kapisztrán Szent János*, ferences szerzetes; páratlan hatású népszónok, Hunyadi János barátja és a nándorfehérvári diadal (1456 – amelynek emléke a déli harangszó) egyik részese (†1456 a szerémségi Újlakon). Ü.: okt. 23.

JANUÁRIUS Latin eredetű név. J.: Janus istennek szentelt. Védőszent: *Januarius*, a Nápoly közelében levő Beneventum püspöke, a Diocletianus-féle keresztényüldözés számtalan áldozatának egyike (†304 k.). Amikor a szent ünnepeln a nápolyi dómban a kiszáradt vért tartalmazó üvegecskét a fejkelyéje közelébe helyezik, a vér forrásnak indul. Ü.: szept. 19.

JÁRFÁS A *Gyárfás* név régi magyar alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
JENŐ Ósmagyar név, a hatodik honfoglaló törzs neve. Török eredetű. Jelentése bizonytalan. A múlt század 30-as éveitől az *Eugenius*szal (amelyet régen *Eugénius*nak ejtettek – ennek szabályos magyar folytatása az *Ödön*) azonosították; védőszentje is valamelyik *Szent Eugenius*. L. az *Eugén* név rovatában! Ü.: jún. 2., júl. 8., júl. 13., ill. nov. 13. Ám ha valaki idegen nyelven bemutatkozik, nem mondhatja magát *Eugén*nek, hanem csak *Jenő*nek.

JEREMIÁS Ószövetségi próféta neve. J.: az Úr elvetette vagy felmagasztalta, tudniillik az ő népét. Védőszent: *Jeremiás*, az Ószövetség egyik „nagy” prófétája, a Kr. e. 7–6. században élt; rettenthetetlen bátorsággal hirdette Isten üzenetét, és megkapó fájdalommal élte át nemzete balsorsát. Ü.: máj. 1. Keresztény *Szent Jeremias*, egy córdobai (Hispania) szerzetes, aki az arabok keresztényüldözése idején nyerte el a vértanúság koronáját (†851). Ü.: jún. 7.

JERNŐ Az → *Iréneus* nyelvújítási magyarítása. Védőszent magyar vonatkozása miatt: *Irenaeus*, püspök. L. az *Ernye* név rovatában! Ü.: márc. 25.

JEROMOS Görög eredetű név. J.: szent nevű. Védőszent: *Hieronymus*, egyházdoktor, a keresztény ókor legnagyobb tudósa, valóságos nyelvzeni; tüzes, szenvedélyes temperamentumú, rettegett vitatkozó és mindezek mellett a legszigorúbb önmegtagadásban élő szerzetes. Az eredeti nyelvek (héber, arám, görög) alapján készített, illetve korrigált latin nyelvű bibliafordítását több, mint másfélszer év óta használja a katolikus Egyház (a Vulgata). (†420 Betlehemben). Ü.: szept. 30. Másik: *Aemiliani Szent Hieronymus*; előkelő velencei családból származott, és katona lett; mióta csodálatos mó-

- don megszabadult a fogságból, a bűnbánat és a felebaráti szeretet, hősies életét élte, ápolta a betegeket és az árvákat; rendet is alapított, noha mindvégig laikus maradt (†1537). Ü.: febr. 8.
- JOAKIM Szentírási név. J.: Isten fölkel, fölegyenesít vagy megerősít. Rokon név: *Áhim*. Védőszent: *Joakim*; ez volt a hagyomány szerint a Boldogságos Szűz édesatyjának a neve. Ü.: → Szent Annaéval együtt: júl. 26. Másik védőszent a szervita rend egy boldoggá avatott tagja: *Piccolomini Joakim* (†1305). Ü.: ápr. 16.
- JÓB Ószövetségi név. J.: tűrő, üldözött – vagy: ellenség, támadó. A béketűrő Jób nevét máj. 10-ére iktatja be a szentek hivatalos névjegyzéke, a Római martirologium.
- JÓNÁS Ószövetségi próféta neve. J.: galamb. Védőszent: *Jónás*, próféta; a Kr. e. 8. században élt; hogy hogyan küldte őt Isten a pogányok közé a bűnbánat hirdetésére, hogyan próbált a feladat elől menekülni, és hogyan volt három napig a cethal gyomrában, a nevét viselő ószövetségi könyv mondja el. Ü.: szept. 21. Keresztény védőszent: *Jónás*, a perzsa keresztényüldözés idején testvérével együtt kegyetlenül megkínzott, de állhatatos maradt vértanú (†340 u.). Ü.: márc. 29.
- JONATÁN Ószövetségi név. J.: Isten ajándéka. Már az Ószövetség a *Jonatás* névvel felváltva használja ugyanarra a személyre; talán ez lehet az oka, hogy a *Jonatán* névünnepe a naptárszerkesztők dec. 29-ére, *Dávid* király napjára teszik, akinek *Jonatás* testi-lelki jóbarátja volt; így lehet a király, próféta és zsoltárszerző a *Jonatán* nevűeknek is patrónusa. Másfelől ennek a névnek, csakúgy, mint a *Nathanael*nak *Nátán* a becézője. Így lehet védőszent *Nathanael*, aki nem más, mint → *Szent Bertalan*, apostol. Ü.: aug. 24.
- JORDÁN Germán eredetű, „föld” és „merész” elemekből álló név, amely a kereszties háborúk idején összekapcsolódott Palesztina főfolyójának hasonló hangalakú, „lefelé folyó” jelentésű nevével. Védőszent: *Szászországi Boldog Jordán*, Szent Domonkos utóda a rend élén; kiváló szervező és szeretetre méltó egyéniség (†1237. febr. 13.). Ü.: febr. 15.
- JOZAFÁT Ószövetségi név. J.: Az Úr íté. Védőszent: *Kuncewicz Szent Jozafát*, polocki (Fehér-Oroszország) érsek, a keletieknek Rómával való újraegyesülésének nagy harcosa – elsőként a keletiek közül; ennek lett vértanúja (†1623). Ü.: nov. 12.
- JÓZSEF Szentírási név. J.: (Isten) gyarapítson; gyarapodás. Az *Izsó* név a *József* alakváltozatának, rokon nevének is tekinthető. Védőszent elsősorban az Úr Jézus nevelőatyja, a Boldogságos Szűz jegyese, *Szent József*; ácsmesterséggel kereste kenyerét, és tartotta el a szent családot; a legszentebb személyek karjai között lehelte ki lelkét még az Úr Jézus nyilvános fellépése előtt; tisztelete egyre terjed és mélyül az Egyházban. Ü.: márc. 19. Másik ünnepe, *Szent Józsefnek*, a munkásnak ünnepe máj. 1. Az ő üdvtörténeti kivált-

ságának fényében elhomályosul – bármily nagyok voltak is – a többi Szent József. A legkiemelkedőbb *Kalazanci Szent József*, spanyol pap; 1597-ben megalapította Rómában Európa első ingyenes népiskoláját, majd műve fenntartására a piarista rendet; nagy történelmi jelentősége abban a meglátásban rejlik, hogy a szegényeken elsősorban nem alamizsnálkodással kell segíteni, hanem őket magukat kell képessé tenni arra, hogy magukon segítsenek; áldásos tevékenysége fejében élete végén annyi bántalmat kellett elszenvednie, hogy „keresztény Jób”-nak nevezik (†1648). Ü.: aug. 25. *Kopertinoi Szent József*, kapucinus, majd ferences szerzetes; egészen rendkívüli adományokban (csodák) részesült (†1663). Ü.: szept. 18.

JÓZSIÁS Ószövetségi név. J.: Isten megvidámit, meggyógyít. Védőszent a név hangalakjának és jelentésének hasonlósága alapján *Isaias*, Szent Daniel (l. a *Daniló* név rovatában!) és Szent Elias (l. az *Éliás* név rovatában!) vértanútársa (†309). Ü.: febr. 16. Vagy: *Isaias* (*Esaias*), próféta. L. az *Izajás* névcikkben! Ü.: júl. 6.

JÓZSUA Ószövetségi név. J.: Isten a szabadító. A *Jézus* név voltaképpen ugyanennek a névnek az alakváltozata. Az ószövetségi *Józsue* Mózes utódaaként vezette be a zsidó népet az Ígért Földre. A Szentek névjegyzéke szept. 1-jére teszi ünnepét.

JULIÁN, JULIANUSZ Latin eredetű név. J.: a Julius nemzetséghez tartozó férfi. Maga a *Julius* ismeretlen, talán kelta eredetű; meglehetősen ingatag alapon álló magyarázata: ragyogó vagy Jupiternek (római istennév) szentelt, jupiteri. Védőszent: *Julianus*, Szent Basilissa (l. a *Zulejka* névcikkben!) férje, vértanú az egyiptomi Antinoeban (†303 k.). Ü.: jan. 9. Másik: Szent *Julianus*, Toledo (Hispania) érseke; zsidó származású volt, tudós, jótékony és uralkodásra termett férfiú (†690). Ü.: márc. 8.

JUSZTIN Latin eredetű név, a *Justus* (l. lejjebb!) továbbképzése. Védőszent: *Justinus*, a filozófus és vértanú, az Egyház első hitvédője; mint az igazságra szomjas ifjú tanulmányozta az összes bölcséleti iskolák tanait, míg a keresztény hitben „az egyetlen megbízható és használható” filozófiát meg nem találta. Hiteles egykorú akták bizonyítják, hogy hitéért 165 k. szenvedett vértanúságot. Ü.: jún. 1. *Justinus* volt Szent Symphorosának (l. a *Szemőke* névcikkben!) a legenda szerint vele együtt vértanúságot szenvedett hét fia egyikének a neve is (†138 e.). Ü.: júl. 18.

JUSZTUSZ Latin eredetű név. J.: igaz, igazlelkű. Védőszent: A keresztény ókor két ifjú hőse, a 10–11 éves *Szent Justus* és pár évvel idősebb bátyja, *Szent Pastor*. L. a *Csobán* név rovatában! Ü.: aug. 6. Más védőszent: *Justus*, Anglia egyik térítője és Canterbury negyedik érseke (†627). Ü.: nov. 10.

JUTAS Ósmagyar név. Török eredetű. J.: faló, nyelő, ingyenc. Védőszent: *Jucundus*, szerémi (a rómaiak korabeli Pannóniában) vértanú. Ü.: jan. 8.

JUVENÁL Latin eredetű név. J.: ifjúi. Védőszent: *Juvenalis*, az itáliai Narni első püspöke; → Nagy Szent Gergely pápa mártírnak mondja. Egy kései legenda szerint Karthágóból származott, és orvos volt (†376 k.). Ü.: máj. 3.

K

KABOS A → *Jakab* név régi önállósult becézője. Védőszent valamelyik → *Jakab* apostol vagy *Boldog Jacopone da Todí*, ferences, a *Stabat Mater* himnusz szerzője (†1304; ü.: dec. 25.), vagy *Szent Gabinus*, Szent Calus pápa testvére, Szent Zsuzsanna édesatyja, áldozópap, vértanú (†295 v. 296 ?; ü.: febr. 19.).

KADA Ómagyar név. Jelentése ismeretlen. Védőszentet a többé-kevésbé hasonló hangzású nevek közül választunk: *Szent Cataldus* (j.: korlátlanul rendelkező harcos), püspök; egy szentföldi zárandoklatról visszatérőben az itáliai Tarentumban halt meg (†671 k.). Ü.: márc. 8., 10. és máj. 10. Vagy: *Szent Ceadda (Chad)*, bencés szerzetes, majd apostoli szegénységben élő angol püspök (†673). Ü.: márc. 2.

KADOSA Ósmagyar név. Török eredetű. J.: az útról letérő, bolyongó. Védőszent: *Candidus*. L. a *Kandid* név rovatában! Ü.: márc. 10.

KAJETÁN Latin eredetű név. J.: Gaeta itáliai városból való férfi. Védőszent: *Thieneri Szent Cajetanus*; grófi család sarja, jogi doktor; majd 36 éves korában pap, utóbb szerzetalapító; nagy szegénységben és odaadó buzgósággal szolgálta a lelkek üdvösségét meg a betegeket és a szegényeket Rómában, Velencében és Nápolyban (†1547). Ü.: aug. 7.

KÁL Ósmagyar név. Török eredetű. Honfoglalás kori viselőjének másik neve (és tisztsége): *Horka* (l. a *Harkány* név rovatában!). J.: maradj! vagy maradék. Török mása igen gyakori Árpád-kori *Maradék* nevünknek (=utószülött gyermek vagy talán katonai értelemben: utóhadbeli). Vö. *Kálmán*. Védőszent: *Claudius*, Szent Castorius vértanútársa. L. a *Hódos* névcikket! Ü.: nov. 8.

KÁLDOR Újmagyar név. Vörösmarty Mihály Két szomszédvár c. eposzában az egyik főhős neve. A szó 1753-ban fordul elő először „kaldeus” (=egy néptörzs neve) értelemben; ám kétséges, hogy ezt az adatot Vörösmarty egyáltalán ismerte-e. Védőszent: *Calocerus*; Decius római császár idején udvari tisztviselő; mivel megtagadta a pogány áldozat bemutatását, megkínozták és kivégezték (†250 k.). Ü.: máj. 19.

KÁLMÁN Ómagyar név. Török eredetű. J.: maradék. Vö. *Kál*. Védőszent (de a magyar név nem ennek származéka!): *Koloman* (ír név=galampos), jámbor ír zárandok, akit szentföldi útján az ausztriai Stockerau környékén meggyilkoltak; Ausztria egyik védőszentje (†1012). Ü.: okt. 13.

KAMILL Latin eredetű név. A rómaiaknál is etruszk jövevény, és az áldozatoknál szolgáló előkelő születésű gyermeket jelöltek vele. Rokon név: *Kamilló*. Védőszent: *Lellisi Szent Camillus*; részt vett Velence török háborúiban, majd a betegek ápolásának szentelte életét, betegápoló szerzetet is alapított; korát megelőzve szervezte meg a betegek lelki gondozását és a kórházi rendet; neve szerepel a haldoklók litániájában (†1614). Ü.: júl. 14.

KAMILLÓ A *Kamill* olaszos megfelelője. A továbbiakat l. ott!

KÁN Régi magyar név a török kán méltóságnévből, esetleg a *Kain* személynévből. Védőszent: *Kónon*, ikóniumi (Kis-Ázsia) vértanú; 12 éves fiával együtt hősiesen állta Krisztusért a kínzásokat (†275 k.). Ü.: máj. 29.

KANDID Latin eredetű név. J.: fehér, fénylő, ragyogó. Védőszent: *Candidus*; az örményországi Szebasztéban állomásozó 12. légió katonája, talán tisztje volt; negyvenen tagadták meg, hogy a pogány isteneknek áldozatot mutassanak be. Szenvedésük a keresztény ókor legmeghatóbb mártírtörténeteinek egyike. Arra ítélték őket, hogy egy tó jeges vizében töltsék az éjszakát; csak egy volt közülük gyenge, de helyébe lépett az ör. Mindez 320. márc. 9-én történt. Ü.: márc. 10.

KAPISZTRÁN *Kapisztrán Szent János* nevéből. J.: a Nápoly melletti Capistranóból való. Védőszent: *Kapisztrán Szent János*. L. a *János* név rovatában! Ü.: okt. 23.

KAPLONY Ómagyar név. Török eredetű. Jelentésének valószínű magyarázata: tigris. Védőszent: *Tigrius*, konstantinápolyi pap; amikor → Aranyházú Szent János a számkivetésbe távozott, néhány óra múlva kigyulladt a Szófia-székesegyház és a szenátus kúriája; a gyújtogatást hamis rágalommal ráfogták Tigriusra, és kivégezték (†404). Ü.: jan. 12.

KAPOLCS Ómagyar név. Török eredetű. J.: zsákmány (?). Védőszent: *Gabdelász*, előkelő származású perzsa vértanú (†350 k.). Ü.: szept. 29.

KARÁCSON Az Úr Jézus születése ünnepének magyar neve szláv eredetű. Sok középkori adatunk van személynév gyanánt való használatára. A védőszent az a *Szent G(r)atianus* (l. a *Grácián* névcikkben!), akinek ünnepe éppen a karácsonyi időbe esik, és akinek a nevével ezt a nevet régóta össze szokás kapcsolni (bár nem tudjuk, hogy miért). Ü.: dec. 18. Vagy: *Szent Natalis*. L. a *Noel* névcikket! Ü.: máj. 13.

KARÁD Ómagyar név. Török eredetű. J.: kis fekete. Védőszent: *Carauus*, 5. századi galliai remete, majd szerpap; az evangéliumot hirdetve járta az országot, míg a mai franciaországi Chartres közelében útonállók meggyilkolták. Ü.: máj. 28. Vagy: *Szent Melasz* (=fekete), Rhinocolura (mai El Aris) egyiptomi helység püspöke; az ariánus tévtannal való erélyes szembeszállása miatt számkivetésbe kellett mennie, és csak Valens császár halála után térhetett haza († az 5. sz. elején). Ü.: jan. 16.

KARDOS Ómagyar név. Az alapszó a honfoglalás előtti jövevényszó, a képzés és a képzett szónak névként való használata magyar alkotás. Védőszentül választható azok közül a szentek közül bármelyik, akinek germán eredetű neve *Eg-* (=kard) szótaggal kezdődik: Pl. → *Szent Egbert*. Ü.: ápr. 24. Vagy: → *Boldog Egon*. Ü.: júl. 15. Ezeken kívül: *Szent Egmund* (=karddal védelmező), angol pap, hittérítő a 7. században; ü.: febr. 23. Vagy: *Szent Egwin* (=kard-, azaz fegyverbarát), az angliai Worcester püspöke, szerzetesapát (†717. dec. 30.). Ü.: halála napja, jan. 11. és nov. 30.

KÁRMÁN Német eredetű név. J.: embernyi legény. Védőszent: (*Boldog?*) *Karlmann*, Martell Károly frank maiordomus, azaz kormányzó fia, majd maga is az a Frank Birodalom egy részében; élete utolsó évtizedében alázatos Monte Cassino-i szerzetes (†754 v. 755). A források kétséget hagynak aziránt, hogy valamilyen formában való hivatalos szentté nyilvánítása megtörtént-e. Ü.: aug. 17.

KÁROLY Germán eredetiből (*Karl*) latin közvetítéssel (*Carolus*) kialakult név. Az eredeti jelentése: legény, a belőle keletkezett latin név átértelmezett jelentése: kedveske. Megjegyzendő, hogy az – eléggé ritka – ómagyar név, a *Karuly* (a török eredetű karvaly szóból) hangtörvényes folytatása is lehetne a *Károly*. Védőszent: *Borromeo Szent Károly*, Milánó bíboros-érseke, a nagy lelkipásztor, aki elsőnek ültette át a gyakorlatba a trienti zsinat határozatait. A szigorú aszkézis, a fáradhatatlan tevékenykedés és önfeláldozás (az 1576-i pestisjárvány!) korán felőrölték életerejét (†1576). Ü.: nov. 4. Más védőszentek: *Garnier Szent Károly*, jezsuita, a kanadai indiánok között szenvedett vértanúságot (†1649). Ü.: szept. 27. Egyes helyeken szentként tisztelik *Nagy Károly* császárt (†814). Ü.: jan. 28.

KARSA Ómagyar név. Török eredetű. J.: ölyv, héja, sólyom, kánya. Védőszent: *Huszár Boldog Gáspár*, vitéz katona, majd hősi aszkézist gyakorló magyar pálos, ragályos betegek ápolója (†1521 u.). Ü.: dec. 29. Vagy: *Szent Crescentius*, trieri (ma: Németország) vértanú (†287). Ü.: dec. 12.

KARTAL Ómagyar név. Török eredetű. J.: sas, kánya. Védőszent: *Aquila* (=sas), vértanú a „hitehagyott” Julianus császár idejében valószínűleg a palesztinai Caesareában (†361). Ü.: márc. 23.

KÁSZON Újmagyar név, csiki székely földrajzi névből véve; ez utóbbi egy „savanyú” jelentésű szláv közszóból való. Védőszent: *Alexander (Sándor)*, lugdunumi (a mai francia Lyon) vértanú; szétmarcangolt testét keresztre feszítették (†178 k.). Ü.: ápr. 24. Régebben a *Kasszián* nevet magyarosították *Kászornak*; *Szent Cassianus* is választható védőszentül. L. a következő névcikkben! Ü.: aug. 13.

KASSZIÁN Latin eredetű név. J.: a Cassius nemzetségből való. Védőszent: *Cassianus*, imolai (Bologna közelében) tanító, akit pogány tanulóival vas íróesszökökkel gyilkoltak meg (†304). Ü.: aug. 13.

KATAPÁN Az Árpád-korban elterjedt görög (bizánci) eredetű méltóságnév. J.: feljebbvaló. A magyar nevek közé soroljuk, minthogy nálunk lett személynévvé. Védőszent: *Kapisztrán Szent János*. L. a *János* név rovatában! Ű.: okt. 23.

KAZIMÍR A *Kázmér* név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

KÁZMÉR A lengyel eredetű *Kazimír* magyarosabb változata. J.: békeszerző, más magyarázat szerint épp az ellenkezője: békebontó. Védőszent: *Jagelló Szent Kázmér*; atyja IV. Kázmér lengyel király, anyja Erzsébet, Albert magyar király leánya, legidősebb bátyja pedig II. Ulászló néven magyar király; mikor 1471-ben a magyar urak egy része Vitéz János esztergomi érsek vezetésével elfordult Mátyástól, a tizenhárom éves Kázmért választotta meg királynak; lengyel hadsereggel meg is jelent az országban, de Mátyás király közben leszerelte az ellenállást. A fiatalon meghalt herceg a jámborságnak, az erkölcsi tisztaságnak és a Boldogságos Szűz iránti szeretetnek a példaképe, Lengyelország és Litvánia patrónusa (†1484). Ű.: márc. 4.

KELED Ómagyar név, bár valószínűleg inkább csak *Keléd* formájában, és akkor a „kel, felkel” igével kapcsolatos. Viszont idegen eredetű az Árpád-kori *Gut-Keled* nemzetség neve. Védőszent: *Orientius* (=kelő, keletkező), a galliai, mai nevén Auch (Dél-Franciaország) püspöke (†364). Ű.: máj. 1. Vagy: *Hofbauer Szent Kelemen*. L. a következő rovatban! Ű.: márc. 15.

KELEMEN Latin eredetű név. J.: kegyes, szelíd. Rokon név: *Kelen*. Védőszent: *I. Szent Clemens*, pápa, Szent Péter harmadik utóda, a korintusiakhoz intézett nevezetes levél szerzője, amely az őskeresztények hitének, életmódjának meghatározó rajza, a római egyház primátusának nagyszerű bizonyítéka. Kelemen pápa krími száműzetésének és halálának története erősen a mesébe hajló legenda (†101 k.). Ű.: nov. 23. Másik védőszent: *Hofbauer Szent Kelemen (Clemens Maria Hofbauer)*, péklegényből lett redemptorista szerzetes, az 1810-es években Bécs apostola; gr. Széchényi Ferenc lelkiatyja (†1820). Ű.: márc. 15.

KELÉN Ismeretlen eredetű név. Nem egészen megnyugtató magyarázat szerint a *Kelemen* név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

KEMENES Újmagyar név földrajzi névből; vagyis annak a számtalan esetben lezajlott folyamatnak a megfordítása, hogy személynévből lett helynév. A földrajzi név jelentése: kavicsos. Védőszent: *Camerinus*, Diocletianus császár idején Szardinia szigetén lefejezett vértanú (†303–313 k.). Ű.: aug. 21.

KENDE Ómagyar név. A *kende* eredetileg méltóságnév: fővezér, a levediai törzsszövetség feje. Később személynévvé vált. A szó kazár (török) eredetű. Rokon név: *Kund*. Védőszent: *Principius* (=fejedelmi), → Szent Remig testvére, a mai Franciaországban levő frank kori Soissons püspöke (†505 k.). Ű.: szept. 25. Más: *Szent Regulus* (=királyfi, kisebb király), akit az afrikai vandálok számkivetésbe

küldtek; Itáliába került, és ott Totila gótjaitól szenvedett vértanúhalált (†546 k.). Ü.: szept. 1.

KENESE Újmagyar név. Keletkezésének módját illetően l. a *Kemenes* nevet! A helynév szláv eredetű, j.: a király vagy a herceg birtoka. Védőszent: *Quinidius*, a mai Franciaország déli részén fekvő Vaison püspöke; számos csoda fűződik nevéhez (†578 k.). Ü.: febr. 15. Vagy: *Szent Autbert*, másként *Otbert* (=birtoka révén ragyogó), frank királyi tisztviselő, majd Cambrai (Észak-Franciaország) püspöke, a hittérítés művének buzgó támogatója (†669 k.). Ü.: dec. 13.

KENÉZ Szláv eredetű méltóságnévből – amelynek jelentése herceg, előjáró, falusi bíró – alakult személynév. Ez az átalakulás hazai folyamat, ezért a név magyar névnek tekinthető. Védőszent: *IV. Szent Kanut*, dán király; buzgón fáradozott azon, hogy igazán kereszténnyé tegye népét; lázadó alattvalói ölték meg 1086. júl. 10-én. Ü.: jan. 19.

KERECSEN A kiváló vadászólyomfajta neve szláv eredetű; nálunk lett belőle a középkorban személynév. Védőszent: *Crispinus*, numídiai (Észak-Afrika) vértanú (†303 k.). Ü.: dec. 5.

KERÉNY Latin eredetű név; illetve eredetileg egy szabin istenség neve, akit utóbb Róma alapítójával, az istenséggé emelt Romulusszal azonosítottak. Védőszent: *Quirinus*, Sziszék (Horvátország) püspöke, a Diocletianus-féle üldözés vértanúja; *Amantius*, Pannonia prefektusa a római kori Szombathelyen malomkövet köttetett a nyakába, és vízbe fojtatta (†308). Ü.: jún. 4.

KERESZTÉLY A → *Krisztián* név német becézőjéből magyarosodott névalak. Védőszent: *Christianus*. L. a *Krisztián* névcikkben! Ü.: nov. 12.

KESZŐ Ósmagyar név, a *Keszi* törzsnév alakváltozata. Török eredetű. J.: vágás, darab, töredék. Védőszent: *Cassius*, az itáliai Narni püspöke, bensőséges lelki életet élő és mindenét a szegényeknek osztó lelkipásztor; azon a napon halt meg, Szent Péter és Pál ünnepén, amelyen minden évben Rómába szokott zárandokolni (†558). Ü.: jún. 29. Másik védőszent: *Castulus*, az első római üldözések idején a hitéért Észak-Afrikában megölt 40-50 katona egyike. Ü.: jan. 12.

KEVE Ómagyar név. J.: kövecske. Vö. *Tas*. Védőszent a jelentésazonosság alapján Szent Péter, de az apostolfejedelem fő ünnepét (jún. 29.) a *Péter* nevűeknek tartjuk fenn; ehelyett *Szent Péter* apostol „szék”-ének, azaz a legfőbb pápai tanítóhivatalnak ünnepe (febr. 22.: a régi magyar naptárak szerint „Üszögös Szent Péter”) a névnap. Vagy: Magyarországi vonatkozása miatt *Szent Petrus*, Szent Florianus (l. a *Förös* névcikkben!) vértanútársa. Ü.: jan. 8.

KEVIN Ír eredetű név. J.: szép, kedves. Védőszent: *Kevin* (régies írással: *Coemghen*), apát, monostoralapító. Dublin egyik védőszentje (†618). Ü.: jún. 3.

- KILÉNY** A *Kilián* név régi magyar alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- KILIÁN** Kelta eredetű név. J.: remete, szerzetes. Rokon nevek: *Gellén*, *Kilény*. Védőszent: *Kilián*, würzburgi (Bajorország) püspök, hit-térítő. Gözbert herceg is kereszténnyé lett, és kész lett volna törvénytelen feleségétől is elválni; ám az asszony bosszúból meggyilkoltatta a püspököt (†689 k.). Ü.: júl. 8.
- KILIT** A *Klétus* névnek már régen magyarrá formálódott alakja. A továbbiakat l. ott!
- KIRILL** A *Cirill* név görög eredetijéből rövidült név. A továbbiakat l. ott!
- KLEOFÁS** Görög eredetű név. J.: az apa dicsősége vagy híres apától származó. A Szent Lukács elbeszélésében szereplő emmauszi tanítványok egyikének volt ez a neve; ők azok, akik a feltámadás delutánján vendégül látták az Üdvözítőt. Jámbor legenda azt meséli, hogy a zsidók ugyanabban az emmauszi házban ölték meg Kleofást. Ü.: szept. 25.
- KLÉTUS** Görög eredetű név, az *Anaklétosz* rövidülése és latinosítása. J.: a (vissza) hívott vagy feddhetetlen. A név régi magyar alakja: *Kilit*. Védőszent: *Cletus*, Szent Péter második utóda (†90 k.). Ü.: ápr. 26.
- KOCSÁRD** Székelykocsárd helység nevét Bod Péter tette meg kereszt-névvé (1767) megsejtve, hogy egy hajdani személynév rejlik benne. Ugyancsak ő egyeztette a nevet a *Gothardussal*. Őt követve a védőszentet l. a *Gothárd* névcikkben!
- KOLOS** A név még a középkor folyamán kialakult egyfelől a → *Skolasztikából*, másfelől a → Miklós német *Klaus* becézőjéből. Kolozsvár városnév előtagját a 16. sz. óta azonosítják a *Claudius* (=latinul: sánta, vagy germán eredeztetés alapján: hírneves) névvel – bár nem tudjuk, miért; a *Kolos* férfinévet Bod Péter vette egynek (1767) a város latin nevében szereplő névvel. Védőszent: *Claudius*, a hajdan Rómában nagyon tisztelt „négy megkoronázott” vértanú egyike. L. a *Hódos* és a *Kál* névcikkben! Ü.: nov. 8. Másik védőszent a középkori *Szent Claudius*, Besançon érseke (†693 k.; ü.: jún. 6.), a harmadik az újkori *De la Colombière Szent Claudius*, → *Alacoque* Szent Margit lelki vezetője és a Jézus Szent Szíve tiszteletének megalapításában segítőtársa (†1682; ü.: febr. 5.).
- KOLUMBÁN** Latin eredetű név. J.: galambos. Védőszent: *Columbanus*; a legkiválóbb hit hirdető egyike, akiket a „szentek szigete”, Írország az európai szárazföldnek adott; tizenkét társával (köztük Szent Gallus: l. a *Gál* név rovatában!) először Angliát, majd a mai Franciaországot járta be mint bűnbánathirdető vándorapostol; közben munkájának támaszpontjául kolostorokat alapított, köztük a rendkívül jelentős Luxeuil (Kelet-Franciaország) és Bobbiót (Észak-Itália) (†615). Ü.: nov. 21. és 23.
- KONRÁD** Germán eredetű név. J.: a tanácsban merész, merész tanácsadó. Régi magyar alakja: *Kollát*, *Korlát*. Rokon nevek: *Kunó*, *Radó*. Védőszent: *Konrad*, Konstanz (Svájc) szentéletű püspöke az egyéb-ként életszentség szempontjából oly sivár 10. században; grófi

család sarja volt, családi vagyonát templomokra, kolostorokra és a szegényekre fordította; háromszor zárándokolt a Szentföldre (†975.) Ű.: nov. 26. Másik: *Parzhami Szent Konrad*, családi nevén Johann Birndorfer, paraszt családból származott; 31 éves koráig otthon dolgozott, majd kapucinus laikus testvér lett, és 41 éven át szolgált Altöttingben (Bajorország) a kolostor portáján a zárándokoknak, szegényeknek, gyerekeknek és vándorló iparostanoncoknak; de befelé is élt: nagy tisztelője volt az Oltáriszentségnek és az Istenanyának (†1894). Ű.: ápr. 21. Vagy: *Piacenzai Szent Konrad*, aki egy megrázó esemény után remeteéletre tért, szintén lehet védőszent (†1351). Ű.: febr. 19.

KONSTANTIN Latin eredetű név. J.: Constantius családjaához tartozó; e név alapszaváé pedig: szilárd, állhatatos. Vö. *Szilárd*. Védőszent: *Constantínus*, angol király; felesége halála után bencés lett, és a skótok térítése közben szenvedett vértanúságot (†556 v. 576 k.). Ű.: márc. 11. Ugyanezt a nevet viselte ebben a században a Frank Birodalomban levő Gap városának szentéletű püspöke; az igaz tanítást védte az ariánusokkal szemben. Ű.: ápr. 12. A katolikus Egyház tiszteli (szentként csak a görög egyház) azt a *Nagy Konstantín* római császárt is, aki megszüntette a keresztényüldözést, és megadta az Egyháznak a szabadságát. Emléknapja: máj. 21.

KONT Régi magyar név. Jelentése ismeretlen. Védőszent: *Ferrini Boldog Contardo* (a germán *Gunthard*ból; j.: erős, merész harcos), korának egyik legnagyobb jogtudósa, több városban, utoljára Páduában egyetemi tanár; feddhetetlen életet élt, naponta ott volt az áldoztatórácsnál, naponta olvasta a Szentírást és rendszeresen elmélkedett (†1902). Ű.: okt. 17.

KOPPÁNY Ósmagyar név. Valószínűleg török származású, és eredetileg méltóságnév. Nemcsak a Szent István ellen lázadó somogyi Árpád-sarj viselte, hanem sokan mások, többek között Szent László korában egy püspök is. Védőszent: *Koprész*, alexandriai vértanú (†362). Ű.: júl. 9. Vagy: *Kapisztrán Szent János*. L. a *János* név rovatában! Ű.: okt. 23.

KORIOLÁN Latin eredetű név. J.: Corioli városából való. Védőszent: *Corbinianus*, kora középkori vándorpüspök, utoljára a bajorországi Freisingben (†725). Ű.: szept. 8. és nov. 20.

KORNÉL Egy olyan latin nemzetségnév rövidülése, amelynek alapszava a somfa latin neve (cornus). Vö. *Soma*. Védőszent: *Cornelius*, pápa; a közvetlenül kormányzása előtt lezajlott üldözésben gyengének bizonyult keresztényekkel szemben szelid bűnbánati fegyelmet alkalmazott; számkivetésben halt meg, és ezért mártírként tiszteljük (†253). Ű.: szept. 16.

KORVIN Latin eredetű név. J.: hollós. Védőszent: *Guarinus*. L. a *Gara* név rovatában! Ű.: febr. 6.

KÓSA Ómagyar név. J.: A felmerült megoldások nem meggyőzőek. Védőszentek a három boldog kassai vértanú: *Kórós Márk*, *Grodecz*

Menyhért és Pongrácz István. L. az István név rovatában! Ü.: szept. 7.

KOZMA Görög eredetű név. J.: ékes. Védőszent: Koszmasz, Szent Damianus ikertestvére és vértanútársa. L. a Damján név rovatában! Ü.: szept. 26.

KÖTÖNY Török eredetű név, a hozzánk betelepedett kunok királyának neve, akit 1241-ben, a tatárjárás küszöbén a felizgatott tömeg Pesten meggyilkolt. A név jelentése arra a testrészezt utal, amelynek erős, izmos volta egy lovas népnél annyira életbevágóan fontos. Védőszent: *Kuthbert* (*Cuthbert*, másként *Gisbert*), angliai bencés, remete, majd püspök; a szerzetesi szigorúság és igénytelenség mellett azonban mindvégig kitartott; mikor halálát közeledni érezte, lemondott, és cellájába vonult vissza (†687). Ü.: márc. 20. Lehet védőszent Szent *Cajetanus* is. L. a *Kajetán* névcikkben! Ü.: aug. 7.

KRISTÓF Görög eredetű név. J.: Krisztust hordozó. Védőszent: *Krisztophorosz*; személye, neve, vértanúsága (vsz. 250-ben) történeti tény. Nevéből bájos legenda kerekedett. Eszerint hatalmas testi erejét szeretetből embertársai szolgálatára használta fel: mindenkor kész volt arra, hogy az utasokat átvigye egy heves sodrású folyón; egyszer egy kis gyermeket szállított át, de a teher egyre súlyosabb lett, úgyhogy majd lerokadt alatta; kiderült, hogy abban a kitüntetésben részesült, hogy a kisdéd Jézust hordozhatta. Ü.: júl. 25.

KRISZTIÁN Görög-latin eredetű név. J.: Krisztushoz tartozó, vagyis keresztény. Vő. *Keresztély*. Védőszent: *Christianus*, kamalduli rendből remete; állítólag hazánkban is megfordult; a lengyelországi Meseritz közelében lévő kolostorukban több társával együtt rablók gyilkolták meg (†1003/04). Ü.: nov. 12.

KRIZOSZTOM *Aranyszájú Szent János* nevének jelzőjéből önállósult név. L. a *János* név rovatában! Ü.: szept. 13.

KUND A → *Kende* ajakkerekítéses magánhangzókkal ejtett alakpárja. Árpád-kori kiejtése *Künd(ü)* volt, a mai szabályosan *Könd* volna. Ám a név latin szavak között a magyar ejtéshez legközelebb eső latin betűjelekkel leírva mint *Cund* maradt ránk (a latinban nincs ü!). A *Kund* tehát téves, hiányos nyelvtudományi ismeretekből fakadt olvasat. A név még nem terjedt el (nem úgy, mint a szintén téves olvasat *Géza*: l. ott!), és ezért sajnálatos, hogy a Magyar utónévkönyv ebben a hibás alakban tartalmazza; a mai szabályos fönti alakban kellene terjeszteni. (A *Kötöny* is ugyanolyan írásos formában maradt ránk, mint a *Könd*, az mégis a mára kialakult alakban szerepel a Magyar utónévkönyvben!) A továbbiakat l. a *Kende* név rovatában! Az ott felsorolt védőszentek ü.: szept. 25., ill. szept. 1. De e név viselőjének lehet védőszentje az Egyház számos Szent *Secundus* nevű vértanújának valamelyike is, pl. az, akinek ünnepe jún. 1-jén van (†303 k.).

KUNÓ A *Konrád* név német becézője. A továbbiakat l. ott! Védőszent lehet még *Kuno*, trieri érsek; mikor útban volt, hogy elfoglalja székét, a trieri gróf elfogatta és megölette (†1066). Ü.: jún. 1.

KURSZÁN Ósmagyar név. Árpád fejedelem vezértársának török eredetű neve. J.: keselyű. Védőszent: *Chrysogonus*, aquilejai vértanú; neve szerepel a szentmise I. („római”) kánonjában (†304). Ü.: nov. 24.

KÜRT Ósmagyar név, a honfoglaló magyarság egyik törzsnévé neve. „Ismeretlen eredetű. A *kürt* mindenesetre nyelvünknek igen régi eleme. Bár a *Kürt* törzsnév magyarázatára más lehetőségek is vannak, arra nincs semmi kényszerítő ok, hogy a törzsnév és a *kürt* közötti esetleges kapcsolatot föltétlenül elhárítsuk.” (A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára.) A más magyarázat, amelyre fentebb utalás történik, az, hogy török eredetű szó, és jelentése vihar v. hógörgeteg. Védőszent: *Boldog Kurt* (más néven *Konrád*), Fekete Henrik herceg fia; cisztercita lett – egyebek között a nagyhirű Clairvaux-ban; Szent Bernát engedélyével azonban a Szentföldre zarándokolt, és ott élt mint remete (†1154/55). Ü.: febr. 14.

L

LABORC Bolgár-török név bolgár-szláv változata. Anonymusnál Ungvár várának Árpád vitézeitől legyőzött kapitányának neve. J.: hős párdúc. Védőszent: *Leopardus*, a „hitehagyó” Julianus császár kamarása; megostoroztatta és lefejeztette, mert hitében kitartott (†362). Ereklýei Aachenban vannak. Ü.: szept. 30.

LADOMÉR Vagy szláv eredetű, a → *Vladimir* származéka, vagy bolgár-szláv közvetítéssel hozzánk került bolgár-török eredetű (j.: cselvető) név. Védőszent: *Vladimir*, kijevi orosz fejedelem. L. a *Vladimir* névcikkben! Ü.: júl. 15. és nov. 15.

LAJOS Germán eredetű név, amely ófrancia alakjában jutott hozzánk. J.: híres harc. A név latinított formája: *Ludovicus*. Védőszentek: *Anjou Szent Lajos*, V. István királyunk unokája, Nagy Lajos királyunk nagybátyja, az alább említendő IX. Szent Lajos francia király unokaöccse. Lemondott a nápolyi királyság trónjához való jogáról, és egyházi pályára lépett: beesküdült a ferences rendbe, majd toulouse-i (Franciaország) püspök lett, de visszavágyott a szerzetbe; 24 éves korában halt meg (†1297). Ü.: aug. 19. IX. *Szent Lajos*, francia király, a lovagias, igazságos és szelíd keresztény uralkodó mintaképe, a párizsi egyetem alapítója; két keresztes hadat vezetett, a második alatt a táborában kitört járvány oltotta ki életét (†1270). Ü.: aug. 25. *Bertran(d) Szent Lajos*, domonkos, a dél-amerikai indiánok sikeres térítője (†1581). Ü.: okt. 10.

LAMBERT Germán eredetű név. J.: országszerte híres. Védőszent: *Lambert*, Maastricht (Hollandia) püspöke; a Frank Birodalom ha-

nyatlásának zavaros viszonyai között kormányozta egyházme-gyjét: a király egyik hatalmaskodó maiordomusa hétéves szám-üzetésbe küldötte; mikor onnan visszatért, rendezte a zilált egyházi viszonyokat; végül orgyilkosok áldozatául esett (†705/06). Ű.: szept. 17. Meglepő, hogy a keresztény ókornak is van egy ilyen ger-mán nevű vértanúja, méghozzá Hispániában. Ez a Lambertus föld-műves volt; pogány földesura a Diocletianus-féle üldözés lezajlása után maga végezte ki (†306). Ű.: ápr. 16.

LANTOS Régi (a 15. századból bizonyítható) magyar név. Jelentése nem szorul magyarázatra. Védőszent: Arnold, hitvalló, az énekes és hárfajátékos. L. ott! Ű.: júl. 18.

LÁSZLÓ Szláv eredetű név. Rokon név: *Ulászló*. A név elemeinek jelen-tése hatalom+dicsőség, tehát kb. ez: dicsőséges uralkodó. Valóban ilyen volt a védőszent, *László* király: a keresztény magyar lovagi eszmény megtestesítője, a magyar kereszténység megszilárdítója, az ország védelmezője és gyarapítója, a hős és szent (†1095). Ű.: jún. 27. L. még *Báthory Boldog Lászlót* a *Bátor* név rovatában! Ű.: febr. 27.

LÁZÁR Szentírási eredetű név. J.: Isten a segítőm. Védőszentje a bibliai *Lázár*, akinek vendégszeretetét az Úr Jézus gyakran igénybe vette, és akit feltámasztott. Ű.: dec. 17. Másik védőszent a hasonló nevű konstantinápolyi szerzetes és szentképfestő; emiatt a „képrom-bolás” egyik fellángolása idején megkínózták (†860 v. 870). Ű.: febr. 23.

LEANDER Görög eredetű név. J.: a nép fia. A név régi alakja: *Lándor*; ez egybeesett a „dunai bolgár” jelentésű *lándor* szóval, amelyből *Nándorfehérvár* neve származott. Vő. *Nándor*. Védőszent: *Leander*, sevillai (Hispania) érsek, → Szent Izidor bátyja. Mióta az arianus nyugati gótok Hispániát meghódították, az ottani katolicizmust teljes megsemmisülés fenyegette, véres üldözések is voltak. Szent Leander egyike volt azoknak, akik az Egyházat ebből a válságból kiverték (†600/01). Ű.: febr. 27.

LEHEL Az ősmagyar *Lél* névnek először a Mátyás-korabeli törté-netirónál, Bonfininál felbukkanó (de talán egy régebbi alakjára em-lékező) változata. A múlt század a hitelesebb *Lél* helyett ezt az alakot népszerűsítette. (L. a *Lél* névcikket!) Védőszent: *Lullus*, → Szent Bonifác honfiktársa, kedves tanítványa és munkatársa a németországi térítő munkában, utóbb mainzi érsek (†786). Ű.: okt. 16.

LÉL Ősmagyar név. A mai lélek köznév ennek a szónak kicsi-nyitőképzős származéka. Védőszent a *Lehel* név rovatában említett *Szent Lullus* (ű.: okt. 16.) vagy a keresztény ókor két *Szent Eupsychius* (=jólelkű) nevű kis-ázsiai vértanújának valamelyike. Az egyik Fortuna pogány templomának lerombolásáért szenvedett (†362; Ű.: ápr. 9.), a másikat keresztény voltaért először börtönbe zárták; mikor kiszabadult, sietve elosztotta vagyonát a szegények

- között, úgyhogy a következő számonkérés alkalmával nyugodtan hajtotta fejét a hóhér bárdja alá (†130 k.; ü.: szept. 7.).
- LÉNÁRD** A Leonárd név megmagyarosodott alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- LEÓ** Görög-latin eredetű név. Ez a név latin alakja. J.: oroszán. Rokon név: *Leon*. Védőszent: *Nagy Szent Leo*, pápa, egyházdoktor. „Soha előbb oly fényesen és olyan éles megvilágításban nem nyilvánult meg az ámuló világ előtt a pápaság méltósága, ereje és világtörténeti nagysága, mint Szent Leó működésében.” (Schütz A.: Szentek élete) A Római Birodalomban, sőt az Egyházban minden ingott, csak Szent Péter kőszála állt szilárdan. Leó bölcsessége és erélye megfékezte a tévtanokat, visszafordulásra bírta Attila hun királyt, és legalább az öldökléstől és gyűjtogatástól vissza tudta tartani Genserek vandáljait (†461). Ü.: nov. 10. *Csodatevő Szent Leónak*, Catania (Szicília) püspökének (†785 e.) ünnepe febr. 20-án van.
- LEON** A *Leó* név görög változata. A továbbiakat l. ott!
- LEONÁRD** Germán eredetű név. J.: erős, mint az oroszán. Rokon név: *Lénárd*. Védőszent: *Leonhard*. Az e nevet viselő szentek közül különösen kettő emelkedik ki. Az egyik a 6. században élt frank remete; kemény önmegtagadó életet élt, és különösen sokat törődött a rabok testi-lelki üdvével; Franciaországban, Dél-Németországban és Ausztriában a nép legkedveltebb szentjei közé tartozik (†559 k.). Ü.: nov. 6. A másik: *Porto Maurizio-i Szent Leonhard*, ferences, a 18. századi Itália leghatásosabb népmisz-szionáriusa, a keresztúti és a Jézus Szíve ájtatosság terjesztője (†1751). Ü.: nov. 26.
- LEOPOLD** Germán eredetű név. J.: merész a nép között. Rokon név: *Lipót*. Védőszent: *III. Szent Leopold*, ausztriai örgróf; közeleti tevékenységében és mint magánember a keresztény magatartás mintaképe; ma is meglevő nagyhirű kolostorokat alapított, a felajánlott német császári koronát elhárította. Felesége, Ágnes, a német császár leánya 18 gyermeket szült neki, köztük a középkor legnagyobb történetíróját, Freisingi Ottót (†1136). Ü.: nov. 15.
- LESTAR** Az *Euszták* név görög-latin alapalakjának a változatából származó név. A továbbiakat l. ott! A *Lestároknak* védőszentje lehet még: *Szent Eustasius (Eustachius)*, → Szent Kolumbán luxeuili tanítványa, sok szerzetesnek mestere az életszentség útján (†625 v. 629). Ü.: márc. 29.
- LEVENTE** Ósmagyar név. A „lenni”, más föltevés szerint a „lő” ige származéka. A „hős, vitéz” jelentésű közszó, a levante a névtől teljesen különböző eredetű, vele csak azonos hangalakú szó. Védőszentül mégis ezen az alapon kaphatja az örményországi katona-vértanút, *Szent Héroszt* (=hős; †300 k.). Ü.: jún. 24. Másik lehetőség a hasonló hangzás alapján: *Szent Leontius*; szintén katona volt, buzgó keresztény, több tisztársát is megterítette; a főníciai Tripolisban

- nyerte el a vértanúság koronáját (†76 k.). Ű.: jún. 18. Vagy: a kis-ázsiai Pergében többedmagával vadállatok elé került, majd lefejezett hasonló nevű vértanú (†303 k.). Ű.: aug. 1.
- LIPÓT A *Leopold* név bajor változatából alakult. A továbbiakat l. ott!
- LIVIUSZ Latin eredetű név. A latin *livens* (ólomszínű, kékes) szóval szokás kapcsolatba hozni, de valószínűbb etruszk származása. Védőszent: *Livinus*, skót származású vándorpüspök; Flandriában (Belgium) a kereszténység fanatikus ellenségei halálra kínozták (†659). Ű.: nov. 12. Vagy: *Szent Linus*, pápa, Szent Péter első utóda (†79?). Ű.: szept. 23.
- LORÁND A *Lóránt* név kissé régies változata. A továbbiakat l. ott!
- LÓRÁNT A germán *Roland* névből keletkezett az *r* és az *l* hang felcserélődésével. J.: vakmerőségével dicsőséget szerzett harcos; más értelmezés szerint: országos hírű. Rokon nevek: *Loránd*, *Roland*. Védőszent: *Roland*, a Genf közelében levő Chezeryben cisztercita apát (†1200 k.). Ű.: júl. 15. Vagy: *Boldog Roland*, aki 26 évig élt mint remete az itáliai Parma közelében kemény aszkézisben (†1386). Ű.: szept. 15. Megjegyzendő, hogy sokan → *Szent Lőrincet* tekintik a Lórántok védőszentjének.
- LOTÁR Germán eredetű név. J.: hírneves hadsereg (tagja). Védőszent: *Lothar*; felesége halála után Normandiában (a mai Nyugat-Franciaországban) egy kis kolostort alapított, majd püspök lett; élete végén visszatért kolostorába (†756). Ű.: jún. 15.
- LŐRINC Latin eredetű név. J.: babérkoszorúval díszített, ill. *Laurentum* városából való. A név latin eredetijének, a *Laurentius*nak nagy viselői közül választható védőszent. Ezek közül a legkiemelkedőbb a római egyház büszkesége, *Szent Lőrinc* vértanú. Szerpap volt és az egyház vagyonkezelője. Az üldözés kitörésekor szétosztotta az egyház értékeit a szegények között, és amikor az egyház kincseit követelték rajta, ezekre mutatott rá; izzó vasrostélyon sütötték meg; szenvedésének részletes története természetesen nem mentes legendás elemektől (†258). Ű.: aug. 10. Másik: *Brindisi Szent Lőrinc*, kapucinus, egyházdoktor; kitűnő tudós, ugyanakkor a gyakorlat embere is; a tizenöt éves török háború alatt 1601-ben a Székesfehérvár környéki harcokban mint tábori pap működött, és lőhátról, feszülettel a kezében lelkesítette a keresztényeket (†1619). Ű.: júl. 21. A harmadik: *Giustiniani Szent Lőrinc*, Velence első pátriárkája, jótékony és szerény életvitelű főpap, a trienti zsinattal bekövetkezett egyházi reform előfutára (†1455). Ű.: szept. 5.
- LUCIÁN Latin eredetű név. J.: Lucius családjából származó; l. lejjebb! Védőszent: *Lucianus*. Ő az, akiről olyan szépen írja Prohászka: „Krisztus érző, imádó, engesztelő Szíve: ez a mi áldozatunk. Nehéz beletalálni magát ebbe az embernek a sokszor szegényes oltáron, összetákolt gyertyatartók alatt, de ... könnyű a níkomédiai börtönben, hol a földre láncolt Lucián presbíter saját mellére tétette a po-

harat és kenyeret.” (†312). Ü.: jan. 7. A keresztény ókornak még több *Szent Lucianus* nevű vértanúja van; ezek közül azt említjük meg, aki közelebbről meg nem határozható időben Szardínia szigetén szenvedett, mert a Magyar utónévkönyv az ő ünnepét, máj. 28-át jelzi a *Lucián* név másik névnapjául.

LÜCIUS Latin eredetű név. J.: fényes, ragyogó, ill. – népies szómagyarázattal – hajnali, tudniillik születésű. Védőszent: *I. Szent Lucius*, pápa; csak rövid ideig volt az Egyház feje, ennek is egy részét száműzetésben töltötte (†254). Ü.: márc. 4. Vagy: *Szent Lucius*, aki az 5–6. században a svájci Chur környékén hitterítőként működött; élettörténetét későbbi legendák mesés elemekkel bővítették. Ü.: dec. 3.

LUKÁCS Latin eredetű név. J.: Lucania tartományból (Dél-Itália) való férfi. Védőszent: *Lukács* (latinul: *Lucas*), evangélista; pogány születésű volt, hívataa orvos, irodalmi műveltséggel rendelkezett; Szent Pál kísérője és munkatársa volt; ő a harmadik Evangélium és az Apostolok cselekedeteinek szerzője (†83 k.). Ü.: okt. 18. → Assisi Szent Ferenc első tanítványainak egyike és → Páduai Szent Antal társa volt a kiváló ferences hitszónok, *Belludi Boldog Lukács* (†1285). Ü.: febr. 17.

M

MAGNUSZ Latin eredetű név. J.: nagy (növésű, hatalmú). Védőszent: *Magnus*, szentgallenai bencés, térítő Dél-Bajorországban († vsz. 772). Ü.: szept. 6.

MAGOR A „magyar” szó középkori latin szövegben található alakjának betű szerinti, tehát téves olvasata (vö. *Géza*); de mondai „testvére”-vel, a *Hunor*-ral való egybecsengése miatt méltó, hogy ez a név is szerepeljen a névsorban. Maga a „magyar” szó eredetileg két elem-ből állt, és mindegyik embert, férfit jelentett. Védőszent: a *Magyarok Nagyasszonya*. Ü.: okt. 8.

MAJLÁT Régi magyar név. Eredete és jelentése tisztázatlan. Védőszent: *Majolus* (ez a név alighanem összefüggésben van a latin *magnus*=nagy szóval), a roppant jelentőségű Cluny (l. a *Hugó* név rovatában!) negyedik apátja, elmélyedésre hajlamos és széles látókörű férfiú; nagy sikerrel dolgozott Cluny reformszellemének az elterjesztésén; II. Ottó császár nagyon szerette volna, ha 974-ben ő lett volna a pápa (†994). Ü.: máj. 11.

MAKABEUS Ószövetségi név. Először a család legvitézesebb tagja kapta a megtisztelő *Makkabi* (=kalapácsos) melléknevet, majd utóbb az egész nemzetség. (Ettől eltérő értelmezései is vannak.) A szó latinított alakja a *Machabeus*. A róluk szóló ószövetségi szentkönyvek egyike, A Makkabeusok II. könyve beszéli el (7, 1–42.) hét

- testvérnek és édesanyjuknak vértanúságát, akik a makkabeus küzdelmeket előidéző vallásüldözésnek voltak áldozatai. Ezeket is Makkabeus-testvéreknek hívjuk. Az egyistenhitnek ezeket a vértanúit mint az újszövetségi mártírok előfutárait ünnepli az Egyház (†168 k. Kr. e.). Ü.: aug. 1.
- MAKÁR** Görög eredetű név. J.: boldog. Védőszentek: A 4. században az egyiptomi sivatagokban két *Makariosz* nevű, az életszentség magas fokára jutott remete élt: az idősebb (†390 k.; ü.: jan. 15.) és az ifjabb (†394/95 k.; ü.: jan. 2.).
- MANFRÉD** Germán eredetű név. J.: férfiasan védelmező, védelmező férfi. Védőszent: *Boldog Manfred*, az észak-itáliai Como-tó környékén remetészkedő pap, a hozzá zarándokló betegek és szenvedők vigasztalója (†1430 k.). Ü.: jan. 28.
- MANÓ** Az *Emánuel* név *Mánuel* változatának becézője. A továbbiakat l. az *Emánuel* név rovatában!
- MANSZVÉT** Latin eredetű név. J.: szelíd, nyájas. A 19. sz. derekán alkotott magyar megfelelője: *Szende*. Védőszent: *Mansuetus*, milánói püspök, írásaival és példájával ható lelkipásztor (†681). Ü.: febr. 19.
- MÁNUEL** Az *Emánuel* rövidülése és rokon neve. A továbbiakat l. ott!
- MARCELL** Latin eredetű név, a *Marcus* (l. a *Márk* név rovatában!) kicsinyítése, becézése. Védőszent: *I. Szent Marcellus*, pápa; az a nehéz feladat jutott neki osztályrészül, hogy a Diocletianus-féle üldözés szétzilálta egyházkormányzatot újból megszervezze; számkivetést is szenvedett (†308 k.). Ü.: jan. 16. Másik: *Szent Marcellus*, a szíriai Apamea püspöke; boldogan és buzgón végre akarta hajtani Nagy Theodosius császár rendeletét, hogy a pogány szentélyeket le kell rombolni, ám a feldühödött pogányok meggyilkolták (†389). Ü.: aug. 14.
- MARCIÁN** Latin eredetű név. J.: a *Martius* nemzetséghez tartozó férfi. Védőszent: *Marcianus*, campaniai (Közép-Itália) vértanú (†173 v. 300 k.). Ü.: jún. 17. Vagy: *Szent Marcianus*, konstantinápolyi klerikus; az arianus tévtanítókkal való küzdelem áldozata (†358). Ü.: okt. 25.
- MARIÁN** Latin eredetű név. J.: a *Marius* (l. lejjebb!) nemzetséghez tartozó férfi. Védőszent: *Marianus*, aki a 6. században élt a Frank Birodalom szívében, a mai Bourges környékén elvonulva, remeteként. Ü.: aug. 19. Másik: *Boldog Marianus*; Írországból került német földre; Regensburgban ő alapította az első németországi ún. skót kolostort, elindítója volt áldásos tevékenységüknek (†1081). Ü.: febr. 9.
- MÁRIÓ** A *Máriusz* név olasz változata. A továbbiakat l. ott!
- MÁRIUSZ** Latin (tulajdonképp etruszk) eredetű név. J.: férfias (?). Rokon név: *Márió*. Védőszent: *Marius*, római vértanú († vsz. 304 k.). Ü.: jan. 19. *Marius* volt a neve annak a 6. században élt jámbor ötvösnek, aki utóbb a svájci – mai nevén – Lausanne városának püspöke lett (†594). Ü.: dec. 31.

MÁRK Latin eredetű név. J. (bár nem egészen megnyugtató értelmezés szerint): Mars hadistenhez tartozó, neki szentelt. Másik értelmezés: kalapács. Rokon nevek: *Markó, Márkó, Márkus*. Védőszent: elsősorban *Szent Márk (Marcus)*, a második Evangélium szerzője, Szent Pál kísérője első missziós útján, Szent Péter tanítványa és „tolmácsa”; a hagyomány szerint az egyiptomi Alexandria első püspökeként szenvedett vértanúságot (†62 k.). Ü.: ápr. 25. Vagy: *Szent Marcus*, a rövid ideig uralkodó, de kiemelkedően szent életű római pápa (†336). Ü.: okt. 7.

MARKÓ, MÁRKÓ Az imént említett név magyar -ó képzős származéka vagy olaszos formája. Védőszent az ott megjelölteken kívül: *Marcus*, római vértanú (†304 k.). Ü.: jún. 18.

MÁRKUS A *Márk* név eredeti latin alakjához közelebb fekvő, de (talán Arany J. A hamis tanú c. költeménye nyomán) magyarosabbnak érzett formája. Védőszent a fentiekben kívül *Körösy Boldog Márk*, kassai vértanú. L. az *István* név rovatában! Ü.: szept. 7.

MARÓT Szláv eredetű név. J.: morva. Védőszent. *Marotász*, perzsa vértanú (†344 k.). Ü.: márc. 27.

MÁRTON Latin eredetű név. J.: Mars hadistenhez hasonló, harcias, bátor. Rokon név: *Martos*. Védőszent: *Martinus*, Pannónia (közelebbről Sabaria=Szombathely) szülötte; Galliában katonáskodott, és ekkor történt Amiens kapujában a híres jelenet: katonai köpenyét kettévágta és megosztotta egy didergő koldussal. Majd szerzetes és utóbb a ma Tours nevet viselő városka püspöke lett; Nyugaton ő kapcsolta először össze az aszketikus szerzetesi eszményt az apostoli tevékenységgel; a középkori Európa egyik legnépszerűbb szentje (†397). Ü.: nov. 11. Másik: *Szent Martinus*, pápa; mivel egy korában burjánzó eretnekséget elítélt, a keletrómai császár Krimbe hurcoltatta; itt az embertelenül kegyetlen bánásmódba belehalt (†655). Ü.: ápr. 13.

MARTOS A *Márton* név régi magyar becézője. A továbbiakat l. ott!

MÁTÉ Szentírási eredetű név. J.: Isten (Jahve) ajándéka. Védőszent: *Máté*, az apostol és evangélista; a hagyomány szerint Etiópiában szenvedett vértanúhalált (†60 k.). Ü.: szept. 21.

MÁTYÁS Szentírási eredetű név. J.: Isten (Jahve) ajándéka. A név héber alapalakja azonos a *Máté*-ével. Védőszent: *Matthias (Mátyás)*, apostol, akit Urunk mennybemenetele után Júdás helyébe választottak; további működését és halála körülményeit homály fedli. Ü.: febr. 24.

MAXIMILIÁN Latin eredetű név. Vagy a *Maximus* (=igen nagy) és az *Aemilianus* (l. az *Emiltán* névcikkben!) összetételéből származik, és ezen az alapon szokás „nagyon buzgó követő”, „legnagyobb tőrő”-nek értelmezni, vagy a *Maximus* kettős toldalékkal ellátott alakja. Bod Péter névjegyzékében (1767) a *Miksával* egyeztetette, és azóta ezt a nevet tartják magyar megfelelőjének. Több ókeresztény védőszentje is lehet e név viselőinek, ám ma inkább arra a vértanúra

kell tekintenünk, aki a mi korunkban Auschwitzban egy családossal helyett vállalta önként a halált. A keresztény hősiességnek ez a modern példája: *Kolbe Szent Maximilián Mária* ferences áldozópap (†1941). Ü.: aug. 14.

MEDÁRD Germán eredetű név. J.: hatalmas és merész. Védőszent az ezt a nevet viselő noyoni (Párizstól északkeletre) püspök; a pogányság erejét ezen a területen végérvényesen megtörte (†561 e.). Ü.: jún. 8.

MEGYER Ósmagyar név, az egyik honfoglaló törzs neve. Népünk ősi saját neve ugyanennek a névnek mélyhangú változata. Tulajdonképpen összetett szó, melynek első fele „ember”-t, utótagja „férfi”-t jelent. Védőszent: *Homobonus* (=jó ember); cremonai (Észak-Itália) kereskedő volt, példás családi életet élt, jámborság, jótékonyág jellemezte (†1197). Ü.: nov. 13. Másik védőszentje lehet a név jelentése alapján valamelyik *Marius* nevű szentünk. L. a *Máriusz* név rovatában! Ü.: jan. 19., ill. dec. 31.

MELITON Görög eredetű név. J.: mézzel teletöltő. Védőszent: *Mellitus* (=mézzel édesített, mézédés), római szerzetes, akit → Nagy Szent Gergely pápa → Szent Ágoston térítő munkájának támogatására 601-ben Angliába küldött, és mint Canterbury érseke halt meg (†624). Ü.: ápr. 24.

MÉNROT Rokon név: *Nimród*. A Biblia szerint Noé dédunokája Nimród. „Ez volt az első uralkodó a földön. Nagy vadász volt” (Ter 10, 9.). Ezen az alapon középkori krónikásaink *Nimród*ot – akinek nevét *Ménróttal* keverik – a magyar nép ősenek tartják. A név (nevek) eredete, jelentése bizonytalan; a *Ménrótt*ban talán az Anonymusnál szereplő *Mén-Marót* neve rejlik. Védőszent: *Menander* (*Menandrosz*; j.: erős férfi). Két ilyen nevű ókeresztény vértanú is van; az egyik kis-ázsiai (ü.: ápr. 28.), a másik arábiai (ü.: aug. 1.), de közelebbi adatok nincsenek róluk.

MENYHÉRT Germán eredetű név, a *Meinhard*nak (j.: kemény erő) szabályos folytatása; nagyon régóta azonban nem ennek, hanem héber-arab *Melchior* (j.: a fény királya) megfelelőjének tartották; hogy milyen alapon, nem tudjuk, mert a két névnek nincs egymáshoz semmi köze. Védőszentek: A napkeleti bölcseknek a legendaképző utókor nevet adott; a második ezek közül az egyik védőszent. Ü.: jan. 6. A másik: *Grodecz Boldog Menyhért*, kassai vértanú. L. az *István* név rovatában! Ü.: szept. 7. A harmadik: *Szent Meinhard*, püspök, aki a lettek megtérítésén fáradozott; munkájának eredménytelensége keserű csalódást okozott neki; Isten azonban nem a siker, hanem a szándék szerint jutalmaz (†1196). Ü.: aug. 14.

METÓD Görög eredetű név. J.: tervszerű gondolkodású, furfangos. Védőszent. *Methodius*, → Szent Círill bátyja, a szlávok (morvák) apostola (†885). Ü.: febr. 14. Másik *Szent Methodius*, a siracusai származású konstantinápolyi szerzetes; a szentképek tisztelete

körül viták idején kétszer is számkivetésbe kellett mennie, de végül mint konstantinápolyi pátriárka fejezte be életét (†847). Ü.: jún. 14.

MIHÁLY Bibliai név. Rokon nevek: *Mike*, *Mikes*, *Mikó*, *Miksa*. A főangyal neve: *Mikaél* úgy hangzik, mint egy csatakiáltás: Ki olyan, mint az Isten? Ő a mennyei seregek fejedelme, a választott nép és az Egyház védelmezője, az istenellenes hatalmak legyőzője, ő emeli áldozati adományunkat az Úr trónja elé. Ü.: szept. 29. Az arkangyal nevét viselte egy szent életű spanyol trinitárius szerzetes (†1625). Ü.: ápr. 10. és júl. 5.

MIKE Vagy a *Mihály* névnek a meghonosodásakor és utána még jó sokáig élő formájának, a *Michael* (= *Mikaél*)-nak a becézője, vagy a *Mikeás* rövidülése. A továbbiakat l. e két név rovatában!

MIKEÁS Ószövetségi próféta neve. J.: Ki olyan, mint Jahve (az Isten)? Rokon név: *Mike*. Védőszent az ószövetségi próféta; Kr. e. a 8. században élt. Heródes király kérdésére, hogy hol kell a Messiasznak születnie, az ő jövődőlését idézték a zsidó írástudók: „De te, Efrata Betlehemje, kicsiny vagy ugyan Júda ezrei között; mégis belőled származik majd nekem Izraelnek jövődő uralkodója” (Mik 5, 2.). Ü.: jan. 15.

MIKES A *Michael* (= *Mikaél*) becézője, akárcsak a → *Mike*. Védőszent a *Mihály* név rovatában felsoroltakon kívül: *Mihály*, a kis-ázsiai Synnada püspöke; részt vett a képrombolást elítélő II. nicaei egyetemes zsinaton, mint a keleti császár követe diplomáciai küldetésben járt Nagy Károly császárnál; visszatérte után sok üldözést kellett szenvednie a szentképek tisztelete miatt (†812 u.). Ü.: máj. 23.

MIKLÓS Görög eredetű név. J.: néplegyőző. Védőszentjei közül a legnépszerűbb *Szent Nikolaosz*, a kis-ázsiai Myra püspöke; az utolsó keresztényüldözés idején sokat szenvedett (ezért a „hitvalló” kitüntető címet viselte), de megérte az idők jobbra fordulását, és ott volt Nicaeában az első egyetemes zsinaton. Azzal a legendával, hogy három szegény leányt úgy mentett meg a szégyentől, hogy az ablakon át pénzt dobott a lakásukba, függ össze a gyermekek Mikulás-napi megajándékozása (†350 k.). Ü.: dec. 6. Más védőszentek: *Tolentínoi Szent Miklós*, a buzgó és nagysikerű lelkipásztor (†1305). Ü.: szept. 10. Továbbá: *Flüei Szent Miklós*, Svájc szentje; földműves volt, tíz gyermek atyja; élete utolsó húsz esztendejét remeteségben töltötte, de hazája politikai életében jelentős szerepet játszott (†1487. márc. 21.). Ü.: szept. 25.

MIKÓ A *Michael* (= *Mikaél*) ugyanolyan származéka, mint a *Mikes*. A továbbiakat l. ott!

MIKSA A legnagyobb valószínűség szerint a *Michael* (= *Mikaél*) származéka, mint a → *Mike*, a → *Mikes* és a → *Mikó*. Bod Péter óta (1767) a *Maximilián* magyar megfelelőjének számít. A védőszentet tehát l. ott!

- MILÁN Szláv eredetű név. J.: kedves. Védőszent: *Aemilianus*. L. az *Emilián* névcikkben! Ü.: szept. 11., ill. júl. 18.
- MIRKÓ A szláv *Miroslav* becézője. Ezt a nevet a hasonló jelentés alapján maguk a katolikus szláv népek is a német *Friedrich*hez azonosítják. A védőszenteket tehát l. a *Frigyes* női rovatában! Ü.: júl. 18., ill. márc. 3.
- MÓR Latin eredetű név. J.: mór, szerecsen. Védőszent: *Maurus*, benecés, → Szent Benedek engedelmes és alázatos tanítványa (†580 k.). Ü.: jan. 15. Magyar szent, az első magyar író az a *Boldog Maurus*, akit pannonhalmi szerzetes korában → Szent Imre hét csókkal tünnetett ki, és aki utóbb pécsi püspök lett (†1070). Ü.: okt. 25. Csák(y) *Boldog Mórról* a Csák név rovatában olvashatni. Ü.: márc. 20.
- MORGAN Velszi, ír (kelta) eredetű név. J.: tengerész. Védőszent: *Pelagius* (j.: tengerész). L. a *Pelágiusz* névcikkben! Ü.: jún. 26., ill. aug. 28.
- MÓRIC Latin eredetű név. J.: mór, szerecsenszerű. Védőszent: *Mauricius*, a híres 22. római légio parancsnoka, amelyet thébaiszi légiónak neveztek, mert tagjait ebből az egyiptomi városból toborozták – 6600 ember, valamennyien keresztények. Svájcban állomásoztak, és mivel vonakodtak a pogány áldozati ünnepségen részt venni, a vezetőket kivégezték, a légión pedig megtizedelték (†302 u.). Ü.: szept. 22.
- MÓZES Ószövetségi név. Régi magyar alakja: *Majos*, *Majsa*. A név jelentéséről az 1930-i Szentírásfordítás jegyzete ezt mondja: „Mózes (inkább hangzása, mint értelme szerint) kb. annyit jelent, mint vízből kihúzott. (Eredetileg – egyiptomi nyelven – talán inkább flútnak jelent.)” Az ószövetségnek ezt az egyik legnagyobb alakját (Kr. e. a 13. sz.) szept. 4-ére sorolta be a maga szentjei közé az Egyház. Keresztény szenteket is ismer az egyháztörténelem, akik ezt a nevet viselték. Az egyik egy római pap, ókeresztény vértanú (†251; ü.: nov. 25.), a másik egyiptomi remete, aki azonban előzőleg lopásért többször büntetett rabszolga, majd rablóvezér volt; bűneit vezekelte le a pusztában (†395 k.). Ü.: aug. 28. Az orosz egyház szentje a magyar származású *Mojszej Ugrin*, azaz *Magyar Mózes*, → Szent Borisz testőre, majd kijevi csodatevő szerzetes (11. sz.). Ü.: júl. 26.

N

- NÁNDOR Tudatos nyelvújítási alkotás, a → *Ferdinánd Nándi* becézőjének az *Andor*, *Izor*, *Sándor* mintájára való átalakítása. Ez így egybeesett a *Nándorfehérvár* helynév előtagjával, amelynek eredeti alakjában való jelentése: dunai bolgár. Vö. *Leander*. Védőszent: *Ferdinánd*. L. ott! Ü.: máj. 30. és okt. 19., ill. jún. 5. Van, aki *Alkantarai Szent Pétert* tiszteli védőszentjéül. Spanyol ferences volt;

- rendkívül szigorú aszketikus életével, csodáival, misztikus adományaival, imájának és prédikációinak tűzével óriási hatást tett az egész országra (†1562). Ü.: okt. 19.
- NAPÓLEON** Ha olasz eredetű névnek tekintjük, jelentése: Nápoly városából való. Más magyarázatai is vannak. Védőszent: *Napoleon* (*Neopolus*), alexandriai származású római vértanú; az üldözés idején lelkesítette a keresztényeket, börtönbe került, és sebeibe belehalt (†305 k.). Ü.: aug. 15.
- NEMERE** Újmagyar név. Romantikus feltevés volt, hogy a székelyek *nemere* szava, amellyel egy a *Nemere-hegy* felől fújó szelet neveznek, egy magyar hitregbeli óriás neve. A szél és a hegy neve szláv eredetű, j.: nyughatatlan, békétlenkedő. Védőszent: *Nemesius*, alexandriai vértanú; kettős vád alapján ítélték el: hogy rabló (ez rágalom volt), és hogy keresztény; így – a Martirologium szerint – „a Megváltóhoz lett hasonlóvá, akit szintén latrok között feszítettek meg” (†250 k.). Ü.: dec. 19.
- NEPOMUK** *Nepomuki Szent János* melléknevéből származó név, és anyny, mint *Pomuk* csehországi helységből való. Védőszent: *Nepomuki Szent János*. L. a *János* név rovatában! Ü.: máj. 16.
- NIKODÉMUS** Görög eredetű név. J.: a nép legyőzője. Azt a *Nicodemust*, aki oly óvatosan közeledett az Üdvözítőhöz, majd halála után bátran elkérte testét Pilátustól, ismerjük a Szentírásból. Aug. 3-án van az ünnepe. (Egyes források márc. 27-ére, mások dec. 25-ére teszik.)
- NIMRÓD** L. a *Ménrót* névcikkben!
- NOÉ** Ószövetségi név. J.: nyugalom, vigasztalás. Védőszent: *Noé*, az Ószövetség pátriárkái között az első; ő az, akivel az Úr – a vízözön után – először kötött szövetséget; némely Szentek jegyzéke nov. 18-ára teszi napját. Az ugandai vértanúk, a fekete Afrika első szentjei között is van egy *Noé*: *Mawgalli Szent Noé* (†1886). Halála máj. 26-a és 31-e közé esik, ünnepe is ekkor van.
- NOEL** A név a latin *Natalis* (ti. Domini=karácsony) francia formája. Eredetileg olyan gyermek kaphatta nevül, aki karácsonykor született. Védőszent: *Natalis*, milánói érsek (†751 k.). Ü.: máj. 13.
- NORBERT** Germán eredetű név. J.: északi fény, északról származó híres ember. Védőszent: *Norbert*; világias szórakozásoknak élő német úr volt; egy villámcsapás hatására, amely őt is, lovát is leterítette, megtért; pappá lett, majd megalapította a premontrai rendet, az első szerzetesrendet, amelynek célja az önmegszentelés mellett a lelkipásztorkodás volt; utóbb magdeburgi érsek lett (†1134). Ü.: jún. 6.
- NORMAN** Angol eredetű név. J.: normann férfi, északi ember. Védőszent: *Norbert*. L. ott! Ü.: jún. 6.

NY

NYÉK Ósmagyar név, a második magyar törzs neve, amelyből utóbb személynév is lett. J.: bekerített hely, határvidék, gypű. Védőszent: *Tiszteletreméltó Nicolaus (Miklós)*, bodonyi (Viddin) magyar ferences vértanú (†1396). Ü.: máj. 26.

O

OLVÉR Latin eredetű név. J.: olajfaültető. Védőszent: *Plunket Oliver*, Írország primása, Armagh érseke; az angolok üldözése közepette, a legnagyobb nehézségek között mint igazi apostol működött; végül elfogták, Angliába hurcolták, és a legkegyetlenebb módon kivégezték (†1680). Ü.: júl. 11. és júl. 1.

OND Ósmagyar név. Lehet magyarázni úgy, hogy az *on* török szó (=tíz; vö. *on-ogur*=tíz törzs) magyar kicsinyítőképzős származéka, tehát j.: kis tizedik (ti. gyermek); valószínűbb azonban, hogy a név helyesebb alakja *Ónd*, és a magyar *ó* szó kicsinyítő képzőbokrós származéka, tehát j.: kis öreg. Védőszent: *Veturius* (a latin *vetus*=régli, öreg, éltes melléknévből), a Karthágóban lefejezett, az észak-afrikai Scilli városából való vértanú egyike; a kivégzésüket megelőző bírósági tárgyalásról a hiteles beszámoló ránk maradt; lefejezték őket, és utolsó szavaikkal hálaadó himnusz énekeltek az Úrnak (†180). Társai többek között Szent Donata (l. a *Donáta* névcikkben!), Szent Secunda (l. a *Szegfű* névcikkben!) és Szent Vestia (Vestina) (l. a *Dzsesszika* és a *Vesztia* névcikkben!). Ü.: júl. 17.

ORBÁN Latin eredetű név. J.: városi, tehát művelt. Rokon nevek: *Oros*, *Urbán*. Az *Urbanus* nevű védőszentek közül a pápák a legismertebbek. Így *I. Szent Orbán*, pápa (†230), ü.: máj. 25.; *II. Boldog Orbán*, pápa, előbb → Szent Brúnó tanítványa, majd clunyi (l. a *Hugó* névcikkben!) szerzetes; két nagy mű fűződik nevéhez: → VII. Szent Gergely pápa harcának folytatása és az első keresztes hadjárat megindítása (†1099), ü.: júl. 29.; *V. Boldog Orbán*, pápa, a legtiszteltebb az Avignonban székelő pápák közül; erélyesen küzdött a visszaélések, a javadalomhalmozás ellen, támogatta a tudományokat és az egyetemeket; vissza is tért Rómába, bár nem tudott ott véglegesen megmaradni (†1370), ü.: dec. 19.

ORESZTÉSZ Görög eredetű név, mitológiai hős neve. J.: hegyi lakó. Védőszent: *Oresztész*, kappadóciai (Kis-Ázsia) vértanú; térítő buzgalmával tűnt ki (†304). Ü.: nov. 9. A másik *Szent Oresztész* örmény volt; izzó rostélyon süttgették, és így kínozták halálra (†302 k.). Ü.: dec. 13.

OROS Ómagyar név. Alapszava vagy a „magaslat, kiemelkedő hely” jelentésű régi *or, ur* szavunk (amelyből az *orr* szó fejlődött), vagy az *úr* szó (mint *uruszág>ország*). J. tehát: magas vagy uracska. Ugyanígy hangzott azonban az *Orbán* kicsinyítőképzős alakja is. Rokon név: *Uros*. Védőszent: *Diodorus*, római vértanú pap; miközben egy homokbányában több kereszténnyel a vértanúk ünnepét ülték (nyilván szentmisén vettek részt), az üldözők rájuk törtek, és homokkal eltorlaszolták a kijáratot; így halálukkal pecsételték meg hitüket (†283 v. 257). Ü.: jan. 17. és dec. 1. Védőszent lehet a dec. 19-én ünnepelt *V. Boldog Orbán* pápa is. L. az *Orbán* névcikkben!

OSVÁT Az *Oszwald* név magyar formája. A továbbiakat l. ott!

OSZKÁR Osszián költeményeiben szereplő és a költő iránti egykori lelkesedés következményeképp Európa-szerte elterjedt név. Hangtani rokonságban van a védőszent germán eredetű nevével, amelynek elemei „Isten”-t és „dárdá”-t jelentenek. Védőszent: *Ansgar*; mint Hamburg-Bremen első érseke a dánokat és a svédeket térítette; a sikeres külső tevékenységgel imádságos életet, tevékeny felebaráti szeretetet kapcsolt össze (†865). Ü.: febr. 3.

OSZLÁR Török (kun) név. J.: jászok. Védőszent, mint *Oszkáré*. Ü.: febr. 3.

OSZVALD Germán eredetű név. J.: az istenek erejével működő. Rokon név: *Osvát*. Védőszent: *Oswald*, az angliai dán származású nemesség sarja; a franciaországi Fleury kolostorában készült fel a jó páásztor feladataira; otthon aztán worcesteri püspök és yorki érsek lett, és Szent Dunstan (l. a *Dukász* névcikkben!) munkatársaként dolgozott a papság fegyelmének helyreállításán, a kolostori élet felvirágoztatásán, a szegények támogatásán (†992). Ü.: febr. 28. Másik védőszent: *Oswald*, Northumbria (Észak-Anglia) királya; a kereszténység elterjesztésén buzgólkodott, megszerezte majdnem az egész Anglia fölötti uralmat, de egy ütközetben, amelyet egyik pogány királlyal vívott, elesett (†642). Ü.: aug. 5.

OTMÁR Germán eredetű név. J.: vagyona folytán híres. Védőszent: *Otmar*, a híres szentgalleni kolostor apátja; kórházat és iskolát emelt; hatalmaskodó grófok kirabolták a kolostort, az apátot pedig fogságba vetették; itt is halt meg (†759). Ü.: nov. 16.

OTTÓ Germán eredetű név, voltaképp az *Ot*-tal kezdődő nevek német becézője. J.: birtok(os), vagyon(os). Védőszent: *Otto*; az olasz Frangipani nemesi családból származott; katona volt, de miután egy fogságból csodával határos módon megszabadult, egészen Istennek szentelte életét, és mint remete élt haláláig (†1120). Ü.: márc. 23. Más: *Szent Otto*, Bamberg püspöke; befejezte a dóm építését, felvirágoztatta az iskolát, apostoli és fejedelmi módon támogatta a szerzeteseket; legfőbb érdeme a pomeránok (Észak-Németország) megtérítése (†1139). Ü.: júl. 2. Megemlíthető még *Kappenbergi Boldog Otto*, premontrei prépost (†1171). Ü.: febr. 23.

OTTOKÁR Germán eredetű név. J.: a birtok őrzője. A név régi magyar alakja: *Atkár*. Patrónus: *Ottokar*, a bajorországi Tegernsee kolostorának alapítója és laikus tagja (†771). Emléknapja: febr. 26. Hogy hivatalosan „boldog”-nak tekintendő-e, az legalább is kétséges. A magyar katolikusok ugyanilyen joggal tisztelhetik példaképükként Székesfehérvár szent életű, apostoli lelkű püspökét, *Prohászka Ottokárt*. Halála napja: 1927. ápr. 2.

OZMIN Mozart egyik operája hőséneke neve. Védőszent: *Oswin* (=Isten barátja), angol király; olyan időben élt, amikor a kereszténység még nem erősödött meg az országban, de ő az alázatosság és a jóság példájával hatott; ellenségei ölték meg (†651). Ü.: aug. 20.

Ö

ÖDÖN A görög eredetű Eugén hangtörvényes magyar folytatása. L. *Eugén* és *Jenő*! A 19. század óta – a hangfejlődést nem ismerve – az *Edmund*-dal azonosítják az *Ödönt*, a *Jenőt* pedig az *Eugénnal*. Azóta a két *Szent Edmund* szerepel az *Ödönök* védőszentjeként. L. az *Edmond* név rovatában! Ü.: nov. 16., ill. nov. 20.

ÖRKÉNY Ómagyar név. Török eredetű. J.: kis férfi, kis hős. Védőszent: *Agrippinus*, szerémi vértanú († vsz. 303 k. Szent Secundinusszal együtt: l. a *Csegő* névcikkben!). Ü.: júl. 15.

ÖRS Ómagyar név. Ugyanannak a török eredetű alapszónak a származéka – csak más képzővel – mint az *Örkény*. Jelentése is ugyanaz. Védőszentet népies szófejtéssel vagy hangzásbeli hasonlóság alapján kap. Így lehet védőszentje kinek-kinek az *örzőangyala*; ü.: okt. 2. Vagy: *Szent Vigilius* (=virrasztó, éber), trienti (Dél-Tirol) püspök, akit pogány honfitársai megköveztek (†405 k.); ü.: jún. 26. Valamint: *Szent Ursus*, aki a legenda szerint a thébaiszi légió (l. a *Móric* névcikkben!) tagja volt; elmenekült a kivégzés elől, de a svájci Solothurnnál utolérték (†302 u.). Ü.: szept. 30.

ÖZSÉB Görög eredetű név. J.: istenfő, jámbor. Védőszent: *Eusebius*, Vercelli (Észak-Itália) püspöke; papjai között Nyugaton ő vezette be elsőnek a közös életet; sokat szenvedett az ariánusoktól Krisztus istenségének védelmében, ezért vértanúként tisztelik (†371). Ü.: aug. 2. Magyar szent: *Boldog Özseb*, esztergomi kanonok, majd az egyetlen magyar eredetű szerzetesrend, a pálosok alapítója (†1270). Ü.: jan. 20.

P

PÁL Latin eredetű név. J.: kicsi, kis termetű. Védőszent elsősorban a „nemzetek tanítója” (*doctor gentium*): *Szent Pál*, apostol, aki zsidó

Saul nevét maga változtatta meg a latin *Paulus*-ra. A kereszténység legnagyobb egyéniségeinek egyike, aki apostoli meghívása iránti maradéktalan odaadással meghódította Krisztusnak a Római Birodalmat, és mint a népek apostola megszervezte a tér, az idő és a népek faji korlátai fölé emelkedő Világegyházat. Hatalmas szellemének, törhetetlen energiájának, szeretettől lángoló szívének beszédes tanúbizonysága az a 14 levele, amely az újszövetségi Szentírásban foglal helyet. Végül vérével pecsételte meg hitét: Néro császár keresztényüldözése idején Rómában lefejezték (általánosan elterjedt felfogás szerint 67-ben). Megtérését jan. 25-én („Pál fordulása”), főünnepét (Szent Péterével együtt) jún. 29-én, római bazilikájának felszentelési ünnepét (szintén Szent Péterével együtt) nov. 18-án üli az Egyház. Az ő nevét viselő nevezetesebb szentek: *Remete Szent Pál*, az egyiptomi remeteség kezdeményezője és atyja; több mint 60 évig élt a pusztában önmegtagadásban, imádkozva és elmélkedve (†341). Ü.: jan. 15. *Keresztes Szent Pál*, szerzetalapító, misztikus kegyelmekkel megáldott ember, hatásos szónok (†1775). Ü.: okt. 19. *Magyarországi Boldog Pál*, bolognai egyetemi tanár, majd domonkos, a magyar rendtartomány megszervezője, az Erdélytől keletre tanyázó kunok megtérítője; közöttük lett vértanú, a tatárok gyilkolták meg (†1241). Ü.: febr. 10.

PANTALEON Görög eredetű név. J.: mindenestől olyan, mint egy orosz-lán, vagy minden tekintetben, mindenkivel szemben könyörületes. Rokon név: *Pentele*. Védőszent: *Pantaleón* (vagy: *Pantaleémón*), ókeresztény orvos és nikomédiai (Konstantinápolytól keletre) vértanú; különösen a keletiek tisztelik mint fő-fő mártírt és csodatevőt (†305 k.). Ü.: júl. 27.

PÁRIS Görög eredetű név, trójai királyfi neve. Jelentése bizonytalan. Védőszent: *Paris*, az itáliai Teano püspöke (†346). Ü.: aug. 5. A francia gyakorlat szerint lehet *Szent Patricius* is. L. a *Patricius* névcikkben! Ü.: márc. 17., ill. ápr. 28.

PASZKÁL Zsidó eredetű szó latin képzővel. J.: húsvéti. A név azonban teljességgel keresztény név. Védőszentek: *I. Szent Paschalis*, pápa; felkutattatta → Szent Cecilia és más vértanúk testét a katakombákban, nagylelkűen támogatta a templomokat, kolostorokat és a kórházakat (†824). Ü.: febr. 11. és máj. 14. Más: *Baylon Szent Paschalis*; előbb pásztor volt, majd ferences testvérként teljesített egyszerű kolostori feladatokat; különösen kitűnt a legmértősebb Oltáriszentség iránti bensőséges áhítatával (†1592). Ü.: máj. 17.

PATONY Ómagyar név. Egy ismeretlen eredetű magyar *Pat* név kicsinyítőképzős származéka. Védőszent: *Paterius*, a római egyház jegyzője. → Nagy Szent Gergely barátja, Brescia (Észak-Itália) püspöke (†606). Ü.: febr. 21.

PATRICIUS Latin eredetű név. J.: római nemes (a latin „*atya*” jelentésű szóból). Rokon név: *Patrik*. Védőszent: *Patricius*, Írország apostola.

Brit származású volt; az irek egy rablóhadjáratuk során Írországba cipelték, és rabszolgának adták el; csak hat év múlva tudott hazaszökní. Újabb 25 év elteltével mint püspök tért vissza a „zöld sziget”-re, megtérítette, Armaghban érsekséget szervezett, és az országot a „szentek szigeté”-vé változtatta; így ő hozta először kapcsolatba Európával (†461). Ü.: márc. 17. Van egy, a 2. században vértanúságot szenvedett *Szent Patricius* is. Ü.: ápr. 28.

PATRIK A *Patricius* név ír formája. A továbbiakat l. ott!

PÁZMÁN Német eredetű név. J.: jobb férfi. Védőszent: *Pammachius*, római szenátor, nagy műveltségű férfiú, → Szent Jeromos barátja, áldozópap; életszentsége a szegények és a betegek gondozásában mutatkozott meg (†410). Ü.: aug. 30.

PELBÁRT Bizonyíthatólag a *Privatus* (j.: ?) latin névből alakult ki, csak az a különös, hogy mint személynévnek alig egy-két középkori hazai előfordulásáról tudunk; nem sokkal gyakoribb a rokon hangzású *Privatus* (j.: magános, magánember) sem. Védőszent: *Privatus*, egy ma Mende székhelyű dél-franciaországi egyházmegye ókori vértanú püspöke; egy germán támadás alkalmával hível védelmében lépett fel, és ezért halálra korbácsolták (†257). Ü.: aug. 21. Nincs ugyan hivatalosan kanonizálva, de tiszteletreméltónak és patrónusnak bizvást tekinthető a magyar középkor legnagyobb latin nyelvű egyházi írója, a bátor szavú ferences igehirdető, *Temesvári Pelbárt* (†1504). Halála napja: jan. 22., ü.: máj. 27. Másik védőszent: *Privatus*, római vértanú (†223 k.). Ü.: szept. 28.

PENTELE A *Pantaleon* névnek a magyar nyelvben alakult formája. A továbbiakat l. ott!

PERJÁMOS Görög eredetű név, *Priamosz* trójai király nevének magyarosodott alakja. J. az újabb kutatók szerint: király. Védőszent: *Priamus*, meghatározhatatlan időpontban szenvedett szardíniai vértanú. Ü.: máj. 28.

PÉTER Görög eredetű név, az arám *Kéfás* tükörfordítása. J.: kőszikla. Feltételezzük, hogy a magyar név a latinból alakult, nem a hasonló német név átvétele. Rokon nevek: *Pető*, *Petúr*. A legfőbb védőszent az apostolfejedelem, akit maga az Údvözítő tett meg az Egyház fejévé, és adta a *Péter* nevet a korábbi *Simon* helyett. Neki adta a „mennyeek országának kulcsait”, és megtette az Egyház legfőbb tanítójává, papjává és pásztorává. Föltétlenül történeti hitelességű tény, hogy élete utolsó éveiben Rómában működött, és ott szenvedett kereszthalált (a hagyomány szerint fejjel lefelé) 67-ben vagy talán már 64-ben; ezzel az apostoli széket végérvényesen Rómához kötötte. Főünnepé jún. 29-én van (Szent Pállal együtt), „cathedrá”-jának, a pápai legfőbb tanítóhivatalnak ünnepe febr. 22-én, római bazillikájának felszentelési ünnepe pedig nov. 18-án. Az ő nevét az Egyház sok szentje viseli. Így: *Nolasko Szent Péter*, a fogolykiváltó szerzetesrend egyik alapítója (†1256). Ü.: jan. 28. *Damiani Szent Péter*, egyházdoktor, korának egyik leg-

tudósabb embere, a lábrakapott visszaélések kiméretlen ostorozója, bíboros, a pápa követe számtalan nehéz és kínos egyházpolitikai ügyben; mégis legfőbb öröme az volt, ha időnként visszavonulhatott a kolostor magányába (†1072). Ü.: febr. 21. *Kanizius Szent Péter*, egyházdoktor, az első német jezsuita, a német katolikus restauráció vezére; művei közül legnevezetesebb katekizmusa, amely számtalan kiadást és fordítást ért meg (†1597). Ü.: dec. 21. *Klauser Szent Péter*, az amerikai néger rabszolgák apostola (†1654). Ü.: szept. 9.

PETŐ A *Péter* név kicsinyítőképzős, önállósult becézője. A továbbiakat l. ott! Védőszent az ott felsoroltak akármelyike vagy *Boldog Pető (Péter)*, hitvalló, budai ferences (†1287). Ü.: nov. 16.

PETŰR Bod Péter téves olvasatára (1767: Pétur) Katona József a Bánk bánban még mintegy ráduplázott, és innen terjedt el a név. A *Péter* névnek középkori nyelvjárási *Pétür* formáját (ma ugyanez: *Pétör*) ugyanis latin szövegekben, ahol Bod találkozott vele (a latinban nem lévén ű) *Petumak* írták. A továbbiakat l. a *Péter* név rovatában!

PIUSZ Latin eredetű név. J.: jámbor, kegyes. Az Egyház tizenkét *Pius* nevű pápájából három szent: *I. Szent Pius*, akinek veszedelmes eretnekségekkel szemben kellett helytállnia (†155 ?; ü.: júl. 11.). A domonkos rendi *V. Szent Pius*, a trienti zsinat utáni első nagy reform-pápa: kiadta a Római katekizmust, a Breviáriumot és a Római misekönyvet, melyek napjainkig voltak használatban; maga a legszigorúbb aszkézisben élt; fáradozásának köszönhető a lepantói győzelem, a török tengeri hatalom megtörése (†1572). Ü.: ápr. 30. *X. Szent Pius*, a mi századunk nagy reform-pápája; az egyházi életnek az újjászületése, mely napjainkban is folyik, minden területen vele kezdődik (†1914). Ü.: aug. 21.

PLACID Latin eredetű név. J.: csendes, békés. Védőszent: *Placidus*, svájci kolostoralapító és szerzetes; gyilkosság áldozata lett (†720). Ü.: júl. 11. Másik *Szent Placidus*, → Szent Benedek tanítványa (6. század). Ü.: okt. 5.

POLIKÁRP Görög eredetű név. J.: bő gyümölcsöt termő. Védőszent: *Polycarpus*, → Szent János apostol tanítványa, Szmirna püspöke. Vértanúságának története a legrégebb ilyen természetű tudósítás, amely görög eredetiben ránk maradt: a szentek öskeresztény tiszteletének felbecsülhetetlen bizonyítéka (†156). Ü.: febr. 23.

PONGOR A *Pongrác* név régi magyar becézése. A továbbiakat l. ott!

PONGRÁC Görög eredetű név. J.: mindenen uralkodó. Rokon név: *Pongor*. Védőszent: *Pancratius*, római gyermek-vertanú; a népies meteorológiában az első „fagyosszent” († vsz. 304). Ü.: máj. 12.

R

- RABÁN** Germán eredetű név. J.: holló. Védőszent: *Boldog Rabanus (Hrabanus) Maurus*, bencés; a mainzi (Németország) kolostori iskola az ő vezetésével nagy hírnévre tett szert; kora legtudósabb nyugati teológusa, talán ő a szerzője a Veni, Creator Spiritus kezdetű himnusznak is; utóbb mainzi érsek (†856). Ü.: febr. 4.
- RADÓ** Vagy valamely *Rad-* (j.: vidám) kezdetű szláv név (pl. *Radivoj, Radoszláv, Radován*) magyar vagy szláv becézője, vagy egyik ugyanilyen kezdetű vagy végződésű germán név (pl. *Konrad, Radolf*) német becézője. A múlt század óta – ritkán – használják a *Raul* és a *Rudolf* név magyarítására. Védőszentet ennek alapján a *Konrád* vagy a *Rudolf* név rovatában találhatók közül válasszunk.
- RADOS** A *Rad-* (j.: vidám) kezdetű szláv eredetű nevek magyar becézője. A továbbiakat l. a *Radó* név rovatában!
- RADOVÁN** A *Rado-* (j.: vidám) kezdetű szláv nevek szláv becézője. Rokon nevek: *Radó, Rados, Radvány*. A továbbiakat illetőleg l. a *Radó* névcikket!
- RADVÁNY** A → *Radovánból* magyarosodott név. A továbbiakat l. a *Radó* név rovatában!
- RAFAEL** Ószövetségi név. J.: Isten meggyógyít. Rokon nevek: *Ráfis, Rofaly*. Védőszent a főangyal, aki a Szentírásban, Tóbiás könyvében így jelöli meg hivatását: „Én *Ráfáel* angyal vagyok, egy a hét közül, akik az Úr előtt állunk” (Tób 12, 15.). Ü.: szept. 29.
- RÁFIS** A *Rafael* becézője. A továbbiakat l. ott!
- RAJMOND, RAJMUND** Germán eredetű név. J.: okos védelmező. Rokon név: *Ramón*. Védőszent: *Penyaforti Szent Raimund*, spanyol származású neves egyházjogász, domonkos, a fogolykiváltó szerzetesrend egyik társalapítója (l. Nolasco Szent Pétert a *Péter* névcikkben! †1275). Ü.: jan. 7. Hasonló nevű honfitársa: *Nonnatus (Születetlen) Szent Raimund*, akinek neve onnan van, hogy elhunyt édesanyja öléből vágta ki; belépett az előbb említett szerzetbe, lelkesen küzdött a mórok fogságában szenvedők kiváltása érdekében, magát is váltságdíjra adta, mikor is ajkát átfúrták és lelakatolták (1240). Ü.: aug. 31.
- RAJNALD** Germán eredetű név. J.: megfontoltan (belátással) uralkodó. Rokon nevek: *Reginald, Ronald*. Védőszent: *Rainald*, grófi család sarja, szerzetes, nocera (Közép-Itália) püspök, az egyszerűség és a szeretet embere (†1222). Ü.: febr. 9. Vagy: *Szent Rainald*, ravennai (Itália) érsek (†1321). Ü.: aug. 18.
- RAMÓN** A *Rajmund* név spanyol változata. A továbbiakat l. ott!
- RÁPOLT** Germán eredetű név. J.: merész tanácsadó. Védőszent: *Ratbold*, utrechti (ma: Hollandia) püspök, a karoling reneszánsz kiváló képviselője (†917). Ü.: nov. 29.

RAUL A germán *Radolf* és *Rudolf* francia változata. Vö. *Radó*. A továbbiakat l. a *Rudolf* név rovatában!

RÁZMUS Az *Erazmus* név német becézője. A továbbiakat l. ott!

RÁZSONY Egy Rás szláv családnévnek magyar kicsinyítőképzős származéka, és mint ilyen az Árpád-korban használatos személynév. Védőszent: *Rasyphus*, ismeretlen időben szenvedett, de Rómában a legrégibb idők óta tisztelt vértanú. Ü.: júl. 23.

REGINALD A → *Rajnald* név alakváltozata. Védőszent: *Reginald*, → Szent Bonifác kísérője és vértanútársa (†754). Ü.: jún. 5. Vagy: *Boldog Reginald*, → Szent Domonkos legkiválóbb tanítványa és munkatársa, a bolognai és a párizsi domonkos rendházak alapítója (†1220). Ü.: febr. 12.

REGŐ Ismeretlen eredetű régi magyar név. Védőszent: *Evodius* (=jóénekű), nicaei (Kis-Ázsia) fiú, aki anyjával és két testvérével együtt szenvedett vértanúságot; őt magát agyonverték (†303 k.). Ü.: aug. 2.

REMIG Latin eredetű név. J.: hajós, evezős (?). Védőszent: *Remigius*, Reims püspöke, a frankok apostola; ő keresztelte meg I. Chlodwig királyt; ez Európa történelmének jelentős fordulója volt (†533 ?). Ü.: okt. 1.

RENÁTÓ, RENÁTUS, RENÉ Ugyanannak a latin névnek (a középső) az első olasz, az utóbbi francia formája. J.: újjászületett. Védőszent: *Renatus*, valószínűleg az itáliai Sorrento püspöke a 4/5. században. Ü.: okt. 6. Egy későbbi történetietlen legenda megteszi őt a mai franciaországi Angers püspökévé is; mint ilyennek emléknapja nov. 12. Vagy: *Boldog Renatus (René)*, bencés, a francia forradalom vértanúja (†1792). Ü.: szept. 2.

RÉZMÁN Az *Erazmus* név – régi magyar – alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

REZSŐ Újmagyar név, a nyelvújítók a *Rudolf* helyettesítésére alkották – tulajdonképpen egy családnévből. A védőszenteket l. a *Rudolf* név rovatában!

RICHÁRD Germán eredetű név. J.: kemény uralkodó. Védőszent: *Richard*, a dél-angliai Chichester püspöke, tudós férfiú; mint főpásztor főként a klérus szellemi életének emelésén és az istentisztelet méltó ünneplésén fáradozott (†1253). Ü.: ápr. 3. Másik *Szent Richárd*: három gyermeke szent; két fiát Németország apostolai között tartják számon, leánya apátnő volt; a fiaival tett római zarándokútja közben halt meg; hogy angolszász király lett volna, tévedés, félreértés következménye (†720). Ü.: febr. 7. Az *Artúr* névcikkben említett *Boldog Artur* bencés szerzetesi neve szintén *Richard*. Ü.: nov. 15.

RÓBERT Germán eredetű név. J.: ragyogó dicsőségű. Rokon nevek: *Robin*, *Rupert*. Védőszent: *Robert*, bencés apát; szigorított fegyelmű kolostort alapított Molesme-ben és Cîteaux-ban (Franciaország), és ezzel egy új szerzet, a ciszterciák alapítója lett (†1111). Ü.: ápr. 29.

Továbbá: *Bellarmin Szent Róbert*, egyházdoktor, jezsuita, a protestánsoktól felvetett problémákban a katolikus tanítás óriási tudományú hitvédője; tudós műve, csakúgy, mint 60 nyelvre lefordított katekizmusa világszerte ismertté tette nevét; utóbb bíboros és érsek (†1621). Ű.: szept. 17.

ROBIN A *Róbert* angol alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

RODRIGÓ Germán eredetű név spanyol változata. J.: dicsőséges fejedelem. Védőszent: *Roderich (Rodrigo)*, cordobai pap, akit a mohamedán mórak végeztek ki, miután nem tudták hittagadásra bírni (†857). Ű.: márc. 13. L. még *Rodriguez Szent Alfonzot* → az *Alfonz* névcikkben! Ű.: okt. 30. és 31.

ROFALY A *Rafael* névnek a székelységben kialakult magyar formája. A továbbiakat l. ott!

RÓKUS Bizonyos *Roch-* kezdetű germán nevek becéző rövidülése (benne egy „kiált” jelentésű szóval) latin végződéssel. Védőszent: *Rochus*. Élettörténetéről hiteles történeti források nem állnak rendelkezésre; legendás életrajza szerint hazájából, Franciaországból Rómába zarándokolva pestises betegeket ápol, míg maga is elkapta a betegséget; ekkor elűzték abból a kórházból, ahol korábban maga is szolgált, csodás módon mégis meggyógyult; hazaérve mint kémét börtönbe vetették, és ott halt meg (†1327). Ű.: aug. 16. Hazánkban azelőtt több helyen – pl. a váci egyházmegyében – aug. 19-én ünnepelték.

ROLAND A *Lóránt* név nálunk ritkábban használt eredeti alakja. A továbbiakat l. ott!

ROLF A *Rudolf* név német önállósult becézője. A továbbiakat l. ott!

ROMÁN Latin eredetű név. J.: római (férfi). Patrónus az Egyház valamelyik *Romanus* nevű szentje. Az egyik egy római vértanú († talán 258). Ű.: aug. 9. Másik: egy galliai szerzetes, kolostoralapító (†463/64). Ű.: febr. 28. Harmadik: egy antiochiai vértanú; az üldözött keresztényeket állhatatosságra buzdította, erre azonnal elfogták, nyelvét kitepték, és a börtönben halálra kínozták (†303). Ű.: nov. 18. Negyedik: konstantinápolyi pap, sok himnusz szerzője, a legnagyobb korai bizánci költő (†560 k.). Ű.: okt. 1.

RÓMEÓ Olasz eredetű név. J. valószínűleg: Rómába zarándokló. Védőszent: *Romanus*. L. a *Román* névcikkben! Ű.: okt. 1. Vagy: *Szent Romuald*. L. ott! Ű.: jún. 19. Megjegyzendő, hogy némelyek a *Rómeó* nevet a *Borromeo* rövidülésének tartják. Ezen az alapon lehet védőszent *Borromeo Szent Károly* is. L. a *Károly* név rovatában. Ű.: nov. 4.

ROMUALD Germán eredetű név. J.: dicsőségesen uralkodó. Védőszent: *Romuald*, apát. Állítólag longobárd hercegi családból származott, könnyelmű ifjúság után bencés lett, és különféle helyeken remetéskedett; többek között megalapított a közép-itáliai Camaldoliban is egy remetetelepet, amelyből a kamalduli rend fejlődött ki. (Ilyen remeteházakból álló „község” látható nálunk a dunántúli Majkon.)

- Aszketizmusa és lobogó idealizmusa jellemének minden nyersesége ellenére nagy vonzóerőt gyakorolt (†1027). Ü.: jún. 19.
- RONALD A *Rajnald*, *Reginald* név angol-skót alakváltozata. Védőszent: *Ronald*, az Orkney-szigetek (Skóciától északra) hercege, utóbb állítólag vértanú (†1158). Ü.: aug. 20.
- RUDOLF Germán eredetű név. J.: dicső farkas. Rokon nevek: *Raul*, *Rolf*. Vö. *Radó*, *Rezső*. A legtöbb *Rudolf* (és *Rezső*) névnapját ápr. 17-én tartja. Ám kíváncsi volna ehelyett másikat választani. 1294. ápr. 17-én ugyanis Bernben a zsidók állítólag meggyilkoltak egy *Rudolf* nevű keresztény gyermeket. Az Egyház sohasem ismerte el ezt az esetet ténynek és az illetőt vértanúnak. Csak a bázeli egyházmegye külön ünnepeinek jegyzékében szerepelt, de itt is még 1908-ban törölték. Védőszentek: *Rudolf* (*Rodulf*), előkelő család sarja, az Egyház nagy jótévedője, majd Gubbio (Közép-Itália) szigorúan aszketikus életű püspöke; küzdött a kor nagy visszaélése, a simónia ellen (1064). Ü.: okt. 17. Másik: *Aquaviva Boldog Rudolf*, jezsuita, → Kostka Szent Szaniszló kurzustársa, vértanú a rend indiai missziójában (†1583). Ü.: júl. 27.
- RUPERT Germán eredetű név, a → *Róbert* alakváltozata. Védőszentek: *Rupert*, Ausztria apostola, a salzburgi Szent Péter-kolostor és egy ottani apácázárda építője, a város első püspöke; nagy missziós, kulturális és gazdasági érdemei (a sóbányászat fejlesztése) vannak (†718 ?). Ü.: márc. 27., Salzburgban szept. 24. is. Másik: *Bingeni* (Mainztól nyugatra) *Szent Rupert*; fiatalon halt meg, ifjúi ártatlanságban, a felebaráti szeretet érdemeivel gazdagon (†732 k.). Ü.: máj. 15.
- RUSZTEM Perzsa hős neve. J. valószínűleg: vidéki. Védőszent: *Rusticus* (=falusi), Szent Dionysiusnak, Párizs püspökének (l. a *Dénes* név rovatában!) vértanútársa, áldozópap (3. sz.). Ü.: okt. 9.

S

- SALAMON Ószövetségi név. J.: békés, szelíd. Védőszentek: Szerencsétlen sorsú királyunk, *Salamon*, I. Endre fia élete utolsó éveit Istennel, emberrel megbékélve az isztiai (ma: Horvátország) Pola környékén remeteként töltötte; hagiográfiai művek „boldog”-ként említik († a 11. sz. vége felé). Ü.: szept. 28. Ugyanezen a napon van egy azonos nevű, történelmileg pontosan nem időzithető, szent életű génuai püspöknek az ünnepe. Másik: *Szent Salamon*, Szent Roderich (Rodrigo) vértanútársa (l. a *Rodrigo* névcikkben! †857). Ü.: márc. 13.
- SÁMSON Ószövetségi név. J.: nap(ocska), nap-ember (?). Védőszent: *Szampszon* (*Szamszon*), konstantinápolyi pap, „a szegények atyja” († a 6. sz. közepe táján). Ü.: jún. 27.

SAMU A Sámuel név hazai rövidülése. A továbbiakat l. ott!

SÁMUEL Ószövetségi név. J.: meghallgatta az Isten. Rokon név: *Samu*. Vö. *Soma*. Védőszent: *Samuel*, az izraelita nép utolsó bírása és első prófétája, akit az Egyház is szentjei között tisztel (élt a Kr. e.-i 11. sz.-ban). Ü.: aug. 20. Keresztény *Szent Samuel*; annak a második ferences misszióknak a tagja, amelyet maga a szent rendalapító küldött Marokkóba (l. a *Dániel* névcikket!); a mohamedánok kivégezték őket (†1227). Ü.: okt. 10.

SÁNDOR Görög eredetű név. J.: férfiakat, vagy férfiaktól megvédő. A név görög-latin eredetije: *Alexandrosz* vagy *Alexander*. Ez a neve a védőszenteknek. Ezek közül nálunk legnépszerűbb a márc. 18-án ünnepelt jeruzsálemi segédpüspök; székhelyén könyvtárt alapított; a Decius-féle üldözés idején életét adta hitéért (†250 k.). A másik az alexandriai pátriárka, aki elsőnek ismerte fel a Krisztus istenségét tagadó Arius tanításának veszedelmes voltát, és kizárta az egyházi közösségből; majd a 325. évi első egyetemes zsinaton titkárával és utódjával, → *Szent Atanázszal* együtt vezető szerepet vitt († vsz. 328). Ü.: febr. 26. Máj. 3-án van egy 130 k. megdicsőült és a szentmise kánonjába is bekerült *Alexander* nevű római vértanúnak az ünnepe; ezt utóbb összetévesztették a szintén szent, de nem vértanú *I. Sándor* pápával (†115). Ezért szerepel a naptárakban máj. 3-án *Sándor „pápa”*.

SAUL Ószövetségi név. J.: a kiimádkozott. Védőszent: az apostol, aki egyházüldöző *Saulból* lett → *Pál*, Krisztus tanúságtevője. Megtérésének ünnepe: jan. 25. A magyar egyháztörténet tud egy *Saul* nevű boldog emlékü kalocsai érsekről, akinek szenttéavatási ügye a tatárjárás miatt akadt el. Ü.: okt. 20.

SEBES Régi magyar név a közszo (=gyors) értelmében. De egyúttal a *Sebestyén* név régi magyar becézése. Védőszent: *Celerinus* (=gyors), afrikai vértanú; börtönben elviselt szenvedéseire tiszteljük vértanúként; egyébként nem sokat tudunk róla, csak az a biztos, hogy → *Szent Ciprián* szentelte diakónussá. Ü.: febr. 3. Természetesen *Szent Sebestyén* is lehet patrónus.

SEBESTYÉN Annak a görög szónak, amely a név alapjául szolgál, j.: magasztos, felséges; ám ennek a latin képzővel meghosszabbított alakja, amelyből a magyar név lett, valójában csak annyit jelent: Szebaszte városából való. Rokon nevek: *Sebes*, *Sebő*. Védőszent: *Sebastianus*, római vértanú valószínűleg a Diocletianus-féle üldözés (300 u.) idején. Az, hogy katonatiszt volt, és császári parancsra agyonnyilazták, egy történelmi értéket nélkülöző legenda elbeszélése. Ü.: jan. 20.

SEBŐ A *Sebestyén* név becézője. A továbbiakat l. ott! De védőszent lehet *Boldog Sebestyén*, Esztergom első érseke is (†1007). Ü.: dec. 30.

SEMJÉN A *Simeon* név régi magyar változata. A továbbiakat l. ott!

SEREFEL A *Seraphin* név régi magyar alakja. A továbbiakat l. a *Szeráf* névcikket!

- SEREPÉNY** Az előző rovatban szereplő név alakváltozata. A továbbiakat l. a *Szeráf* névcikkben!
- SERESTELY** A *Szilveszter* névnek magyaros formája. A továbbiakat l. ott!
- SIMEON** Bibliai név. J.: meghallgatás, meghallgatott. Rokon nevek: *Semjén, Simon*. Védőszentek: Az agg *Simeon*, akit Isten arra méltatott, hogy karjaira vehette a „nemzetek világosságát” (Lk 2, 25–35.). Ü.: okt. 8. *Szent Simeon*, jeruzsálemi püspök, az → ifjabb Jakab apostol utóda, vértanú (†107). Ü.: febr. 18. *Oszlopos Szent Simeon*, aki az önmegtagadásnak egészen mehökkentő módjait választotta; így élete utolsó 30 esztendejét a kis-ázsiai Antiochia közelében egy előbb 3, majd 20 m magas oszlopon töltötte, ott imádkozott, prédikált, és intezte a hozzá tóduló tömegek ügyes-bajos dolgait; egyházi és világi nagyok kérték tanácsát (†459). Ü.: jan. 5.
- SIMON** A → *Simeon* név görög-latin közvetítéssel hozzánk került formája. Védőszent: *Simon*, apostol, a „buzgó”. Működéséről történetileg hiteleset nem tudunk. Ü.: Szent Júdás Tádé apostolával együtt: okt. 28. Lehetnek még védőszentek a *Simeon* név rovatában felsoroltak is, valamint *Stock Szent Simon*. L. a *Botond* névcikkben! Ü.: máj. 16.
- SOLT** Ósmagyar név. Török eredetű, a *Zsolt* régebbi alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- SÓLYOM** Ósmagyar név, a bolgár-török eredetű köznévből. Védőszent: *Solemnus* (=ünnepi), a mai francia Chartres ókori elődjének csodatevő püspöke (†602 k.). Ü.: szept. 25.
- SOMA** Újmagyar név. Nyelvújító alkotás a *Kornél* név magyarítására, annak jelentése alapján. Használták aztán a *Samu* és a *Sámuel* név helyettesítésére is. Védőszent: *Cornelius*. L. a *Kornél* név rovatában! Ü.: szept. 16.
- SURÁNY** Ómagyar név. Egy török méltoságnév magyar kicsinyítőképzős származéka. Védőszent: *Suranus*, a 6. században élt Nápoly környéki apát; életszentségéről → Nagy Szent Gergely pápa értesít. Ü.: jan. 24.
- SÜKÖSD** A *Szixtus*z névből magyarosodott névforma. A továbbiakat l. ott!

SZ

- SZABOLCS** Ósmagyar név. Eredete, jelentése megfejtetlen. Védőszent: *Sabbatius*, (j.: szombati, ti. születésű), a szíriai Antiochiában halálra korbácsolt vértanú (†280 k.). Ü.: szept. 19.
- SZALÁRD** Valószínűleg a → *Zoárd* alakváltozata, és így ósmagyar név. Mindenesetre már a kalandozó magyarság egyik vezére viseli ezt a nevet (924). Rokon (?) név még: *Szovát*. Védőszent: *Zoerard* (*Szórád*, *András*). L. a *Szórád*, ill. az *Andos* név rovatában! Ü.: júl. 17.

SZALÉZ *Szalézi Szent Ferenc*nek származási helyre utaló előnevéből önállósult név. Ő is a védőszent. L. a *Ferenc* névcikkben! Ű.: jan. 24.

SZALÓK Ómagyar név. Török eredetű. J. talán: kis balkezes. Védőszent: *Szalézi Szent Ferenc*. L. a *Ferenc* név rovatában! Ű.: jan. 24. Vagy: *Szent Szolochon*. L. a *Szolón* névcikkben! Ű.: máj. 17.

SZALVÁTOR Latin eredetű név. J.: megváltó, üdvözítő. Védőszent: *Salvator*, szegény spanyol szülők fia; előbb pásztor, aztán cipészsegéd, majd ferencrendi laikus testvér; az alázat, a bűnbánat és a csodás gyógyítás kegyelmében részesült (†1567 Szardínia szigetén). Ű.: márc. 18.

SZANISZLÓ Szláv eredetű név. J.: állhatatosságával dicsőséget szerzett. Mindkét védőszent lengyel, nevük latinositva: *Stanislaus*. Az egyik: *Szent Szaniszló*, krakkói püspök; buzgósága kihívta a hirtelem haragú II. Boleszláv lengyel király haragját, és miséje közben megölette (†1079). Ű.: ápr. 11. A másik: *Kostka Szent Szaniszló*, előkelő nemesi család sarja, jezsuita novicius; tisztasága, lelki erőssége, Mária-tisztelete, imádságossága az ifjúság egyik példaképévé teszi (†1568). Ű.: nov. 13.

SZECSŐ Török eredetű ómagyar név. Töve ilyesmit jelent: választás, kiválaszt, válassz! Védőszent: *Süitbert* (=gyorsaság vagy erő révén ragyogó), a frizek apostola, vándorpüspök; a pogány szászok szétrombolták művét (†713). Ű.: márc. 1. Vagy: *Szent Designatus* (=megjelölt), szerémi (a rómaiak korabeli Pannónia déli része, a Dráva–Duna–Száva szöge) vértanú (†303 k.). Ű.: ápr. 9.

SZELEMÉR Régi magyar név. J.: szülött, utód. Védőszent: *Selesius* (*Selecus*), alexandriai keresztény, akit Jézus Krisztus nyilvános megvallásáért vízbe fojtottak (†300 k.). Ű.: szept. 12. Vagy: *Szent Generosus* (j.: nemes származású), itáliai (a mai Tivoliban) vértanú; Rómában tisztelik, de további adat nincs róla. Ű.: júl. 17.

SZENDE Újmagyar név a nyelvújítási szende szóból; a latin *Man-suetust* magyarították vele. A továbbiakat l. a *Manszvet* névcikkben!

SZEMERE Ómagyar név. J.: szemecske; mintha a szülők azt mondanák gyermeküknek: szemem fénye. Védőszent: *Senerotus*, szerémi (a hely magyarozatát l. a *Szezsó* név rovatában!) vértanú (†307). Ű.: febr. 23. Vagy: *Sümitrius*, Rómában lefejezett vértanú (†150 k.). Ű.: máj. 26.

SZERÁF Héber eredetű név, többese az angyalok egyik karát jelöli. J.: tündöklő, égő. Régi magyar alakja: *Serefel*, *Serepény*. Védőszent: *Seraphin*, kapucinus laikus testvér; szelidség, ellenségszeretet jellemezte, a gyógyítás kegyelmével volt megáldva; jóllehet iskolázatlan ember volt, világi és egyházi nagyok kaptak tőle tanácsot (†1604). Ű.: okt. 12.

SZERGIUSZ A latinból átvett név. Megfejtése a latin nyelvből: őrző, gondozó, felügyelő – ám valószínű, hogy ott etruszk eredetű szó.

Védőszent: *I. Szent Sergius*, pápa; küzdenie kellett a keleti császárok túlkapásai ellen, missziósokat küldött Germániába; neki tulajdonítják az „Agnus Dei...” („Isten Báránya...”) bevezetését a szentmise liturgiájába (†701). Ü.: szept. 8. és 9. Másik védőszent: *Sergius*, Szíriában lefejezett vértanú; a sírjánál történt sok csoda miatt régebben Keleten nagy tiszteletben részesült († vsz. 303 k.). Ü.: okt. 7. és 8.

SZERVÁC Latin eredetű név. J.: a megmentett. Védőszent: *Servatius*, egy a mai Belgiumban levő helység püspöke, az egyik „fagyosszent” (†384). Ü.: máj. 13.

SZEVÉR Latin eredetű név. J.: komoly, szigorú. Van török származtatása is, és ebben az esetben jelentése: mormota. Régi magyar alakja: *Sövér*. Vö. *Szeverin*, *Szörény*. Védőszent: *Severus*, ravennai (Itália) püspök; előbb gyapjúfonó volt és házas ember; részt vett egy tartományi szinaton, és ott a katolikus hitet védelmezte az arianizmussal szemben; ereklyéi – feleségével és leányaival együtt – Erfurtban vannak (†389). Ü.: febr. 1.

SZEVERÉD A Szigfrid régi magyar alakja. A továbbiakat l. ott!

SZEVERIN Latin eredetű név, a *Severus* (l. a *Szevér* név rovatában!) latin továbbképzése. Vö. *Szörény*. Védőszentek: *Severinus*, germán származású keleti szerzetes; majd Közép-Európába jött, és – jöllehet nem volt pap – Norikum (Ausztriának a Dunától délre eső része) apostola lett; a pogány és az ariánus germánok között is nagy volt a tekintélye (†482). Ü.: jan. 8. Másik *Szent Severinus*, kölni püspök a 4–5. században. Ü.: okt. 23.

SZIDOR Az *Izidor* név szláv változata. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Iszidorosz*, egyiptomi remete; a pusztaságban lakott, mégis kapcsolatban volt kora nagy embereivel (†400 k.). Ü.: jan. 15. és 16.

SZIGFRID Germán eredetű név. J.: aki győzelemmel megvéd. Rokon név: *Szeveréd*. Védőszent: *Siegfrid*, püspök, a svédek apostola (†1045 k.). Ü.: febr. 15. Vagy: a hasonló nevű bencés apát az észak-angliai Wearmouthban (†690). Ü.: aug. 22.

SZILAMÉR Újmagyar név, Jókai Mór Bálványosvár c. regényének egyik szereplője, valószínűleg az író alkotása. Védőszent: *Silverius* (=erdész), pápa, Hormisdas pápának, aki mellette egyházi pályára lépett, családos ember volt, a fia; csak rövid ideig kormányozhatta az Egyházat, mert Belizár, a bizánci hadvezér elfoglalta Rómát, és a pápát száműzetésbe küldte; a szenvedések és nélkülözések hamarosan kioltották életét (†537). Ü.: jún. 20.

SZILÁRD Újmagyar név, tudatos alkotás a *Konstantin* megmagyarosítására. A továbbiakat l. ott!

SZILAS Régi név, méghozzá lehet, hogy magyar név: a *szül(fa)* származéka. De lehet, hogy annak a *Silas*nak a neve, aki Szent Pálnak kísérője és munkatársa volt második missziós útján, és akit az apostol leveleiben *Silvanus*nak (jelentését l. lejjebb!) nevez. Ő is a védőszent. Ü.: júl. 13.

SZILVÁNUSZ Latin eredetű név. J.: erdei, erdész. Védőszentek: Az Egyház sok *Szent Silvanust* tart számon, de a legtöbbről a nevén kívül alig tudunk valamit. Febr. 6-án, ill. máj. 4-én van egy-egy közel-keleti (Palesztina környéki), a 4. sz. elején vértanúhalált halt püspöknek az ünnepe. Júl. 10-én emlékezünk meg *Szent Felicitas* római vértanúnőről (†162 ?) és ennek legendás hét vértanú fiáról, akik közül az egyik szintén *Silvanus* volt. Dec. 2-án van egy ilyen nevű érdemes és csodatevő főpásztornak a napja, aki a kis-ázsiai Troasz püspöke volt (†450 k.).

SZILVESZTER Latin eredetű név. J.: erdei ember, erdész. Régi magyar alakja: *Serestely*. Védőszent: *I. Szent Silvester*, pápa; az ő idejében szüntette meg → Nagy Konstantin császár a keresztényüldözést, lépett az Egyház a béke, a szabadság és a virágzás korszakába, rendezték meg az I. niceai egyetemes zsinatot; ő az első nem-vértanú szentek egyike (†335). Ü.: dec. 31. A másik: *Szent Silvester*, apát, egy szerzetesrend alapítója; az imádság és a lelkipásztori munka embere volt (†1267). Ü.: nov. 26.

SZIXTUSZ Görög eredetű név. J.: csiszolt, sima. Régi magyar formája: *Sűkösd*. Védőszent. *I., II. vagy III. Szent Sixtus*, pápa. Az első kettő vértanú (†125 ?, ill. 258), a harmadiknak eretnekek nehezítették kormányzását, de azért sokat tudott tenni Róma templomainak szépítése és a szegények érdekében (†440). Legkiemelkedőbb közöltük a második, neve a szentmise kánonjába is bekerült. Ünnepeük naptári rendben: márc. 28. (III.), ápr. 3. és 6. (I.), aug. 7. (II.)

SZÓLÁT Lehet, hogy a → *Szórád* alakváltozata, de lehet, hogy besenyő-török eredetű ómagyar név; j.: ebben az esetben talán ékesszóló. Védőszent: *Zoerard* (*Szórád*, *András*). L. a *Szórád*, ill. az *Andos* név rovatában! Ü.: júl. 17.

SZOLÓN Görög eredetű név. Jelentése bizonytalan, talán: idegen. Védőszent: *Szolochon*, a római császári hadsereg katonája; Kalcedonban, Konstantinápoly közelében szenvedett vértanúságot a 3. sz. végén. Ü.: máj. 17.

SZÓRÁD A szláv eredetű *Zoerard* névből. J.: elégedett, vidám. Rokon (?) név: *Szólát*. *Zoerard* volt a neve annak a lengyel származású remetének, aki hazánkban *András* szerzetesi nevet kapott. Ő a védőszent. L. az *Andos* név rovatában! Ü.: júl. 17.

SZOVÁT Ismeretlen eredetű név, de lehet, hogy a *Zoárd* fejleménye a *Zovárd*, *Szovárd* alakokon keresztül. A továbbiakat l. a *Zoárd* név rovatában!

SZÖRÉNY Ómagyar név. Török eredetű. J.: kis mormota. Rokon név: *Zerind*. Hangzása – kivált hajdani hangalakja – miatt régtől fogva kínálkozott a latin *Severinusszal* való azonosítás. A védőszent is ez. L. a *Szeverin* név rovatában! Ü.: jan. 8., ill. okt. 23.

T

TADDEUS Szentírási név latinositott formája. Magyarzatában nagyon szerteágazók a vélemények. Egyesek szerint jelentése: elszánt, merész, mások szerint: okos; ismét mások egy „emlő” jelentésű héber szóval hozzák kapcsolatba. Rokon név: *Tádé*. A védőszentet l. ott!

TADÉ Az előbbi névnek az eredetihez közelebb eső formája, ill. – európai népeknél – a latin alak megrövidülése. Védőszent: *Júdás Tádé*, apostol, az Újszövetség egyik „katolikus” levelének szerzője; apostoli működésének területe a Közel-Kelet volt. Ü.: okt. 28.

TAKSONY Ósmagyar név. Török eredetű. J.: jóllakott, elégedett, mások szerint: féktelen, szilaj. Védőszent a jelentésbeli hasonlóság alapján: *Saturus*, szerémi (Pannóniában, a Dráva–Duna–Száva szögében) vértanú (†303 k.). Ü.: ápr. 6. Vagy: egy ugyanilyen nevű afrikai vértanú, az ariánus vandál király, Genserik egyházüldözésének áldozata († az 5. sz. közepén). Ü.: márc. 29.

TALABOR Egy északkelet-magyarországi folyó neve, amelyet Vörösmarty Mihály a Zalán futásában egy magyar vitéz nevévé tett meg. A folyónév talán a törökből értelmezhető: lerohanó. Védőszent: *Theodemir* (j.: a nép között híres), cordobai szerzetes, akit keresztény hitéért a mórok öltek meg (†851). Ü.: júl. 25.

TALAMĚR Szláv eredetű, nálunk a középkorban meghonosodott név. Bod Péter hívta fel rá névjegyzékével (1767) a figyelmet. Védőszent: *Telesphorus* (=véghöz vivő, tökéletesítő), pápa, vértanú (†137 k.). Ü.: jan. 5.

TAMÁS Szentírási név. Görög-latln formája: *Thomas*. J.: iker. Nevezetes védőszentjel vannak e név viselőinek. Így *Szent Tamás*, apostol, a húsvét estéjének „hitetlen”-e; Perzsiában és egészen megbízható hagyomány szerint Indiában működött; vértanúsága valamikor az apostolfejedelmek halála (67) utáni évekre esik. Ü.: júl. 3. Másik: *Aquinoi Szent Tamás*, az „angyali” doktor, a középkor, sőt az egyháztörténet legnagyobb hittudósa és bölcselője (†1274). Ü.: jan. 28. Továbbá: *Morus Szent Tamás*; nagy tehetség, sokoldalú humanista műveltség, mélységes hit és bensőséges jámborság egyesült benne; négy gyermek atyja volt; politikai pályafutásának csúcspontján Anglia lordkancellárja; de mikor katolikus meggyőződése ellentétbe került VIII. Henrik király törvénytelen kívánságaival, habszár nélkül a börtönt és a vértanúságot választotta (†1535). Ü.: jún. 22. *Becket Szent Tamást* l. a *Bekő* név rovatában! Ü.: dec. 29.

TANKRĚD Germán eredetű név. J.: megfontolt tanácsadó. Védőszent: *Tranquillinus*, aki akkor tért meg, amikor fiai vértanúkká lettek. A Martirologium szerint, mikor Szent Péter apostol ünnepének nyolcadán éppen az ő sírjánál imádkozott, a pogányok megragadták és agyonkövezték (†286). Ü.: júl. 6.

TARCAL Ómagyar név. Török eredetű, jelentése megfejtetlen. Védőszent: *Tarasziosz*, konstantinápolyi pátriárka, rendkívül tiszteletreméltó jellemű férfiú; a szentképek tiszteletének vitájában képviselte a katolikus álláspontot (†806). Ű.: febr. 25.

TARDOS Ómagyar név. Magyarázzák, mint a *tar* közszóból lett személynév kettős kicsinyítőképzős származékát, de mint török eredetű szót is; ez utóbbi esetben j.: állhatatos. (Vö. *Dormán*.) Védőszent: *Theodard*, Maastricht-Tongern (ma: Dél-Hollandia) püspöke; mikor a frank királynál panaszt akart emelni az egyházmegyéjében történt erőszakoskodások miatt, útközben meggyilkolták (†670 u.). Ű.: szept. 10.

TARJÁN Ósmagyar név. A mi történelmünkben az egyik honfoglaló törzs neve. Am a név eredete a török fajú és nyelvű népek körében sokkal régebbre, a történelem előtti időkbe nyúlik vissza. Ősi belső-ázsiai méltóságnév: „alkirály” abból az időből, amikor még a fegyverkovács-varázsló és a törzsfő-király egy személy. Védőszent: *Taurinus*, galliai hithirdető püspök; működését egyesek az 1–2. század fordulójára, mások – több valószínűséggel – a 4–5. századra teszik. Ű.: aug. 11. Vagy: *Trojanus*, egy galliai város (a mai Saintes) püspöke; erényes életét csodákkal jutalmazta az Isten († a 6. sz. első felében). Ű.: nov. 30.

TÁRKÁNY Ómagyar név. A *Tarján* névnek más török nyelvből való átvétele; lehet, hogy emléke-veszett magyar törzs neve lappang benne. Védőszent: *Arcontius* (=fejedelmi), ismeretlen korban szentvedett capuai (Itália) vértanú. Ű.: szept. 5.

TARZÍCIUS Görög eredetű név. J.: rettenthetetlen, bátor. Védőszent: *Tharsicius*, a római egyház ifjú vértanúja, akit a pogány csöcselék akkor ölt meg, amikor az Oltáriszentséget vitte a börtönben levő keresztényeknek († vsz. a 3. sz.-ban). Ű.: aug. 15.

TAS Ósmagyar név. Török eredetű. J.: kő, mint magyar megfelelőjéé, a *Kevéé*. (Újabban vetődött fel az a gondolat, hogy jelentése: megtelt, jóllakott.) Védőszent: *Péter*. L. a *Keve* névcikkben! Ű.: febr. 22., ill. jan. 8.

TASNÁD Amit Bod Péter szorgalmazott oly számos esetben, az előfordul manapság is: hogy helységnévből keresztnév lesz. Tasnád szilágysági helység, nevében szláv tövel és magyar képzővel. Védőszent: *Badzekuketta Szent Atanáz*, ifjú ugandai vértanú (†1886). Ű.: jún. 3.

TASZILÓ Régi német név, az olasz *Tasso* becéző alakja. Ebben egyesek egy „borz” jelentésű német jövevényszót sejtene, és ha ez igaz, a név j.: kis borz. Patrónus egy *Tassilo* nevű tiszteletreméltó bencés apát Nápoly környékén (†739). Ű.: jan. 11. Tudunk egy ugyanilyen nevű, szintén tiszteletreméltó bajor hercegről, szerzetesről is (†800). Ű.: okt. 11.

TEOBALD Germán eredetű név. J.: a nép közül a merész. Távolabbról rokon vele minden olyan név, amely a *bald* (=merész) elemet tartal-

mazza. Közelebbi rokon nevek: *Dévald*, *Tibád*, *Tibold*. Védőszent: *Theobald*, a francia Vienne érseke (†1001). Ű.: máj. 21. Másik: *Szent Theobald*, aki grófi családból származott és életét mint zárándok és remete élte le (†1066. jún. 30.). Ű.: júl. 1.

TEODOR Görög eredetű név. J.: Isten ajándéka. Rokon nevek: *Fedor*, *Tivadar*, *Tódor*. Védőszentek: *Theodorosz*, ókeresztény vértanú katonája; kissé legendás életrajza szerint azért végezték ki kegyetlen módon, mert egy pogány templomot felgyújtott; hajdan a legnépszerűbb és legtiszteltebb szentek egyike (†306). Ű.: nov. 9. A nagyszámú hasonló nevű szent közül még kettő: az egyik az ókori Octodurum (a mai Dél-Svájcban) püspöke (†440 u.; Ű.: aug. 16.), a másik egy keleti szerzetes, aki a képrombolás idején igen sokat szenvedett, és végül vértanúhalált halt (†841–44 k.; Ű.: dec. 27. és 28.).

TEOFIL Görög eredetű név. J.: Isten kedveltje vagy Istent kedvelő. Védőszent: *Theophilosz*, caesareai püspök, I. Szent Victor pápa (I. a Győző név rovatóban!) támogatója a húsvét ünnepelésének időpontja körül kialakult vitában (†200 k.). Ű.: márc. 5. Más *Szent Teofil*: egy antiochiai (Szíria) püspök (†181 k.; Ű.: okt. 13.) és egy alexandriai katonája, aki társaival együtt a bíróság előtt álló keresztényeket integetéssel biztatta a helytállásra; így felhívták magukra a figyelmet, és mind a vérpadra kerültek (†249; Ű.: dec. 20.).

TERESTYÉN A *Trisztán* név megmagyarosodott formája. A továbbiakat l. ott!

TÉTÉNY Ósmagyar név. Török eredetű, „fejedelem” jelentésű szó magyar kicsinyítőképzővel ellátva, j. tehát: kis herceg. Az egyik honfoglaló vezér neve Anonymus átírása szerint *Tuhutum*, az akkori ejtés szerint: *Tüghütüm*; ebből lett – a középső hang némileg hibás olvasásával – a *Töhötöm*; az eredeti név ajakrész párfájából, a *Tighitimből* szabályos hangfejlődéssel a *Tétény*. A „kis herceg” védőszentje *Szent Imre* királyfi. L. ott! Ű.: nov. 5.

TIBÁD A *Teobald* név alakváltozata, magyar fejleménye. A továbbiakat l. ott!

TIBOLD A *Teobald* német alakváltozatának magyar fejleménye. A továbbiakat l. ott!

TIBOR Bod Péter iktatta névjegyzékében (1767) a személynevek közé; korábban egy erdélyi helység neve volt. Védőszent és névnap keresése kapcsolta utóbb a *Tibor*hoz; ez keltette azt a hiedelmet, hogy abból rövidült. Ezével azonos védőszentjeit l. a következő névcikkben!

TIBORC Latin eredetű név. J.: a Rómától keletre fekvő Tibur (ma: Tivoli) városából való (férfi). Vö. *Tibor*. Védőszentek az őskeresztény kor két római *Szent Tiburtius* nevű vértanúja; a legenda az egyiket → Szent Ceciliával (Ű.: ápr. 14.), a másikat → Szent Sebestyénnel (Ű.: aug. 11.) hozza kapcsolatba.

TIHAMÉR Szláv eredetű név, de a magyar romantikusok költői névadása révén erősen magyaros íze van. J.: csendes béke vagy csendet kedvelő. Védőszent: *Theodorosz*, melléknevén *Trichinasz* (durva ruhájáról), Konstantinápoly környékén élt csodatevő remete (†320 u.). Ü.: ápr. 20. Vagy: *Szent Tychicus*, akiről Szent Pál apostol így ír: „A szeretett testvér, a hűséges szolga és szolgatársam az Urban” (Kol 4, 7.). A Martirologium szerint Ciprus szigetén fejezte be pályáját. Ü.: ápr. 29.

TIMON Görög eredetű név. J.: tisztelt, megbecsült vagy tisztelő. A névnek fríz eredeztetése is van, de ez nálunk – ha egyáltalán használatban volt ez a név – nemigen valószínű. Védőszent: *Timori*, az apostoloktól kiválasztott és felszerelt első hét diakónus egyike; a hagyomány szerint Korintusban keresztre feszítették. Ü.: ápr. 19.

TIMÓT Görög eredetű név. J.: istentisztelő. Védőszent: *Timotheus*, Szent Pál apostol kedves tanítványa; ő térítette meg, ő tette meg Efezus városa püspökévé; két levelet intézett hozzá, amelyek a Szentírásba tartoznak; élete vége a legendák homályába vész († állítólag 97). Ü.: Szent Tituszéval együtt jan. 26. Egy későbbi *Szent Timót* Rómában szenvedett vértanúságot († vsz. 303). Ü.: aug. 22.

TIMUR Mongol név (tulajdonképpen *Timūr*), egy középkori nagy ázsiai fejedelem, hódító neve. J.: vas. Rokon név: *Tömör*. A névnek a Magyar utónévkönyvbe való felvételét nyilván a – bár távoli – nyelvrokonság indokolja. Védőszent: *Ferreolus* (=vasból való, vasember), galliai katonatiszt, vértanú; régebben Franciaországban nagy tiszteletben állt († vsz. 304 k.). Ü.: szept. 18.

TITUSZ Latin eredetű név. J.: mezei galamb – mások szerint tiszteltreméltó, tisztelt. Védőszent: *Titus*, Szent Pál apostol tanítványa; fontos feladatokat bízott rá, végül krétai helyettesévé és püspökké tette; neki címezte ún. lelkipásztori levelei egyikét, amely a Szentírásban található; nyilván az 1. század vége felé halt meg. Ü.: jan. 26.

TIVADAR A *Teodor* név magyar fejleménye. A továbbiakat l. ott! Védőszentül is az ott említetteket szokás venni, főként azt, akinek nov. 9-én van az ünnepe. Megemlítjük itt még azt a *Szent Theodoroszt*, aki Szent Pál szülővárosából, a cilíciai Tarzusból származott; a pápa megtette az angliai Canterbury érsekének, és ott fejtett ki áldásos tevékenységet (†690). Ü.: szept. 19.

TÓBIÁS Ószövetségi név. J.: Az Úr (=Jahve) jósága; vagy: az én javam az Úr. Védőszent lehet az a jámbor izraelita, aki a fogságban is hű maradt az egy igaz Istenhez és a mózesi törvényhez, gyakorolta a felebaráti szeretetet, és aki az Ószövetség róla elnevezett könyvének főhőse. A görögök az atyát és hasonló nevű fiát szept. 12-én ünneplik. Keresztény *Szent Tóbiás* egy római katona, aki megtagadta a pogány áldozaton való részvételt, és ezért az örményországi Szebasztéban vértanúságot szenvedett (†315 v. 319). Ü.: nov. 2.

TÓDOR A *Teodor* név másik (a *Tivadar* mellett) magyar alakváltozata. A továbbiakat l. ott! Védőszenteket is e két név rovatában találni. Ezeken kívül: *Szent Theodorosz*, Licinius római császár tábornoka, akit Herakleában (a Fekete-tenger melléki Pontus tartományban) fejeztek le hitéért (†318). Ű.: febr. 7.

TOMAJ Ómagyar név. Talán török eredetű. Védőszent: a *Szent Tamások* közül valaki (de a név nem a *Thomas* származéka!). L. ott! Ű.: júl. 3., jan. 28., júl. 6., ill. dec. 29. Vagy: magyar névről lévén szó, egy magyar védőszent: *Szombathelyi Boldog Tamás*, pálos rendfőnök, kemény vezeklő, hittudós (†1488 v. u.). Ű.: márc. 7.

TOMOR Ómagyar név. Talán török eredetű, és ez esetben a *Tomajjal* tarthatja a rokonságot. Védőszent: *Theodemir* (j.: a nép között híres). L. a *Talabor* névcikkben! Ű.: júl. 25.

TONUZOBA Egy Taksony fejedelem idején az országba jött, vezéri nemzetségből való besenyő vitéz neve. Téves olvasat folytán sokszor hosszú ó-val írják ezt a nevet harmadik szótagjában. Helyes formájában hozzuk, hogy ez honosodjék meg. Egyébként, ha az Árpád-kori *Thonuzoba* név folyamatosan élt volna, ma így hangzanék: *Tanozaba*. J.: vadkan-apó. Védőszent: *I. Szent Damasus*, pápa. L. a *Damáz* névcikkben! Ű.: dec. 11.

TORDA Ma csak erdélyi helységnév, de egykor személynév is volt. Török eredetű, tehát ósmagyar név. J.: megmaradt, állhatatos. Védőszent (a tordai hasadék mondája címén): *László*, magyar király. A továbbiakat l. a *László* névcikkben! Ű.: jún. 27.

TORMÁS Ósmagyar név, Árpád fejedelem dédunokájának a neve, amely helységnevekben (pl. ebben a Baranya megyeleben) is fennmaradt. Védőszent: *Thermas*, pannóniai vértanú (†370). Ű.: márc. 26.

TÖHÖTÖM Ósmagyar név. Eredetét, jelentését l. a *Tétény* név rovatában! A védőszent azonban lehet más: *Szent Theotimosz*, az ókori Tomi (ma: Constanza, Románia) püspöke, tudományáért és életszentségeért köztiszteletben álló főpásztor (†403). Ű.: ápr. 20. Továbbá egy hasonló nevű szír vértanú (ismeretlen időből). Ű.: dec. 18.

TÖMÖR Ómagyar név, a török *tīmūr* (=vas; l. *Timur!*) szabályos mai folytatása. A nyelvújítási alkotású „tömör” (=belül nem üres) szóval való azonos hangzása miatt jobb volna a személynévből lett helynévként ma is élő, magyar kicsinyítőképzős *Tömörd* alakját használni keresztnévként. Védőszent: *Ferrutius* (latinul: ferrum=vas), római császári katona, vértanú a mai Mainz (Németország) városának ókori elődjében (†280 k.?). Ű.: okt. 28.

TÖRTEL Hazai kun név, és mint ilyen török eredetű. J.: négy ország (ti. ura). Védőszent: *Tertullinus*, a római egyház áldozópapja; két nappal felszentelése után elfogták, kegyetlenül megkínozták és kivégezték (†259). Ű.: aug. 4.

- TRAJÁN, TRAJÁNUS** Latin eredetű név. J.: kapun túli (?). A védőszentek azonosak a *Tarján* névvel. L. ott! Ű.: aug. 11., ill. nov. 30.
- TRISZTÁN** Középkori népszerű regényhős neve. Ez kelta eredetű (j. talán: hadhírlő); a középkorban egy „bús”, „szomorú” jelentésű latin szót éreztek bele, és hangalakját is ahhoz közelítették. Rokon név: *Terestyén*. Védőszent: *Tresanus*, a kelta írek nemzetéből származó misszionárius a frankok földjén → Szent Remig művének szolgálatában (6. sz.). Ű.: febr. 7.
- TUZZSON** Ómagyar név. Eredete és így jelentése is bizonytalan. Védőszent: *Dunstan*. L. A *Dukász* név rovatában! Ű.: máj. 19.

U

- UBUL** Régi magyar név. Eredete vitatott, és az is lehet, hogy idegen származású. Védőszent: *Eubulus*, → Szent Adorján vértanútársa a palesztinai Caesareában; két nappal utána marcangolták szét a fenevadak (†308). Ű.: márc. 7. Vagy: *Szent Ubald*. L. az *Ugod* név rovatában! Ű.: máj. 16.
- UGOD** Ómagyar név. Az *Ugron* név *Ug* rövidülésének magyar kicsinyítőképzős származéka. A név életrajzát l. az *Ugor* név rovatában! J.: „kis magyar”. Védőszent: *Ubalde* (=merész gondolkodású), Gubbio püspöke, az apostoli egyszerűség és a lekipásztori buzgóság mintaképe (†1160). Ű.: máj. 16.
- UGOR** Régi magyar (?) név. Eredete és fejlődése a következő: Az 5. század közepén jelent meg a Fekete-tenger északkeleti részén a bolgár-török *onogur* nép. Nevének jelentése: tíz nyíl, azaz törzs, vagyis tíz törzsből álló nép. Ez a nép vagy egy része beleolvadt a magyarságba. Úgy látszik, már a honfoglalás előtt ezzel a névvel nem azt a bolgár-török népet, hanem a magyart illették a környező nemzetek. Az *onogurból* a szlávok ajkán lett *ongr*-, *ungrből* származik népünknek a különböző európai nyelvekben ismeretes neve. Utóbb a szó a szláv nyelvekben elvesztette a *n* hangját, ebből a szerb *ugar*, az orosz *uger*. Az ilyen szláv szavakból alakult, „magyarosodott” az *Ugor* név. Ugyanennek a szláv *ugr*nak bolgár-szláv származéka az *ugrin*. Ebből való az *Ugron* név. Valamennyinek a jelentése tehát: magyar. Védőszent: *Uguccio* (=Hugo), a Krisztus Urunk és a Fájdalmas Anya szenvedéseinek tiszteletére és ígéretekre alakult szervita rend egyik alapítója a 13. században. Valamennyiük legújabb ünnepe febr. 17-én van; csak az övé máj. 3-án. Vagy: a magyar születésű, a 15. században Sziléziában működő és ott máig szentként tisztelt *Magyar Boldog Elek*. Ű.: júl. 27.
- UGRON** Ómagyar név. Eredetét, jelentését l. az *Ugor* névcikkben! Védőszent: *Boldog Ugo*lin, kemény önmegtagadó életet folytató toscanai (Itália) ágostonrendi szerzetes (†1370). Ű.: máj. 22. Vagy:

- Szent Agrippinus, székvárosában nagy tiszteletben részesülő. 3. századi nápolyi püspök. Ü.: nov. 9.
- ULÁSZLÓ Újkori tudatos alkotás a László név szláv eredetijéből a név latinus formájának alapján. Védőszent: *László*, magyar király. L. ott! Ü.: jún. 27., ill. halálának napja: júl. 29.
- ULRIK Germán eredetű név. J.: öröklött birtokán uralkodó. Védőszent: *Ulrich*. Igen nehéz, a mi történelmünkben is jelentős időben volt Augsburg püspöke. 955-ben egyházi ruhában, de fegyver és páncél nélkül védte városát a kalandozó magyarok támadásaival szemben, és így nagy mértékben hozzájárult őseink Lech-mezei vereségéhez. A vallási életet iskola és kolostor alapításával, templomok építésével, a papság műveltségének és fegyelmének emelésével, az ünnepélyes liturgia és a gyakorlatias igehirdetés szorgalmazásával fejlesztette; jótékonyásával és önmegtagadó életmódjával is kitűnt. Ő volt az egyháztörténetben az első, akit a pápa ünnepélyesen avatott szentté (†973). Ü.: júl. 4. Egy másik *Szent Ulrich* előkelő és gazdag családból származott, majd a híres Cluny kolostorában (l. a *Hugó* név rovatában!) lett bencés és a reformszellem terjesztője (1093). Ü.: júl. 10. és 11.
- UPOR Ómagyar név. Jelentése ismeretlen. Védőszent: *Superius* (j.: felső, égi), Flandriában az evangélium hirdetéséért vértanúságot szenvedett szerpap (8. sz.). Ü.: jún. 26.
- URBÁN Az *Orbán* névnek a latin eredetihez közelebb eső alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- UROS Ómagyar név. A továbbiakat l. az *Oros* név rovatában!
- UZOR Ómagyar név. A török eredetű *úz* nép nevének magyar kicsinyítőképzős alakja. J. tehát: kis úz ember. Védőszent: *Iszidorosz*. L. a *Szidor* név rovatában! Ü.: jan. 15. és 16.

V

- VAJK Ósmagyar név, Szent István királyunk megkeresztelkedése előtti neve. Török eredetű, „gazdag, vezér, úr” jelentésű magyar szó kicsinyítőképzős származéka. A védőszent is a szent király. Ü.: aug. 20.
- VALDEMÁR Germán eredetű név. J. némi szabadsággal: hírneves uralkodó. Védőszent: *Baldomer*. L. a *Balambér* név rovatában! Ü.: febr. 27.
- VALENTIN A *Bálint* névnek a latin eredetihez közelebb eső formája. A továbbiakat l. ott!
- VALER Latin eredetű név. J.: erős, egészséges. Védőszent: *Valerius*; a Rajna és a Mosel mentén működött mint hittérítő vsz. a 3. század közepén; ő Trier városának bizonyíthatóan második püspöke. Ü.: jan. 29. Másik: *Szent Valerianus*, észak-afrikai püspök; 80 éves ko-

rában szenvedett üldöztetést Genserik ariánus vandál királytól (†460 k.). Ü.: dec. 15.

VALTER Germán eredetű név. J.: hadintéző. Védőszent: *Walter*; pedagógiai pályán működött, majd Párizs környéki bencés monostorok szerzetese, utóbb apátja lett: elszántan küzdött → VII. Gergely pápa eszméiért, kora nagy visszaélése, a simónia, az egyházi hivataloknak pénzen való árusítása ellen: szentté avatása utolsó példája a püspök – és nem a pápa – által végzett kanonizációnak (†1095). Ü.: ápr. 8.

VÁRKONY Régi magyar név: egy avar népcsoport török nevéből származik. Védőszent: *Verecundus* (=félénk tisztelettel viselkedő), veronai püspök, hitvalló (†522). Ü.: okt. 22.

VARSÁNY Ómagyar név. Eredetileg az egyik magyar törzs vagy a magyarsághoz csatlakozott alán (=jász) népcsoport törökös neve. Védőszent: *Arsenius* (=férflas). L. az *Arzén* névcikkben! Ü.: júl. 19.

VÁSZOLY Eredetében azonos a → *Bazil* névvel, csak hogy ez szláv közvetítéssel hozzánk került változatból alakult, magyarosodott. Védőszent a *Bazil* név rovatában említett *Nagy Szent Vazulon* kívül az ő hasonló nevű édesatyja. Igazán szent család feje volt; az Egyház a szentek között tiszteli édesanyját, feleségét és kilenc gyermeke közül három fiút és egy leányt; kiváló szónoklattanár és keresett ügyvéd volt; a keresztényüldözés idején feleségével együtt száműzetést szenvedett (†370 e.). Ü.: máj. 30.

VAZUL A → *Vászoly* név egy hajdani írásos formájából helytelen, téves olvasással keletkezett név. A védőszenteket l. a *Bazil*, a *Bazsó* és a *Vászoly* név rovatában!

VÁZSONY Ómagyar név. Eredete ismeretlen. Védőszent: *Bassianus*, a siracusai kormányzó fia, az itáliai Lodi püspöke; szívélyes barátság kötötte → Szent Ambrushoz, és halála perceiben is mellette állt (†413). Ü.: jan. 19.

VENCEL Szláv eredetű név, német közvetítéssel került hozzánk. J.: dicsoszorúzta. Védőszent: szlávosan *Venceslav*, latinosan *Wenceslaus*, cseh herceg, Csehország védőszentje; azon fáradt, hogy népét bekapcsolja a keresztény-nyugati kultúrközösségbe, és a szegényeket az előkelők hatalmaskodásától megmentse; ez ellene bősztette a pogánysághoz húzó országnagyokat, és tulajdon öccse gyilkolta meg (†929). Ü.: szept. 28.

VENDEL Német eredetű név. Az ónémetben köznévi jelentése is van a szónak: vándor, zarándok. Valószínűbb jelentése azonban: kis vend (=egy szláv törzs neve); mások a „vandál” népnevet sejtik benne. Védőszent: *Wendelin*, a 6. században Trier környékén élt remete. Ü.: okt. 20.

VERSÉNY Ómagyar név. Gombocz Zoltán nagy magyar nyelvtudós szerint az → *Örs* név kicsinyítőképzős alakváltozata; j. tehát szintén: kis férfi. Védőszent: *Arsenius* (=férflas). L. az *Arzén* név rovatában! Ü.: júl. 19.

VID A *Wid-* kezdetű germán nevek (=erdő) -o germán kicsinyítőképzős alakjának romanizált formája a *Guido*; ugyanennek a germán névnek délszláv megfelelője a *Vid*. Rokon nevek: *Vida*, *Vidos*. A továbbiakat l. a *Guidó* név rovatában! A védőszentek ugyanitt, valamint a *Vitus* névcikkben.

VIDA A *Vid* név magyar kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!

VIDOR Újmagyar név, 19. századi alkotás a *Hilárius* magyarítására. A továbbiakat l. ott!

VIDOS A *Vid* név magyar kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!

VIKTOR Latin eredetű név. J.: győző, győztes. Védőszentjeit l. a *Győző* név rovatában! Az Egyház számtalan *Victor* nevű szentje közül még kettő: Az egyik Szent Ursus vértanútársa (l. az *Őrs* névcikkben!). Ű.: szept. 30. A másik egy Észak-Afrikában pontosan meg nem határozható időben szenvedett vértanú. Ű.: nov. 2.

VILMOS Germán eredetű, annak latinosított formájából alakult név. J.: készséges oltalmazó. A névnek meglehetősen eltérő alakja van az egyes nyelvekben, ezért a védőszenteket egységesen a magyar névvel illetjük. Ezek: *Szent Vilmos*, cisztercita szerzetes, majd Bourges (Franciaország) érseke; keményen küzdött a visszaélések és a királyi hatalom túlkapásai ellen (†1209). Ű.: jan. 10. *Aquitániai Szent Vilmos*, Nagy Károly császár egyik legkiválóbb politikusa és hadvezére, élete végén egyszerű szerzetes, középkori eposzok hőse (†812). Ű.: máj. 28. *Vercelli Szent Vilmos*, itáliai szerzetesapát, egy bencés kongregáció alapítója (†1142). Ű.: jún. 25.

VINCE Latin eredetű név. J.: győztes. Az Egyháznak több kiemelkedő *Vince* (latinul: *Vincentius*) nevű szentje van. Az egyik a keresztény hőskor egyik legünnepeltebb vértanúja, a három nagy diakónus egyike (a másik kettő: Szent István és Szent Lőrinc); a hispániai Valenciában tett vérével tanúbizonyságot hitéről vsz. 304-ben. Ű.: jan. 22. Ugyanerre a napra esik egy újkori szent, *Palotti Szent Vince* ünnepe; széles körű apostoli és karitatív tevékenységéből virágzó szerzetesi testületek nőttek ki (†1850; szentté avatva 1963-ban). Továbbá: *Ferreri Szent Vince*, domonkos, a középkor egyik legnagyobb hatású vándorprédikátora; fél Európában hirdette a bűnbánatot (†1419). Ű.: ápr. 5. Végül talán a legnagyobb: *Páli Szent Vince*, a szervezett szegénygondozás és lélekmentés legyűrhetetlen energiájú hőse, az irtalmas nővérek és a lazaristák rendjének alapítója (†1660 Párizsban). Ű.: szept. 27.

VIRGIL Az etruszk eredetű név a latinban ilyen értelmezést nyert: zöld ág, ifjú, szűzies. Védőszent: *Virgilius*, Arles (ma: Franciaország) püspöke (†610). Ű.: márc. 5. Vagy: *Szent Virgilius*, ír származású misszionárius, korát meghaladó tudós, salzburgi püspök (†774). Ű.: nov. 27.

VITÁLIS Latin eredetű név. J.: életerős, eleven. Régi magyar alakja: *Vitályos*. Védőszent: *Vitalis*, vértanú. Történetileg az bizonyos, hogy testének felemeltetése a 4. század második felében → Szent Ambrus jelenlétében történt; haláláról azonban két történeti értékkel nem bíró legenda tudósít. Az egyik szerint Agricolával együtt Bolognában 304 körül (ünnepüket a Martirologium nov. 4-ére teszi), a másik szerint 62 körül Ravennában (ü. uo. ápr. 28-án) halt vértanúhalált. Másik: *Szent Vitalis*, Salzburg második püspöke, elődje, → Szent Rupert művének folytatója (†730 e.). Ü.: okt. 20.

VITÁLYOS Az előző rovatbeli név egyik régi magyar alakja. A továbbiakat l. ott!

VITÉZ Újmagyar név; régebben inkább csak családnév. A „vitéz” közszó régi szláv jövevényszavunk, mely végső forrásában ugyanabból a töből származik, mint a *viking* népnév. Védőszent: *Victorinus* (=győztes), pettaui (ma: Stájerország) püspök, egyházi író, a Diocletianus-féle egyházüldözés áldozata († vsz. 304). Ü.: nov. 2.

VITUS Latin eredetű név (j.: szíves, készséges, jóindulatú, talán életerős is), de egyúttal később alighanem a *Wid-* kezdetű német nevek (l. *Vid!*) latinositott formája is. Védőszent: *Vitus*, szicíliai ifjú, vértanú; valamikor roppant népszerű szent (†303/04 k.). Ü.: jún. 15.

VLADIMÍR Szláv eredetű név. J. (némileg szabadon): békés vagy dicsőséges uralkodó. Rokon név: *Ladomér*. Védőszent: *Vladimír*, → Szent Olga unokája, kijevi orosz fejedelem, az orosz törzsek nemzetté szervezője és a keresztény térítés megindítója; egy görög püspök keresztelte meg, és ő a keresztelési kegyelemmel együttműködve gyűrte le a kegyetlenségre és kicsapongásra hajló természetét (†1014 k.). Ü.: júl. 15. és nov. 15.

X

XAVÉR *Xavéri Szent Ferenc* melléknevéből önállósult név; annak a várnak a neve, ahol született. J.: új ház. A védőszent ugyanez a szent. L. a *Ferenc* névcikkben! Ü.: dec. 3.

Z

ZÁDOR A középkorban elég gyakran feljegyzett név, de a nyelvészek inkább hajlanak szláv, mint török származtatása felé. Az előbbi esetben j.: erőszakos. Védőszent: *Smaragdus*, a → Szent Cirjékkal együtt szenvedett vagy legalábbis vele egy sírhelyre temetett római vértanú (†309 k.). Ü.: márc. 16. és aug. 8.

ZÁGON Székely falu – Mikes Kelemen szülőfaluja – nevéből lett személynévvé. A község neve szláv eredetű (j.: földdarab, területmérték), de mivel a személynévvé alakulás folyamata a magyar nyelven – és irodalmon – belül történt, magyar névnek tekinthetjük. Védőszent: *Zachaeus*. L. a *Zakeus* névcikkben! Ű.: aug. 23., ill. nov. 17.

ZAJZON Mint keresztnév újmagyar név. Van azonban Erdélyben ilyen helynév, és a székelyek között megtalálható mint családnév. Valószínűleg török eredetű. Védőszent: *Zosimus* (j.: életerős, eleven), vértanú (†109 k.). Ű.: dec. 18.

ZAKARIÁS Ó- és újszövetségi név. J.: Megemlékezett az Úr. Védőszentek: Az ószövetségi *Zakariás* prófétát (Kr. e. a 6. sz.) szept. 6-ára, Keresztelő Szent János édesatyját, *Zakariás* papot pedig nov. 5-ére iktatta szentjei közé az Egyház. Keresztény védőszentek: *Szent Zakariás*, pápa; kormányzása, békeközlítései nagyban emelték az Apostoli Szentszék erkölcsi és politikai tekintélyt a népek között (†752). Ű.: márc. 15. Vagy: *Szent Zakariás*, jeruzsálemi pátriárka; az ő idejében foglalták el a perzsák Jeruzsálemet, és hurcolták el zsákmányként Krisztus Urunk kereszttjét; de még ugyancsak az ő kormányzása idején sikerült Heraclius császárnak a perzsák legyőzésével visszaszereznie (†631/33). Ű.: febr. 21.

ZAKEUS A Szentírásban (az Ó- és Újszövetségben) szereplő név. J.: Igazságos, ártatlan, valószínűbb azonban, hogy a → *Zakariás* összevont alakja. Védőszentek: *Zachaeus*, → Szent Jakab apostol negyedik utóda a jeruzsálemi egyház élén (†116 k.). Ű.: aug. 23. Vagy: *Szent Zachaeus*, a palesztinai Gadarában lefejezéssel kivégzett vértanú diakónus (†303). Ű.: nov. 17.

ZALÁN Bod Péter vélte elsőként (1767) azt, hogy ennek a kis háromszéki falunak a neve egykor személynév volt. Később így olvasták az Anonymusnál szereplő bolgár vezérnek, Salanus duxnak a nevét – tévesen, honfoglalás korabeli ejtése ugyanis *Salán* vagy *Csalán* volt. A helynév ismeretlen, esetleg szláv eredetű, a vezéré török eredetű, és j.: dobó v. ütő. Védőszent (előneve alapján): *Solanoi Szent Ferenc*, spanyol származású ferences, az indiánok apostola és a gyarmatosok lelki gondozója Észak-Argentínában, Peruban és Paraguayban; hősies felebaráti szeretete, Mária-tisztelete, önmegtagadó élete, ferences derűje nagy sikereket ért el (†1610). Ű.: júl. 14.

ZÁMOR Szláv vagy török eredetű, ósmagyar név. J. az utóbbi esetben: coboly (préme értékes!). Védőszent: *Zambdas*, jeruzsálemi püspök. Ő ténitette meg a thébaiszi légio tagjait. (L. a *Móric* névcikkben! †304 k.) Ű.: febr. 19.

ZARÁND Ómagyar név. Ismeretlen eredetű, magyar kicsinyítő-becéző képzővel a végén. Védőszent: *Servandus* (=megmentendő), Diocletianus császár keresztényüldözésének hispániai áldozata; börtön, sok korbácsolás és egyéb kínok után Sevilleban lefejezték (†303 k.). Ű.: okt. 23.

ZEKŐ Ómagyar név. Talán a „szök”, „szek” ige melléknévi igeneve, j. tehát: ugró, szökellő. Védőszent: *Zachaeus*. L. a *Zakeus* névcikkben! Ű.: aug. 23., ill. nov. 17. Vagy: *Szent Isacius*, aki Diocletianus császár feleségének palotájában tett szolgálatot, majd a keresztényüldözés kitörésekor börtönbe került, és ott halálra éhezették (†302). Ű.: ápr. 21.

ZÉNÓ Görög eredetű név. J. (azé a névé, amelyből ez rövidült): Élete Zeustól (a görög főisten) van. Védőszentek: *Zeno*, veronai (Itália) püspök, kiváló teológus, hitszónok és egyházi író (†371/72). Ű.: ápr. 12. Vagy: *Szent Zenon*, római katona; gúnyolódott a pogány áldozaton, erre szétzúzták állcsontjait, kitördösték fogait és lefejezték (†304). Ű.: dec. 22.

ZERIND Ósmagyar név. A → *Szörény* név Árpád-kori ajakréses változatának kicsinyítőképzős alakja; tehát itt kettős kicsinyítőképző van. J.: kis mormota. Védőszent: *Severinus*. L. a *Szeverin* névcikkben! Ű.: jan. 8., ill. okt. 23.

ZÉTA A görög abécé egyik betűjének a neve. Gárdonyi Géza Láthatatlan ember c. regényében ezt a nevet kapja környezetétől a kis rabszolgafiú, a regény főhőse. Az író nem okolja meg a névadást. Nincs kizárva, hogy a szó hangalakja rokonságban van az alábbi ómagyar névvel. Ezen az alapon a védőszent is ugyanaz. Ű.: dec. 23.

ZÉTÉNY Ómagyar név. Ismeretlen eredetű (esetleg török) alapszó magyar kicsinyítőképzős származéka. Védőszent: *Zeticus*, krétai vértanú (†250). Ű.: dec. 23.

ZOÁRD Ósmagyar név. A név kicsinyítőképző nélküli alapszava a *szabir* népnév; ez a türk törzsszövetség egykor hatalmas hódító volt (tőle kapta a nevét Szibéria), utóbb szétforgácsolódott, egyes töredékei a magyarságba olvadtak. A népnév a törökös nyelvekből magyarázható; j.: eltévedő (ami egy történelmi esemény, más néptörzsből való kiválás emléke). Rokon nevek: *Szalárd*, *Szovát*, *Zovárd*, *Zuárd*. Védőszent: *Xavéri Szent Ferenc*. L. a *Ferenc* név rovatában! Ű.: dec. 3. Vagy: *Szent Zoerard*. L. a *Szórád*, ill. az *Andos* név rovatában! Ű.: júl. 17.

ZOBOR Egy nyitrai hegy szláv eredetű neve. J.: gyülekezés (ti. remetéké). Anonymus egy szláv vezér nevévé tette meg ezt a helynevet. Védőszentek: *András* (*Zoerard*, *Szórád*) és *Benedek* egykori Zobor-hegyi szerzetesek. Nyitrán vannak eltemetve. Az előbbiről az *Andos*, az utóbbiról a *Bánk* névcikkben olvashatni részletesebben; Ű.: júl. 17., ill. máj. 1.

ZOLTÁN Ósmagyar név. Török eredetű. J.: fejedelem, „szultán”. Vő. *Zsolt*. Védőszent: *Silvanus*, észak-afrikai vértanú; életének és vértanúságának körülményeit nem ismerjük. Ű.: márc. 8. Vagy: *Szent Zoldon*, vértanú pap; közelebbit nem tudunk róla. Ű.: márc. 13.

ZOMBOR Bolgár-szláv eredetű. Szent István előtt is, a középkorban is gyakori régi magyar név. J.: bölény. Vő. *Zsombor*. Védőszent: *Zosimus*, pápa; görög származású volt, rövid ideig kormányzott;

ránk maradt levelei tanúskodnak tudományáról és buzgóságáról (†418). Ű.: dec. 26.

ZORÁN Délsláv eredetű név. J.: hajnal. Védőszent: *Lucius*, pápa. L. a *Lúcius* névcikkben! Ű.: márc. 4.

ZOTMUND Germán eredetű név. A Képes Krónika elbeszélése szerint annak a bűvárnak a neve, aki I. Endre király korában a Pozsonyt támadó német császár hajóit megfúrta. Jelentése valószínűleg: erős, gyors védelmező. Védőszent: *Suitbert* (*Swidbert*=erős és fényes), bencés. L. a *Szeecsó* név rovatában! Ű.: márc. 1.

ZOVÁRD A *Zoárd* név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

ZUÁRD A *Zoárd* név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

ZS

ZSADÁNY Ómagyar, az Árpád-korban gyakori név, sok ilyen helynevünk is van – mind eredeti magyar vidéken. Alapszava szláv eredetű. Védőszent: *Sidonius*. L. a *Szidónia* női név rovatában! Ű.: aug. 23.

ZSIGMOND Germán eredetű név. J.: győzelmes védő. Védőszent: *Sigimund* (*Si(e)gmund*), burgundiai király. Élete egy barbár világ zord erkölcsi viszonyait tükrözi; az arianizmusból tért katolikus hitre; mint király – második felesége felbujtására – megfojtatta első házasságából született fiát; ezért aztán keményen vezekelt egy kolostorban; a következő évben a frankok legyőzték, elhurcolták, és családjával együtt egy kútba fojtották (†524). Ű.: máj. 1.

ZSOLT Ósmagyar név, a *Solt* alakváltozata. Ha igaz Gombocz Zoltán és Melich János kiváló nyelvészeink feltevése, hogy az ósmagyar nyelvben tájszólási különbség volt az *sz* hangok ejtésében: az egyikben *sz* (*z*), a másikban *s* (*zs*): akkor a *Zsolt* (*Solt*) és a *Zoltán* között lényegében csak nyelvjárási különbség van (amint a *Zsombor* és a *Zombor* között is.) A védőszentek azonosak a *Zoltánéval*. L. ott! Vagy: *Szent Zoticus*, római katona, aki hitéért Nikomédiában, ahol Diocletianus császár székel, szenvedett több társával vértanúságot; kegyetlenül megkínozták őket, és a tengerbe vetették (†303 k.). Ű.: okt. 21. Más: *Szent Solemnus* (=ünnepi), a mai francia Chartres ókori elődjének csodatevő püspöke (†602 k.). Ű.: szept. 25.

ZSOMBOR Ha érvényes a *Zsolt* névcikkben kifejtett nyelvészeti hipotézis, a *Zsombor* a → *Zombor* más nyelvjárásbeli változata. Védőszent: *Sempronianus*, a „négy megkoronázott” vértanú egyike. L. a *Hódos* és a *Kolos* nevek rovatát! Ű.: nov. 8.

Női nevek

A, Á

ABIGÉL Ószövetségi név. J.: az apa öröme. Védőszent: *Apollonia*. L. az *Apollónia* névcikkben! Ü.: febr. 9.

ADA A germán eredetű *Adel-* kezdetű (l. lejjebb!) nevek rövidülése (j.: nemes), vagy ószövetségi név (j.: ékesség, szépség), vagy az *Adriána*, *Adrienn(e)* becézése. Védőszent: *Ada*, bencés apáca, majd apátnő († a 7. sz. végén). Ü.: júl. 28. és dec. 4.

ADALBERTA Az *Adalbert* férfinév latin nőiesítése. A továbbiakat l. az *Adalbert* és a *Béla* névcikkben! Rokon nevek: *Ada*, *Berta*, *Éda*, *Edda*.

ADEL A germán eredetű *Adel-* kezdetű (l. lejjebb!) nevek (j.: nemes) rövidülésének franciás alakja. További rokon nevek: *Ada*, *Adelina*, *Éda*, *Edda*. Védőszent: *Adele*; előkelő frank család sarja; korán özvegyiségre jutott, egyetlen fia gyilkosság áldozata lett; erre Trier mellett kolostort alapított, és maga is belépett (†734). Ü.: dec. 24. Védőszentül választható az alábbi névcikkekben található valamelyike is.

ADELAIDA, ADELÉDA Germán eredetű név francia formája latin, nőnemre utaló végzettel ellátva. J.: nemes alakú, nemes szépség. Rokon nevek: *Ada*, *Adél*, *Aletta*, *Alicia*, *Alida*, *Aliz*, *Éda*, *Edda*. Védőszent: *Adelheid*, II. Rudolf burgundiai király leánya, I. Nagy Ottó császár felesége; ő kormányzott tíz évig fia, II. Ottó, valamint később egy ideig kiskorú unokája, III. Ottó helyett is. Sok kolostort alapított, támogatta a clunyi reformot (l. a *Hugó* névcikkben!), végül maga is kolostorba vonult (†999). Ü.: dec. 16. Más védőszentek: *Adelheid*, cisztercita apáca Brüsszel mellett; hosszas, súlyos betegsége misztikussá nevelte (†1249; ü.: jún. 11. és 12.) és a hasonló nevű bencés apáca Bonn közelében (†1015 k.; ü.: febr. 5.).

ADELGUNDA Germán eredetű név, a nőnemre utaló latin végzettel. J.: nemes harcosnő. Rokon nevek: *Ada*, *Adél*, *Éda*, *Edda*. Védőszent: *Adelgunde(is)*; szülei szerették volna, ha férjhez megy, de ő zárdába vonult; utóbb egy kolostort alapított Flandriában, amely a szegények és a szükségét szenvedők menedéke lett; egy kínos rák-

- betegség türelmes elviselésével fejezte be Istenben elmélyedt életét (a 7. sz. végén). Ü.: jan. 30.
- ADELINA Az *Adél* eredetijének továbbképzett és latinos végződéssel ellátott formája. Ebből származott rokon nevek: *Alina*, *Alinka*. A védőszenteket az *Ada* és az *Adél* névcikkben találjuk. Valamint még: *Boldog Adelina*; a 10. században élt; kolostort alapított a württembergi Buchauban, de csakhamar fájdalmas emlékei kapcsolódtak hozzá; oda temette el férjét és három fiát; egy jeruzsálemi zárandoklás után ő is megtért szerettei mellé. Ü.: aug. 28.
- ADELINDA Germán eredetű név latinos végződéssel. J.: nemes pajzs (hordozó) vagy nemes kígyó. Rokon nevek: *Ada*, *Adél*, *Alinda*, *Éda*, *Edda*, *Linda*. Az előbbi névcikkben említett *Boldog Adelina* neve ebben a változatban is szerepel, és így ő a védőszent. Ü.: aug. 28.
- ADRIÁNA Az *Adrián* (*Adorján*) férfinév női (nőnemű végződéssel ellátott) párja. A továbbiakat l. az *Adorján* névcikkben! Rokon nevek: *Ada*, *Adrienn(e)*.
- ADRIENN(E) Az előző rovatban található név franciás alakja. A továbbiakat l. a férfinévek között az *Adorján* névcikkben! Rokon név még: *Ada*.
- AFRODITÉ Görög eredetű név, hitregei alak, a szépség és a szerelem istennőjének neve. Védőszent: *Afra* (=afrikai nő), augsburgi vértanú; alakja körül mesés legenda képződött, de vértanúságának helye (a Lech folyó egyik szigete) és ideje (†304 k.) történeti tény. Ü.: aug. 5. és 7.
- AGÁTA Görög eredetű név. J.: jó. Rokon név: *Ágota*. A védőszentet l. ott!
- AGLÁJA Görög hitregei név, a három Grácia egyikének neve. J.: tündöklés, pompa. Védőszent: *Aglája*. Alakja köré regényt font a képzetet: eszerint gazdag római hölgy volt, és sásárával, Bonifáccal élt bűnös viszonyban; mikor megtért, szolgálját elküldte Keletré vértanúerekléért; az ott maga lett vértanú (l. a *Bonifác* névcikkben a második helyen!); tetemeit kísérei elvitték Aglájának; még 13 évet töltött vezeklésben. Mindez időben a 3–4. század fordulójára esik. Ü.: máj. 14., febr. 25. és jún. 5.
- AGNELLA Latin eredetű név. J.: báránka. Védőszent: *Agnellus*; atyai örökségéből zárandok- és szegényházat létesített Nápolyban; utóbb egy kolostor apátja lett (†596). Ü.: dec. 14.
- ÁGNES Görög eredetű név. J.: szűzies, tiszta. A középkori szófejtés a latin *agnus* (bárány) szóval hozta kapcsolatba; oka ez vagy következménye annak, hogy Szent Ágnes ünnepén Rómában az ő templomában két bárányt áldanak meg, amelyeknek gyapjából készülnek az érseki palliumok – nehéz eldönteni. Rokon nevek: *Agnéta*, *Inez*. Védőszent: *Agnes*, a 13 éves római vértanú szűz, a keresztény ökor egyik legünnepeltebb szentje; neve bekerült a szentmise l. (római) kánonjába (†304 v. esetleg már 258/59). Ü.: jan. 21. Régebben volt egy másik ünnepe is jan. 28-án. Más védőszentek: *Assisi Szent Ágnes*, → *Szent Klára* húga, klarissza apáca (†1253). Ü.: nov. 16. Vagy: *Prágai Szent Ágnes*, ill. *Béla ma-*

gyar király unokája, cseh királyné; miután jegyese meghalt, nem fogadott el újabb házassági ajánlatot, hanem a jámborságnak és a felebaráti szeretetnek élt; alapított egy kórházat és egy klarissza kolostort, majd maga is belépett oda (†1282). Ű.: jún. 8.

AGNÉTA Az *Ágnes* név latin kicsinyített formája. A továbbiakat l. ott!
Rokon név még: *Netta*.

ÁGOSTA Az *Augustus* név (l. *Ágost!*) nőnemű alakjának megmagyarosodott formája. A továbbiakat l. az *Auguszt* névcikkben!

ÁGOTA Görög eredetű név. Az eredetihez közelebb eső formája a rokon név: *Agáta*. J.: jó. Védőszent: *Agatha*, cataniai (Szicília) hőselelű vértanú leány a 3. században; nagy tiszteletnek örvendett, neve belekerült a szentmise kánonjába, de amit a legenda megkínóztatásáról mesél, nem történelmi hitelű adat. Ű.: febr. 5.

AIDA Verdi hasonló című operája címszereplőjének neve. Védőszent: *Aidan*, püspök, Northumbria angolszász népének apostola, → Szent Oszvald (a második helyen) munkatársa a hittérítés művében (†651). Ű.: aug. 31.

AJÁNDÉK Ómagyar név, utolsó magánhangzójában újszerűbb alakban – megkülönböztetésül a hasonló férfinévtől. Úgy értendő, hogy a gyermek Isten ajándéka. Védőszent: *Donata*. L. a *Donáta* névcikkben: Ű.: júl. 17., ill. dec. 31.

AJNA Finn név. Valószínűleg az *Anna* alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

AJNÁCSKA Legújabban merült fel, hogy a Gömör megyei Ajnácskő várának neve a kicsinyítő, gyakran nőnevet alkotó *-ka* képzővel szép nőnév lehetne annál is inkább, mert a név egy olyan ötörök szóból alakult ki, amely nőt magatartásformát jelent. Védőszent: *Anianus*. L. az *Ányos* névcikkben! Ű.: ápr. 25., ill. nov. 15.

ALBERTA Az *Albert* név latin nőnemű végződésével. A továbbiakat l. ott!
Rokon nevek: *Albertina*, *Berta*.

ALBERTINA Az *Albert* név latin nőiesítő továbbképzése. A továbbiakat l. az *Albert* név rovatában! Rokon nevek: *Alberta*, *Bertina*, *Diana*, *Tina*.

ALBINA Az → *Albin* név női (a latin nőnem végződésével ellátott) párja. Védőszent: *Albina*, keresztény hajadon, aki a campaniai (Itália) Formióban szenvedett vértanúságot (†250). Ű.: dec. 16.

ÁLDÁS Újmagyar név. Védőszent: *Benedicta*. L. a *Benedikta* névcikkben! Ű.: okt. 8., ill. dec. 29.

ALÉNA A *Magdaléna* német rövidülése. A továbbiakat l. ott!

ALETTA A germán eredetű *Adelheid* olaszos kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. az *Adelaida* név rovatában!

ALEXA Az *Alexandra* név rövidülése. L. lejjebb!

ALEXANDRA Az *Alexander* név (l. a *Sándor* névcikket!) nőiesített alakja. Rokon nevek: *Alexa*, *Alicia*, *Aliz*, *Szandra*. Védőszent: *Alexandra*; a kis-ázsiai Ancyrában (ma: Ankara) egy kis keresztény leánycsoport vezetője volt; a Diocletianus-féle üldözés idején egy tőbe fojtották őket (†304). Ű.: máj. 18. Ugyanebben az időben egy másik kis-

- ázsiai városban szenvedett vértanúságot egy Szent Alexandra nevű asszony. Ü.: márc. 20.
- ALEXIA Az *Alexius* név (l. az *Alex* név rovatában!) latinos nőiesítése. Védőszent: *Le Clerc Boldog Alexia*, egy leányneveléssel foglalkozó tanítórend alapítója, példás életű szerzetesnő és kiváló nevelő (†1622). Ü.: jan. 9.
- ALICIA Az *Alice* francia név spanyol alakváltozata. A továbbiakat l. az *Aliz* névcikkben!
- ALIDA Az *Adelheid* alakváltozata. A továbbiakat l. az *Adelaida* névcikkben! Rokon név: *Ida*.
- ALINA Az *Adelina* alakváltozata. Az → *Ali* férfinév női változata és az → *Albina* orosz alakváltozata is így hangzik. Rokon név: *Alinka*. A védőszenteket az *Adelina* név rovatában találjuk. Vagy: *Szent Alina* (*Alena*, *Alinda*), brabanti (Belgium) pogány szülők leánya; mint gyermek lett keresztényé, és emiatt tulajdon apja kínoztatta halálra (†640). Ü.: jún. 17.
- ALINDA Az *Adelinda* alakváltozata. A továbbiakat l. ott! De védőszent lehet az előző névcikk végén említett leányka is.
- ALINKA Az *Alina* név önállósult magyar becézője. A továbbiakat l. ott meg az *Adelina* és az *Adél* név rovatában!
- ALIZ Az *Alice* francia név magyar ejtés szerint. A francia név az *Adelheid* (= *Adelaida*), *Alexandra*, *Aloisia* (= *Alojzia*) és *Elisabeth* (= *Erzsébet*) önállósult becézője. Rokon név még: *Alicia*. Védőszentek: *Bourgotte Boldog Alice*; előbb a párizsi Szent Katalin Kórházban szolgálta a szegény betegeket, majd teljes elvonulásra vágódva egy templom melletti kis cellában élte le életét (†1466). Ü.: jún. 29. Vagy: *Rich Boldog Alice*, → Szent Edmond canterburyi érsek húga, bencés apáca (†1270). Ü.: aug. 24.
- ALMA Germán eredetű név, az *Amalberga* becéző formája; ez utóbbi jelentése: védelmező a küzdelemben. A rövidült név latin szó is; j.: kegyes, tápláló. Rokon nevek: *Amália*, *Elma*, *Melina*. Védőszentek: Júl. 10-én két *Szent Amalberga* (*Amália*) ünnepe is van; mindketten a mai Belgiumban, illetve a belga-francia határvidéken éltek, de nem sokat tudunk róluk; az egyik szent özvegy (†690 k.), a másik a 8. században élt apáca.
- ALMIRÉNA Händel Rinaldo c. operája egyik szereplőjének neve. A név végső soron az *Adelmar* (= *Aldemar*) névre megy vissza. Ez germán eredetű név. J.: nemessége révén híres. Védőszent: *Adelmar*, Monte Cassino-i, majd capuai bencés, nagy természet- és állatbarát (†1070 k.). Ü.: márc. 24.
- ALOJZIA Az *Aloisius* (= *Alajos*) nőnemű végződésű párja. Rokon nevek: *Alicia*, *Aliz*. A továbbiakat l. az *Alajos* névcikkben!
- ALVINA A germán *Alwin* név (l. az *Albin* férfinév rovatában!) latinos női párja. Védőszent: *Albina*. L. ott! Ü.: dec. 16.
- AMÁBEL Latin eredetű név angol alakváltozata. J.: szeretetreméltó. Rokon név: *Mabella*. Vö. *Annabella*. Védőszent: *Amabilis*, a fran-

- ciaországi Rouen Szent Amandusról nevezett apátságában élt szűz: még a 17. században tisztelték is ott; de miután már az előző században a protestánsok feldúlták sírját, emléke lassan elmosódott, az is bizonytalan, hogy mikor élt. Ű.: júl. 11.
- AMADEA Az *Amadeus* nőiesített formája. A továbbiakat l. az *Amadé* névcikkben! Még egy védőszent: a portugál származású *Boldog Amadeus*, ferences; Milánóban működött (†1482). Ű.: aug. 10.
- AMADIL Az *Amata* (=spanyol *Amada*) kicsinyített származéka. A továbbiakat l. az *Amata* név rovatában!
- AMÁLIA Akárcsak a rokon nevek: *Alma*, *Elma*, *Melina* – az *Amalberga* becéző rövidülése. Vö. még: *Amélia*, *Emília*. A továbbiakat l. az *Alma* névcikkben! Az ott említetteken kívül védőszent lehet még egy *Szent Amalberga* apátnő is (†900 k.). Ű.: nov. 21.
- AMANDA Latin eredetű név. J.: szeretetreméltó. Rokon név: *Manda*. Védőszent: *Amandus*. L. az *Amand* férfinév rovatában! Ű.: febr. 6., ill. okt. 26.
- AMARANTA Görög eredetű név. J.: hervadhatatlan. Védőszent: *Amaranthus*, a franciaországi Albiban tisztelt, talán 3. századi vértanú. Ű.: nov. 7.
- AMARILLA Az *Amarillisz* név alakváltozata. L. lejjebb!
- AMARILLISZ Görög eredetű virágnév. Eredeti jelentése: fényes. Rokon név: *Amarilla*. Védőszent: *Florina* (=virágzó), → Szent Orsolya egyik állítólagos vértanútársa. Ű.: máj. 1.
- AMÁTA Latin eredetű név. J.: szeretett, kedves. Rokon név: *Amadil*. Védőszentek: *Amata*, apáca, majd apátnő egy az egyiptomi sivatagban levő kolostorban; 80 évet töltött az „egy szükséges” szolgálatában (5. sz.). Ű.: jan. 5. Vagy: Egy másik *Szent Amata*; a világias gondolkodású leányt → Szent Klára nyerte meg a ferences eszménynek (†1254 Assisiban). Ű.: febr. 20.
- AMÁZIA Latin eredetű név. J.: kedves. Védőszent: *Amasius*, az itáliai Teano püspöke a 4. században; az arianizmus ellen küzdött. Ű.: jan. 23.
- AMBRÓZIA Az *Ambrosius* férfinév női párja. Rokon név: *Zia*. A továbbiakat l. az *Ambrus* névcikkben!
- AMÉLIA Görög eredetű név. J.: gondtalan. Sokszor az *Amália* alakváltozataként szerepel. Rokon név: *Amelita*. Védőszentek az *Amália* vagy az *Emília* névcikkben találhatók közül választhatók. Ű.: júl. 10., ill. nov. 21.; szept. 19., ill. aug. 19. A 177-ben szenvedett lyoni (ma: Franciaország) vértanúk (l. az *Etele* névcikkben!) egyikének neve azonban pontosan: *Amelia*. Ű.: jún. 2.
- AMELITA Az előző rovatban található név olasz kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!
- AMETISZT Egy drágakő nevének keresztnévül való alkalmazása. Az eredeti görög szó jelentése: nem részeg, a részegséget megakadályozó (szer). Védőszent: *Evaristus* (=tetszetős, kellemes), pápa; hogy vértanú is, történetileg nem bizonyítható (†107 k.). Ű.: okt. 26.

AMINA Arab eredetű név. J.: hűséges. Védőszent: *Ammia*, egy kappadociai (Kis-Ázsia) vértanú-család szolgálatában álló dajka, maga is vértanú (†270 k.). Ü.: aug. 31.

AMINTA Görög eredetű (egy „védelmez” jelentésű igéből) olasz név. T. Tasso olasz költő hasonló című pásztorjátéka tette népszerűvé, de ott *férfinév*. Védőszent: *Hyacintha*. L. a *Jácinta* névcikkben! Ü.: jan. 30.

ANASZTÁZIA Az → *Anasztáz* férfinév női párja. Vő. *Nesztza*. Rokon név: *Zia*. Védőszent: *Anasztasia*, vértanú a pannóniai Sirmiumban (ma: Mitrovica a Száva mentén) valószínűleg a Diocletianus-féle keresztényüldözés idején (†304). Ü.: dec. 25. Jellemző, hogy a karácsonyi éjféli szentmise és a nap ünnepi miséje közé az ő tiszteletére egy hajnali misét iktattak; ebből fejlődött a pásztorok miséje; neve benne van a szentmise kánonjában. Egy másik *Szent Anastasiát*, egy 6. századi egyiptomi remetét márc. 10-én ünnepel a görög egyház.

ANCILLA Latin eredetű név. J.: szolgáló. Védőszent: „Az Úrnak szolgáló leánya”, a *Boldogságos Szűz*. Ü.: az a nap, amikor annak emlékeztétét üljük, hogy ezeket a szavakat kimondta, és az istenanyaságot elfogadta: márc. 25.

ANDA Az *Anna* szláv becézője. A továbbiakat l. ott! Lehet védőszent még az Ion-tenger egy szigetén született és kivált a görögöktől tisztelt *Szent Anna*; születőtől jelentős vagyont örökölt, és ezt a szegények istápolására fordította; 50 kemény önmegtagadásban leélt év után 918 k. halt meg. Ü.: júl. 23. Van, aki a nevet a következő rovatban lévővel hozza kapcsolatba: ott is kereshet magának védőszentet.

ANDREA Az *Andreas* férfinév latinós nőiesítése. A továbbiakat l. az *András* névcikkben!

ANETT Az *Anna* francia becézője. A továbbiakat l. ott! Védőszent még: *Garcias Szent Anna*, spanyol származású, alázatos, szerény, szeretettől lángoló lelkű karmelita apáca; a rend franciaországi tartományának megalapítója (†1625). Ü.: jún. 7. Rokon név még: *Netta*.

ANETTA Az *Anna* olaszos-latinos kicsinyítése, becézése. A továbbiakat l. ott! Patróna lehet még: *Emmerick Anna Katharina*; tiszteletreméltónak nevezzük; nagyon híresek és meglepő hitelességűek látomásai (†1824). Ü.: febr. 9. Rokon név még: *Netta*.

ANGÉLA Az → *Angelus* férfinév női (latin nőnemű végződéssel ellátott) párja. Rokon nevek: *Angelika*, *Angelina*, *Angyalka*. Védőszent: *Mericci Szent Angela*; a leányifjúság nevelésére Szent Orsolya pártfogása alatt egy társulatot alapított, amelyből utóbb az Orsolya-rend fejlődött (†1540. jan. 27.). Ü.: jan. 27. Vagy: *Folignoi Boldog Angela*; fiatalabb korában hiú, a divatnak és a szórakozásnak élő asszony, de aztán megérintette lelkét az Isten kegyelme és nagy honfitársának, Assisi Szent Ferencnek a szelleme; férje és gyermekei elhaltak,

- és lelke a vezeklés és a felebaráti szeretet gyakorlása közben misztikus magasságokba emelkedett (†1309). Ü.: jan. 4.
- ANGELIKA Latin eredetű név. J.: angyali, angyalhoz hasonló. A védőszenteket l. az *Angéla* névcikkben!
- ANGELINA Az *Angela* (l. az *Angéla* névcikkben!) név olaszos kicsinyítése, becézése. Védőszent: *Marsciano* vagy *Corbara Boldog Angelina*; két esztendei szüzi házasság után ferences harmadrendi lett; különösen értett ahhoz, hogy bűnösöknek a lelkére beszéljen, fiatalokat az erkölcsös életnek megnyerjen, özvegyeket és árvákat a Gondviselésbe vetett hittel megvigasztaljon; Folignóban (Itália), majd másutt is közös életre szervezte meg a ferences harmadrendieket (†1435). Ü.: júl. 15. (néhol: júl. 21.; a Magyar utónévkönyv is ezt az adatot tartalmazza.)
- ANGYALKA Az *Angelica* név (mai írásmódja: *Angelika*; l. feljebb!) megmagyarosodott alakja vagy fordításos újmagyar névalkotás; ez utóbbi esetben a végén magyar kicsinyítőképző. A továbbiakat l. az *Angéla* névcikkben!
- ANIELLA Az *Anna* olaszos továbbképzése. A továbbiakat l. ott! Az ott felsorolt rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.
- ANIKÓ Az *Anna* név magyar (erdélyi) becézője. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Boldog Pelras Anna* a francia forradalom idején kivégzett 16 compiégne-i apáca egyike (†1794). Ü.: júl. 17.
- ANILLA Az *Anna* név becézője. A továbbiakat l. ott!
- ANINA Az *Anna* kicsinyítő, becéző továbbképzése. A továbbiakat l. ott! Az ott felsorolt rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.
- ANITA Az *Anna* név spanyol becézője. A továbbiakat l. ott! Védőszent lehet *Anna*, a regényes (vagy inkább regényesen kiszínezett) életű görög szerzetesnő is (†820 k.). Ü.: okt. 29.
- ANNA Öszötvetségi név. J.: (Isten) kegyelme, kellem, báj. Rokon nevek: *Ajna, Anda, Anett, Anetta, Aniella, Anikó, Anilla, Anina, Anita, Hanna, Kisanna, Nanetta, Netta, Nina, Ninetta, Ninon, Panna*. Védőszent: *Anna*, a Boldogságos Szűz édesanyja; személyéről nem a Szentírás, hanem egy 2. századi irat, az ún. Jakab-féle ősevangélium értesít; tisztelete azonban az Egyházban nagyon elterjedt, és máig eleven; a keresztény édesanya példaképe. Ü.: júl. 26.
- ANNABELLA Két név: az *Anna* és valamelyik *-bella* végű név (pl. *Izabella, Szibilla*) vegyülése. A védőszentet l. az alábbi névcikkben! Tartják az *Amábel* név keveredése, torzult, továbbképzett alakjának is. L. ott!
- ANNAMÁRIA Az *Anna* és a *Mária* név összekapcsolása. Védőszent: *Taigi Boldog Annamária*; kissé nehéz természetű férj mellett példás hitves és hét gyermek anyja; szegénységében is tudott segíteni a rászorulókon, családi elfoglaltsága mellett is törődni a mások bajával; a trinitárius rend harmadrendjének volt a tagja, és szigorú, vezeklő és engesztelő életmódot folytatott; rendkívüli, misztikai kegyelmekben is részesült († Rómában 1837). Ü.: jún. 9.

ANNUNCIÁTA Latin név. J.: az a nő, aki értesítést kapott. Ez a nő pedig a **Boldogságos Szűz**, akivel Gábor arkangyal közölte a Fiúisten megtestesülésének titkát. Ő a védőszent, és az a nap, amikor ezt az eseményt ünnepeljük: *Gyümölcsoltó Boldogasszony*, márc. 25.

ANTIGONÉ Görög mondai név. J.: nemzetsége által kiváló (?). Védőszent: *Antigonus*, ismeretlen időbeli római vértanú. Ü.: febr. 27.

ANTONELLA Az *Antonia* (l. a következő névcikket!) név olasz továbbképzése. Védőszent: *Antonina* (*Antonia*), a konstantinápolyi öke-resztény vértanú; keresztény cselédleány volt; egy katona ruha-cserével kimentette a nyilvánosházból, ahová először hurcolták; utóbb azonban mindkettőjüket elfogták és halálra kínozták (†312). Ü.: máj. 3.

ANTÓNIA Az *Antonius* (l. az *Antal* névcikket!) név latinos nőiesítése. Rokon nevek: *Antonella*, *Antonieta*, *Ténia*. Védőszent: *Antonia*, észak-afrikai vértanú (†259). Ü.: ápr. 29. Vagy: *Boldog Antonia*; fiatalon özvegységre jutott, belépett a → Boldog Angelinától alapított firenzei kolostorba, majd maga is alapított és vezetett egy másikat Róma közelében; a testi, lelki és hivatásbeli szenvedések türelmes elviselésében nagy tökéletességre emelkedett (†1472). Ü.: febr. 28. Más: *Szent Antonia*, a kis-ázsiai Nikomédiában élt buzgó keresztény nő; hithűségéért először három napig fél karjánál fogva felakasztották, majd két évig synylődött börtönben, végül lefejezték (†300 k.). Ü.: máj. 4. Meg kell jegyezni, hogy e név viselői közül sokan valamelyik *Szent Antalt* tekintik védőszentjüknek. L. ott!

ANTONIEITA Az → *Antonia* név olasz kicsinyítőképzős származéka. Ennek rokon neve: *Netta*. Védőszent: a febr. 28-án ünnepelt *Boldog Antonia* (l. az előző névcikkben; több jegyzékben ebben a kicsinyített formájában szerepel a neve). Vagy: *Boldog Antonia* (*Antonieta*), bresciai, majd ferrarai (Itália) domonkos apáca és főnöknő (†1507). Ü.: okt. 27.

ANZELMA Az *Anselm* férfinév nőnemre utaló latin végződéssel ellátott párja. Rokon név: *Zelma*. A továbbiakat l. az *Anzelm* név rovatában!

APALIN Az *Apollónia* név régi magyar formája. A továbbiakat l. ott!

APOLKA Az *Apollónia* név régi magyar becézője. A továbbiakat l. ott!

APOLLINÁRIA Az *Apollinaris* név latinos nőiesítése. Rokon nevek: *Polina*, *Polla*. A továbbiakat l. az *Apollinár* névcikkben!

APOLLÓNIA Az *Apollonius* férfinév (l. az *Apolló* névcikkben!) női (nőnemű végződésű) párja. Rokon nevek: *Apalín*, *Apolka*, *Pólika*, *Polla*. Védőszent: *Apollonia*, alexandriai vértanú szűz; a csöcselék a keresztény hit iránti gyűlöletből bántalmazta, fogait kiverte; majd azzal fenyegették, hogy elevenen megégetik, de ő kitépte magát a kezük közül, és a máglyára vetette magát (†248/49). Ü.: febr. 9.

APPIA Latin név, egy nemzetségnév nőnemű alakja. (Egy híres római hadiút neve az építőjéről: *Via Appia*.) Védőszent: *Appia* (*Appiasz*),

- Szent Philemónnak (l. a *Filemon* név rovatában!). Szent Pál apostol kolosszei hívének felesége és vértanútársa. Ü.: nov. 22.
- ARABELLA** Spanyol eredetű név. J.: kis arab nő. Védőszent: *Arabia*, vértanú; a kis-ázsiai Nicaeában ismeretlen időben szenvedett tüzhaltált. Ü.: márc. 13.
- ARANKA** Ómagyar név. Jelentésében az *arany* szó kicsinyítőképzős származéka. Mióta a múlt század 30-as éveiben felélesztették, a latin *Aureliával* kapcsolják össze. Védőszent: *Aurelia*. L. az *Aurélia* névcikkben! Ü.: okt. 15. és 16., ill. dec. 2. L. még az *Arany* névcikkben is!
- ARANY** Ómagyar név. Régen férfinév is. Védőszent: *Aurea* (=aranyos), másként *Aurora*, párizsi apátnő; pestisjárvány idején halt meg (†666). Ü.: okt. 4. Vagy: *Szent Aurea*; córdobai pogány szülők leánya volt; kereszténnyé lett, majd a mohamedán bíróság előtt némi ingadozás után vérével pecsételte meg hitét (†856). Ü.: júl. 19.
- ARIADNÉ** Görög mondaí név. J.: nagyon bájos(?) Rokon név: *Arianna*. Védőszent: *Ariadné*, frigiai (Kis-Ázsia) rabszolgaleány; nem akart részt venni gazdája születésnapján rendezett pogány istentiszteleten; megostorozták, elmenekült, és élete végéig bujkálnia kellett (†130 k.). Ü.: szept. 17.
- ARIANNA** A fenti név olasz, nálunk már régebben ismerős formája. A továbbiakat l. ott! Vö. *Arita*.
- ARIELLA** Az *Ariel* férfinév latin-olasz módra nőiesített formája. A továbbiakat l. ott!
- ARIKA, ARIKÁN** Feltehetőleg germán eredetű név hun-török formája. Attila király legkedvesebb feleségének neve. Vö. *Réka*. J.: tiszta úrnő. Védőszent: *Rogatus* (e név nőnemű formája: *Rogata*), karthágói szerzetes, vértanú; a Hunnerik vandál király indította katolikusüldözés idején előjáróival együtt a hallatlan kínzások ellenére kitartott hite mellett (†483). Ü.: aug. 17. Vagy: *Szent Revocata*. L. a *Réka* név rovatában! Ü.: febr. 6.
- ARITA** Görög(?), arab(?) eredetű név, arab-spanyol *-ita* becéző végződéssel. Védőszent: *Arabia*. A továbbiakat l. az *Arabella* névcikkben! Ü.: márc. 13.
- ARMANDA** Az *Armand* férfinévnek latin nőnemre utaló végződéssel ellátott alakja. Rokon név: *Armandina*. A továbbiakat l. az *Armand* és a *Herman* névcikkben!
- ARMANDINA** Az *Armand* férfinévnek a fentitől eltérő nőiesítése. A továbbiakat l. az *Armand* és a *Herman* névcikkben!
- ARMIDA** T. Tasso olasz költő Megszabadított Jeruzsálem c. eposzában az egyik szereplő neve. (Hasonlóképpen Arany J. Az elveszett alkotmány c. művében.) J.: felfegyverzett. Rokon név: *Armilla*. Védőszent: *Emerita*. L. ott! Ü.: dec. 4., ill. szept. 22.
- ARMILLA** A fenti név olasz kicsinyítése. Saját jelentése is van; karperec. Védőszent: *Emerita*. L. ott! Ü.: dec. 4., ill. szept. 22. Patróna lehet

- még az 1671. okt. 24-én szentség hírében elhunyt, iskolázatlan, de elmélyült lelki életet élő francia nő: *Nicolas Armella*.
- ARTEMISZ** A görög hitrege egyik istennőjének neve. J.: friss, egészséges. Rokon név: *Artemízia*. Védőszent: *Artemius*; az egyik római börtön őre volt Diocletianus császár keresztényüldözése idején; feleségével és leányával együtt tért meg és szenvedett vértanúhalált (†304). Ü.: jún. 6.
- ARTEMÍZIA** A fenti név továbbképzése. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Artemius*, római császári katonai parancsnok az Egyiptomban állomásozó katonai haderőnél. L. az *Artemon* férfinév rovatában! Ü.: okt. 20.
- ASZPÁZIA** Görög eredetű név. J.: a kívánt, a szívesen látott. Védőszent: *Aspasius*, Melun városának (a helység mai francia neve) egyik patrónusa, aki a 6. században élt. Ü.: jan. 2.
- ASSZUNTA** Latin eredetű név olasz formája. J.: (a mennybe) felvett ti. Mária. Védőszent: a *Boldogságos Szűz*, a *Nagyboldogasszony*. Ü.: aug. 15. Vagy: *Pallotta Boldog Maria Assunta*; szegény munkáscsaládból származott, majd ferences misszionárius lett, és mint ilyen Kinában a tifusz áldozata; a kötelességteljesítés és az áldozatos engedelmesség szentje (†1905). Ü.: ápr. 7.
- ASZTRID** Ösvéd eredetű név. Az összetett szó két eleme: istenség+szép v. nőlovas. Védőszent: *Boldog* (egyes források szerint *Szent*) *Astrik*. L. az *Asztrik* névcikkben! Ü.: nov. 12.
- ATALA** Szokás az → *Atália* alakváltozatának, de germán eredetű névnek is tekinteni; ez utóbbi esetben férfinév, az *Attila* önemet párja, és jelentése: atyácska. Védőszent: *Attala* (*Athala*). L. az *Etele* férfinév rovatában! Ü.: márc. 10. Másik védőszent: *Athalia* (*Attala*). L. az *Atália* névcikkben! Ü.: dec. 3.
- ATALANTA** Görög mondai név. Védőszent: *Athalena*, zarándoknő; Frankhonból útban Róma felé Bourgogne-ban (Párizstól délkeletre) útonállókkal meggyilkolták (†764). Ü.: júl. 6.
- ATÁLIA** Ószövetségi név. Jelentését többféleképp szokás magyarázni: Isten fenséges v. zsenge v. ragyogó. Rokon név: *Atala*. Védőszent: *Athalia* (*Attala*). → Szent Odilla unokahúga és neveltje, strassburgi apátnő; szelíden és jótékonykodva látta el tisztét (†741). Ü.: dec. 3.
- ATANÁZIA** Az *Athanasius* (l. az *Atanáz* névcikkben!) név nőnemű párja. Rokon név: *Tanázia*. Védőszent: *Athanasia*; Aegina szigetéről való görög leány volt; első férje háborúban elesett; második férje szívesen látta jámborsági cselekedeteit, és ő házáat afféle zárdává alakította (†860). Ü.: aug. 14.
- ATÉNÉ** Görög istennő neve. Védőszent: *Athénogenész* (=Athéné szülötte), az örmény Szebaszté püspöke, vértanú (†304 k.). Ü.: jan. 18. és júl. 16.
- ATINA** Feltehetően az előző rovatban szereplő név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

AUGUSZTA Az *Augustus* (l. az *Ágost* név rovatában!) név nőnemű formája. Rokon név: *Augusztina*. Védőszent: *Augusta*, egy népvándorlás korabeli német fejedelem legendás leánya; pogány atyja Észak-Itáliában üldözte a keresztényeket; amikor megtudta, hogy leánya keresztény hitre tért, sokféleképp megkínoztatta és kivégeztette; a vértanút a Velence közelében levő Saravalléban emberemlékezet óta védőszentként tisztelik. Ü.: márc. 27. és 29.

AUGUSZTINA A latin *Augustus* névből származó *Augustinus* (l. az *Ágoston* névcikkben!) nőnemű alakja. Rokon név: *Augusztá*. Védőszent: *Augusta*. L. feljebb! Ü.: márc. 27. és 29.

AURA Latin eredetű név. J.: fuvallat, szellő, az arany csillogása. Védőszent: *Aurea*. (L. az *Arany* név rovatában!) Ü.: júl. 19.

AURÉLIA Az *Aurelius* (l. az *Aurél* névcikkben!) név latin nőnemű formája. Rokon név: *Rella*. Védőszent: *Boldog Aurelia*, a középkori Németországban nagy tiszteletben álló strassburgi szűz; életéről a közelebbi adatok hiányoznak; csontjait a reformáció idején elégették. Ü.: okt. 15. és 16. Vagy: *Szent Aurelia*, szűz, római vértanú (†256/58). Ü.: dec. 2.

AURÓRA Latin név. J.: hajnal. Védőszent az a *Szent Aurea*, aki *Aurora* is. L. az *Arany* névcikkben! Ü.: okt. 4. Vagy az okt. 15–16-án ünnepelt *Boldog Aurelia*. L. az *Aurélia* név rovatában!

AZÁLEA Virág nevének női névként való alkalmazása. J.: száraz. Védőszent: *Adele*. L. az *Adél* névcikkben! Ü.: dec. 24. Vagy: *Szent Adelheid*. L. az *Adelaida* névcikkben! Ü.: jún. 11. és 12. Vagy: *Szent Asella*. L. a *Csinszka* név rovatában! Ü.: dec. 6.

AZUCSÉNA Verdi A trubadúr c. operája egyik szereplőjének neve. J.: lilom. Védőszent: *Boldog Maria Assunta*. L. az *Asszunta* név rovatában! Ü.: ápr. 7.

B

BABETT A *Barbara* (=Borbála), az *Elisabeth* (=Erzsébet) és a *Berta* francia becézője. Rokon nevek még: *Betta*, *Betti*, *Bettina*. A továbbiakat l. ott!

BALBINA Latin eredetű név. J.: hebegő, dadogó. Védőszent: *Balbina*, a róla elnevezett római temető alapítója, legkésőbb a 4. század elején. Más hiteles történeti adattal nem rendelkezünk. Ü.: márc. 31.

BARBARA Görög eredetű név. J.: idegen, külföldi nő. Rokon nevek: *Babett*, *Betta*, *Betti*, *Bettina*, *Borbála*, *Boriska*, *Boróka*. Védőszent: *Barbara*; legendás életrajza azt meséli róla, hogy egy nikomédiai (Kis-Ázsia) pogány ember leánya volt: maga az atyja jelentette fel, mint keresztényt; keserves megkínóztatás után halt vértanúhalált; régebben igen nagy tiszteletben állt (†306). Ü.: dec. 4.

BÁRSONYKA Újmagyar név a *bársony* közszóból vagy a hasonló virágnévből. Védőszent (a vezetéknevén címén): *Barat Szent Magdolna Zsófia (Madeleine-Sophie)*, egy francia kádármester leánya, a nőneveléssel foglalkozó Szent Szív-apácarend (Sacré Coeur) alapítója és 62 éven át főnöke; az életszentséget, Jézus Legszentebb Szíve iránti szeretetet nagy műveltséggel, a férfias erélyt bölcsességgel, alázattal és szelidséggel egyesítette magában (†1865). Ü.: máj. 25.

BEA A *Beáta* és a *Beatrix* nevek rövidülése. A továbbiakat l. ott!

BEÁTA Latin eredetű név. J.: boldog (nő). Rokon név: *Bea*. Védőszent: *Beata* (másként: *Benedicta*), hispániai származású szűz vértanú a mai franciaországi Sens-ban (†277). Ü.: szept. 6. (jún. 24. és 29. is.). Vagy: *Szent Beata*, egy közelebről nem ismert afrikai keresztény nő, vértanú. Ü.: márc. 8.

BEATRIX Latin eredetű név. J.: boldogító. Rokon név: *Bea*. Védőszent: *Beatrix*, római vértanú; két fivérével együtt fogták el és utánuk végezték ki (†304 k.). Ü.: júl. 29. Vagy: *Estei Boldog II. Beatrix*; fiatalon özvegységre jutott, majd atyja ellenkezését legyőzve bencés apáca lett Ferrarában (Itália), és mint az alázatosságnak és a szegénység szeretetének példaképe halt meg (†1262). Ü.: jan. 18.

BEGÓNIA Az ismert virág nevének keresztnévként való alkalmazása. Védőszent: *Begga*, frank úrnő; szülei boldoggá, leánytestvére szentté van avatva; ő maga a frank történelemben fontos szerepet játszó Martell Károly nagyanyja; férje halála után visszavonultságban és bűnbánatban élt; a mai Belgiumban hét kápolnát építtetett a hét római főtemplom megjelenítésére, az egyik mellé kolostort, és ott fejezte be napjait († a 690-es években). Ü.: dec. 17.

BELINDA Germán eredetű név. Második fele hársfából készült pajzsot vagy kígyót jelent. Rokon név: *Linda*. Védőszent: *Berlinde (Belinda)*, egy lotharingiai katonatiszt leánya; ifjúságában apjától sokat kellett szenvednie; annak halála után kolostorba vonult; ez elpusztult, és mint remete fejezte be istenes életét (†700). Ü.: febr. 3.

BELLA Az olasz és a spanyol nyelvben önálló jelentése is van: szép. Inkább azonban több név (főként az → *Isabella*) nemzetközi önállósult becézője. Védőszent: *Boldog Isabella*, → IX. (Szent) Lajos francia király testvére, a mi → Szent Margitunk kortársa; elutasította a császárnéi koronát, és egy Párizs melletti klarissza kolostorban élt, bár gyenge egészségi állapota miatt fogadalmat nem tett; élete utolsó tíz éve a betegségek láncolata; a hallgatás szentje (†1270). Ü.: aug. 31. és szept. 1.

BENÁTA A *Benedikta* név – nem magyar – becézője. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Benedicta*, a hitéért Rómában a „hitehagyó” Julianus császár idejében lefejezett szent asszony (†362 k.). Ü.: jan. 4.

BENEDETTA A rovatban található név olasz változata. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Benedicta*, lotharingiai királylány, a hollandiai Susteren kolostorának apátnője (†900 u.). Ü.: aug. 17.

- BENEDIKTA** Latin eredetű név. J.: áldott. Rokon nevek: *Benáta, Benedetta*. Védőszent: *Benedicta*, római származású galliai vértanú (†262). Ű.: okt. 8. Vagy: *Hyen Boldog Benedikta*, varrónő, koreai vértanú (†1839). Ű.: dec. 29.
- BENIGNA** Latin név. J.: jóságos, kegyes, jóakaró. Védőszent: *Benigna*, boroszlói cisztercita apáca, a tatárok áldozata (13. sz). Ű.: jún. 20.
- BERENIKÉ** Görög-macedón eredetű név. J.: győzelmet hozó. Rokon név: *Veronika*. A védőszenteket l. ott!
- BERILL** A drágakő nevéből az angoloknál és a franciáknál keletkezett női név. A szó maga ind eredetű. Védőszent: *Capitainio Szent Bartholomaea*; ez az olasz leány rövid életében páratlan munkát fejtett ki a szegények gondozása, a betegek ápolása és a szegény gyermekek oktatása terén; társulatot is alapított erre a célra (†26 éves korában, 1833). Ű.: júl. 26.
- BERNADETT** A → *Bernát* név francia női megfelelőjének magyaros írású alakja. Rokon név: *Bernarda*. Védőszent: *Soubirous Szent Bernadette*, akinek 1858-ban Lourdes-ban 18 alkalommal jelent meg a Szeplőtelen Szűzanya. Utóbb apáca lett (†1879). Ű.: ápr. 16.
- BERNARDA** A → *Bernát* név latin női formája. Rokon név: *Bernadett*. Védőszent lehet a fent említett *Szent Bernadett*, akinek rendi neve *Maria Bernarda* volt. Ű.: ápr. 16. *Bernarda* keresztnévű patrónát csak olyant említhetünk, akinek boldoggá avatási pere még csak megkezdődött: *Bütler Bernarda*, svájci származású apáca, aki Dél-Amerikában, Ecuadorban és Kolumbiában végzett hihetetlen nehézségek közepette missziós tevékenységet (†1924). Halála napja: máj. 19.
- BERTA** Germán eredetű név. J.: fényes, tündöklő. Ugyanakkor az ugyanezt a szót utótagként tartalmazó nevek (pl. *Adalberta, Alberta*) önállóan is. Rokon nevek még: *Babett, Bertina, Betta, Betti, Bettina*. Védőszentül két *Szent Bertát* ajánlhatunk. Az egyik férje beleegyezésével felhagyva a házassággal Avenayban (Reims közelében) kolostort alapított, és annak apátnőjeként halt meg; állítólag mostohafiai gyilkolták meg († a 7. sz. végén). Ű.: máj. 1. A másik hasonló életpályát futott be, csak ő férje halála után két leányával együtt választotta a szerzetesi hivatást (†725 k.). Ű.: júl. 4.
- BERTILLA** A *Berthilda* név (J.: ragyogó harcosnő) latinos továbbképzése. A védőszent is ő: apáca, majd a Párizs melletti Chelles első apátnője (†705 k.). Ű.: nov. 5.
- BERTINA** A *Berta* név továbbképzése, vagy a *-bertina* végződésű nevek (pl. *Albertina*) önállóan ismételt német becézője. Védőszent: *Berta*. L. ott! Vagy: *Szent Bertinus*, frank bencés apát (†698). Ű.: szept. 5.
- BERTOLDA** A *Bertold* férfinév latin nőiesítése. A továbbiakat l. ott! Védőszent lehet *Szent Berthilde* is. L. a *Bertilla* névcikkben! Ű.: nov. 5.
- BETTA** A *Babett* további (nem magyar) becézője. A továbbiakat l. ott!
- BETTI** Főként az *Elisabeth (=Erzsébet)* német, angol becézése. A továbbiakat l. az *Erzsébet* névcikkben!

BETTINA A *Betta* név idegen nyelvi képzővel való továbbképzése. A továbbiakat l. a *Babett* névcikkben! Védőszent lehet *Szent Benedicta* is. L. a *Benedikta* névcikkben! Ű.: okt. 8.

BIANKA A *Blanka* név olasz formája. A továbbiakat l. ott!

BIBIÁNA A *Viviana* alakváltozata. A latinból való megfejtése: életerős ún. népi etimológia, mert valójában etruszk eredetű római nemzet-ségnév. Védőszent: *Bibiana*, római vértanú szűz (†363 k.). Ű.: dec. 2.

BÍBOR, BÍBORA, BÍBORKA Képző nélküli alakjában régi magyar, képzős formájában újmagyar név. A szó maga bizonytalan eredetű; az értéktárgyról való elnevezés ősi női névadásfajta. Védőszent: *Rufina* (=piros), szerémi (a római kori Pannóniában, a Dráva-Száva közének keleti részén) vértanú (ismeretlen időben). Ű.: ápr. 6.

BLANDINA Latin név. J.: hízelgő, nyájas. Védőszent: *Blandina*, szolgasorból való lyoni (ma: Franciaország) szűz, vértanú (l. az *Etele* névcikket!); hősiesen állta a kínzásokat; többek között, hogy hálóba kötözve megvadult tehén elé vetették (†177). Ű.: jún. 2. Vagy: *Merten Boldog Blandina* (keresztnevén Mária Magdolna), német tanítónő, világi apostol, végül orsolyita nővér (†1918). Ű.: máj. 18.

BLANKA Germánból latinosodott név. J.: fényes, ragyogó. Rokon név: *Bianka*. Védőszent: *Blanka*, spanyol királylány, francia királynő, → IX. Szent Lajos francia király anyja; ennek kiskorúsága idején, majd kereszteshadjárata alatt ő kormányozta az országot (†1252). Ű.: dec. 1.

BOGÁRKA Ómagyar férfinév mai nőiesítése. A névadásban nemcsak a rovarra, hanem a „bogár” szemre is lehet gondolni. Védőszent: *Baziliskosz* (*Basiliscus*=gyík, sárkány), püspök Konstantinápoly közelében; a keresztényüldözés legvégén adta kemény kínok között életét hitéért (†312). Ű.: máj. 22.

BOGLÁR(KA) Újmagyar név az „ékitmény” jelentésű köznévből, illetve a virágnévből. Védőszent: *Anthusa* (görögül *anthosz*=virág), előkelő seleucia (Kis-Ázsia) hölgy; Valerianus császár idején üldözést szenvedett hitéért; megszabadulva a pusztaságba vonult, és ott 23 évig imádságos, Istenbe merült életet élt (†280 k.). Ű.: aug. 22.

BOJÁNA Szláv férfinév latinos nőiesítése. Védőszent: *Bova*, frank fejedelmi család sarja; Reimsben lett apáca, és engedelmességével, szelidségével tűnt ki; utóbb a kolostor fejévé választották (†673). Ű.: ápr. 24.

BORBÁLA A *Barbara* név megmagyarosodott formája. A továbbiakat l. ott!

BORISKA A *Borbála* régi magyar becézője. A továbbiakat l. a *Barbara* névcikkben!

BORÓKA A *Borbála* régi magyar becézője. A továbbiakat l. a *Barbara* névcikkben!

BORSIKA Ósmagyar férfinév újkeletű nőiesítése; egyúttal virágnév keresztnévül való felhasználása. A továbbiakat l. a *Bors* névcikkben!

BOZSÓKA Valószínűleg a → *Boldizsár* becézőjének nőiesítő továbbképzése. Védőszent: *Bonosa*, a Róma melletti Portóban halt vértanú (†273 v. 202 k.). Ű.: júl. 15.

BRENDA Angol eredetű név. J.: kard. Védőszent: *Brendan*. Nagyjából egy időben, a 6. sz.-ban élt két egyformán ír származású ilyen nevű szent szerzetes, kolostoralapító. Ű.: máj. 16., ill. nov. 29.

BRIGITTA Óír eredetű név. J.: magasztos. Rokon név: *Gitta*. Védőszent: *Brigitta* (*Birgitta*), az Egyház legnagyobb női szentjeinek egyike; előkelő svéd családból származott; már gyermekkorától látomások kegyelmében részesült; boldog házasságban élt, és nyolc gyermeke közül a legkisebb Svéd Szent Katalin (l. a *Karina* névcikkben!); férje halála után nagyérdemű szerzetet alapított; élete utolsó évtizedeit Rómában töltötte, onnan zárandokolt a Szentföldre, ott is halt meg; a betegápolás és más jócselekedetek mellett irodalmi munkásságra is jutott ideje (†1373). Ű.: júl. 23. Vagy: *Szent Brigitta* (*Brigida*), Írország patrónája; kora ifjúságától jámborság és a szegények szeretete jellemezte; egy remetelakban folytatta istenfélő életét, lassan követői akadtak, és így ő lett az első ír apácakolostor alapítója (†523). Ű.: febr. 1.

C

CECÍLIA Latin eredetű név. Római nemzetségnév nőnemű formája; az a latin alapszó, amelyből ez származott, „vak”-ot jelent; de etruszk eredete sincs kizárva. Rokon nevek: *Célia*, *Cicelle*, *Seila*, *Zília*. Védőszent: *Caecília*, őkeresztény vértanú szűz; a kegyeletes utókor csodálatosan szép legenda középpontjába állította alakját, neve szerepel a szentmise egyik kánonjában, de történeti bizonyossággal az sem állapítható meg, hogy melyik 3–4. századi nagy keresztényüldözés idején áldozta fel életét Krisztusért. A középkor vége óta (zsolozsmája egy részletének félreértése következtében) az egyházi zene védőszentje. Ű.: nov. 22., római templomának felszentelési napja; halála napját a Martirologium szept. 16-ára teszi.

CELERINA Latin név, amely egy „gyors”, „serény” jelentésű szó származéka. Védőszent: *Celerina*, észak-afrikai vértanú asszony (†250 k.). Ű.: febr. 3.

CELESZTA A *Celesztina* (l. lejjebb!) név alakváltozata. Védőszent: *Coelestus*, Metz (ma: Franciaország) püspöke a 3. sz. végén. Ű.: aug. 14. és okt. 14.

CELESZTINA A *Celesztin* férfinév latin eredetijének nőnemű alakja. A továbbiakat l. ott! Rokon név: *Celeszta*.

- CÉLIA** A *Cecília* (és esetleg a *Marcella*) nyugati nyelvekben divó becézője. A továbbiakat l. a *Cecília* névcikkben!
- CELINA** Latin eredetű név. J.: égi, mennyei. Lehet a *Marcellina* becézője is. Rokon név még: *Szelina*. Védőszent: *Celina* (*Caelina*), → Szent Genovéva köréhez tartozó, az 5. században élt hajadon, akiről azt jegyezték fel, hogy minden tettében csak Istennek akart tetszeni. Ű.: okt. 21.
- CEZARINA** A latin *Caesar* (l. a *Cézár* névcikket!) név latinos nőiesítése. Védőszent: *Caesaria* (*Caesarina*), Arles-i Szent Caesarius (l. a *Cézár* név rovatában!) húga, szerzetesnő (†530 k.). Ű.: jan. 12.
- CICELLE** A *Cecília* név régi magyar alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- CIKLÁMEN** Virágnév női név gyanánt alkalmazva. A virágnév alapszava a „kör” jelentésű görög *küklosz* (*cyclus*) szó. Védőszent: *Sigram* (*Sigiranus*, *Cyranus*); galliai diakónus volt; egy római zarándoklatról hazatérve remeteségbe vonult, és egészen Istennek szentelte életét; idővel tanítványok sorakoztak melléje (†657 k.). Ű.: dec. 4. és 5.
- CINNIA** Virágnév női névként való felhasználása. Védőszent: *Cinnia*; az irországi Ulsterből származó hercegnő volt, Szent Patrik (l. a *Patricius* névcikkben!) kezéből vette fel a fátyolt, és sok honfitársát megtérítette († az 5. sz. végén). Ű.: febr. 1.
- CINTIA** Görög mitológiai név, Artemisz istennő mellékeve. J.: Künthosz (latinosan: Cynthus) hegyén született. Védőszent: *Artemius*. L. az *Artemisz* és az *Artemizia* név rovatában! Ű.: jún. 6., ill. okt. 20.
- CIPRIÁNA** A *Ciprián* név latin nőnemű alakja. A továbbiakat l. ott! Védőszent lehet egy hasonló jelentésű név viselője is: *Szent Cypriilla*, libiai keresztény özvegy, a bebörtönözött hívek jótévője; amikor őt is elfogták, és kezébe nyomták a tömjént, hogy a pogány isteneknek áldozatot mutasson be, felkiáltott: „Én Jézus Krisztusnak áldozok”; erre megkínózták és kivégezték (†304 k.). Ű.: júl. 5.
- CIRILLA** A → *Cirill* név latin nőnemű formája. Védőszent: *Cyrilla*, özvegy, vértanú a libiai Cirénében; vértanúsága sok hasonlóságot mutat az előző rovatban említettével; mikor nem akart tömjént áldozni a pogány bálványoknak, kezébe nyomták a parazsat és a tömjént abban a reményben, hogy a fájdalom kezének mozgására és a parázs eldobására fogja kényszeríteni, és ezzel azt a látszatot kelti, hogy áldozatot mutat be; de ő mozdulatlan maradt (†300 k.). Ű.: júl. 5. Vagy egy másik *Szent Cyrilla*, római vértanú (†268/270 k.). Ű.: okt. 28.

CS

CSENDIKE Újmagyar – bár nem egészen előzménytelen – névalkotás a *csend* szóból. Védőszent a hasonló hangzás alapján *Szent Cindeus*, kis-ázsiai pap, vértanú (†300 k.; Ű.: júl. 11.) vagy a név jelentésbeli hasonlósága alapján *Szent Hesychius* (=csöndes), antiochiai római

katona; amikor hallotta a császári rendeletet, hogy aki nem áldozik az isteneknek, lépjen ki a hadseregből, azonnal jelentkezett; emiatt követ kötve karjára, folyóba taszították (†303; ü.: nov. 18.).

CSENGE Ómagyar név, bizonytalan eredetű. Védőszent: *Árpádházi Boldog Kinga*. L. ott! Ü.: júl. 24.

CSEPERKE A „gombafajta” jelentésű köznév valószínűleg szláv eredetű szó; feltételezzük, hogy a magyarban vált női névvé – már az Árpád-korban. Védőszent: *Carpophorus* (=termést hozó), comói (Itália) vértanú katona a 3. sz. végén. Ü.: aug. 7.

CSILLA Újmagyar név, először Dugonics András Etelkájában (1788), a *csillag*, *csillog* szóból. Védőszent: *Asteria* (görögül *aszter*=csillag), bergamói (Itália) vértanú szűz a 3. sz. végén. Ü.: aug. 10.

CSILLAG A régiségben szerepel egy-kétszer mint férfinév; mint női keresztnév újmagyar alkalmazás. A védőszentet l. a *Csilla* névcikkben!

CSINSZKA Ady Endre játékos névalkotása; feleségét becézte ezzel a *csacsinszka* szóból rövidített névvel. Védőszent: *Asella* (=csacsi), római szűz; kora ifjúságától fogva Istennek szentelte életét: → Szent Jeromos szőlőmagasztalással következő és kitartó erényes életmódjáról (†406 k.). Ü.: dec. 6.

CSOBÁNKA A *Csobán* férfinévnek már a középkorban jelentkező kicsinyítő-becéző képzős származéka. Újabban merül fel mint női név a hasonló végződésű női nevek és részben a helységnév mintájára. Védőszent: *Pastor*. L. a *Csobán* névcikkben! Ü.: aug. 6.

D

DÁLIA Keresztnévül felhasznált virágnév; ez utóbbiban egy svéd botanikus neve rejlik. Védőszent: *Daria*, római asszony; férjével együtt szenvedett vértanúságot, de többet, ami történeti hitelű lenne, nem lehet róla tudni († vsz. 304 k.). Ü.: okt. 25.

DALIDA Egy népszerű énekesnő művészneve. Védőszent: *Cantianilla*, az Aniciusok igen előkelő római családjából való leány, akit két testvérrel, *Cantiusszal* és *Cantianusszal* (mindhármuk nevében a latin *canere*=dalol, énekel ige van) együtt a keresztény hithez való hűségükért Aquilejában lefejezték (†303 k.). Ü.: máj. 31.

DALMA Újmagyar (költői) név. Alkotója, Vörösmarty Mihály még férfinévként alkalmazza, mert alighanem a népi *dalmahodott*=tes-tes, erős, vaskos szót tartja szem előtt; utóbb lesz – ugyancsak költőknél – a *dal* tő miatt és lágy hangzásáért nőnév. Védőszent: *Domitilla*. L. ott! Ü.: máj. 12.

DANIELLA A *Dániel* férfinév latinos-olaszos nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

- DARINKA** Szláv eredetű név magyar vagy szláv becézó képzővel. J.: ajándékocská. Védőszent: *Donata*. L. a *Donáta* névcikkben! Ü.: dec. 31.
- DEA** A *Deodata* név önállósult becézője, latin eredetű név. J.: Istentől adott vagy Istennek szentelt. Védőszent: *Deodata*, keresztény hitves, férjével együtt a kalábriai (Itália) Taurinumban halt vértanúhalált Krisztusért (†304 k.). Ü.: júl. 31.
- DEBÓRA** Ószövegségi név. J.: méh(ecske). Védőszent: *Mellitus*. L. a *Meliton* név rovatában! Ü.: ápr. 24. Vagy: *Szent Melitta*. L. ott! Ü.: szept. 15.
- DÉLIA** Görög mondabeli név, Artemisz istennő mellékeve. J.: Délosz szigetéről való. Védőszent: *Artemius*. L. az *Artemisz* és az *Artemizia* névcikkben! Ü.: jún. 6., ill. okt. 20.
- DÉLIBÁB** Újmagyar név (először költői művekben: Tompa M.: Csörsz árka, Jókai M.: Levente). Védőszent: *Lucilla* (=kis fény), római vértanú szűz, akit atyjával, Nemsius diakónussal együtt fejezték le (†258 k.). Nevének jelentésén kívül ünnepének időpontja is alkalmassá teszi, hogy a *Délibáb* védőszentje legyen: aug. 25.
- DELILA** Héber eredetű név. J.: epedő, lenyűgöző. Védőszent: *Boldog Delphina*, gazdag provence-i családból; Szent Ferenc harmadrendjének tagja volt, férjével szüzi házasságban élt: mint özvegy a felebaráti szeretet szolgálatában minden vagyonát a szegényeknek osztotta el (†1360). Ü.: dec. 9.
- DELINKE** Újmagyar (költői) névalkotás a *delt* szóból *nimfa* értelmében. Védőszent: *Nympha*. L. a *Nimfa* névcikkben! Ü.: nov. 10.
- DEMETRIA** A → *Demeter* név latin alakjának nőnemű formája. Védőszent: *Demetria*, a késői legenda szerint → Szent Bibiana vértanú húga (†363 k.). Ü.: jún. 21.
- DEZDEMONA** Shakespeare Othello c. tragédiája és Verdi hasonló c. operája hősnőjének neve. A görög nyelvből „ártatlan”-nak értelmezhető. Védőszent: *Boldog Maria Dolorosa*. L. a *Doloróza* névcikkben! Ü.: jún. 18.
- DÉZI** Angol eredetű név. J.: százszorszép, margaréta. Védőszent: *Desiderius*. L. a *Dezső* név rovatában! Ü.: máj. 23.
- DEZIDERÁTA** Latin eredetű név. J.: kívánt, óhajtott (ti. gyermek). Védőszent: *Desideratus*, a mai francia Bourges szent életű püspöke a 6. sz. közepén. Ü.: máj. 8.
- DIÁNA** Római mitológiai név, a hold, a vadászat és a szülés istennőjének neve; eredeti jelentése valószínűleg: ragyogó. Védőszent: *Boldog Diana*; Bolognában (Itália) kolostort alapított és ott → Boldog Jordánnak, a domonkos rend második főnökének irányításával bevezette a domonkos apácák szabályzatát; hivatásáért családjával meg kellett küzdenie (†1236). Ü.: jún. 9. és 10.
- DINA** Vagy bizonyos germán eredetű nevek (pl. *Albertina*, *Leopoldina*) önállósult német becézője, vagy ószövegségi név; ez utóbbi esetben

j.: birónő, ítélet, megítélt (vö. *Dánia*). A védőszent a főntebb említett nevek valamelyikével azonos, lehet *Szent Florentina* is. L. a *Florentia* névcikkben! Ü.: jún. 20. Vagy: *Szent Digna* (=méltó), augsburgi vértanú, az *Afrodité* névcikkben említett *Szent Afra* szolgáloja (†304 k.). Ü.: aug. 12.

DIONÍZIA Görög eredetű név, a → *Dénes* latin eredetijének nőnemű alakja. Rokon név: *Döniz*. Védőszent: *Dionysia*, a Márvány-tenger mellékén kivégzett vértanú (†250). Ü.: máj. 15. Vagy: *Szent Dionysia*, észak-afrikai vértanú asszony, akit az ariánus vandál király, Hunnerik idején nyilvánosan megkorbácsoltak és megölték katólikus hittéért; fia és húga ugyanakkor szenvedett vértanúságot (†483 k.). Ü.: dec. 6.

DITTA Az *Edit* és *Judit* nevek önállósult becézője. A továbbiakat l. ott!

DOLLI A *Dorottya* angol megfelelőjének ebben a nyelvben való becézése. A továbbiakat l. ott!

DOLÓRESZ Az alábbi név spanyol változata. L. ott! Rokon név: *Lola*.

DOLORÓZA Latin eredetű név, a Boldogságos Szűz mellékeve: *Mater Dolorosa* (=Fájdalmas Anya, Hétfájdalmú Szűz). Rokon név: *Dolóresz*. Védőszent: *Szűz Mária* mint *Fájdalmas Anya*. Ü.: szept. 15. Lehet védőszent a középkori *Boldog Maria Dolorosa* is; kissé regényesnek látszó életrajza tragikus sorsról tudósít: Brüsszel közelében mint remete (reklúza) élt; egy ifjúnak nem sikerült rávennie tisztasági fogadalma megszegésére, ezért lopással vádolta meg; hiába bizonygatta ártatlanságát, kivégezték (†1290). Ü.: jún. 18.

DOMINIKA Latin eredetű név, a → *Domonkos* latin női párja. Védőszent: *Domínica*, görög származású, lángoló buzgóságú keresztény leány; több bálványképet lerombolt, ezért Diocletianus császár idején (304 k.) vadállatok elé vetették, de mivel azok nem bántották, lefejezték. Vértanúságának helye bizonytalan. Ü.: júl. 6.

DOMITILLA Latin-olasz eredetű név, a *Domitia* olasz becézője (l. a *Domicián* férfinévet!). Rokon név: *Tilla*. Védőszent: *Domitilla*, Vespasianus római császár (69–79) unokája, Titus (79–81) és Domitianus (81–96) unokahúga; férje halála után császári nagybátyja keresztény hitte miatt egy Róma és Nápoly közötti szigetre száműzve. VIII. Kelemen pápa (1592–1605) tette át ünnepét máj. 7-ről máj. 12-re.

DONÁTA Latin eredetű név, a → *Donát* férfinév latin eredetijének nőnemű alakja. Rokon név: *Donatella*. Védőszent: *Donata*, az ún. scilli vértanú egyike. L. az *Ona* névcikkben említett *Szent Vetrust*! Ü.: júl. 17. Másik: *Szent Donata*, az első keresztényüldözések egyikének római vértanúja. Ü.: dec. 31.

DONATELLA A fenti név olasz kicsinyítőképzős származéka. Védőszent: *Donatilla*, marokkói vértanú (†260 k.). Ü.: júl. 30.

DÓRA A → *Dorottya*, a → *Teodóra* (ritkábban az → *Izidóra*) neveknek számos nyelvben használatos becézője önálló névként. Védőszentül

- leginkább *Szent Dorotheát* szokás választani. L. a *Dorottya* név rovatában!
- DORINA A → *Dorottya* név első szótagjának idegen nyelvi kicsinyítőképzővel ellátott alakja. Védőszent egy a *Dorottya* névcikkben említetttnél kevésbé ismert *Szent Dorothea*, az első századbéli aquilejai (Itália) vértanú (†65 k.). Ü.: szept. 3.
- DÓRISZ A → *Dorottya* vagy a → *Teodóra* név angol becézője vagy görög mitológiai név, egy tengeri istennő neve. Ez utóbbi jelentése: dór. Védőszent: *Theodora*. L. a *Teodóra* névcikkben!
- DOROTTYA Görög eredetű név. Jelentése végső soron: Isten ajándéka. Rokon nevek: *Dolli, Dóra, Dorina, Dórisz, Tea*. Védőszent: *Dorothea*, vértanú szűz a kis-ázsiai Caesareában (†304 k.). Ü.: febr. 6. Névrokona: *Montaui Boldog Dorothea*, a keresztény feleség példaképe, kilenc gyermek anyja; boldog házassága Danzigban 26 évig tartott, utána egy évig egy templom melletti cellában élt mint remete (reklúza), tanácsal, segítséggel támogatva a hozzá fordulókat; hősiiesen viselte a szenvedéseket (†1394). Ü.: jún. 25.
- DÓNIZ A *Dionízia* francia megfelelőjének magyaros írású formája. A továbbiakat l. ott!
- DULCINEA Cervantes spanyol író Don Quijote című regényében a főhős lovagi eszményképe, valójában egyszerű parasztlány. Alapszava a latin *dulcis* (=édes) szó spanyol fejleménye. Védőszent: *Glyceria* (=édes), római származású, 2. századi vértanú; a thráciai Herakleában (a Balkán-félszigeten) vetették vadállatok elé keresztény hitéért. Ü.: máj. 13.
- DZSENIKER Kelta-angol név magyar helyesírású formája. Sejthető ugyan benne egy „fehér úrnő” jelentés, valójában azonban mondai eredetű név: Artus király hűtlen feleségének a nevéből alakult. Védőszent: *Genovefa*. A továbbiakat l. a *Genovéva* névcikkben! Ü.: jan. 3.
- DZSESSZIKÁ Shakespeare A velencei kalmár c. művében szereplő *Jessica* név angol kiejtésének magyar helyesírású formája. A héberből magyarázható j.: (Isten) rátekin. Védőszent: *Vestina* (*Vestia*), a Scili városából való vértanú egyike; rólok részletesen az *On* névcikkben van szó. Ü.: júl. 17.

E, É

- ÉDA *Eda* mindazoknak a germán neveknek germán becézője, amelyek az *Ed-*, (*Ead-*, *Od-*, *Ot-*=birtok, javak, szerencse, boldogság; pl. *Edburga, Edith*) elemmel vagy az *Adal-* (*Adel-*, *Edel*=nemesi származású; pl. *Adelheid, Edelburg*) elemmel kezdődnek. Közvetlenül rokon név: *Edda*. Éppen ezért védőszentje is több lehet. Pl. *Szent Edburga* (=birtokvédő); az angliai Kent királyi családjából száma-

zott; mint apátnő felvirágoztatta kolostorát, és élénk érdeklődése nagy lelki támasza volt → Szent Bonifác missziós munkájának (†751). Ü.: dec. 13.

EDDA Az előző név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

EDINA Legvalószínűbbnek látszó származtatása az, hogy a főnti *Eda* névnek a nőnevekben oly gyakori végződéssel való továbbképzése. Védőszent *Boldog Edigna* kissé homályba vesző alakja; állítólag a francia királyi családból származott; mivel szülei házasságra akarták kényszeríteni, Bajorországba menekült, és remeteként élt az imádságot, a bűnbánatot és a felebaráti szeretetet gyakorolva (†1109). Ü.: febr. 26.

EDIT Germán eredetű név. J.: a birtokért harcoló. Rokon nevek: *Ditta*, *Éda*, *Edda*. Védőszent: *Edith*, → Edgar angolszász király leánya; apáca lett, és legkedvesebb teendője volt a betegek ápolása; ifjan, 23 éves korában halt meg (†984). Ü.: szept. 16. Más: *Boldog Stein Edith* zsidó származású filozófus. 31 éves korában katolikussá lett, 42 évesen pedig a kölni kármelbe lépett. 1942-ben a Gestapo Auschwitzba hurcolta. Ü.: aug. 9.

ÉDUA Kun eredetű név. J.: a hold felkel. Védőszent: *Luminosa* (=világító, világos), páduai szűz (†480). Ü.: máj. 9. Vagy: *Szent Edeltraud*, angolszász királylány, második házassága után apáca, kolostoralapító és apátnő (†679). Ü.: jún. 23.

EDVARDA Az *Eduárd* név latinus nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

EDVINA Az *Eduin* név latinus nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

EGBERTA Az *Egbert* férfinév latinus nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

ELEKTRA Görög eredetű név. J.: arany-ezüst ötvözet vagy borostyánkő. Védőszent: *Leocritia*, cordobai (Hispania) vértanú szűz; muzulmán származású volt, egy rokona nevelte kereszténnyé; szülei hittagadásra akarták rávenni; egy időre sikerült ugyan elmenekülnie; ám a mohamedán hatóságok felfedezték rejtékhelyét, és halálra ítélték (†859). Ü.: márc. 15.

ELENA A *Heléna* név olasz formája. A továbbiakat l. ott!

ELEONÓRA Arab eredetű, görögösített név. Eredeti jelentése: Isten az én világosságom, a görög nyelvből való szófejtéssel: könyörület. Rokon nevek: *Ella*, *Lea*, *Leonóra*, *Loretta*, *Nelli*, *Nóra*, *Norina*. Védőszent: *Eleonora*, angol királyné; férje halála után egy ideig fiával együtt kormányozta az országot, majd kolostorba vonult (†1291). Ü.: febr. 21. Másik: *Boldog Eleonora*, a francia forradalom idején Orange-ban kivégzett cisztercita apáca (†1794). Ü.: júl. 9. és 12.

ELFRIDA Germán eredetű név. J.: tündérektől oltalmazott. Ezt a nevet a múltban az *Alfredával*, *Alfridával* váltakozva viselték ugyanazok a személyek. Védőszent: *Elfriede*, angliai bencés apáca (†716). Ü.: febr. 8. Rokon név még: *Frida* és talán *Ella*.

ELIÁNA Az *Éliás* név franciás-latinos női párja. A továbbiakat l. ott!

ELINA A *Heléna* név spanyol-olasz formája. A továbbiakat l. ott!

ELIZ Az *Elisabeth* (magyarul: *Erzsébet*) név becéző rövidülése. A név jelentését és a rokon neveket l. az *Erzsébet* névcikkben! Védőszent: *Schönaui* (Németország) Szent *Erzsébet* (*Elisabeth*), bencés apáca; beteges volt és kétélyek kínozták, de ezeket Istenbe vetett rendíthetetlen bizalommal legyőzte; kitartását Isten rendkívüli kegyelmekkel és látomásokkal jutalmazta (†1164). Ü.: jún. 18. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

ELIZA Az előző névhez hasonló rövidülés. A jelentést és a rokon neveket l. az *Erzsébet* névcikkben! Védőszent: *Picenardi Boldog Erzsébet* (*Elisabeth*); már gyermekkorától bensőséges áhitattal tisztelte a Boldogságos Szűzet; atyja engedelmével a szerviták harmadrendjében tett fogadalmat; Mantua (Itália) hajadonjai közül sokan lelki vezetésére bízták magukat (†1468). Ü.: febr. 19. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

ELLA Vagy a *Gabriella*, *Petronella* önállósult hazai becézője, vagy az *Eleonore* (=Eleonóra), *Elisabeth* (=Erzsébet), *Helene* (=Heléna) német-angol becézője (a németeknél olyan *Erl-* kezdetű nevéké is, amelyeket nálunk talán az *Elfrida* képvisel). A továbbiakat l. a felsorolt nevek rovatában!

ELLINA Görög eredetű szláv név. J.: hellén, görög (nő). Védőszent: *Enselmini Boldog Helena*; 12 éves volt, amikor → Assisi Szent Ferenc kezéből felvette a klarisszák öltönyét; → Pádua Szent Antal vezetése alatt hőstiesen járta az életszentség meredek útját (†1242). Ü.: nov. 4.

ELMA Az *Alma* név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

ELMIRA Arab eredetű spanyol név. J.: hercegnő. Védőszent: *Elvira*. L. a következő névcikkben! Ü.: márc. 9. és aug. 25.

ELVIRA Leginkább az előző név alakváltozatának szokás tekinteni. De vannak, akik nyugati gót (ezek Hispániában telepedtek meg) eredetűnek állítják. Jelentése ebből a nyelvből: mindent megőrző, fennkölt(?). Védőszent: *Elvira*, 3. századi szűz vértanú a mai franciaországi Périgord egyházmegyéjének területén. Ü.: márc. 9. és aug. 25.

ELZA Az *Elisabeth* (magyarul: *Erzsébet*) név becéző rövidülése. A név jelentését és a rokon neveket l. az *Erzsébet* névcikkben! Védőszent: *Elisabeth*, 12. századi francia apáca; mivel a kolostornál is nagyobb magányosságra vágyott, remeteségbe vonult lemondásban és imádságban Istennek szentelve életét (†1130). Ü.: dec. 13. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

EMANUELA Az *Emánuel* név latinós nőiesítése. Rokon név: *Manuêla*. A továbbiakat l. az *Emánuel* névcikkben!

EMERENCIA Latin eredetű név. J.: érdemekben gazdag. Védőszent: *Emarentiana*, római vértanú nő valószínűleg a Diocletianus-féle egyházüldözés idején (†304 k.). → Szent Ágnes legendás életrajza az ő tejtéstvérévé teszi meg, és azt állítja, hogy mint hittanulót kövezték meg az ő sirjánál. Ü.: jan. 23.

EMERTA Latin név. J.: érdemes, megérdemelt. Védőszent: *Emerita*, svájci († állítólag 186 k.; ü.: dec. 4.) vagy az ugyanilyen nevű római vértanú (†254 v. 259; ü.: szept. 22.).

EMESE Ósmagyar név. J.: anyácska. Védőszent: *Emerentiana*. L. az *Emerencia* névcikkben! Ü.: jan. 23.

EMILIA A magyar → *Emil* név latin eredetijének női párja. Léven az *Amália* névnek egy *Amélia* változata is, ezzel a névvel való összekeverése nem éppen ritkaság. Rokon név: *Milla*. Védőszent: *Emília Wüthelmina* (*de Rodat*); a szegény gyermekek nevelésére és a betegek ápolására Dél-Franciaországban egy a Szent Családról elnevezett testvérületet alapított, és az intézményt hősies kitartással vezette haláláig (†1852). Ü.: szept. 19. Vagy: *Bicchieri Boldog Aemilia*, misztikus kegyelmekkel megáldott domonkos apáca és főnöknő az itáliai Vercelliben (†1314). Ü.: máj. 3. és aug. 19. Az alanti névcikkben szereplő *Szent Aemiliana* neve *Aemilia* (=Emília) is. Ü.: jan. 5.

EMILIÁNA A magyar → *Emilián* név latin eredetijének női párja. Rokon név: *Milla*. Védőszent: *Aemiliana*, szűz, → Nagy Szent Gergely pápa nagynénje (†550 k.). Ü.: jan. 5. Vagy: A hasonló nevű római vértanú valószínűleg Diocletianus császár idejében (†304 k.). Ü.: jún. 30.

EMMA Germán eredetű név. J.: *Ermin*-, *Irmín*hez, az erő germán istenségéhez tartozó. Minthogy *H*-val kezdődő alakváltozatai is vannak, sokan az – egyébként ennek az istenségnek nevéből származó – hermlon germán néptörzs nevét sejtik benne. Rokon nevek: *Hermína*, *Imelda*, *Irma*, *Melina*. Védőszent: *Emma*, grófné; megözvegyülve birtokait szegényházak és templomok építésére fordította; Brémában temették el (†1040 k.). Ü.: ápr. 19. Sajátságos, hogy mennyire hasonló az övéhez kortársának, egy másik *Szent Emának* az életpályája; karintiai grófi családból származott; grófi férje és fia halála után hatalmas vagyonát az ausztriai Gurk és Admont női, illetve férfi bencés kolostorának alapítására fordította; Ausztria nemzeti szentje (†1045 ?). Ü.: jún. 27. és 29. Harmadiknak említhetjük *Boldog Emmát* (másként: *Imma*), aki hercegi családból származott, és Würzburg mellett volt apátnő (†750 k.). Ü.: nov. 25.

EMŐKE A régi magyar nyelvben jelentéssel bíró szó (=kis csecsemő), amelyet vsz. Gárdonyi Géza alkalmaz elsőként leánynévül A láthatatlan ember c. regényében. Védőszent: a szeplőtelenül fogantatott *Boldogságos Szűz: Immaculata*. L. az *Immakulata* névcikkben! Ü.: dec. 8.

ENCIÁNA A kék virágú encián nevéből lett női név. A növénynév a németből került hozzánk, oda a latinból (*gentiana*), és ennek még távolabbi forrásai vannak. Védőszent a virág latin neve alapján: *Gentianus*; a 3. század vége felé misszionáriusok érkeztek Galliába, a mai Amiens környékére; egy *Gentianus* nevű aggastyán fogadta be őket házába, és ezért a helytartó parancsára lefejezték (†286 k.). Ü.: dec. 11.

ENÉ(H) Ósmagyar mondai név, a hun és a magyar nemzet ősei anyjának a neve: „Száll a madár, száll az ének Két fiáról szép Enéhnek” (Arany János). A név alapjául szolgáló közszó török eredetű, a mai

magyar ünő (=szarvasünő) régebbi alakja. Így a névben, úgy látszik, a csodaszarvas-totemös rejlik. Védőszent: *Ennatha*, caesareai ókeresztény vértanú szűz (†297). Ü.: nov. 13.

ENID Kelta-angol eredetű név. J.: élet, lélek. Védőszent: *Vitalina* (a latin *vita*=élet szóból). L. a *Vitália* név rovatában! Ü.: aug. 13. és dec. 13.

ENIKŐ Újmagyar név, Vörösmarty Mihály alkotása valószínűleg a magyar monda *Eneh* nevéből. Védőszent: *Encratis*, portugáliai származású zaragozai vértanú szűz; hazulról eltávozva éppen akkor ért a hispániai városba, amikor ott legjobban dühöngött a Diocletianus-féle keresztényüldözés; bátran a helytartó elé ment, szemére vetette embertelenségét, és kereken felszólította a megtérésre; ezért aztán a legkegyetlenebb kínok között kellett meghalnia (†304). Ü.: ápr. 16.

EPERKE Ebben a formájában újmagyar névalkotás, de egy-két középkori adat meg helyneveink (pl. Eperjes városa) bizonyítják, hogy hajdan sem volt ismeretlen ez a fajta névadás. Maga a közszo ősi örökségünk (nem német jövevényszó!). Védőszent: *Eperentius*, szerémségi (a régi római Pannóniában, a Dráva-Duna-Száva szögében) vértanú († vsz. 303. k.). Ü.: júl. 8.

ERIKA Az *Erik* férfinév latinosa nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

ERINA Az *Iren* név szláv alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

ERMELINDA Germán eredetű név, sokszor szókezdő *H*-val. Összetett név: előtagjának magyarázatát az *Emma* névcikkben találhatjuk; az utótag jelentése: hársfa, illetve ebből készült pajzs. Tehát jelentése ilyesforma: Ermin (Irmin) istentől védett és hársfapajzsú erős harcos. Természetesen az előtagban itt is feltételezhető a *hermion* germán törzs neve. Rokon név: *Linda*, Védőszent: *Ermelinde* (*Hermelindis*); legendája azt meséli, hogy gazdag brabanti családból származott, és Brüsszel közelében remetként élt vezekelve és imádkozva; a frank maiordomus, az idősebb Pipin sírja fölé női kolostort emelt (†600 e.). Ü.: okt. 29.

ERNA Az *Erneszta* név önállósult német becézője. A továbbiakat l. ott!

ERNELLA Az előző név olasz kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. az *Erneszta* név rovatában!

ERNESZTA Az *Ernő* férfinév latinosa nőiesítése. Rokon nevek: *Erna*, *Ernella*, *Ernesztina*. A továbbiakat l. az *Ernő* név rovatában!

ERNESZTINA Az előző rovatban található név továbbképzése. A továbbiakat l. ott!

ERVINA Az *Ervin* férfinév latinosa nőiesítése. A továbbiakat l. ott! Vö. az *Emma* név magyarázatát is! Védőszent még Szent *Irmína* (*Hermína*) is. L. a *Hermína* névcikkben! Ü.: dec. 30. és dec. 24.

ERZSÉBET Szentírási (ó- és újszövetségi) név. J.: Megesküdött az Isten vagy Isten a tökéletesség. Rokon nevek: *Alicia*, *Aliz*, *Babett*, *Bella*, *Betta*, *Betti*, *Bettina*, *Eliz*, *Eliza*, *Ella*, *Elza*, *Iza*, *Izabell*, *Izabella*, *Lia*, *Lili*, *Lilian*, *Lilitána*, *Lilla*, *Liza*, *Szabella*, *Zsóka*. Védőszent: Árpádházi Szent *Erzsébet*, II. András királyunk leánya; négyéves korától Thuringiában nevelkedett, 14 éves korában lett

IV. Lajos őrgróf felesége. Miután férje a keresztes hadjáratban meghalt, vagyonától megfosztották, és 1227/28 telét három gyermekével a legnagyobb nyomorúságban húzta ki. Csak a pápa közbenjárására kapott bizonyos birtokot a Majna-Frankfurt közelében levő Marburgban; itt mint Szent Ferenc harmadrendjének tagja élt, és a szegények és a betegek önfeláldozó szolgálata örölte fel életerejét 24 éves korában (†1231). Már négy év múlva szentté avatták. Ü.: nov. 19. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

ESTILLA Újmagyar név, Jókai Mór Levente c. színműve egyik szereplőjének neve; minden valószínűség szerint az író alkotása. Védőszent. *Boldog Stilla* (=csendes), a bajor Abenberg grófok családjából; a 12. század első felében élt, és szüzi életét a szegények és a betegek szolgálatára szentelte; százados tiszteletét XI. Piusz pápa 1927-ben erősítette meg. Ü.: júl. 15. és 19.

ESZMERALDA Spanyol eredetű név. J.: smaragd. A hasonló alakú és jelentésű köznév a spanyolban is jövevényszó. Védőszent: *Smaragdus*, római vértanú Diocletianus idején (†304). Ü.: márc. 16. és aug. 8.

ESZTELLA A *Stella* név spanyol változata. A továbbiakat l. ott!

ESZTER Öszösvetségi név, annak a zsidó leánynak a görög-perzsa neve, aki Asvérus perzsa király idejében (vsz. a Kr. e. 5. sz.-ban) közbenjárásával megmentette népét, és akinek történetét az Öszösvetség egyik könyve mondja el. A név jelentése: csillag. *Eszter* nevű szentet ugyan nem ismerünk, de a szentek jegyzékei és a hagiográfiai lexikonok a főnti emléknapiját máj. 24-ére teszik.

ETA Az *Etelka* név rövidített és kicsinyítőképzős származéka, becézése. A továbbiakat l. ott!

ETEL Az → *Etelka* név becéző rövidülése. Az *Adal*-, *Adel*-, *Edel*- (=nemes) elemmel kezdődő germán, illetve német nevek eme elemének angol megfelelője: *Ethel*-; egyebek között ezzel az elemmel becézik ezeket a neveket. Ezen az alapon védőszent: *Ethelburg* (=az örökség nemes védelmezője), az angliai Barking kolostorának első apátnője és felvirágoztatója (†664). Ü.: okt. 11. Vagy: *Szent Etheldreda* (=nemes és erős); l. *Edeltraud* formában az *Édua* névcikkben! Ü.: jún. 23.

ETELKA Újmagyar név, Dugonics András alkotása az *Etele* férfinévből (1788). Igazában ezzel a névvel indul hódító útjára a régi magyar neveink újjáélesztésére irányuló mozgalom. Rokon nevek: *Eta*, *Etel*. Védőszent: *Adelheid*. L. az *Adelaida* név rovatában! Ü.: dec. 16., jún. 11. és 12., ill. febr. 5.

EUDOXIA Görög eredetű név. J.: jó hírnévnek örvendő, tisztelt. Védőszent: *Eudoxia*, rendkívüli szépségű és gazdag szamáriai nő; legendája szerint kezdetben éppen nem volt „jóhírű”; de megtért, megkeresztelkedett, és egészen a vértanúsáig hű maradt. Ez Trajanus római császár idejében (98–117) történt. Ü.: márc. 1.

- EUFÉMIA** Görög eredetű név. J.: jót, szerencsét kívánó, jó hírnévnek örvendő. Védőszent: *Euphemia*, a bajorországi Altomünster apátnője (†1180). Ű.: jún. 18. Vagy: *Kalcedoni Szent Euphemia*, vértanú szűz; sokféle kínzás után máglyán fejezte be életét; Keleten és Nyugaton egyaránt nagyon tisztelték, a sírja fölött épített templomban tartották meg 451-ben a negyedik egyetemes zsinatot (†303). Ű.: szept. 16.
- EUFROZINA** Görög eredetű név. J.: vidám, vidámság. Rokon nevek: *Fruzsina*, *Rozina*, *Zina*. Védőszent: *Euphrosyna*, alexandriai szerzetesnő; mesés életrajza szerint – hogy atyja elől elrejtőzhessék – férfikolostorba vonult, és ott emelkedett az életszentség magas fokára (†470 k.). Ű.: jan. 1.
- EUGÉNIA** Az *Eugenius* név (l. az *Eugén* férfinév!) latin nőiesítése. Rokon nevek: *Génia*, *Zseni*. Védőszent: *Eugenia*, Hohenburg (Elsass) apátnője, → Szent Odília unokahúga (†735 k.). Ű.: szept. 16. Vagy: *Szent Eugenia*, római vértanú; a vértanúság tényén és korán elterjedt liturgikus tisztelésén kívül közelebbit nem tudunk róla. Ű.: dec. 25.
- EULÁLIA** Görög eredetű név. J.: jól, ékesen szóló. Védőszent: Két *Szent Eulalia* hispániai vértanú leánykát szokás emlegetni – és Spanyolországban tisztelni –, ám a kettő valószínűleg egy személy (†304). Ű.: dec. 10. és febr. 12.
- EUNIKÉ** Görög eredetű név. J.: jó győzelem. Így hívták Szent Pál apostol kedves tanítványának, Timóteusnak édesanyját. Mindkettőjüket az apostol térítette a kereszténységre. Némely jegyzék az édesanyját a szentek közé sorolja, és a róla való megemlékezést febr. 24-ére teszi.
- EURIDIKÉ** Görög mitológiai, de egyszersmind a valóságos történelemben is szereplő név. J.: mindenben igazságos. Védőszent: *Eurila* (*Euriella*), a 7. sz.-ban Bretagne-ban (ma: Franciaország) élt és ott tisztelt szűz. Ű.: okt. 1.
- EUZÉBIA** Az → *Őzséb* férfinév latin formájának nőnemű párja. Védőszent: *Eusebia*, frank szerzetes és apátnő, szent szülők gyermeke, maga is az alázat és a szelidség példaképe (†680). Ű.: márc. 16. Vagy: az itáliai Bergamóban a 3. század végén lefejezett *Szent Eusebia* vértanú szűz. Ű.: okt. 29.
- ÉVA** Őszövségl név. J. (inkább csak afféle népies szómagyarázat módján): életadó, az élők anyja. Rokon nevek: *Evelin*, *Evelina*. Védőszent az emberiség ősanja, aki a szentatyák tanítása szerint bűnbocsánatot nyert, és így helyet kapott a keresztény szentek nap-tárában, méghozzá nagyon találó módon karácsony előestéjén, dec. 24-én.
- EVELIN** Az *Éva* francia és angol továbbképzése. A gót nyelvből is származtatják; ilyen alapon jelentése; hálaadás. Rokon név még: *Evelina*. Védőszent: *Eva* (*Eveline*), lüttichi (Belgium) remete (rek-lúza); folytatta → Szent Julianna művét, az úrnapja ünneplésének elterjesztését (†1265 k.). Ű.: máj. 26.

EVELINA Az előző név latinos változata. A továbbiakat l. ott!

EVETKE Újmagyar név. J.: mókus (székely tájszó). Védőszent: *Evo dius*, Antiochia első püspöke Szent Péter Rómába való távozása után; ő szentelte fel; utóda, → Szent Ignác levelében magasztalja életszentségét; vértanúsággal pecsételte meg hitét az 1. század vége felé. Vagy: Szent *Edbert* (*Eadbert*), az angliai Lindisfarne püspöke; jövedelmének tized részét a szegényeknek juttatta; minden év adventjét és nagybőjtjét teljes visszavonultságban, imádságban és vezeklésben töltötte (†698). Mindkettejük ünnepe: máj. 6.

F

FABIÁNA A *Fábián* férfinév latin eredetijének nőnemű alakja. A továbbiakat l. ott!

FABIÓLA A → *Fábiusz* férfinév latin eredetije nőnemű formájának továbbképzése, kicsinyítő becézése. Védőszent: *Fabiola*, előkelő római asszony; első férjétől elvált, és az egyházi törvény ellenére másodszor is férjhez ment. Miután második férje meghalt, nyilvános bűnbánatot tartott a lateráni bazilika előtt; erre visszavették az Egyház közösségébe. Most aztán óriási vagyonát a szegényekre fordította, kórházat épített, és maga szolgált a betegeknek, elzárándokolt a Szentföldre (†399). Ü.: dec. 27.

FANNI Az angolban a *Franciska*, a németben a *Stefánia* becézője. (Más alakja: *Fáni*.) A továbbiakat l. ezeknek a neveknek a rovatában!

FATIMA Arab eredetű név. J.: az emlőtől elválasztott (?). A portugáliai *Fatima* helység a Boldogságos Szűz jelenései (1917) révén vált nevezetessé. Rokon név: *Fatime*. Védőszent a *Boldogságos Szűz Mária*, a névnap pedig az ő fatimai jelenésének napjai: máj. 13. és okt. 13.

FATIME Az előző rovatban található név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

FAUSZTINA A *Faustus* latin férfinév (j.: szerencsés) latin továbbképzése nőnemű alakban. Védőszent: *Faustina*, egy bencés monostor alapítója Comóban, Észak-Itáliában (†581). Ü.: jan. 18. Vagy: Egy hasonló nevű, közelebből nem ismert római vértanú szűz. Ü.: júl. 9.

FEDÓRA A → *Fedor* férfinév latinos nőiesítése. A védőszenteket l. a *Teodóra* névcikkben!

FÉDRA Görög mondaí név. J.: fényes, valamint vidám. Védőszent a jelentésbeli hasonlóság alapján: *Szent Berta*. L. ott! Ü.: máj. 1., ill. júl. 4.

FEHÉRKE Más kicsinyítőképzővel ómagyar név. Védőszent: *Albina*. L. ott! Ü.: dec. 16.

FELICIA A → *Félix* férfinév latinos nőiesítése. Rokon nevek: *Feliciána*, *Lícia*. Két *Boldog Feliciát* ismerünk: az egyik Rómában született, de

- francia vizitációs apáca (†1666; ü.: jún. 6.), a másik itáliai klarissza (†1444; ü.: szept. 30.).
- FELICIÁNA A → *Felicián* név latin eredetijének latin nőnemű formája. Rokon név: *Felicia*. Védőszent: *Felician*a, a Fekete-tenger melléki Tomiban ismeretlen időben szenvedett vértanú. Ü.: jún. 20.
- FERNANDA A *Ferdinánd* név spanyol változatának latinos nőiesítése. A továbbiakat l. ott! Rokon név: *Nanda*.
- FIAMETTA Olasz név. J.: lángocska. Védőszent: *Brigitta*, Írország patrónája, mert lángocskákkal a feje fölött szokták ábrázolni. L. a *Brigitta* névcikkben! Ü.: febr. 1.
- FIDÉLIA A latin *Fidelis* (magyarul: *Fidél*) férfinév latin származéka a *Fidelius*, olasz a Beethoven operájából ismert *Fidelio*; ezeknek női változata a *Fidelia*; a férfinév keresztnévként nem használatos, ez a női ritkán. Egyebekben l. a *Fidél* névcikket!
- FILIPPA A → *Fülöp* név latin formájának nőnemű alakja. Védőszent: *Philippa*; fiával együtt szenvedett vértanúságot a kis-ázsiai Pergében (†220). Ü.: szept. 20. Másik: *Boldog Philippa*; → Assisi Szent Ferenc követői közé tartozott, s mint egy klarissza kolostor alapítója és első vezetője halt meg (†1236). Ü.: febr. 16.
- FILOMÉLA Görög mondai név. J.: énekével gyönyörködtető, az éneklést kedvelő; ebből lett a *fülemüle* köznév. A továbbiakat l. az alábbi névcikkben!
- FILOMÉNA Görög eredetű név, de többféle megsejtése kísért: vannak, akik a *Filoméla* változatának tekintik; más magyarázat szerint jelentése szeretett, szeretetreméltó nő, v. aki barátnőd marad. Védőszentjei meglehetősen problematikusak. Az olaszországi Ancona környékén tisztelnék egy *Szent Philomenát*, de nem tudunk róla mást, mint hogy 1527-ben egy sírfeliraton találták meg a nevét, és valószínűleg 500 előtt élt. Ü.: júl. 5. Még különösebb egy másik *Philomena* története. 1802-ben a római Priscilla-katakombában előkerült egy kőlap, amelyen különféle jelképek és ez a felirat volt: *Philumena*, béke veled! Ennek alapján mint vértanú szűznek a tisztelete a 19. században Nyugaton rendkívül elterjedt. (Ü.: aug. 10. és 11.) Mivel azonban utóbb kiderült, hogy a jelképeket tévesen értelmezték, sőt az sem biztos, hogy vélt ereklyéi csakugyan az övéi-e, a Szentszék 1961-ben ünnepét megszüntette. Marad tehát a hiteles, de férfi-védőszent: *Philomenus*, a mai Ankara (Törökország) helyén hitéért kegyetlenül meggyötört vértanú (†275). Ü.: nov. 29.
- FILOTEA Görög eredetű név. J.: Isten barátja, Istent szerető nő. → Szalézi Szent Ferenc ezt írja híres műve előszavában: „Szavaimat Filótea-hoz intézem; mivel ugyanis tanításomat... közvagyonná akarom tenni, oly nevet kellett választanom, mely minden hívőt megillet, aki csak jámborságra törekszik. Ez a szó „Filótea” ugyanis oly egyént jelent, aki Istent szereti.” A névnek férfi szent viselői voltak: *Szent Philotheus*, közel-keleti vértanú valószínűleg a 4. sz. elején.

Ü.: nov. 5. Továbbá: *Szent Philotheus*, fontos állást betöltő samosatai (Szíria) köztisztviselő, akit Maxentius császár akkor feszítettett hitéért keresztre, amikor diadalmas perzsa hadjáratáról (297) hazatért. Ü.: dec. 9.

IORELLA A *Flóra* név olasz változatának olasz kicsinyítése. A továbbiakat l. ott!

FLÁVIA Latin eredetű név. J.: A Flavius nemzetséghez tartozó nő; a név alapszavának jelentése: szőke. Védőszent: *Flavia*, messinai (Szicília) apáca és vértanú; életének és halálának körülményei történetileg kevésbé hitelesek, legendásak (†542). Ü.: okt. 5.

FLÓRA Latin eredetű név. *Flora* a virágok és a tavasz istennője, ez pedig a „virág” jelentésű szó származéka. Rokon név: *Fiorella*. Védőszent: *Flora*, római vértanú szűz a 4. század derekán. Ü.: júl. 29. Másik: *Szent Flora*, cordobai (Hispania) vértanú leány; tulajdon bátyja jelentette fel a mohamedán hatóságoknál. Az első kihallgatás után megvesszőzték és börtönbe zárták, de megszökött; utóbb önként visszatért, megvallotta hitét, és életét adta Krisztusért (†851 v. 854). Ü.: nov. 24.

FLORENCIA Latin eredetű név. Vö. a *Florentin* férfinévet. Alapszavának jelentése: virágzó, tekintélyes. Rokon név. *Florentina*. Védőszent: *Florentia* (*Florentina*), → Szent Leander és → Szent Izidor érsekek testvére, sevillai (Hispania) apáca (†600 u.). Ü.: jún. 20. Vagy: *Szent Florentia*, galliai vértanúnő a 4. század elején. Ü.: nov. 10.

FLORENTINA A → *Florentin* férfinév latin eredetijének nőnemű párja. Rokon név: *Florentia*. Védőszentje ott, az első helyen található.

FLORINA Tövében – akárcsak az előzőkében – szintén a „virágzó”, „tekintélyes” jelentésű latin szó rejlik. Védőszent: *Florina*, galliai leány, akiről azt mondják, hogy a barbár germán betörések idején (közélebből meghatározhatatlan időben) üldözést szenvedett hitéért, és mint szűzet és vértanút tisztelik. Ü.: máj. 1.

FORTUNA Latin név. J.: szerencse. Védőszent: *Fortunatus*, szerpap, a mai franciaországbeli Valence környéki hithirdető, Szent Achilleus (l. az *Achilles* név rovatában!) vértanútársa (†212). Ü.: ápr. 23.

FRANCISKA A → *Ferenc* latin formájának nőnemű alakja. Rokon név: *Fanni* (*Fáni*). Védőszent: *Római Szent Francisca*; hat gyermekes családanya, a keresztény háziasszony és édesanya példaképe; özvegységre jutva a bencés obláták (fogadalmat nem tevő) római társulatába lépett, és egészen az isten- és felebaráti szeretet gyakorlásának szenteltét; bizalmas kapcsolatban volt az örző-angyalával (†1440). Ü.: márc. 9. Vagy: *Chantal Szent Johanna Francisca*, br. Chantal Kristóf felesége; boldog házasságukból négy gyermek született; miután férje egy vadászon hirtelenül elhunyt, és → Szalézi Szent Ferenc lett a lelkipályozója, megalapította a vizitációs rendet, amely a szemlélődő életet gyakorlati tevékenységgel kapcsolta össze (†1641). Ü.: dec. 12.

- FRIDA** A *Friede*- kezdetű, illetve *-friede* végű germán nevek önállósult német becézője. Ennek a névelemnek a jelentése; körülkerített terület, védelem, illetve azonos alakja révén béke. A védőszenteket l. az *Elfrida* és az *Alfréda* névcikkben! Továbbá: *Szent Frieda* (*Frideswida*), egy oxfordi (Anglia) apácakolostor alapítója (†735). Ü.: okt. 19.
- FRIDERIKA** A német *Friedrich* (= → *Frigyes*) ellatinosított alakjának nőnemű változata. Rokon név: *Frida*. Védőszentül az előző rovatban szereplő *Szent Friedát* vagy a *Frigyes* névcikkben találhatóakat választhatjuk.
- FRUZZSINA** Az *Eufrozina* magyar fejleménye. A továbbiakat l. ott!
- FULVIA** Latin név. J.: a Fulvius római nemzetség női sarja. A név alapszava egy „vörhenyes”, „barnás” jelentésű melléknév. Védőszent: *Flavia*. L. a *Flavia* névcikkben! Ü.: okt. 5.

G

- GABRIELLA** A *Gabriel* (= → *Gábor*) latinos nőiesítése. Rokon nevek: *Ella*, *Jella*. Védőszentül általában a főangyalt szokás tekinteni (l. a *Gábor* név rovatában!), de vannak már kanonizált *Gabriellák* is: *Valois Szent Johanna*, XI. Lajos francia király leánya, szerzetelapító (szerzetesi nevén *Gabriella*: †1505; 1950-ben avatták szentté). Ü.: febr. 4. *Bourla Gabriella* volt a neve ama tizenegy orsolyita szerzetesnő egyikének, akiket 1794. okt. 17-én és 23-án, a francia forradalom idején vallási gyűlöletből Valenciennes városában kivégeztek; XV. Benedek pápa 1920-ban avatta őket boldoggá. Ü.: okt. 17.
- GAJÁNA** Orosz név, valószínűleg a „föld” jelentésű görög szó származéka. Védőszent lehet egy *Szent Gaja*, aki a keresztény ókorban (közélebből meg nem határozható évben) halt vértanúhalált Észak-Afrikában. Ü.: jan. 19.
- GALAMB** Ómagyar név, de akkor férfinévként szerepel. Védőszent: *Columba* (=galamb), először egy Córdoba (Hispania) közelében levő kolostorban volt szerzetesnő; mikor innen a mohamedán mörök elűzték őket, a városban telepedtek le; az üldözés tovább tartott, és ennek folyamán nyilvános hitvallásáért lefejezték (†853). Ü.: szept. 17. Megemlítendő még *Boldog Columba*, domonkos nővér; az itáliai Rieti és Perugia volt áldásos működésének és csodáinak színtere (†1501). Ü.: máj. 20.
- GALATEA** Görög mondal név, a „tej” jelentésű szó származéka, és így értelmezhető: tejfehér bőrű nő. Védőszent: *Galatas*, vértanú, aki pontosan meg nem határozható időben az örményországi Melitenében szenvedett. Ü.: ápr. 19.
- GALINA** Görög eredetű orosz név. J.: nyugalom, csend, béke. Védőszent – a jelentés rokonsága alapján: *Placidia*. L. a *Placidia* név rovatában! Ü.: okt. 11.

GARDÉNIA Dísznövény nevének női névül való alkalmazása. Védőszent: *Gorgonia*; szülei és két testvére (Nazianzi Gergely és Caesarius: I. a *Gergely*, ill. a *Cézár* név rovatában!) is szent; fiatalon halt meg, és püspök testvére magasztalta gyászbeszédében imádságos buzgóságát, alázatosságát, a szegények iránt való bőkezűségét, önmegtagadásait és gyermekei nevelésében tanúsított buzgalmát (†375). Ü.: dec. 9.

GEMELLA Latin név. J.: leány ikertestvér. Védőszent: *Gemellus*, vértanú; Ancyrában (=Ankara, Kis-Ázsia) a „hitehagyott” Julianus császár idején megkínozták, és keresztre feszítették (†362). Ü.: dec. 10.

GEMMA Latin név. J.: rügy, bimbó, gyöngyszem, csiszolt drágakő. Védőszentek: A középkori *Szent Gemma* egyszerű pásztorleány volt Nápoly közelében; miután tisztasága próbáját kiállotta, 42 évet élt egy remeteházikóban mint reklúza Istennek szolgálva (†1429). Ü.: máj. 12. Újkori szent *Galgani Szent Gemma*; egy patikus leánya volt, élete java részét Luccában (Pisa közelében, Olaszország) töltötte; már fiatal korától különleges vallási hajlamot árult el, és minél jobban haladt a tökéletességben, annál inkább kívánt Istenért szenvedni; 1899-ben elnyerte a stigmákat, majd később Krisztus Urunk többi sebhelyeit is; 1903. ápr. 11-én, nagypénteken halt meg. Ü.: máj. 14.

GÉNIA Az *Eugénia* becézője. A továbbiakat l. ott!

GENOVÉVA Talán kelta és germán elemből álló név, megfejtése azonban szerföltött bizonytalan; az első elem jelentése talán nem(zetség), a másiké asszony, tehát előkelő származású asszony. Védőszent: *Genovefa*, Párizs védőszentje; legendája szerint apáca volt, a nép vigasztalója és segítője a 451-i hun támadás idején (†502). Ü.: jan. 3.

GEORGINA A *Georgius* (= → *György*) latin nőnemű alakjának továbbképzése. Rokon név: *Gina*. A mintájára alkotott magyar név: *Györgyi(ke)*. Védőszent: *Georgia (Georgina)*, kiemelkedő szépségű, szigorú önmegtagadó életet folytató szűz az 5–6. században a mai franciaországi Clermontban. Ü.: febr. 15.

GERDA Germán eredetű név, alakváltozata *Gerta*. Jelentése önmagában is van: vessző, vagyis vessző karcsúságú. De a *Gerda* a *Gerarda* (a → *Gellért* latin alakjának nőnemű formája) rövidülése, a *Gerta* a → *Gertrud* becézője is. Lehet végül a -gard végű germán női nevek becézése is; ennek a névelemnek jelentése: bekerít, sövénnnyel megvéd. Védőszent: *Boldog Gertrud*, a mi Szent Erzsébetünk legkisebb leánya, a Wetzlar közelében fekvő Altenberg premonstrei kolostorában apáca, majd főnöknő (†1297). Ü.: aug. 13.

GERLE Újmagyar név. Védőszent: *Columba*. L. a *Galamb* névcikkben! Ü.: szept. 17., ill. máj. 20.

GERTRÜD Germán eredetű név. J.: erős dárdájú. Rokon név: *Gerta*, ill. *Gerda*. Védőszent: *Nagy Szent Gertrud*, helftai (Hallétól nyugatra) apáca; gazdagon részesült misztikai kegyelmekben, és ezeket mű-

vészi stílusú latin nyelvű írásaiban örökítette meg; nagy hatással volt a Jézus Szentséges Szíve-misztika kialakulására (†1302). Ü.: nov. 17. Másik: *Szent Gertrud*, a karoling dinasztia ősatyjának, Pippinnek a leánya; elutasított egy kitűnő házasságot, apáca, majd főnöknő lett Nivelles-ben (ma: Belgium); kitűnt felebaráti szeretetével, a Szentírás ismeretével és a liturgia ápolásával (†653 v. 659). Ü.: márc. 17.

GILBERTA A *Gilbert* név latinós nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

GILDA Végső soron olasz eredetű név, amely azonban bizonyos német nevek hatására már Verdi Rigolettója előtt felvette mai formáját. Jelentése tisztázatlan. Védőszent lehet: *Szent Aegidius* (magyarul: *Egyed*); e név nőnemű párja a francia és az olasz nyelvben való többszörös alakváltozás révén *Gigliola* (ebben a formájában már liliumot jelent) alakot öltött; ez pedig valami kapcsolatban van a *Gilda* névvel. Ü.: szept. 1.

GINA Vajda János becéző rövidítése a *Georgina* névből. A továbbiakat l. ott! A németek a *Regina* becézésére is használják. Vö. ott is.

GRITTA A *Brigitta* név rövidülése. A továbbiakat l. ott!

GIZELLA Német eredetű név. Jelentésének korábbi magyarázatát, hogy ti. annyi, mint női tús, kezes, ma már meghaladottnak kell tekinteni, de megfejtése még várat magára. A név utolsó más-salhangzójának megnyúlása magyar és osztrák változás. Védőszent: *Boldog Gisela*, → II. Szent Henrik német-római császár húga. Szent István királyunk felesége és társa az apostoli munkában; a szent király halála után a pogányok részéről üldözést szenvedett; majd III. Henrik német király hazavitte; egy Passau közelében levő zárdában fejezte be istenfélő életét (†1059). Ü.: máj. 7.

GLÓRIA Latin eredetű név. J.: dicsőség; valószínűleg a *Gloria in excelsis Deo*=Dicsőség a magasságban Istennek dicsőítő ének első szavából alakult névvé. Védőszent: *Godeberta* (=Isten tette híressé), frank apáca Párizs környékén (†690 k.). Ü.: ápr. 11.

GRÁCIA Latin eredetű név. A köznév jelentése: szeretetreméltóság, báj, kegy; ez volt a régi rómaiaknál a kellem, a báj istennőnek a neve; a kereszténység a szót a kegyelem, malaszt hittudományi fogalmának kifejezésére használta fel. Rokoni nevek: *Graciána*, *Graciella*. A jelentés alapján lehet védőszent bármelyik *Szent Anna*. Pl. *Garcias Szent Anna*. L. az *Anett* névcikkben! Ü.: jún. 7. Vagy: *Szent Anna*, Szűz Mária édesanyja. L. az *Anna* névcikkben! Ü.: júl. 26. Azonkívül: *Boldog Gratia*, spanyolországi apáca; a móroktól szenvedett vértanúságot (†1180 k.). Ü.: aug. 21.

GRACIÁNA A *Gratia* (= → *Grácia*) név továbbképzése, illetve a *Gracián* férfinév latin eredetijének nőnemű alakja. A továbbiakat l. e férfinév rovatában!

GRACIELLA A → *Grácia* (olasz: *Grazia*) név olasz kicsinyítése. A védőszenteket l. a *Gracián* férfinév rovatában!

GRÉTA A *Margareta* (magyarul: *Margaréta*) önállósult idegennyelvű becézője. A név magyarázata és a rokon neveket l. a *Margaréta* névcikkben! Védőszent: *Cortonai Szent Margareta*; szeretője eltorzult holtteste láttán megtért, Cortonában (Dél-Itália) szigorú vezeklő életet élt, és mint ferences harmadrendi egy kórházat alapított (†1297). Ü.: febr. 22. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

GRIZELDA Az alábbi név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

GRIZELDISZ Olasz mondai személy neve. Jelentése bizonytalan. Rokon név: *Grizelda*. Védőszent: *Gislar*, pap, → Ausztriai Szent Rupert munkatársa (8. sz.). Ü.: szept. 24.

GUNDA A *Kunigunda* név rövidülése. A továbbiakat l. ott!

GY

GYOPÁR(KA) Újmagyar (régí ?) név. Minthogy a havasi gyopár tudományos neve *Leontopodium alpinum*, a védőszent: *Leontia*. L. a *Leontina* név rovatában! Ü.: márc. 1., ill. dec. 6.

GYÖNGY, GYÖNGYI Ómagyar név. Már több, mint egy évszázada szokás védőszentjének tekinteni → *Szent Gemmát* (ü.: máj. 12., ill. máj. 14.) vagy ugyancsak a jelentésbeli hasonlóság alapján → *Árpádházi Szent Margitot* (ü.: jan. 18.).

GYÖNGYVÉR Újmagyar név. Arany János alkotása (Buda halála). Saját magyarázata szerint jelentése: gyöngytestvér. Védőszent: *Genovefa*. L. a *Genovéva* névcikkben! Ü.: jan. 3.

GYÖNGYVIRÁG Újmagyar név. Védőszent: *Gemma*. L. ott! Ü.: máj. 12., ill. máj. 14.

GYÖRGYI(KE) A *György* férfinév magyar nőiesítése a → *Georgina* magyarítására. Védőszent: *Georgius*. L. a *György* név rovatában! Ü.: ápr. 24. Vagy: *Szent Georgia (Georgina)*. L. a *Georgina* névcikkben! Ü.: febr. 15.

H

HÁGÁR Ószövegségi név. J.: elhagyott nő, idegen. Védőszent a jelentésbeli rokonság alapján: *Szent Barbara*. L. ott! Ü.: dec. 4.

HAJNA Újmagyar név, Vörösmarty Mihály alkotása a *hajnal* szóból. Védőszent: *Eulampia* (=jól fényeskedő), aki testvérevel, Eulampiusszal együtt a kis-ázsiai Nikomédiában szenvedett vértanúságot (†302). Ü.: okt. 10. Vagy: *Szent Anatolia* (=napkeleti), itáliai vértanú szűz (†250 k.). Ü.: júl. 9. L. a következő névcikket is!

HAJNAL(KA) Újmagyar név a *hajnal* közszóból, ill. a virágnévből. Védőszent: *Aurora* (=hajnal), aki más néven *Aurea*. L. az *Arany* név rovatában! Ű.: okt. 4.

HANGA Újmagyar név növénynévből. A köznév ismeretlen eredetű. Minthogy egyik fajtájának növénytani neve *Erica carnea*, a védőszent az *Erikáéval* azonos, vagyis *Szent Erik*. L. ott! Ű.: máj. 18., ill. febr. 9.

HANNA A *Johanna* név rövidülése, ill. az *Anna* alakváltozata. A név magyarázatát l. ott! A védőszentek a *Johanna* név rovatában találhatók. Ezeken kívül az a *Szent Johanna*, aki az Üdvözítőt követő asszonyok közé tartozott egészen a Kálváriáig és a húsvét hajnali illatszervásárlásig. További életsorsát nem ismerjük, de emlékét máj. 24-én idézi az Egyház.

HARMAT Újmagyar név a *harmat* köznévből. Vallási vonatkozásban a név az advent gondolatvilágát és hangulatát idézi: „Harmatozások, egek, onnan felülről, és csepegjék a felhők az igazat; nyiljék meg a föld, és teremje a szabadítót” (Iz 45, 8). Ezért védőszentje az Üdvözítő születésére várakozó *Boldogságos Szűz Mária*. Ű.: dec. 18.

HAVASKA Árpád-kori leánynév: *Houodi* (=Havadi, azaz havacska; a székelységben ma is *havadi*=tavaszi virág); eszerint ómagyar név felújítása. Védőszent: *Havas Boldogasszony*. Ünnepe (aug. 5.) az Istenanya római bazilikájának (S. Maria Maggiore) felszentelési napja. Építéséhez az a későbbi legenda fűződik, hogy egy gazdag római házaspár a Boldogságos Szűzet akarta megtenni vagyona örökösévé; ő álmukban tudatta velük akaratát, hogy ott építsenek neki templomot, ahol aug. 5-én – a legnagyobb nyári hőség idején – hó borítja a földet. A Havas Boldogasszony Szeged-alsóvárosi temploma aug. 5-én alföldi népünk kedvelt búcsújáró helye.

HEDDA A *Hedvig* név északi germán rövidülése. A továbbiakat l. ott!

HEDVIC Germán eredetű név. A név mindkét elemének jelentése: harc; tehát j.: kiváló harcos. Rokon név: *Hedda*. Védőszent: *Boldog Hedvig* (egyes források – nem tudni, milyen alapon – *Szentnek* mondják), Nagy Lajos királyunk leánya, lengyel királynő, majd Jagello litván fejedelem felesége; hathatósan közreműködött a litván nép megtérítésében, és lengyel alattvalóinak is jótevő anyala volt (†1399). Ű.: júl. 18. Vagy: *Szent Hedvig*, sziléziai hercegné; férjének hat gyermeket szült, ezután mindketten önmegtartóztatást fogadtak; együtt igen sokat tettek országuk vallási életének emelésére, számos szerzetet telepítettek le; ő maga a tőle alapított trebnitzi (Boroszló közelében) kolostorban szerzetesi ruhában, de fogadalom nélkül a jámborság és a felebaráti szeretet gyakorlásának élt (†1243). Ű.: okt. 16.

HÉLA A *Helena* (=Heléna) név német és lengyel rövidülése, ill. még gyakrabban a *Helga* német beceneve. A továbbiakat l. ott

- HELÉN** A *Helena* (= *Heléna*) név angol vagy francia ejtés szerinti változata. A továbbiakat l. ott!
- HELÉNA** Görög eredetű név. Jelentése talán: fény, fáklya. Rokon nevek: *Elena, Elina, Ella, Héla, Helén, Helka, Hella, Ila, Ilka, Ilona, Ilonka, Jelena, Léna, Lenke, Marléne, Miléna, Miletta, Milica, Nelli*. Védőszent: *Helena*, előkelő svéd hölgy, vértanú; mikor egy római zárándoklatáról hazatért, szülei gyilkolták meg (†1160 k.). Ü.: júl. 31. Megemlítendő még a keresztény ókor egy ilyen nevű hispániai vértanúja (ü.: aug. 13.) és egy 5. századi galliai szent életű szűz (ü.: máj. 22.). L. még az *Ilona* név rovatát is!
- HELGA** Északi germán eredetű név. J.: egészséges v. megszentelt. Rokon nevek: *Héla, Hella, Olga*. Védőszent: *Boldog Helga*, remete az ausztriai Bregenz vidékén (†1115). Ü.: jún. 8. és szept. 11.
- HELKA** Egy balatoni regében szereplő tündér neve. Valószínűleg a → *Heléna* becézője. A védőszentet l. az előző névcikkben vagy a *Heléna* név rovatában!
- HELLA** A *Helena* és a *Helga* név német alakváltozata, valamint egy ógermán istennő neve. A továbbiakat l. a *Heléna* és a *Helga* név rovatában!
- HENRIETT** A *Henrik* név francia női kicsinyített változatának első felében betű szerinti, második felében franciás olvasata. Rokon nevek: *Henrietta, Jetta*. A továbbiakat l. a *Henrik* névcikkben!
- HENRIETTA** Az előző rovatban szereplő név latin nőnemű végződéssel ellátott változata. A továbbiakat l. ott!
- HÉRA** A görög mitológia főistennőjének neve. A név a görög *hérosz* (=hős) szó rokona, ennek eredeti jelentése pedig: megőrző, megóvó, védelmező. Védőszent: *Hérosz*. L. a *Bajnok* és a *Levente* névcikkben! Ü.: jún. 24.
- HERMIA** Tulajdonképp a *Hermiasz* (= → *Hermiás*) görög férfinév latin alakja. Shakespeare a Szentivánéji álomban nőnévként alkalmazza. Egyebekben l. a *Hermész* és a *Hermiás* névcikket!
- HERMIN(A)** Germán eredetű név. J.: Az *Ermin* vagy *Irmín* nevű germán félistenhez tartozó; vő. az *Emma* név magyarázatát. Más feltevés: A → *Herman* női változata. Rokon nevek: *Emma, Imelda, Irma*; ill. *Mína, Minna*. Védőszent: *Hermína, (Irmína)*, egy frank nagybirtokos nemzetség sarja → Szent Adél édesanyja, kolostoralapító és apátnő (†710 e.). Ü.: jan. 3. és dec. 24. Vagy: *Szent Hermenegild*, a már az Ibériai-félszigeten lakó nyugati gótok királyának, Leovigildnek a fia; mivel katolikus hitre tért, az ariánus apa elfoglalta fia székvárosát, Sevillát, és Tarragonában (a mai Spanyolország keleti részén) lefejeztette (†585). Ü.: ápr. 13.
- HERTA** A *Herberta* (= *Herbert* női formája) vagy a *Hertwiga* (=a *Hartwig* női változata) germán nevek önállósult becézője. A továbbiakat l. a *Herbert* és a *Hartwig* férfinév rovatában!
- HIERONIMA** A *Hieronymus* (magyarul: *Jeromos*) férfinév latinos nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

HILÁRIA A → *Hilárius* férfinév latin nőnemű alakja. Védőszent: *Hilaria*, Szent Afra (l. az *Afrodité* névcikkben!) édesanyja, augsburgi (Bajorország) vértanú (†304 k.). Ü.: aug. 12.

HILDA Germán eredetű név. Önmagában harcot, harcosnőt jelent; egyúttal a *Hild(e)-* kezdetű és a *-hild(e)* végződésű női nevek becézője; ennek a névelemnek a jelentése: harc. Rokon név: *Hildegárd*, *Ildikó*. Védőszent: *Hilda*, Szent Edwin northumbriai (Észak-Anglia) király (l. az *Edvin* névcikkben!) unokaöccsének leánya; 13 éves volt, mikor az egész család vele együtt megkeresztelkedett; szerzetesnő lett, és kinos betegségben halt meg (†680). Ü.: nov. 17. Vagy: *Boldog Hildegard*, Nagy Károly császár második felesége (†783). Ü.: ápr. 30.

HILDEGÁRD Germán eredetű név. J.: harcosvédő, harcban védelmező. Rokon nevek: *Hilda*, *Ildikó*. Védőszent: *Hildegard*, bingeni (Mainztól nyugatra) apátnő; bár beteges természetű volt, bejárta egész Németországot a papságnak és a népnek bűnbánatot hirdetve fejedelmek és püspökök, szerzetesek és világiak folyamodtak hozzá tanácsért; vallásos írásaival a német misztika, orvosi műveivel a német természettudomány megalapítója (†1179). Ü.: szept. 17.

HILKA Talán finn név. J. ebben az esetben: főköltő. De rokonítható a *Hilda*, *Hildegárd* nevekkal is (l. fönt!) Védőszent: *Hilda*. Ü.: nov. 17.

HIPPIA Madách Imre *Az ember tragédiája* c. drámai költeménye római színében az egyik szereplő neve. A védőszent az alantí névével azonos.

HIPPOLITA A *Hippolit* férfinév latin formájának latin nőnemű párja. A továbbiakat l. ott!

HÓFEHÉRKE Újmagyar név, a Grimm-mesék egyik leányalakjának neve. Védőszent: *Albina*. L. ott! Ü.: dec. 16. Vagy: *Havas Boldogasszony*. L. a *Havaska* névcikkben! Ü.: aug. 5.

HOLDA Germán eredetű név. J.: kedves, jóindulatú, készséges. Az ószövegségi *Királyok* II. könyvében (22, 14. skk.) szerepel egy *Holda* (*Hulda*) nevű prófétaasszony, aki Jozija királynak megjövendölte Júda országának pusztulását. Kr. e. 640 k. hunyt el és a görög egyház ápr. 10-én emlékezik meg róla. Egy ilyen nevű szentet tiszteltek a régi Frank Birodalomban – mai nevén – Troyes-ban: az 5. század közepén élt ez a szerzetesnő. Ü.: ápr. 30.

HONORÁTA Latin eredetű név. J.: tisztelt, tiszteletreméltó (nő). Védőszent: *Honorata*, páduai hajadon; Attila hunjai elhurcolták; miután püspök bátyja kiváltotta, apácává lett (†500 k.). Ü.: jan. 11.

HONÓRIA A latin *Honorius* (magyarul: → *Honórius*) férfinév női változata. A továbbiakat l. ott!

HORTENZIA Első tekintetre latin eredetűnek látszik, és jelentése: kerti. Valószínűbb azonban etruszk származása. A virágnév is ebből a személynévből való. Védőszent: *Hortensia*; sok mással együtt Thesszalonikában (Görögország) 300 k. halt vértanúhalált Krisztusért. Ü.: jún. 1.

HÓVIRÁG Újmagyar női név, a virág nevéből. Védőszent: *Chionia* (=hó-szinű, hófehér), thesszalonikai (Görögország) leány; mikor a DIOCLETIANUS-féle üldözés kitört, testvéreivel (Agapé és Iréné) együtt a hegyek közé menekült, de nemcsak magukat, hanem a Szentírás kötetét is mentették; később mégis a hatóságok kezébe kerültek, a kihallgatás alkalmával állhatatosak maradtak hitükhöz; „a császár iránt való konok engedetlenség miatt” tűzhálálra ítélték őket (†304). Ü.: ápr. 3.

HUBERTA A *Hubert* férfinév latinosa nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

I, Í

IBOLYA, IBOLYKA Inkább újmagyar (múlt századi) névnek tekinthető, bár 14. századi adat is van rá. A virágnév a latin *violából* (ahol szintén jövevényszó) való magyar fejlemény. Védőszent: *Hippolytus*. L. a *Hippolit* névcikkben! Ü.: aug. 13. Valamint: *Galantini Boldog Hippolytus*; már fiatalon a szegény gyermekek nevelésére szentelte életét, és később erre a célra társulatot, kongregációt alapított (†1619). Ü.: márc. 20.

IDA Germán eredetű név, olyan nevek rövidülése, amelyeknek előtagjában az *Itis*, *Idis* északi germán istennő, valkür neve vagy egy „kiváló”, „fiatalos”, „életerős” jelentésű germán szó rejlik. Lehet az *-ida* végű női nevek (pl. *Alida*) becézője is. Védőszent: *Herzfeldi* (Westfalen) *Szent Ida*, Ekbert szász herceg felesége; házasságában családjának, mint özvegy a jámborság gyakorlatainak és a felebaráti szeretetnek élt (†825 v. 813). Ü.: szept. 4. Vagy: *Boldog Ida*; előkelő lotharingiai családból származott, Bouillon Gottfriednek, az első keresztes hadjárat vezérének édesanyja; özvegységre jutva vagyonát templomoknak és kolostoroknak adományozta (†1113). Ü.: ápr. 13. Vagy: *Toggenburgi* (Svájc) *Boldog Ida*, reklúza (olyan remete, aki cellájába befalaztatja magát; 13. század). Ü.: nov. 3.

IDUNA Germán név az örök ifjúság főnt említett istennőjének nevéből. Védőszent: *Iduberga*, a karoling dinasztia ósatyjának, Pippinnek a felesége, → Nivelles-i Szent Gertrúd édesanyja; férje halála után maga is leánya kolostorában élt mint apáca (†652). Ü.: máj. 5. és 8.

IFIGÉNIA Görög eredetű név. J.: erősnek született. Védőszent: *Iphigenia*, akit a legendás elbeszélés szerint Szent Máté apostol térített és keresztelt meg Etiópiában (1. sz.). Ü.: szept. 21.

IGNÁCIA Az *Ignác* név latin alakjának nőnemű formája. A továbbiakat l. ott!

ILA Az *Ilona* név magyar becézett formája. A továbbiakat l. ott! Védőszentként szóba jöhet a hivatalosan nem kanonizált veszprémi domonkos apáca, *Magyarországi Boldog Ilona*, Szent Margit nevelője is (†1270). Ü.: nov. 9.

ILDIKÓ Germán eredetű név, a → *Hilda* alakváltozata, de mondáinkban való szereplése (Attila második feleségének neve) magyar jellegű névvé avatja. Védőszent: *Hildegard*, l. ott! Ű.: szept. 17. L. a *Hilda* névcikket is!

ILKA Az *Iлона* név önállósult magyar becézője. A továbbiakat l. ott!

ILMA Újmagyar név, alighanem Kisfaludy Károly alkotása, de igazán ismertté Vörösmarty Mihály mesedramája, a Csongor és Tünde tette. Finn rokonainknál divik egy ilyen női név (amely az *ilma*=levegő, ég, világ köznéből való), de nem valószínű, hogy költőink ismerték. Védőszent: *Illuminata* (=megvilágosodott), az itáliai Todi-ban élt szűz, talán vértanú (4. sz.). Ű.: nov. 29.

ILONA A *Heléna* név régi megmagyarosodott alakváltozata. A névmagyarazatot és a rokon neveket l. ott! Védőszent: *Helena*, római császárnő, → Nagy Konstantin császár édesanyja; miután fia megszüntette a keresztényüldözést, ő is megkeresztelkedett, és jótékonykodással meg templomok építésével (Róma, Jeruzsálem, Betlehem) tett bizonyosságot igaz keresztény lelkületéről (†330). Ű.: aug. 18. Más: *Boldog Helena*, özvegy; férje halála után ágostonos harmadrendi lett (†1458). Ű.: ápr. 23. Továbbá: *Duglioli Boldog Helena*; 48 évéből csaknem 30-at töltött példás és boldog házasságban; rövid özvegysége alatt megsokszorozta buzgóságát (†1520 Bolognában). Ű.: szept. 23.

ILONKA Az előző rovatban található név becéző formája. A továbbiakat l. ott!

IMELDA Germán eredetű név. Az első felében valószínűleg az *Irmín* nevű germán félisten neve, második felében pedig egy „harc, ütközet” jelentésű szó rejlik. Tehát így értelmezhető: Isten harcosnője vagy erős, hatalmas harcosnő. Rokon nevek: *Emma*, *Hermína*, *Irma*, Védőszent: *Boldog Imelda*, a Lambertiniek bolognai (Itália) grófi családjából; mint gyermek került a domonkos apácák zárdájába, kitűnt imádságos buzgóságával, és 12 éves korában, csodálatos első szentáldozása napján meghalt (†1333). Ű.: máj. 13. és szept. 16.

IMMAKULÁTA Latin név. J.: szeplőtelen. A Szeplőtelen, az Immaculata a *Boldogságos Szűz Mária*; dec. 8-án az Egyház azt a hittitkot ünnepli, hogy az Úristen a Szent Szűzet Szent Fia érdeméből létének első pillanatától megoltalmazta az eredeti bűntől (Szeplőtelen Fogantatás: *Immaculata Conceptio*). Ő tehát a védőszent, és a név viselőinek névnapja: dec. 8.

IMOGÉN Angol nyelvről jött név, Shakespeare *Cymbeline* c. színműve egyik szereplőjének neve. Talán kelta eredetű, és egy óir „leány” jelentésű szóval van rokonságban. Védőszent: *Innocentia*. L. az *Innocencia* név rovatában! Ű.: szept. 16., ill. febr. 1.

IMOLA Újmagyar név, költött szereplő neve gyanánt először Jókai Mór alkalmazta (Bálványosvár). Maga az *imola* köznév régi és nyelvjárási szó, és jelentése egyrészt „hinár”, „mocsár”, másrészt egy

- növénynemzetség, amelybe a búzavirág is beletartozik. Védőszent: *Imelda*. L. ott! Ű.: máj. 13.
- INDIRA Indiai név, mitológiai személy neve. J.: csillogó, szikrázó. Patróna: *Ingeborg*. L. az *Inge* név rovatában! Emléknapja: júl. 30.
- INEZ Az *Ágnes* név spanyol formája. A továbbiakat l. ott!
- INGE Az északi germán *Ingeborg* név német rövidülése. A teljes név jelentése: *Ingo* (v. *Ingwio*) istenség az oltalma. Patróna: *Ingeborg*, dán hercegnő, francia királyné; férje egy időre eltaszította magától (†1237). Szabályos szenttéavatása nem történt meg. Emléknapja halála napja: júl. 30.
- INGRID Északi germán név. J.: aki *Ingo* (*Ingwio*) istenség oltalmában lo-vagol. Védőszent: *Boldog Ingrid*, svéd úrhölgy, római és jeruzsálemi zárandok; közreműködött egy svédországi domonkos apácakolostor alapításában, majd özvegységre jutva ennek első előljárója lett (†1282). Szenttéavatásának megindításáról a konstanzi egyetemes zsinat (1414–18) intézkedett, de az úgy tovább nem jutott. Emléknapja: szept. 2.
- INNOCENCIA A latin *Innocentius* (= → *Ince*) férfinév női párja. Védőszent: *Innocentia*, a Diocletianus-féle üldözés idején (304 k.) szenvedett vértanú, az olaszországi Rimini városának védőszentje. Ű.: szept. 16. Vagy: a *Szevér* névcikkben említett ravennai püspök leánya, *Szent Innocentia*. Ű.: febr. 1.
- IRÉN Görög eredetű név. J.: béke. Rokon nevek: *Erina*, *Irina*, *Jerne*. Védőszent: *Irené*, ama Szent Chioníanak testvére, akiről a *Hóvirág* névcikkben van részletesen szó; a hiteles vértanúakták szerint őt két nappal később végezték ki. Ű.: ápr. 5. Ugyanebben az időben (300 k.) és ugyancsak Thesszalonikában szenvedett máglyahalált egy másik Szent *Irené*. Ű.: máj. 5. Egy harmadik – portugáliai – Szent *Irenét* is szokás védőszentül választani; ez visszautasította egy ifjú nemesember házassági ajánlatát, és ezért kérője egy orgyilkossal megölette (†663). Ű.: okt. 20.
- IRINA Az előbbi név szláv változata. A továbbiakban l. ott!
- IRINGÓ Újmagyar név növénynévből. Ez utóbbi tudatos nyelvújítási alkotás a növény latin neve nyomán. Védőszent: *Irené*. L. az *Iren* névcikkben! Ű.: okt. 20. Vagy: Szent *Irmína*. L. a *Hermína* név rovatában! Ű.: dec. 24.
- ÍRISZ Görög eredetű név, a szívárvány istennőjének, az istenek egyik hírvivőjének a neve, illetve, mint köznévként a jelentése: szívárvány, nőzirom. Védőszent: *Iraís*, alexandriai leány; egyszer vízért ment egy tengerparti forráshoz; éppen akkor kötött ki egy hajó, amely keresztény foglyokat szállított; nyomban csatlakozott hozzájuk; Antinoopoliszba vitték, és valamennyiük között elsőnek végezték ki (4. sz.). Ű.: szept. 22.
- IRMA A germán *Irm(in)gard*, *Irm(in)trud* nevek becéző rövidülése; ben-nük az *Irmín*, *Ermin* germán félisten neve. Vő. a rokon neveket: *Emma*, *Hermína*, *Imelda*. Védőszent: *Irmgard* (=Irmintól védel-

mezett vagy az erős, hatalmas védelmező), I. Lothar német császár felesége (†851). Ü.: márc. 20. Vagy: *Kölni Szent Irmgard*, szűz, grófi család sarja; vagyonából alapítványokat tett szegények, betegek, templomok, kolostorok javára; egy ideig remetéskedett, majd Kölnben telepedett le, innen háromszor zárándokolt Rómába (†1082–1089 k.). Ü.: szept. 4. és 14. Más: *Boldog Irmgard (Irmengard)*; Német Lajos király leánya és bencés apáca volt a bajorországi Chiemsee kolostorában (†866). Ü.: júl. 16. és 17. Megemlítendő még, hogy sokan az *Irma* névnek a *Máriával* való azonosítása alapján a Boldogságos Szűzet tekintik védőszentjüknék, és nevének ünnepén szept. 12-én ülik névnapjukat. (L. a *Mária* névcikkben!)

ITALA Olasz név. J.: Italia tartományból való nő. Az Itália ma egész Olaszországot jelenti, a rómaiak korában azonban csak a félsziget egy részét. Maga a szó nem latin eredetű. Védőszent: *Ita*, ír leány, remete és kolostoralapító (†567). Ü.: jan. 15.

IVÁNA Az → *Iván* férfinév latinos nőiesítése. A rokon neveket és a védőszenteket a *Johanna* név rovatában találjuk. Ezeken kívül még *Szent Johanna*, portugál királylány, domonkos apáca (†1490). Ü.: máj. 12. és 13.

IVETT Az → *Ivó* férfinév francia kicsinyítésű női megfelelője. Rokon név: *Ivetta*. A védőszentet l. az alábbi névcikkben!

IVETTA Az előző rovatban szereplő név latinos formája. Rokon nevek még: *Ivonna*, *Jutta* (ez egyúttal a *Judit* önállósult becézője is). Védőszent: *Boldog Ivetta (Jutta)*; ötévi házasság után özvegyen maradvá három fiú felnevelésének gondja szakadt rá; e feladatának elvégzése után egy belgiumi kórházban belpokosok ápolásának szentelte magát; utolsó éveit mint reklúz (egy templom melletti cellába befalazott remete) töltötte (†1228). Ü.: jan. 13.

IVOLA Köznévként a latin eredetű *viola* elkülönült változata. A középkorban női személynév is. A védőszenteket l. a *Viola* névcikkben! Ü.: máj. 3., jún. 25., ill. jún. 15.

IVONN Az *Ivó* férfinévnek az előzőktől különböző francia – de magyar helyesírású – női párja. A továbbiakat l. az *Ivó* névcikkben!

IZA Leginkább az *Izabella*, továbbá az *Izolda*, valamint az *Is-* (j.: vas) kezdetű germán női nevek (pl. *Szent Isberga*, 8–9. századi frank apáca; ü.: máj. 21.) önállósult német becézője. A többi lehetőséget sem zárva ki legajánlatosabb → *Szent Izabellát* választani védőszentül.

IZABELL, **IZABELLA** Az *Elisabeth* (magyarul: → *Erzsébet*) név spanyol módosulata. A rokon neveket l. az *Erzsébet* név rovatában! Védőszent: *Elisabeth*, a mi → *Szent Erzsébetünk* unokahúga, Portugália királynéja, a keresztény hitves és uralkodó mintaképe, özvegyiségében *Szent Ferenc* harmadrendjének tagja; több alkalommal teremtett békét fejedelmek és népek között, ezért a béke mennyei patrónája (†1336). Ü.: júl. 4. Másik védőszent az a *Boldog Isabella*, akiről a *Bella* névcikkben van rész-

letesen szó; de itt vegyük ünnepéül másik két emléknapiját: jún. 8. és febr. 26. A rokon nevek rovata más védőszenteket kínál.

IZAURA Eredetileg ókori kis-ázsiai görög városnév. Személynévként újabban bukkant fel, de aligha vonható kétségbe, hogy a nálunk már régebb óta ismert és magyar irodalmi vonatkozással is bíró → *Izóra* nyelvi rokonságban van vele. Kapcsolja őket össze az azonos védőszent is: *Isidora*. (L. ott!) Ü.: máj. 1.

IZIDÓRA Az → *Izidor* férfinév latin formájának nőnemű alakja. Rokon nevek: *Dóra*, *Izóra*. Védőszent: *Isidora*, aki 236 k. szenvedett vértanúságot, és akit a szicíliai Lentíniben tisztelnek. Ü.: ápr. 17.

IZMÉNÉ Görög mondai név. J. talán: bájos, kecses, vonzó. Védőszent: *Ismeon*, középkori francia püspök, szentföldi zarándok (†1120). Ü.: szept. 28. és 30.

IZOLDA Valószínűleg kelta eredetű név, de hangalakja rokon hangzású germán szavak hatására módosult. Germán származtatása alapján jelentése: vasfegyverzetben uralkodó. Rokon név: *Iza*. Védőszent: *Benilda* (*Benildis*), hősieklű córdobai (ma: Spanyolország) vértanú nő; önként jelentkezett a mohamedán hatóság előtt (†853). Ü.: jún. 15.

IZÓRA Az ember tragédiája VII. (konstantinápolyi) színében ezen a néven szerepelteti Évát Madách, nyilván, mert görög és keresztény névnek érezte. Védőszent: *Isidora*, egyiptomi szerzetesnő (ismeretlen időben). Ü.: máj. 1.

J

JÁCINTA A → *Jácint* férfinév magyarországi latinos nőiesítése. Védőszent: *Marescotti Szent Hyacintha*, szerzetesnő; szigorú aszkéta magával szemben, szelíd és mértéktartó másokkal; két társulatot alapított a szegények és foglyok gondozására (†1640 az itáliai Viterbóban). Ü.: jan. 30.

JAKOBINA A → *Jakab* férfinév olaszos továbbképzése és nőiesítése. Rokon név: *Zsáklin*. Védőszent a két → *Szent Jakab* apostol valamelyike, továbbá Isten szolgálója (nincs szentté avatva). *Jakoba*, római asszony; miután → Assisi Szent Ferencet megismerte, minden vagyonát faira hagyta, és teljesen az önmegszentelésnek élt; anyai módon gondoskodott a római ferencesekről, és a szent rendalapító halála után annak assisi sírja közelében imádkozva és virrasztva töltötte utolsó éveit (†1239). Emléknapija: febr. 8.

JANINA A → *János* férfinév holland *Jan* formájának latinos-olasz továbbképzése és nőiesítése. A továbbiakat l. a Johanna névcikkben! Védőszent az ott említetteken kívül: *Boldog Johanna*, itáliai kamalduli szerzetesnő; alázatosságával és engedelmességével tűnt ki (†1105 k.). Ü.: jan. 16.

JANKA Eredetileg a → *János* férfinév becézője volt, de a 19. század óta a *Johanna* magyar megfelelőjeként használják. A továbbiakat l. a *Johanna* név rovatában!

JÁZMIN A növény és a virág nevének nőnévként való felhasználása. Védőszent a növény latin neve alapján: *Philadelphus*, dél-itáliai származású vértanú, a szicíliai Lentini patrónusa (†251). Ü.: máj. 10. Vagy a hangzásbeli hasonlóság alapján: *Szent Jason*, Szent Pál apostol távoli rokona és munkatársa, aki a görögök hagyománya szerint utóbb a ciliciai Tarzus (Szent Pál szülővárosa) püspöke lett. Ü.: júl. 12.

JELENA A *Heléna* név orosz formája. Védőszent: *Helena*. L. az *Ilona* névcikkben! Ü.: aug. 18.

JELLA A *Gabriella* név önállósult német becézője. A továbbiakat l. ott!

JERNE Az *Irén* (*Iréné*) név megmagyarosodott, régebben használatos formája. A továbbiakat l. az *Irén* névcikkben!

JERTA A *Gerta* névként német nyelvjárási alakváltozata. A továbbiakat l. a *Gerda* névcikkben! Védőszent: *Boldog Gertrúd*. Ü.: aug. 13.

JETTA A *Henriett*, *Henrietta* név nem a magyar nyelvben önállósult becézője. A továbbiakat l. ott!

JOHANNA A *Johannes* (magyarul: → *János*) férfinév latin női megfelelője. Rokon nevek: *Hanna*, *Ivána*, *Janina*, *Janka*, *Zsanett*, (*Netta*). Védőszentek: *Johanna* (*Jeanne d'Arc*), az „orleans-i szűz”; egyszerű parasztlány létére égi hangokat követve kis sereg élén felszabadította az angoloktól ostromolt Orleans városát, és királyát, VII. Károlyt Reimsben megkoronáztatta; határozottság és őszinte jámborság jellemezte, az angolokat nem gyűlölte, csak hazája szabadságát kívánta; nemsokára ellenségei elfogták, és eretnekség meg boszorkányság vádjával máglyára juttatták; ott épp olyan hőiesen viselkedett, mint a csatamezőn (†1431). Ü.: máj. 30. Szintén francia szentek: *Lestonnac Szent Johanna*, hétgyermekes családanya, majd egy leányneveléssel foglalkozó női szerzet alapítója (†1640; ü.: febr. 2.) és *Maille Boldog Johanna*, szent életű özvegy (†1414; ü.: márc. 28.). A *Franciska* és a *Gabriella* név rovatában is találunk egy-egy szentet, akinek egyik neve *Johanna*.

JOLÁN, JOLÁNTA Ómagyar név (=jó lány), amelyet Dugonics András tett népszerűvé Jólánka. Etelkának leánya c. regényében (1803/04), egyúttal megmagyarosítva a valószínűleg görög eredetű *Jolanda*, *Jolantha*, *Jolentha* nevet. Az utóbbi jelentése: violavirág. Védőszent: *Boldog Jolánta*, IV. Béla királyunk leánya, → *Szent Kinga* és → *Szent Margit* húga; már gyermekkorában Kinga nénjének, a lengyel királynénak az udvarába került, majd Boleszló nyugat-lengyelországi fejedelem felesége lett, három leány anyja; férje halála után Kingával együtt az őszandeci (Krakkótól délkeletre) klarissza kolostorba lépett, majd a férjétől alapított gneseni klarissza rendház főnöknője lett; kedvenc ájtatossága az Üdvözítő szenvedéseiről való elmélkedés volt (†1298). Ü.: jún. 15.

JOZÉFA A → *József* név latin megfelelőjének női párja. Rokon nevek: *Jozefina, Józsa*. Mindezeknek leggyakoribb védőszentje az Úr Jézus nevelőatyja, → *Szent József*. Továbbá: *Boldog Josefa*, spanyol parasztleány, ágostonos apáca; vezeklő buzgóságával tűnt ki, és rendkívüli kegyelmi ajándékokban részesült (†1696). Ű.: febr. 14.

JOZEFIN(A) Az előző név latin-oszlasz továbbképzése. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Leroux Boldog Josephine*, francia apáca; először klarissza volt, de a francia forradalom ún. polgári törvényei miatt el kellett hagynia a kolostort; majd az orsolyitákhoz lépett be; emiatt 1794. okt. 23-án Valenciennesben kivégezték; a lefejezés előtt megcsókolta a hóhér kezét. Ű.: okt. 23. A név francia becézője *FINETTE*, és ennek rövidülése: *Netta*.

JÓZSA Eredetileg a → *János* és a → *József* férfinév magyar becézője. A nyelvújítás kora óta használják az előző két rovatban szereplő név magyarítására. A továbbiakat l. ott!

JUDIT Ószövetségi név. J.: zsidó nő; illetve az alapnév *Jehuda, Juda* értelmében: (Istent) dicsérő, hitvalló. Rokon nevek: *Ditta, Jutta*. Védőszent: *Boldog Judith*, angol özvegy, az angolszász királyi családból származó → *Boldog Szalóme* unokahúga; szentföldi zarándoklatáról visszatérve megtudta, hogy rokona, aki korábban ugyancsak a Szentföldön járt, a bajorországi Niederaltaichban remeteéletet folytat; csatlakozott hozzá, és együtt végezték ajtatossági és vezeklő gyakorlataikat; mindez a 11. század (egyes források szerint a 9. század) második felében történt. Együttes ünnepük: jún. 29. Milánóban tisztelnék egy *Szent Judith* vértanút, aki több mással együtt a 3–4. század fordulóján áldozta fel életét Krisztusért. Ű.: máj. 6. Megemlítendő, hogy a magyar naptárak júl. 30-án említenek egy *Judit* vértanút; ez azonban névazonosítás: *Szent Julitta* ünnepe van ezen a napon (l. a *Julietta* névcikkben!).

JÚLIA A latin *Julius* nőnemű párja. A név magyarzatát l. a *Julán*, *Julánusz* név rovatában! Rokon nevek: *Juliana, Julietta, Lia, Lili*. Védőszent: *Korzikai Szent Julia*, vértanú szűz; személye és vértanúsága történetileg hiteles, de élettörténete (előkelő karthágói származása, rabszolgaságba jutása stb.) jámbor legenda (†450 k.). Ű.: máj. 22. Vagy: *Billiart Boldog Julia*; már tizennégy éves korában fogadalmat tett a tisztaságra és arra, hogy a szegények vallásos nevelésének szenteli életét; aztán húsz éven keresztül bénán feküdt; csodálatosan meggyógyult és megalapította, elterjesztette a Miasszonyunkról nevezett namuri testvérek rendjét, amely leányneveléssel foglalkozik (†1816). Ű.: ápr. 8.

JULIANNA A → *Julánusz* férfinév latin eredetjének nőnemű párja. Az *n* megnyúlása magyar változás, de más nyelvekben is megtörtént. Rokon nevek: *Liána, Lilla*. Védőszent: *Juliana*, nikomédiai (Kis-Ázsia) ókeresztény vértanú szűz (†303 k.). Ű.: febr. 16. Vagy: *Lüt-tichi* (Belgium) *Szent Juliana*, szerzetesnő, az Oltáriszentség nagy tisztelője; egy víziójában a holdat látta benne fekete folttal; továb-

bi látomásaiból megértette, hogy ez azt jelenti, hogy az egyházi évből hiányzik az Eucharisztia ünnepe; ettől fogva az Úrnapja bevezetésén és elterjesztésén fáradozott (l. az *Evelin* névcikket!), ami halála (1258) után meg is történt. Ü.: ápr. 5. Más: *Falkonéri Szent Juliana*, a szervita rend női ágának alapítója; imádságosság, vezeklő buzgóság, hősies felebaráti szeretet jellemezte; halálán ágyán csodálatos módon részesült a szentáldozásban (†1341). Ü.: jún. 19.

JULIETTA A → *Júlia* név francia becézőjének visszalatinosított, magyar olvasatú formája. Védőszent: *Julitta*, vértanú özvegy a kis-ázsiai Caesareában; valaki a vagyonára pályázott, és feljelentette mint keresztényt (†304). Ü.: júl. 30. Vagy: *Szent Julia*, vértanú a mai franciaországi Troyes ókori elődjében (†272 k.). Ü.: júl. 21.

JÜNÖ A rómaiak egyik istennőjének neve, amely egy „ifjú” jelentésű alapszó származéka. Védőszent: *Junilla*; mintegy száz társával együtt szenvedett vértanúhalált a keresztény hitért Észak-Afrikában ismeretlen időben. Ü.: febr. 16.

JUSZTINA A → *Jusztin* név latin eredetjének nőnemű párja. Rokon név: *Tina*. Védőszent: *Justina*, vértanú; bátyjával, a mainzi püspökkel együtt szentmise közben gyilkolták meg a betörő hunok (†451). Ü.: jún. 16. Vagy: *Szent Justina*, nikomédiai (Kis-Ázsia) vértanú, → Szent Ciprián vértanútársa (†304 k.). Ü.: szept. 26.

JUTTA A → *Judit* név német becézője, néha az → *Ivetta* név alakváltozata. Védőszent: *Boldog Jutta*, özvegy; Thüningiából Poroszországba vándorolt, és ott mint remete élt példás életet (†1260). Ü.: máj. 5. Vagy: *Boldog Jutta*, disibodenbergi (Mainztól nyugatra) reklúza (templom melletti cellába zárkózott remete), Szent Hildegard (l. az *Ildikó* név rovatában!) nevelője (†1136). Ü.: dec. 22.

K

KALLIOPÉ Görög név, a kilenc múzsa egyikének, az epikus költészetének a neve. J.: szép szavú. Védőszent: *Kalliopa*, vértanú; igen kegyetlen kínzások után fejezték le († vsz. 250 k.). Ü.: jún. 8.

KALLISZTA Görög eredetű név. J.: a legszebb. Védőszent: *Callista*, siracusai vértanú a keresztény ókorban. Ü.: ápr. 25. és szept. 2. Másik: *Szent Callista*, a legenda szerint → Szent Dorottya vértanútársa. Ü.: febr. 6.

KÁMEA Olasz közszóból való név. J.: domborúan vésett ékkő. Védőszent: *Camilla*. L. a *Kamilla* névcikkben! Ü.: márc. 3., ill. máj. 18.

KAMÉLIA Keresztnév gyanánt alkalmazott virágnév. Ez utóbbi G. J. Kamel – latinosan *Camellus* – morva jezsuita botanikus családi nevéből származik. Védőszent: *Camella*, akit a franciaországi Tou-

louse-ban tisztelnek; egyesek szerint cisztercita apáca volt, és az albigensek, a 13. századi eretnekek gyilkolták meg; mások szerint sokkal korábban, a 8–9. században élt. Ü.: szept. 16. Más: *Gamaliel*, zsidó írástudó, a főtanács tagja, Szent Pál tanítója; Az apostolok cselekedetei szól arról, milyen bölcsen vette pártfogásába a főtanács előtt az apostolokat (5, 34. skk.). A jámbor hagyomány azt tartja, hogy utóbb kereszténnyé lett. Emleknapja: aug. 3.

KAMILLA A → *Kamill* férfinév latin eredetijének nőnemű formája. Rokon név: *Milla*. Védőszent: *Camilla*, szent életű hajadon (†457). Ü.: márc. 3. Nem sokkal többet tudunk az ezer évvel később élt *Gentili Boldog Camilla* életpályájáról sem (†1486). Ü.: máj. 18.

KANDIDA A → *Kandid* férfinév latin eredetijének nőnemű párja. Védőszent: *Candida*, római vértanú (ismeretlen időben; ü.: aug. 29.), illetve → Szent Orsolya ugyanilyen nevű vértanútársa (ü.: okt. 22.).

KARINA A név megvan az olaszban: a latin *cara* továbbképzése, és ennek értelme: drága, becses; ám tulajdonképp kelta eredetű, és jelentése: barátnő. De így hangzik a → *Katalin* név dán és svéd (az utóbbiban csak *Karin*) formája is. Védőszent: *Carina*, ancyrai (ma: Ankara, Törökország) vértanú a „hitehagyott” Julianus császár idejében (†362 k.). Ü.: nov. 7. Vagy: *Svéd Szent Katalin*, → Szent Brigitta leánya és leghűségesebb tanítványa (1381). Ü.: márc. 24.

KARMÉLA A név a szentföldi Karmel hegység (jelentése a héberben: kert) nevéből való, amely a Boldogságos Szűz tiszteletének ősi kegyhelye és a karmelita rend bölcsője. Rokon nevek: *Karmelina*, *Kärmen*. Védőszent: *Szűz Mária* mint *Karmelhegyi Boldogasszony*. Ü.: júl. 16.

KARMELENA Az előző rovatban szereplő név olaszos továbbképzése. A továbbiakat l. ott!

KÄRMEN A Karmel hegység nevének spanyol változata. A továbbiakat l. a *Karméla* névcikkben!

KAROLA A *Károly* név latin alakjának nőnemű formája. A továbbiakat l. ott, ill. a következő névcikkben! Rokon név: *Karolina*.

KAROLIN(A) A → *Karola* név továbbképzése. Rokon nevek még: *Lia*, *Lili*, *Lina*. Vö. *Lotti*, *Sarolta*. Van már a név viselőinek „saját” védőszentjük: 1985. nov. 17-én avatta boldoggá II. János Pál pápa *Gerhardinger Karolínát*, a Míasszonyunkról nevezett Szegény Iskola-nővérek kongregációjának alapítóját (a szerzetben Jézusról nevezett Mária Terézia; †1879) Ü.: máj. 9.

KATA A *Katalin* név magyar rövidülése. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Ricci Szent Katalin* (*Catharina*), domonkos apáca, a novíciák mestere és főnöknő, stigmatizált az itáliai Pratóban; a szenvedések hősie elviselésével és bölcsességgel tűnt ki (†1590). Ü.: febr. 2. és 13.

KATALIN Görög eredetű név. Nyugaton terjedt el az a nézet, hogy a nevet a görög *katharosz* szóból kell levezetni, és azt jelentené, hogy

tiszta. Ám a görögök *Aeikatherinének* mondták és írták, és ez vezet el igazi eredetéhez. Apollón görög istenség melléknevéhez: *Hakatosz* (nyilazó) vagy az alvilág istennőjének, *Hekaténak* a nevéhez. Rokon nevek: *Karina, Kata, Katinka, Kató, Kitti*. Védőszent: *Alexandriai Szent Katalin (Catharina)*, vértanú a 4. század elején. Híre és tisztelete a keresztes hadjáratok idején terjedt el Nyugaton, és kései legendája sok csodás elemet fűzött alakja köré (a 18 éves leány kivégzése előtt ötven pogány bölcset győz le a vitatkozásban, angyalok viszik tetemeit a Sinai-hegyre stb.). Ü.: nov. 25. Az Egyház egyik legnagyobb női szentje: *Sienai (Itália) Szent Katalin (Catharina)*, egyházdoktor; tízévi nehéz küzdelemmel tudta kivívni, hogy beléphessen Szent Domonkos harmadik rendjébe; önzetlen áldozatossága, csodái sok követőt, hihetetlen befolyást szereztek neki az egyházi és világi nagyok körében; a pápát rávette, hogy Avignonból térjen vissza Rómába; levelei és egyéb művei nemcsak teológiaiilag mélyenszántók, hanem művészként is oly tökéletesek, hogy szerzőjüknek Dante és Petrarca mellett biztosítanak helyet (†1380). Ü.: ápr. 29. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

KATICA A *Katalin* név magyar becézője. A továbbiakat l. ott, ill. a rokon nevek rovataiban!

KATINKA A *Katalin* névnek a hasonló oroszról függetlenül kialakult magyar becézője. A továbbiakat l. a *Katalin* névcikkben! Más védőszent: *Bolognai (Itália) Szent Katalin (Catharina)*, klarissza; életét főként a bűnösök megtéréseért való imádságnak szentelte; sok rendkívüli kegyelmi ajándékban részesült (†1463). Ü.: márc. 9.

KATÓ A *Katalin* név magyar becézője. A továbbiakat l. a *Katalin* névcikkben! Más védőszent: *Génuai (Itália) Szent Katalin (Catharina)*; előkelő olasz nemesi családból származott, de egy könnyelmű férj oldalán teljesen elszegényedett; sikerült azonban megtérítenie; megövezvegyülve egy szerzet tagjaként hősiesen ápolta a betegeket, különösen az 1497-i és az 1501-es pestisjárvány alkalmával; sok rendkívüli kegyelemben részesült, kivált a tisztítóhelyen szenvedő lelkek sorsáról kapott kinyilatkoztatásokat (†1510). Ü.: szept. 15. és márc. 22.

KERUBINA Héber eredetű név. A *cherubim* szóval – amely többes számú alak – nevezi a Szentírás az angyalok egyik karát. J.: a tudás nagysága vagy képmás. Ennek a szónak latinositott, nőiesített alakja a név. Védőszent: *Boldog Cherubin*, spoletói (Itália) ferences (†1484). Ü.: aug. 4.

KILIÁNA A *Kilián* férfinév latin nőnemű végződésellátott párja. A továbbiakat l. ott!

KINCŐ Újmagyar név; Jókai Mór alkotta (A jövő század regénye) ősmagyar helységnévül egy kínai ókori tartománynévnek játszi magyarrá alakításával úgy, hogy az -ő végződés felfogható nemcsak

személyes névmásnak, hanem a *kincs* szó kicsinyítőképzőjének is. 20. századi naptárak javasolják női névül. Védőszent: *Kinnia*, szűz; Szent Patrik (Patricius; l. a *Patricius* névcikkben!) keresztelte meg, és az ő kezéből vette a szerzetesi fátolt is; Írországban nagy tiszteletben áll (5. sz.). Ü.: febr. 1. Lehet *Boldog Kinga* is. L. lejjebb! Ü.: júl. 24.

KINGA A → *Kunigunda* név régi magyar becézője. Védőszent: *Boldog Kinga*, IV. Béla királyunk leánya, → Szent Margit és Boldog Jolánta (l. a *Jolán* név rovatában!) testvére; férjével, Szemérmes Boleszló lengyel királlyal egyetértésben tisztasági fogadalmat tett; együtt gyakorolták az imádságot, a vezeklést, az alamiználkodást és a szegény betegek ápolását; megható legenda kapcsolja nevéhez az első és legnagyobb lengyel sóbánya, Wieliczka felfedezését; férje halála után az ószandeci (Krakkótól délkeletre) klarisszák közé lépett, s ott is halt meg mint főnöknő (†1292). Ü.: júl. 24.

KÍRA Görög eredetű szláv név. A görög szótó jelentése: úr, uralkodó (vö. *Cirill*). Védőszent: *Cyra*, az 5. században kemény önmegtagadó életet folytató remete asszony. Ü.: aug. 3.

KISANNA Az *Anna* név erdélyi becézője. A továbbiakat l. ott! Az ott felsorolt rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

KITTI A *Katalin* név angol becézője. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Labouré Szent Katalin (Catharina)*, tizenhét gyermekes földművescsalád sarja, irgalmas nővér; 45 éven át nagy önfeláldozással szentelte magát az aggok gondozásának; romlatlan teste a rend párizsi anyaházának kápolnájában nyugszik, ahol egykor az Istenanya jelenésében részesült (†1876). Ü.: dec. 31.

KLÁRA Latin eredetű név. J.: világos, ragyogó, híres. Származtatják a latin *calo* (=kikiáltok, összehívok) igéből is. Rokon név: *Klarissza*. Védőszent: *Assisi Szent Clara*, → Szent Ferenc kor- és honfitársa, a ferencrend női ágának (klarisszák) alapítója, az imában való buzgóság, a felebaráti szeretet és a türelmes szenvedés példaképe (†1253). Ü.: aug. 11. Ápr. 17-én van *Boldog Clara*, pisai domonkos apáca ünnepe (†1419).

KLARISSZA A *Klára* név latinos továbbképzése. A továbbiakat l. ott!

KLAUDETТА A *Klaudia (Claudia)* név olasz becéző továbbképzése. A továbbiakat l. ott!

KLAUDIA Latin eredetű név. J.: a *Claudius* nemzetség nőtagja. A név alapszava a latinban „sánta, fél lábú” jelentésű. Rokon név: *Klaudetta*. Védőszent: két *Claudia* nevű ókeresztény vértanú nő valamelyike, akik időben (a 4. sz. eleje) és térben (Kis-Ázsia két helységében) egymáshoz közel áldozták fel életüket Krisztusért. Ü.: márc. 20., ill. máj. 18.

KLEMENCIA A *Kelemen* név latin eredetijének (*Clemens*) nőiesített formája. Rokon név: *Klementina*. A továbbiakat l. a *Kelemen* névcikkben!

- KLEMENTINA** A latin *Clemens* (=Kelemen) férfinév nőiesítő becéző továbbképzése. Rokon nevek: *Klemencia*, *Tina*. A továbbiakat l. a *Kelemen* név rovatában! Más védőszent: *Clementinus*, ismeretlen időben szenvedett thrácciai (Balkán-félsziget, kb. a mai Bulgária) ökeresztény vértanú. Ü.: nov. 14.
- KLEOPÁTRA** Görög név. J.: az apa dicsősége vagy híres apától származó. Védőszent: *Kleopatra*, Szent Bazil rendjében a 10. században élt szent életű apáca; Keleten tisztelik. Ü.: okt. 20.
- KLIÓ** A történelem műzsájának görög neve; egy „magasztal” jelentésű igéből vagy egy „hírnév, dicsőség” jelentésű főnévből származik. Védőszent: *Godeberta*. L. a *Glória* név rovatában! Ü.: ápr. 11.
- KLOTILD** Germán eredetű név. J.: dicső harc. Rokon név: *Tilda*. Védőszent: *Chlothilde*, I. Chlodwig frank király felesége; megtérésében jelentős szerepe volt; özvegyiségre jutva a jámborság cselekedeteinek élt (†544). Ü.: jún. 3.
- KOLETTA** A → *Nikoletta* név önállósult becézője. Védőszent: *Koletta*, klarissza, Szent Ferenc második rendjének reformátora, 18 új kolostor alapítója (†1447). Ü.: márc. 6.
- KOLOMBINA** Az olasz colomba (j.: galamb) szó meghosszabbított alakja női névként. Védőszent: *Columbina*, → Szent Orsolya legendás vértanútársa. Ü.: okt. 21. Lehet védőszent az a *Boldog Columba* is, akiről a *Galamb* névcikkben a második helyen van szó. Ü.: máj. 20.
- KONKORDIA** Latin név. J.: egyetértés. A Római martirologium – aug. 13-án – említi egy *Szent Concordiát*, → Szent Hippolit vértanú dajkáját; ám ez a személy legendás kitalálás. Tehát a védőszent inkább: *Concordius*, spoletoi (Itália) vértanú pap; megkínózták és a börtönben lefejezték (†178 k.). Ü.: jan. 1.
- KONSTANCIA** Latin név, a *Constantius* (l. a *Konstantin* név rovatában!) női párja. Rokon név: *Konstantina*. Vö. *Szilárda*, *Szilárdka*. Védőszent: *Constantia*, aki Néró császár idejében (68 k.) Nápoly közelében szenvedett vértanúságot. Ü.: szept. 19.
- KONSTANTINA** A *Konstantin* (latinul: *Constantinus*) név nőnemű párja. Rokon név: *Konstancia*. Vö. *Szilárda*, *Szilárdka*. A továbbiakat l. a *Konstantin* névcikkben!
- KORDÉLIA** Alighanem költött név (l. Shakespeare: *Lear* király!), de lehet, hogy a latin *Cordulából* keletkezett, vagy kelta eredetű, és azt jelenti: a tenger leánya. A *Cordulát* némelyek szivecskének, mások későn (atyja halála után) születettnek értelmezik. Védőszent: *Cordula*, a → Szent Orsolya legendás történetében szereplő vértanú szűz; a legenda szerint ő megrettent a szenvedéstől, elmenekült, de társai halála után másnap önként jelentkezett. Ü.: okt. 22.
- KORINNA** Talán görög eredetű név a *koré*=leány szóból; de az előbbi rovatban említett *Cordula* német *Kora* becézőjének továbbképzése is lehet. A védőszent is az a *Cordula*. Ü.: okt. 22.
- KORNÉLIA** A → *Kornél* férfinév latin eredetijének nőnemű párja. Rokon nevek: *Lia*, *Nelli*. Védőszent: *Cornelia*, szűz, aki valamikor az öke-

- resztény korban az észak-afrikai Numidiában (Tunisz) szenvedett vértanúságot. Ü.: márc. 31.
- KOZIMA A görögből az olaszba átszármazott név átvétele. Rokon a *Kozma* férfinévvel. J.: szabályszerű, rendes, ékes. Védőszent: *Koszmász (Kozma)*. L. a *Damján* név rovatában! Ü.: szept. 26.
- KRESZCENCIA Latin eredetű név, a *Crescens* (=növekvő) férfinév továbbképzésének női párja. Védőszent: *Crescentia*, → Szent Vitus legendás nevelőanyja, vértanú (†303/04 k.). Ü.: jún. 15. Vagy: *Höss Boldog Kreszentia*, egy dél-bajorországi kolostorban élt, misztikus kegyelmekben részesült ferences apáca, keresett lelki tanácsadó (†1744). Ü.: ápr. 7.
- KRISZTA A *Krisztina* név önállósult becézője. A továbbiakat l. ott!
- KRISZTINA A görögből átvett latin név a *Christiana*. J.: Krisztushoz tartozó, tehát keresztény nő. Ennek alakváltozata a *Christina*. Rokon nevek: *Kriszta*, *Tina*. Védőszent: *Christina*, bolsenai (Rómától északnyugatra) ökeresztény vértanú (†304 k.). Ü.: júl. 24. Ugyanerre a napra esik *Belgiumi Szent Christina* ünnepe, akit a rendkívüli kegyelmek miatt, amelyekben részesült, *Mirabilis* (=csodálatos)-nak neveznek (†1224 k.). Más: *Kölni Boldog Christina*, begina (=középkori apácaféle); életében egészen szokatlan gyötrelmeket szenvedett, de az Egyház sohasem foglalt arra vonatkozólag állást, hogy ezekből mennyi a betegség, és mennyi ördögi kísértés; mindenesetre erős hittel viselte el őket (†1312). Ü.: jún. 22. és nov. 6.
- KRIZANTA Görög eredetű férfinév latinosa női párja. A név töve azonos a *krizantém* (=aranyvirág) virágnévvel. Védőszent: *Chrysanthus*, a *Dália* névcikkben említett Szent Daria férje. Ü.: okt. 25.
- KÜNGUNDA Germán eredetű név, a latin *Cunegundis*, a német *Kunigunde* latinositott magyar változata. J.: nemzetségének harcosa. Rokon nevek: *Gunda*, *Kinga*. Védőszent: *Kunigunde*, → II. (Szent) Henrik német császár felesége, az Egyház nagylelkű jótévedője. Özvegyiségében apáca lett, és az isten- és felebaráti szeretet fölséges példáját adta (†1033 v. 1039). Ü.: márc. 3.

L

- LADISZLA A *László* férfinév latinositott alakjának megrövidített női párja. A továbbiakat l. ott!
- LAMBERTA A *Lambert* férfinév latinosan nőneműsített párja. A továbbiakat l. ott!
- LARINA Szláv eredetű név, vsz. a → *Laura* származéka. Védőszent: *Hilária*. L. a *Hilária* név rovatában! Ü.: aug. 12. vagy (megkülönböztető jelzője alapján): *Lerin(um)i Szent Vince*, gall szerzetespap, egyházi író (†450 e.). Ü.: máj. 24.

LARISSZA Újabban merült fel az igény ennek a névnek a használatára, talán Berzsenyi Dániel „gyönyörű Larisszá”-jának (Osztályrészem) hatása alatt. Csakhogy ez egy (thesszáliai) város neve; ezt azonban egy görög mitológiai női személyről kapta. Védőszent: *Larissa*. Legendája szerint a 4. sz. közepe táján a Krím félszigeten egy gót fejedelem rá és még több keresztényre istentisztelet közben rágyújtotta a templomot. Ü.: márc. 26.

LAURA A *Laurentius* (= → *Lórin*c) név nőnemű alakjának (l. a következő névcikket!) önálló rövidülése. Lehet azonban, hogy a *Laura* egyszerűen a latin *laurus* (=babérfa) nőnemű alakja. Rokon név: *Laurencia*, *Loretta*. Védőszent: *Laura*, előkelő cordobai (Hispania) asszony; özvegyiségre jutva apácává lett, és mint ilyen fanatikus mohamedánok meggyilkolták (†864). Ü.: okt. 19. és jún. 28.

LAURENCIA A *Laurentius* (= → *Lórin*c) név női párja. Rokon név: *Laura*. Védőszent: *Laurentia*, anconai (Itália) szűz; rabszolga volt, és megtérített úrnőjével együtt szenvedett vértanúhalált (†302/03 k.). Ü.: okt. 8.

LAVÍNIA Latin név. J.: *Lavinium* városából való nő. A városnév maga etruszk eredetű. Védőszent: *Boldog Lidvina*, holland leány; 15 éves korától 38 éven át hősieles türelemmel viselte el súlyos betegségét, de közben lelki és testi bajokban segített, akin csak tudott; látomásokban és elragadtatásokban részesült; élete végén úgyszólván csak az Oltáriszentségből élt (†1433). Ü.: ápr. 14.

LEA Latin eredetű név. J.: nőstényoroszlán. Alakilag hasonló a → *Lia* név eredeti héber meg az angoloknál használt formájához. Gyakran szolgál a *Leona*, *Leonarda*, *Leonetta*, *Leonóra*, *Leontina*, *Leopoldina* becézőjéül is. Védőszent: *Lea*, előkelő római özvegy; lemondott a társasági életéről, a → Szent Jeromos körül csoportosuló jámbor és művelt nők köréhez csatlakozott, és mint egy római kolostor előljárója halt meg (†384). Ü.: márc. 22.

LÉDA Görög hitregebeli név, és vagy *Létó* istenasszony nevéből, vagy egy „úrnő” jelentésű szóból származik; Ady Endre az *Adél* nevet visszafelé olvasva jutott el ehhez a névhez. Védőszent: *Adele*. L. az *Adél* név rovatában! Ü.: dec. 24.

LEILA Valószínűleg arab eredetű név. J.: sötétség, éjszaka (a hajra vonatkoztatva). Védőszent: *Fusca* (=sötét), ravennai (Itália) leányka; 15 éves volt, amikor dajkájának, Maurának példájára megkeresztelkedett; felháborodott atyja, miután hiába próbálkozott hittagadásra bírni, kiszolgáltatta őket a helytartónak (†250 k.). Ü.: febr. 13.

LELLE Ósmagyar név, a *Lél* alakváltozata, valószínűleg becézője. Női névvé újkori felújítása alkalmával lett. A továbbiakat l. a *Lél* névcikkben!

LÉNA A -léna végű női nevek (pl. *Heléna*, *Magdaléna*) önállósult becézője. A továbbiak e két név rovatában találhatók.

- LENKE Lehetséges, bár nyelvünkben szokatlan jelenség, hogy képzőjében megmagyarosított név, a német *Lenchen* átültetése. Ez utóbbi a *Helene* és a *Magdalene* német becézőjének, a *Lenkának* megmagyarosodott formája. Az alapnevek magyarázata és a védőszenteket l. a *Heléna*, *Ilona* és a *Magdaléna* névcikkben!
- LEONA A → *Leó*, *Leon* férfinév latinosa női párja. Rokon név: *Lea*. A védőszenteket l. a *Lea* vagy a *Leó* névcikkben! Vagy: *Szent Leonis* (*Leonida*), a szíriai Palmyrában oszlophoz kötözve vértanúhalált halt keresztény szűz (†303). Ü.: jún. 15.
- LEONARDA A *Leonhard* (magyarul: *Lénárd*, *Leonárd*) férfinév latinosa nőiesítése. Rokon név: *Lea*. A továbbiakat l. a *Leonárd* névcikkben!
- LEONETTA A → *Leó* és a → *Leon* férfinévek női párja olaszos kicsinyítéssel, becézéssel. Védőszent: *Leonilla*, kappadókiai (Kis-Ázsia) vértanú (†175 k.). Ü.: jan. 17.
- LEONÓRA Az *Eleonóra* név önállósult rövidülése. A továbbiakat l. ott!
- LEONTINA Latin név. J.: *Leontini* (*Lentini*) szicíliai városból való nő. Rokon név: *Lea*. Védőszent: *Leontia* (*Leontina*), 1. századbéli római vértanú szűz. Ü.: márc. 1. Vagy: *Szent Leontia*, a Hunnerik ariánus vandál király katolikusüldözése idején Észak-Afrikában vértanúhalált szenvedett asszony (†483). Ü.: dec. 6.
- LEOPOLDINA A *Leopold* férfinév női párja. A továbbiakat l. ott! Rokon nevek: *Dina*, *Lea*.
- LETICIA Latin eredetű név. J.: öröm, szépség. Rokon név: *Tícia*. Védőszent: a *Boldogságos Szűz*, aki „örömünk oka” (*causa nostrae laetitiae*). A névnap tehát bármelyik → Mária-ünnepen. Vagy: *Szent Gaudentia* (a latin *gaudeo*=örülök igéből), ökeresztény római vértanú szűz; vértanúságának aktái elvesztek, és így közelebbit nem tudunk róla. Ü.: aug. 30.
- LEVENDULA Virágnévnek személynévül való újabb keletű alkalmazása. Maga a virágnév középkori latin szó (a „mos” jelentésű igéből). Védőszent: *Levinna*, az 5. században élt breton (bretagne-i, ma: Nyugat-Franciaország) leány; a nagy-britanniai szászoktól – megterésük előtt – szenvedett vértanúságot. Ü.: júl. 22. és 24.
- LIA Ószövegségi név. J.: kimerült, elfáradt. Továbbá az *Elisabeth* (=Erzsébet), *Júlia*, *Karolina*, *Kornélia* önállósult becézője is. A védőszentet l. a *Lea* névcikkben! Ü.: márc. 22.
- LIANA A *Juliana* (magyarul: *Julianna*) név önállósult rövidülése. A továbbiakat l. ott!
- LÍCIA A *Felicia* név önállósult rövidülése. A továbbiakat l. ott!
- LÍDIA Görög eredetű név. J.: az ókori Lüdiából (Kis-Ázsia) való nő. Rokon név: *Lilla*. Védőszent: *Lydia*, biborárus asszony, aki elsőnek tért meg Filippiben (ma: Észak-Görögország) Szent Pál apostol prédikációjára, és őt meg kíséretét házában vendégül látta (ApCsel 16, 14. sk.). Ü.: aug. 3. Másik: *Szent Lydia*, egy illíriai (Balkán-félsziget) asszony, aki férjével és gyermekeivel együtt szenvedett vértanúságot (†121 k.). Ü.: márc. 27.

- LILI** Több név: a *Caroline* (=Karolina), *Elisabeth* (=Erzsébet), *Julia* (=Júlia), *Lilian* (=Liliána) német és angol becézője. A továbbiakat l. ezeknek a neveknek a rovatában!
- LILIÁN, LILIÁNA** Eredetileg az *Elisabeth* (=Erzsébet) angol becézője; később a liliom (latinul *lilium*, angolul *lily*) szót kezdték beleérteni. A *Liliána* latinos-olaszos végződéssel ellátott alak. Rokon név: *Lili*. Védőszent: *Liliosa*, egy cordobai (Hispania) polgár felesége. Abban az időben ott a mórok uralkodtak, és halálbüntetés terhe alatt tiltották a keresztény vallás gyakorlását; ők önként jelentkeztek a bírónál, és hitvallásukért – → Szent Auréllal és társaival együtt – lefejezték őket (†852). Ü.: júl. 27.
- LILIOM** Újmagyar név a virág nevéből. Védőszent: *Liliosa*. A továbbiakat l. az előző névcikkben! Ü.: júl. 27.
- LILLA** Az *Elisabeth* (=Erzsébet) név idegen nyelvi, a *Lídia* és a *Livia* régi magyar becézőjéből önállósult. Csokonai viszont a *Julianna* névből alakította a maga *Lilláját*. A továbbiakat l. ezeknek a neveknek a rovatában!
- LINA** A *Karolina* név önállósult becézője. A továbbiakat l. ott! Más védőszent: *Linus*, pápa, Szent Péter első utóda (†79 ?). Ü.: szept. 23.
- LINDA** A -linda végű germán eredetű nevek (pl. *Adelinda*, *Belinda*, *Ermelinda*, *Relinda*, *Teodolinda*) önállósult becézője. A névelem jelentése: hársfából készült pajzs. Védőszentül a fenti nevek mennyei patrónáinak akármelyike választható.
- LÍVIA** A *Liviusz* (latinul: *Livius*) férfinév nőnemű párja. Rokon név: *Lilla*. A továbbiakat l. a *Liviusz* névcikkben! De a naptárak már régóta Szent *Eulaliát* tekintik a *Livia* védőszentjének. L. az *Eulália* név rovatát! Ü.: dec. 10. és febr. 12.
- LIZA** Az *Elisabeth* (=Erzsébet) név becéző rövidülése. A név jelentését és a rokon neveket l. az *Erzsébet* névcikkben! Védőszent: *Boldog Elisabeth*, a „jó” *Erzsébet*, német ferences harmadrendi nővér; rendkívüli karizmákkal (látomások, stigmatizáció, csodálatos bőjtölés) volt megáldva (†1420). Ü.: nov. 25. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.
- LIZANDRA** A görög eredetű *Lizander* (j.: szabad férfi, szabadító) férfinév női párja. Védőszent: *Liberata* (=felszabadított, szabad nő); az észak-itáliai Comóban kolostort alapított (†581). Ü.: jan. 18.
- LOLA** A *Dolores* (magyar átírásban: *Dolóresz*) név spanyol becézője. A továbbiakat l. ott!
- LORETTA** Így hangzik a *Laura* és a *Leonóra* olasz becézőképzős alakja. A továbbiakat l. ott! De előfordul, hogy olasz leánykák Szűz Máriának híres közép-olaszországi kegyhelye, Loreto (vö. Lorettói litánia) iránti tiszteletből kapják a *Loreta*, *Loretina* nevet. Védőszentjük tehát a *Boldogságos Szűz*, és névnapjuk a kegyhely fő ünnepe, búcsúja: dec. 10.
- LOTTI** A francia *Charlotte* (tulajdonképp=Karola, Karolina) becézése. Védőszent: *Thouret Boldog Charlotte*, a francia forradalom idején

Vincennes-ban (Párizs külvárosa) kivégzett karmelita apáca, vértanú (†1794). Ü.: júl. 17.

LUCA Az alábbi név régi magyar formája. A továbbiakat l. ott!

LÚCIA A → *Lúcius* férfinév latin eredetjének nőnemű párja. Rokon név: *Luca*. Védőszent: *Lucia*, stracusai (Szicília) vértanú, az olaszok kedvelt szentje; történeti alakja köré a képzelet szép legendát font; neve szerepel a szentmise I. (római) kánonjában († vsz. 304). Ü.: dec. 13. Más: *Filippini Szent Lucia*, egy olasz női tanítórend alapítója (†1732). Ü.: márc. 25.

LUDMILLA Szláv eredetű név. J.: a nép körében kedvelt, népszerű. Rokon nevek: *Milica*, *Milla*. Védőszent: *Ludmil(l)a*, az első keresztény cseh herceg felesége; nagy hatással volt unokájára, → Szent Vencelre, és ezért ennek anyja megfojtatta (†921). Ü.: szept. 16.

LUDOVICA A → *Lajos* férfinév latinosított formájának nőnemű párja. Rokon név: *Lujza*. Védőszent: *Albertoni Boldog Ludovica*; igen előkelő római családból származott; mint özvegy belépett Szent Ferenc harmadik rendjébe, és a teljes elszegényedésig a felebaráti szeretet műveinek szentelte életét (†1533). Ü.: jan. 31. Az alábbi névcikkben más védőszenteket is találunk.

LUJZA A francia *Louise* női név magyarosított formája. A francia női név a → *Lajos* név francia megfelelőjének (*Louis*) női párja. Rokon név: *Ludovika*. Védőszent: *de Marillac Szent Louise*; lelki vezetője, → Páli Szent Vince irányította hősies erényre törekvő lelkét a keresztény felebaráti szeretet gyakorlására, és ő lett az Irgalmas Nővérek rendjének első főelőjárója (†1660). Ü.: márc. 15. Vagy: *Savoyai Boldog Louise*; mintegy tízévi mintaszerű, nemcsak a hitvesi, hanem a felebaráti szeretetnek is szentelt házasság után ferences nővér lett (†1503). Ü.: júl. 24. és aug. 11. Minthogy sokan – nyelvészeti szempontból tévesen – a *Lujza* nevet az *Alajossal* hozták kapcsolatba, → *Szent Alajost* tekintik védőszentjüknek, és jún. 21-én ünneplik névnapjukat.

LUKRÉCIA Etruszk eredetű római nemzetségnév nőnemű formája. A latinban a *lucrum* (=nyereség) szóval szokás – afféle népi szőfűtés módjára – kapcsolatba hozni, és így jelentése szabadon fordítva: megnyerő, vonzó. Védőszent: *Lucretia*, mohamedánból kereszténnyé lett cordobai (Hispania) szűz; a keresztényüldöző mórak lefejezték (†859). Ü.: márc. 15.

M

MABELLA Az → *Amábel* női név egyik angol alakváltozatának, az *Amabellának* rövidülése, illetve a germán *Madalberta* (j.: a beszédben híres) becézése. Védőszent: *Amabilis*. L. az *Amábel* névcikkben! Ü.: júl. 11. Vagy: *Szent Madalberta*, a franciaországi Maubeuge kolostorának apátnője (†705 k.). Ü.: szept. 7.

MADLÉNA A *Magdaléna* név német becézőjének (*Madlen*) és francia alakjának (*Madeleine*) latinositott formája. A név magyarázata és a rokon neveket l. a *Magdaléna* névcikkben! Védőszent: *Barat Szent Madeleine-Sophie*. L. a *Bársonyka* név rovatában! Ű.: máj. 25.

MAGDA A *Magdaléna* önállósult becéző rövidülése. Ez a rövidülés a magyarban valószínűleg más nyelvektől – ahol szintén megvan – függetlenül történt. A továbbiakat l. a *Magdaléna* névcikkben!

MAGDALÉNA Újszövetségi szentírási név. J.: Magdala városából származó nő. Nevezetes viselője a – más Máriától való megkülönböztetésül – magdalai Mária: Maria Magdalena, Mária Magdolna. A város neve arámi szó, jelentése: torony, vár. Rokon nevek: *Aléna, Léna, Lenke, Madléna, Magda, Magdolna, Manda, Marléne, Miléna, Miletta, Milica*. Védőszentek: Elsősorban a már említett *Maria Magdalena*; az Üdvözítő megszabadította az ördögi megszállottságtól, és ettől kezdve leghűségesebb követője lett; ott állt keresztye alatt, és ezért feltámadása után különleges megjelenésével tüntette ki. Nem azonos sem azzal a bűnös nővel, aki az Úr lábait megkenste, sem Lázár testvérével. Ű.: júl. 22. Továbbá: *Pazzi Szent Maria Magdalena*, olasz karmelita nővér, az Egyház egyik legnevezetesebb női misztikusa, az Istennel való bensőséges egyesülés egyik legnagyobb képviselője (†1607). Ű.: máj. 25. Vagy: *Postel Szent Maria Magdalena*; a francia forradalom idején áldásos munkát fejtett ki az elhagyott ifjúság körében, majd egy női tanítórendet alapított (†1846). Ű.: júl. 17.

MAGDOLNA A *Magdalena* név magyar alakváltozata. A továbbiakat l. a *Magdaléna* névcikkben!

MAJA Római istennő neve (vö. május). Egyszersmind a → *Mária* és a → *Marianna* név német becézője. Védőszent: (vezeték- és keresztnév jogán): *Maille Boldog Johanna Maria*, aki mint özvegy a franciaországi Tours városában élt istenfélő életet (†1414). Ű.: márc. 28.

MALVIN, MALVÍNA Germán nyelvi elemekből álló, de csak Osszián költeményei nyomán elterjedt név. Elemének jelentése: bírósági székhely+barát, azaz szabadon fordítva: a jog barátja. Védőszent: *Malvinus*, vértanú az őrményszági Melitenében. Többet nem tudunk róla. Ű.: ápr. 19.

MÁLYVA Újmagyar név a disznóvénnyéből. A növénynév latin eredetű, de ott is jövevényszó. Védőszent: *Mamelta*, 5. századi perzsa vértanú; pogány papnő volt, és megtérése után még a keresztségi ruháját hordta, amikor egy pogány zendülés alkalmával megkövezték. Ű.: okt. 17.

MANDA A *Magdaléna* név északi szláv alakjának, valamint az *Amandának* becézője. A továbbiakat l. e két név rovatában!

MANDULA Napjainkban felmerült újmagyar név a fa, ill. a gyümölcs nevéből. A köznév olasz közvetítéssel jutott el hozzánk. Védőszent (a vezetéknev alapján): *Boldog Montaldi Paula*, özvegyiségében klárisza misztikus kegyelmekkel (†1514). Ű.: aug. 18.

- MANFRÉDA A *Manfréd* férfinév latin nőnemű végződésellátott párja. A továbbiakat l. ott!
- MANON A *Mária* (*Mária Anna*) név francia becézője. A továbbiakat l. ott!
- MANUÉLA A *Mánuel* férfinév latin nőnemű végződésellátott párja. A továbbiakat l. az *Emánuel* névcikkben!
- MARA A *Mária* (vagy a *Margaréta* ?) név rövidített és kicsinyítőképzővel ellátott párja. Egyúttal szír név; j.: úrnő. A továbbiakat l. a *Mária* név rovatában!
- MARCELLA A → *Marcell* férfinév latin eredetijének nőnemű párja. Rokon nevek: *Célia*, *Marcellina*. Védőszent: *Marcella*, előkelő, nagyműveltségű, aszkéta életű római özvegy; palotája hasonló gondolkodású asszonyok (köztük → Szent Fabiola, → Szent Lea, → Szent Paula) gyülekezőhelye volt; együtt gyakorolták a felebaráti szeretetet és folytattak szentírástudományi tanulmányokat, egy időben → Szent Jeromos irányítása alatt; amikor a gótok Alarich vezetésével feldúlták Rómát, súlyos bántalmazásokat szenvedett, és ezekbe kevéssel utóbb belehalt (†410). Ü.: jan. 31. Más: *Szent Marcella*, édesanya, alexandriai vértanú (†203). Ü.: jún. 28.
- MARCELLINA Az előző rovatbeli név becéző továbbképzése. Rokon nevek még: *Celina*, *Szelina*. Védőszent: *Marcellina*, → Szent Ambrus nénje, nevelésében is segített; azután egészen Istennek, az imádságnak és az önmegtagadásnak szentelte életét, Liberius pápa kezéből vette fel az Istennek szentelt szűzek fátyolát, túlélte öccsét († vsz. 398). Ü.: júl. 17.
- MARGARÉTA, MARGARITA Görög eredetű név. J.: gyöngy. (A köznév a görögben indus jövevényszó.) Rokon nevek: *Gréta*, *Mara*, *Margit*, *Margita*, *Margó*, *Metella*, *Réta*, *Rita*. Védőszent: *Antiochiai* (Kis-Azsia) *Szent Margereta*, a Keleten nagy tiszteletben részesülő vértanú szűz; ám történetileg hiteles adatokkal nem rendelkezünk róla; legendája szerint atyja, pogány pap adta leányát bírói kézre, és hitéért fejét vették (a 3–4. sz. fordulóján). Ü.: júl. 20. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.
- MARGIT A *Margaréta* név magyar (és német nyelvterületen is használatos) alakja. A név magyarázatát és a rokon neveket l. a fenti névcikkben! Védőszent: *Árpádházi Szent Margit*, IV. Béla királyunk leánya, → Szent Erzsébet unokahúga, → Boldog Kinga és Boldog Jolánta (l. a *Jolán* névcikkben!) testvére, domonkos apáca; a margitszigeti kolostorban élt alázatos szolgálatban, imádkozva, testét sanyargatva és áldozatát az Anyaszentegyházért, a tatároktól még mindig fenyegetett nemzetéért ajánlva fel (†1270). Ü.: jan. 18. Más: *Szent Margareta*, Skócia királynéja, Szent István királyunk unokája; példaszerű családanya és országának jötevője, a szegények gyámolítója, a vallási élet buzgó- és céltudatos ápolója (†1093). Ü.: nov. 16. Vagy: *Alacoque Szent Margareta Maria*, vizitációs apáca a közép-franciaországi Paray-le-onialban; Jézus Szentséges Szívének újkori tisztelete órá megvissza: 1673. jún. 27-én kapta a nagy

kinyilatkoztatást (†1690). Ü.: okt. 16. A rokon nevek rovatában más védőszenteket találunk.

MARGITA A → *Margit* név régebbi magyar változata. A rokon neveket a *Margaréta*, a védőszenteket a *Margit* név rovatában találhatjuk.

MARGÓ A → *Margit* név rövidített és kicsinyítőképzővel ellátott becézője. A rokon nevek a *Margaréta*, a védőszentek a *Margit* névcikkben találhatók.

MÁRIA Szentírási név, a héber *Mirjam*nak a görög és a latin bibliafordításokban módosult alakja. Jelentését évezredek erőfeszítései és kísérletei sem tudták tisztázni. Vitatottak pl. ezek a szófejtések: a (sátánnak) ellenszegülő, a szép, az Istent szerető vagy akit az Isten szeret; tudománytalan magyarázatok: a tenger csillaga, keserű tenger, úrnő stb. Rokon nevek: *Maja*, *Manon*, *Mara*, *Mariann*, *Marianna*, *Marica*, *Marietta*, *Marina*, *Marinella*, *Marinetta*, *Marion*, *Marita*, *Masa*, *Mia*, *Mietta*, *Miléna*, *Miletta*, *Milica*, *Mirjam*, *Ria*. Védőszent: a Minden Szentek Királynője, a *Boldogságos Szűz Mária*, az Isten Anyja; ő a katolikus áhítat és a népi jámborság egyik középpontja, számtalan ország, város, templom, intézmény mennyei patrónája; a hozzá való gyermeki ragaszkodás úgyszólván valamennyi szentünk jellemző vonása. Kegyelmi kiváltságairól, életének eseményeiről számos ünnepen emlékezünk meg, ezek bármelyikét választhatják névnapul azok, akik az ő nevét viselik. Főbb ünnepei az egyházi év sorrendjében a következők: *Szeplőtelen Fogantatásának (Immaculata)*, vagyis annak ünnepe, hogy létének első pillanatától fogva ment volt az eredeti bűntől: dec. 8. (Vö. az *Immakuláta* névcikket.) A polgári év első napján, karácsony nyolcadnapján, január 1-jén az ő *istennanyaságát* ünnepli az Egyház. A kisdéd Jézus templomi bemutatásának ünnepe (Gyertyaszentelő Boldogasszony) febr. 2-án van. *Mária lourdes-i megjelenése*: febr. 11. Krisztus Urunk megtestesülésének hírüladása (*Annuntiatio*, *Gyümölcsoltó Boldogasszony*): márc. 25. (Vö. az *Annunciáta* névcikket.) *Mária Szeplőtelen Szívének* ünnepe Jézus Szent Szívének ünnepe utáni szombaton van. Máriának Szent Erzsébetnél tett látogatásának (*Sarlós Boldogasszony*) ünnepe júl. 2-án. *Karmelhegyi Boldogasszony* ünnepe: júl. 16. (Vö. a *Karméla*, *Karmelina* és *Kármén* névcikket.) *Havas Boldogasszony* ünnepe: aug. 5. (L. a *Havaska* névcikkben!) *Mária test szerint való mennybevitelének (Nagyboldogasszony)* ünnepe: aug. 15. (Vö. az *Asszunta* névcikket.) *Máriának, a királynőnek* ünnepe: aug. 22. *Mária születésnapjának (Kisboldogasszony, Kisasszony)* ünnepe: szept. 8. *Szent nevének* ünnepe: szept. 12. (A leggyakrabban választott névünnep.) *Mária hét fájdalmának, a Hétfájdalmú Szűznek* ünnepe: szept. 15. (Vö. a *Dolóresz*, *Doloróza*, *Lola* névcikket.) *Fogolykiváltó Boldogasszony (Maria de mercede)* ünnepe: szept. 24. (L. a *Mercédesz* névcikkben!) A *Szentolvasó Királynőjének* ünnepe okt. 7. A *Magyarok Nagyaszcsonyának* ünnepe: okt. 8. Az egyháznak még sok *Mária* nevű szentje van, de ezek alakja el-

- halványul az Istenanya mögött. Nem is igen szokás őket védőszentül választani (legfeljebb második keresztnevük címén).
- MARIANN A *Marianna* név franciás ejtése. A továbbiakat l. ott!
- MARIANNA A latin *Mariana* név módosult formája. Ez vagy a *Maria* (= → *Mária*) eredetibb görög *Mariam* formájának mellékalakja, vagy a *Marius* (l. a *Márius(z)* névcikkben!) férfinév származékának nőnemű formája. J. az utóbbi esetben: *Marius* családjából való nő. Az n megnyúlása valószínűleg az *Anna* név hatásának tudható be. Rokon nevek még: *Maja*, *Mariann*. Védőszent Szűz *Márián* (l. a *Mária* névcikket!) kívül: *Szent Marianna*, ferences harmadrendi, „Quito (Ekuador, Dél-Amerika) lilioma” (†1645). Ü.: ápr. 27.
- MARICA A *Mária* név magyar becézője. A továbbiakat l. ott!
- MARIETTA A *Mária* név olasz becéző továbbképzése. A továbbiakat l. ott!
- MARINA Többféle származtatása van. Tekinthető a *Maria* (= → *Mária*) továbbképzésének. Ám a név már a kereszténység előtt használatos volt a rómaiaknál, és így egyesek a *Mariusszal* együtt (l. a *Márius(z)* névcikkben!) az etruszk nyelvből vezetik le, mások a latin *marinus*, *marina* (=tengeri, tengerszülte) melléknévvel hozzák kapcsolatba. Rokon nevek még: *Marinella*, *Marinetta*. Védőszent: *Antiochiai Szent Margareta* (l. a *Margaréta*, *Margarita* névcikkben!), akit Keleten *Marina* néven is tisztelnek. Ü.: júl. 20. Más: a spanyol *Escobar Boldog Marina*, az Isten akaratával való tökéletes azonosulás és a türelmes szenvedés (élete utolsó harminc esztendejét súlyos betegségben ágyban töltötte) szentje (†1633). Ü.: júl. 9. Természetesen Szűz *Mária* is választható védőszentül.
- MARINELLA A *Marina* név olasz becéző továbbképzése. A továbbiakat l. ott!
- MARINETTA A *Marina* név olasz becéző továbbképzése. A továbbiakat l. ott!
- MARION A *Mária* név francia, az eredetihez közelebb álló görög *Mariam* formájával rokon alakja. A továbbiakat l. a *Mária* név rovatában!
- MARITA A *Maria* név olasz-spanyol becéző továbbképzése. A továbbiakat l. a *Mária* névcikkben!
- MARLENE A német → *Maria Magdalene*, illetve → *Maria Helene* nevek összevonása. A *Magdaléna* név rovatában felsoroltak – mind *Maria Magdalena* – választhatók védőszentül.
- MARTA Szentírási név. Héber-arámi nyelvbeli jelentése: úrnő. Védőszent: *Martha*, a szorgalmas háziasszony, Lázár és *Mária* testvére, akiket az Úr Jézus barátságára méltatott. Ü.: júl. 29. Vagy: Egy hasonló nevű, perzsa származású római vértanú; férjével együtt Rómába ment az apostolok sírjához, látogatták a börtönökben sinylődő keresztényeket, végül ők is vesztőhelyre kerültek (vsz. 304 k.). Ü.: jan. 19.
- MARTINA A → *Márton* férfinév latin eredetijének női párja. Rokon név: *Tina*. Védőszent: *Martina*, ökeresztény római vértanú szűz, Róma városának egyik védőszentje (†226 ?). Ü.: jan. 30.

- MASA A *Mária* név orosz becézőjének (*Mása*) betűjejtéses átvétele. A továbbiakat l. a *Mária* név rovatában!
- MATILD Germán eredetű név. J.: hatalmas harcosnő. Rokon nevek: *Metella*, *Metta*, *Tilda*, *Tilla*. Védőszent: *Mathilde*, német királyné, öt gyermek édesanyja; bölcsességével és jótékonyosságával tűnt ki, több kolostort alapított (†968). Ü.: márc. 14.
- MÁTKA** Újmagyar név a köznévből. Védőszent a „Szentlélek mátkája” (Boldogasszony, Anyánk kezdetű ősi énekünkben). A névnap tehát bármelyik → *Mária*-ünnepen, leginkább márc. 25-én.
- MAURA A → *Mór* férfinév latin eredetijének női párja. Védőszent: *Maura*, jámbor francia leány; liturgikus ruhák készítésével buzgólkodott, rövid életében imádságával megtérítette apját és a család többi tagját (†850 k.). Ü.: szept. 21.
- MAURÍCIA A *Móric* férfinév latin eredetijének női párja. A továbbiakat l. ott!
- MAXIMILLA A latin *Maxima* (j.: igen nagy, magas) női névnek továbbképzett alakja: Védőszent: *Maxima*, vértanú asszony Sirmiumban (Mitrovica a Száva mentén, a régi Magyarország területén); valószínűleg Diocletianus császár idején hitéért vízbe fojtották (†304 k.). Ü.: márc. 26. Más: *Szent Maxima*, észak-afrikai vértanú szűz; → *Szent Ágoston* említi egyik beszédében (†260 k.). Ü.: júl. 30.
- MEDÁRDA A *Medárd* férfinév latin végződésű női párja. A továbbiakat l. ott!
- MÉDEA Görög eredetű (hitregebeli) név. Egy „mérni, gondolkodni” jelentésű szóból származik, és így hozzávetőleges értelme: bölcs asszony. Védőszent a jelentésbeli rokonság alapján: *Szent Sophia* (j.: bölcsesség). L. a *Zsófia* névcikkben! Ü.: máj. 15. és szept. 30.
- MELÁNIA Görög eredetű név. J.: fekete (nő). Védőszent: *Melania*, egy a Római Birodalomban párját ritkító gazdagságú család egyetlen örököse; két gyermekének halála után férjét rávette az önmegtartóztató életre, roppant vagyonát lassan eladogatta, szegényeknek és jótékony célokra elosztogatta, sorra látogatta a kor nagy hittudósait, végül Jeruzsálemben telepedett meg, és a szent helyek közelében fejezte be aszketikus szigorúságú és áldásos életét (†439). Ü.: dec. 31. és jan. 7.
- MELINA A német *Emmeline* név rövidült és latinosított változata. Ezt egyesek az *Amália* (*Amalberga*) alakváltozatának, mások az *Emma* becéző meghosszabbításának tartják. A nevek magyaroztatását és a védőszenteket ezekben a rovatokban találjuk.
- MELINDA A bizonytalan eredetű nevet Katona József Bánk bán c. tragédiájával tette népszerűvé. (A költő egyik forrása szerzőjének, Louis d’Ussieux francia írónak – valamely mintát szem előtt tartó? önkényes? – alkotása.) Védőszent: *Ermelinda* (*Hermelindis*). L. ott! Ü.: okt. 29.
- MELIÓRA Az angoloknál használatos név. Ha a latin *melior* származéka (ami elég szokatlan), j.: jobb, derekabb. Védőszent: *Bona* (=jó), pisai

- (Itália) szűz; vezeklő életet élt, sokat volt zarándokúton a Szentföldről Composteláig (Spanyolország), rendkívüli kegyelmi adományokban (jövendölés) részesült (†1207). Ü.: máj. 29.
- MELISSZA, MELITTA Görög eredetű név. J.: méh, következőleg a szorgalmas. Védőszent: *Melitta (Melitina)*, az Antoninus Pius császár idején (138–161) Thráciában (kb. a mai Bulgária) megkínzott és lefejezett vértanú. Ü.: szept. 15.
- MELUZINA Kelta-vallon eredetű mondai név. J.: mézédés(?). A védőszentet l. az előző névcikkben! Ü.: szept. 15.
- MENODÓRA Görög eredetű név. J.: a hónap ajándéka. Védőszent: *Menodora*, aki két húgával, Metrodorával és Nymphodorával együtt a kis-ázsiai Bithyniában szenvedett vértanúságot; először őt kínozták meg a másik kettő szeme láttára, majd ezeket kor szerinti sorrendben; az első kettőt lefejezték, a legfiatalabb, Nymphodora belehalt az ostromzásba (†306). Ü.: szept. 10.
- MENTA Virágnevű nő névként való alkalmazása. Hasonlóan hangzik a hollandok *Mentha* neve, amely a germán *megin*, *mein* (=erő, erény, bátorság) szó származéka. Ezen az alapon védőszent: *Meinhard*, püspök. L. a *Menyhért* névcikk végén! Ü.: aug. 14.
- MERCÉDESZ Latin-spanyol eredetű név. A latin *merces* (=bér) szóból ered, és arra a váltságdíjra utal, amelyet a mörök fogságába esett keresztények kiváltására a 13. században Spanyolországban alakult szerzetesrend tagjai erre a célra a hívek között gyűjtöttek. E „mercedarius” rend a (*Fogolykiváltó: Maria de mercede*) Boldogságos Szűz oltalma alatt állt. Ő is a védőszent. Ü.: szept. 24.
- METELLA Eredete kétféleképp magyarázható. Lehet, hogy a latin *Metellus* (j.: zsoldos) nemzetségnév nőnemű párja. De lehet a német *Meta* név olasz továbbképzése; ez utóbbi a *Margarete* (l. a *Margaréta*, *Margarita* névcikket!) vagy a *Mechthild* (ami a → *Matild* alakváltozata) becéző rövidülése. Védőszent ennek megfelelően vagy *Szent Metellus*, neo-caesareai (Kis-Ázsia fekete-tengeri partvidékén) vértanú; az első keresztényüldözések egyike alatt megégették, és hamvait a folyóba szórták. Ü.: jan. 24. Vagy: *Boldog Mechthild*, apátnő a bajorországi Diessen kolostorában (†1160). Ü.: júl. 6. és aug. 31.
- METTA A *Mechthild* (l. az előző névcikket!) holland formája. A továbbiakat l. ott!
- MIA A *Mária* név idegen nyelvi rövidülése. A továbbiakat l. ott!
- MIETTA A *Mária* név olasz becézője. A továbbiakat l. ott!
- MIHAELA A → *Mihály* férfinév latin formájának (*Michael*) latin nőnemű végződéssel ellátott alakja. Védőszent: *Desmaisières Szent Michaela*; a spanyol főnemességből származott, az Oltáriszentség örökös imáadására társulatot alapított; hősies önfeláldozása közben kolemban halt meg (†1865). Ü.: aug. 24. Más: *Boldog Michelina*; húszéves korában özvegyiségre jutva belépett Szent Ferenc harmadik rendjébe; vallásos buzgóságát szülei rajongásnak minősítették, és egy toronyba zárták; szenvedéseit hősies türelemmel viselte; mi-

után kiszabadult, a Szentföldre zárandokolt, majd Itáliába visszatérve már egészen csak Istennek, a szegényeknek meg a betegeknek élt (†1356). Ü.: jún. 19.

MIKOLT Valószínűleg Kézai Simonnak, IV. (Kun) László király történetírójának tudatos névalkotása talán az ószövetségi *Mikol* névből. Így nevezi Attila feleségét, Ildikót. Tehát mint magyar író alkotása kerül a magyar nevek sorába. Védőszent bármelyik *Szent Miklós*. L. ott! Ü.: dec. 6., szept. 10., ill. szept. 25.

MILDA Germán eredetű név. J.: szelid, jóakarató. Védőszent: *Mildreda*, angol királyi család sarja, bencés apátnő (†734 k.). Ü.: júl. 13.

MILÉNA A *Mária* és a *Heléna*, illetve a *Mária* és a *Magdaléna* név olasz megfelelőinek ugyancsak az olaszoknál divatos összevonása. Rokon nevek még: *Miletta*, *Milica*. A nevek magyarázata és a védőszentek a fent felsorolt nevek rovatában találhatók.

MILETTA A → *Miléna* név önállósult olasz becézője. Védőszent: *Goretti Szent Maria*, szegény és becsületes olasz földműves család gyermeke, mindvégig engedelmes, szorgalmas és jámbor leány, a tisztaság vértanúja (†1902). Szenttéavatása (először a történelemben) édesanyja jelenlétében történt 1950-ben. Ü.: júl. 6.

MILICA A → *Ludmilla* és a → *Miléna* név szláv becézője. A védőszentet l. a *Ludmilla* név rovatában!

MILLA Az *Emília*, *Emiliána*, *Kamilla* és *Ludmilla* név önállósult becézője. A továbbiakat l. ezeknek a neveknek a rovatában!

MIMÓZA Virágnév női névként való alkalmazása. A virág neve latin eredetű, a „színész” jelentésű latin szóból képezték. Védőszent: *Mózes*. L. ott! Ü.: aug. 28.

MÍNA A *Hermína* és a *Vilhelmina* név germán nyelvekből becézője. A továbbiakat l. ezekben a névcikkekben! Rokon név: *Minna*.

MINERVA Római Istennő neve, Pallasz Athéné görög Istennő latin megfelelője. Védőszent: *Minervus*, 3. századi galliai (a mai Lyonban) vértanú; közelebbi adatok hiányoznak. Ü.: aug. 23.

MINNA A *Mína* név német alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

MÍRA Latin eredetű név. J.: csodálatos. Együtt a *Mirabella* (l. lejjebb) becézője. Rokon név még: *Mirella*. Védőszent: *Mirus*, aki a Comói-tó (Itália) mellett remetéskedett (az idő ismeretlen). Ü.: máj. 10. L. még a *Mirabella* név rovatában említett védőszenteket!

MIRABELLA Francia eredetű név latinositott formája. J.: csodálatra méltó. Rokon név: *Míra*. Mennyei patrónát a latin *mirabilis* (=csodálatos) szóhoz való hasonlósága alapján a *Berttel* kezdődő nevű szentek között keressük. Ennek a germán névelemnek a jelentése ugyanis: fényes, ragyogó, híres. Ilyen: *Boscardin Szent Bertilla Maria*, olasz apáca: az első világháború sebesültjeit ápolta maga is súlyos betegen, de egészen Jézus Szentséges Szívére hagyatkozva; ez a munka 34 éves korában felőrlötte életerejét (†1922). Ü.: okt. 22. Vagy: *Belgiumi Szent Christina*. L. a *Krisztina* névcikkben! Ü.: júl. 24.

- MIRANDELLA A latin *Miranda* (=csodálatos, csodálatraméltó) név olasz becéző továbbképzése. Rokon nevek: *Mirandola*, *Mirandolína*. Védőszent: (a *Mirabella* névcikkben olvasható indoklással): *Bertilia*, → Szent Adelgunda édesanyja; lotharingiai várakat valóságos monostorrá alakította, ahol az egész család a jámborságnak és a felebaráti szeretet gyakorlásának élt († a 7. sz. második felében). Ü.: máj. 11.
- MIRANDOLA A *Miranda* (=csodálatos, csodálatraméltó) latin név olasz becéző továbbképzése. Rokon nevek: *Mirandella*, *Mirandolína*. A továbbiakat l. a *Mirandella* név rovatában!
- MIRANDOLÍNA A → *Mirandola* név olasz becéző továbbképzése. Rokon név még: *Mirandella*. A védőszentet l. ugyanitt!
- MIRELLA A → *Míra* név olasz becéző továbbképzése. Védőszent: *Mirella*, észak-afrikai őskeresztény vértanú (ismeretlen időben). Ü.: máj. 21.
- MIRJAM A *Mária* eredeti héber formája. A továbbiakat l. ott!
- MIRTILL Az áfonya latin nevéből (*myrtillus*) eredő, a franciáknál és az angoloknál használatos név. A növénynév a görög-latin „mirtusz” jelentésű szóból származik. Védőszent: *Milburgis*, a *Milda* névcikkben említett Szent Mildreda testvére, szintén bencés apátnő (†725 k.). Ü.: febr. 23.
- MODESZTA Latin eredetű név. J.: szerény, illedelmes (nő). Védőszent: *Modesta*, trieri (ma: Németország) apátnő (†680 k.). Ü.: nov. 4.
- MÓNIKA Legvalószínűbben észak-afrikai pun eredetű név; egyik változata egy istennő neve is. Védőszent: *Monica*; mélységesen vallásos lényre sokat szenvedett pogány férje nyeresége miatt, de megérthette, hogy halálos ágyán megkeresztelkedett; még több könnyet, imádságot és fáradságot áldozott fiának megtéréseért, akiből a nagy → Szent Ágoston lett; joggal számít a keresztény édesanya példaképének (†387). Ü.: aug. 27.
- MORELLA A latin *morus* (=eperfa, szederfa) vagy *morum* (=eper, szeder) olaszos származéka. Védőszent (az előnév címén): *Morus Szent Tamás*. L. a *Tamás* név rovatában! Ü.: júl. 6.
- MÜZSA A művészetek és a tudományok görög istennőinek közös neve. Védőszent: *Musa*, vig, sőt csintalan római leánya; egyszer aztán hirtelen megkomolyodott; a változást azzal magyarázta, hogy álmaiban megjelent a Szent Szűz, és meghívta a mennyei seregbe; s csakugyan 25 napra rá lázba esett, és a 30. napon szentül meghalt (†560 k.). Ü.: ápr. 2.

N

- NADINKA Orosz eredetű név. Az orosz *Nagyezsda* (j.: reménység) név orosz becézője *Nágya*, *Nádja*; ennek a Nyugat-Európában elterjedt továbbképzése *Nadine*; ebből való a *Nadinka* név, a végén magyar vagy szláv kicsinyítőképzővel. Rokon név: *Nádja*. Védőszent:

- a *Zsófia* névcikkben említett Szent Sophia vértanú leánya, *Spes* (=remény). Ü.: aug. 1.
- NÁDJA** Eredetét és a továbbiakat l. az előző név rovatában!
- NANDA** A *Fernanda* női név Nyugaton használatos becéző rövidülése. A továbbiakat l. ott, illetve a *Ferdinánd* névcikkben!
- NANETTA** Az *Anna* név francia-olasz becézője. A továbbiakat l. ott! Az ott felsorolt rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.
- NAÓMI** A *Noémi* név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!
- NAPSUGÁR** Újmagyar név a közismert közszóból. Védőszent: *Heliodorus*. L. a *Heliodor* férfinév rovatában. Ü.: júl. 3.
- NÁRCISZ** Eredetileg antik mitológiai férfinév, a szépsége miatt önmagába beleszeretett ifjú neve. A virág is róla kapta a nevét, és ebből lett női név. Védőszent: *Narcissus*, a hispániai Gerona püspöke, ökeresztény vértanú (†307 k.). Ü.: márc. 18. Másik *Szent Narcissus*: már 80 éves volt, amikor jeruzsálemi püspök lett; Isten hosszú élettel áldotta meg, és 116 éves korában bekövetkezett haláláig kormányozta híveit (†212 k.). Ü.: okt. 29.
- NÁSFA** Újmagyar név az „ékszer” jelentésű, már elavult köznévből. Védőszent: *Gemma*. L. ott! Ü.: máj. 12., ill. máj. 14.
- NATÁLIA** Latin eredetű név. A latin *dies natalis Domini* (=az Úr születésnapja; karácsony) kifejezés középső tagjából alakult. (Vö. a *Karácson* és a *Noel* férfineveket.) Rokon név: *Natasa*. Védőszent: *Natalia*, cordobai (Hispania) asszony, Szent Aurél felesége az ő és az *Aurél* férfinév rovatában felsoroltak vértanútársa (†852). Ü.: júl. 27. Más: *Szent Natalia*, a legenda szerint Szent Hadrianus vértanú (l. az *Adorján* név rovatában az első helyen!) hitvese; férje halála után annak Konstantinápolyba átvitt tetemei mellett töltötte hátralevő életét. Ü.: dec. 1. (a görögöknél aug. 26.)
- NATASA** A *Natália* orosz becézője. A továbbiakat l. ott!
- NAUZIKA** Homérosz *Odüsszeia* c. eposza egyik hősnőjének neve. Jelenése szabad fordításban: híres hajós. Védőszent: *Navalis* (=hajós, tengerész), 4. századi ravennai (Itália) vértanú. Ü.: dec. 16.
- NEDDA** Származtatják egy dél-görögországi folyó, illetve egy azzal kapcsolatos hitregebeli alak, egy nimfa (*Neda*) nevéből. Mások szerint a szláv *Nedelko* (=vasárnap) női becézése. Védőszent: *Dominica* (latinul: *dies dominica*=vasárnap). L. a *Dominika* névcikkben! Ü.: júl. 6.
- NEFELEJCS** Újmagyar név a virág nevéből. Védőszent: *Anthus* (görögül *anthosz*=virág), az „ifjabb”-nak nevezett, Konsztantinosz Kopronomosz görög császár leánya; atyja halála után egészen a felebaráti szeretet gyakorlására, kivált az árvák gyámolítására adta magát, majd apáca lett († a 8. sz. végén). Ü.: ápr. 17.
- NELLI** Az *Eleonóra*, *Heléna* és a *Kornélia* név idegen eredetű becézője. A továbbiakat l. ezekben a névcikkekben!
- NERINA** Régi itáliai istennő nevéből (*Neria*; kb. olyan tiszteletben részesült, mint Mars, a hadisten) származó olasz név. Védőszent: *Boldog*

Nerea (Nera), sienai (Itália) leány; szülei részéről rengeteget kellett szenvednie szerzetesi hivatása miatt; de végül Szent Domonkos harmadik rendjében egészen a betegek ápolásának szentelhetette magát (†1287). Ü.: dec. 25.

NESZTA Ómagyar név (l. *Nyeste!*) téves (betű szerinti) olvasata. A régi magyar *Nyesta*, *Nyeste* név ugyanis középkori latin szövegekben latin betűkkel *Nesta*, *Neste* alakban szerepelt. Mikor az elfeledett nevet felújították, a latint betű szerint olvasták, és az Anasztáziával azonosították. (Ugyanez a folyamat játszódott le → Géza nevünkkel.) Védőszent (az *Anasztázia* névcikkben felsoroltakon kívül): *Anasztasia*, Róma városa első keresztényeinek egyike, a Néró-féle egyházüldözés idején lett vértanú (†68). Ü.: ápr. 15.

NETTA A *-neta*, *-netta*, *-nette* végű női nevek önállósult becézője. Némely esetben nem is ebben a könyvben szereplő névnek közvetlen rövidülése, hanem valamelyik idegen nyelvi becézőjéé. Ilyen nevek: *Agnéta*, *Anett*, *Anetta*, *Antonietta*, *Jozefina*, *Nanetta*, *Ninetta*, *Zsannett*. Az alapnevek magyarázatát l. a maguk helyén! Védőszentet is innen lehet választani.

NIKÉ Görög eredetű név. J.: győzelem. Védőszent: *Niké*, másként *Victoria*, görög vértanú (†303). Ü.: ápr. 25. Más védőszentek a *Viktória* név rovatában találhatók.

NIKODÉMIA A *Nikodémusz* férfinév női párja. A továbbiakat l. ott!

NIKOLA A magyar *Miklós* név egyik olasz formája a *Nicola*, és ez férfinév; mi a Magyar utónévkönyvet követve női névnek tekintjük. Rokon nevek: *Kolett*, *Nikolett*, *Nikoletta*. A továbbiakat l. a *Miklós* név rovatában! (A Magyar utónévkönyvben jelzett névnap Flúei Szent Miklós *halála* napja.)

NIKOLETT(A) A *Nicole* női név francia becézése, ill. a főnti *Nicola* olasz kicsinyítőképzős alakjának, a *Nicolett*őnek női formája. Rokon nevek: *Kolett*, *Nikola*. A továbbiakat l. a *Nikola*, illetve a *Miklós* név rovatában!

NIMFA Görög hitregebeli félistennők közös neve. Eredeti jelentése: leány, menyasszony. Védőszent: *Nympha*, Palermóban (Szicília) tisztelt, de semmiféle történeti vagy liturgikus forrásban nem említett vértanú szűz (†304 ?). Ü.: nov. 10.

NINA Több nyelvben több különböző név – de leginkább az *Anna*, *Annina*, (*Anina*) – becéző rövidülése. A továbbiakat l. az *Anna* név rovatában! Az ott felsorolt rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

NINETTA A *Nina* név olasz kicsinyítő továbbképzése. A továbbiakat l. ott!

NINON A *Nina* név francia változata. A továbbiakat l. ott!

NIOBÉ Görög mondai név. Jelentése bizonytalan. Minthogy e mondai szereplő az anyai fájdalom megtestesítője, védőszent a *Hétfájdalmú Boldogságos Szűz* (l. a *Mária* névcikkben!). Ü.: szept. 15.

NOÉMI Ószövetségi név. J.: gyönyörűség, kedvesség, vidámság. Ronkon név: *Naomi*. Noémi történetét az ószövetségi Rűth könyve beszéli el. Mint özvegy tért vissza ugyancsak özvegy menyével. Rűthtal a moabiták földjéről szülőhelyére, Betlehembe; itt a két nemeslelkű vallásos asszony nagy szeretetben élt együtt. Emleknapiját némely Szentek jegyzéke szept. 1-jére teszi. Védőszent: *Pulcheria* (=a szépséges) szűz, bizánci császári hercegnő, ismételten közvetlenül is állandóan a háttérből is a birodalom kormányzója. Ilyen körülmények közt folytatott önmegtagadó életet, és segítette az Egyházat a kor nehézségeinek leküzdésében (†453). Ü.: szept. 10.

NÓNA Latin eredetű név. J.: kilencedik (ti. leánygyermek). Védőszent: *Nonna*, → Nazianzi Szent Gergely édesanyja; fia írásaiban többször megrajzolta ennek a nemes, erényes és erőlelkű asszonynak a képét, imádságos és áldozatos életét; magas kort ért meg (†374 v. 375). Ü.: aug. 5. Márc. 17-én van egy másik *Szent Nonna*, egy nikomédiai (Kis-Ázsia) ókeresztény vértanú ünnepe.

NÓRA Az *Eleonóra* név becéző rövidülése. A továbbiakat l. ott! E rövidülésből való rokon név: *Norina*.

NORBERTA A *Norbert* férfinév latinos nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

NORINA A *Nóra* név olasz becéző továbbképzése. A továbbiakat l. ott, illetve az *Eleonóra* névcikkben!

NORMA Lehet, hogy latin eredetű név; jelentése ebben az esetben: zsinórmérték, irányvonal. De lehet, hogy a → *Norman* férfinév női párja, Bellini *Norma* c. operája révén lett női névvé. Védőszent: *Nonna*, ókeresztény római vértanú (ü.: ápr. 23.), vagy egy másik *Szent Nonna*, észak-afrikai vértanú Hunnerik arianus vandál király katolikus üldözése idején (†483; ü.: máj. 23.).

NY

NYESTE Ómagyar név, a *nyest*, kicsinyítőképzős alakja. A prémes álatok ugyanis értéktárgyak voltak őseinknél, és így nőnévül alkalmasak, akár tárgyilag, mint a menyasszony vételára, akár mint érték-metafora. (Vö. *Nesztta*). Védőszent: *Anasztasia*. L. az *Anasztázia* és a *Nesztta* név rovatában! Ü.: dec. 25., márc. 10., ill. ápr. 15.

O

ODETT A germán *Oda* (=birtokos nő) név francia kicsinyítőképzős származéka. Védőszent: *Oda*, özvegy, a mai Belgium területén jótékonykodott (†634 e.). Ü.: okt. 23. Vagy: *Boldog Oda*, német leány; a kor

- szokása szerint szülei jegyezték el; amikor az esküvőn a pap felkérdezte, hallgatott; utóbb premontrei apáca lett (†1180). Ü.: ápr. 20.
- ODILIA** Germán eredetű név; az előző rovatban említett Oda alapszavának örökölt birtokot jelentő latinos végződéssel ellátott formája. Tehát j.: birtokos nő. Rokon nevek: *Otilia*, *Tilla*. Védőszent: *Odilia* (*Otilia*), elsassi hercegnő, a tartomány patrónája, kolostorok alapítója (†720 k.). Ü.: dec. 13.
- OFÉLIA** Görög eredetű név; egy „segítség, haszon” jelentésű szóval van kapcsolatban Shakespeare Hamletjében az egyik nőalak neve. Védőszent: *Obdulia*, szűz, aki pontosan meg nem határozható időben a hispániai Toledóban szentelte életét Istennek. Ü.: szept. 5.
- OKTÁVIA** A latin *Octavius* (l. az *Oktávián* névcikkben!) női párja. Védőszent: *Octavia*, ökeresztény vértanú a szíriai Antiochiában. Ü.: ápr. 15.
- OLGA** A → *Helga* női név orosz formája. Védőszent: *Olga*, orosz nagyfejedelemnő; mint özvegy Konstantinápolyban felvette a keresztiséget, és a Heléna nevet kapta; előkészítette az orosz népnek a kereszténységre való térését, amit aztán unokája → Szent Vladimir hajtott végre (†969). Ü.: júl. 11.
- OLIMPIA** Görög eredetű név. Vagy az *Olümposz* hegy nevével kapcsolatos, amelyet a régi görögök az istenek lakóhelyének tartottak, vagy *Olümposz* város nevéből származik, ahol a játékokat rendezték. Védőszent: *Olympias*, konstantinápolyi úrhölgy; már 25 éves korában özvegységre jutott, diakonissza lett, és hatalmas vagyonát szegényekre, templomokra, kolostorokra fordította; minthogy azonos gondolkodású és lelkes hive volt → Arany-szájú Szent Jánosnak, őt is kiűldözték a városból (†408). Ü.: dec. 17.
- OLINDA** Germán eredetű név, első felében a „birtok” jelentésű szó (vö. az *Odett* és az *Odilia* név magyarázatát), második felében pedig a több név elemeként ismert (l. *Linda*!) „pajzs” jelentésű szó van. A végződés latinos. Védőszent: *Othilda*, német bencés apáca (további adatok hiányoznak). Ü.: nov. 16.
- OLÍVIA** Latin eredetű név. J.: olajfás. Védőszent: *Oliva*, a Hadrianus császár idején (117–138) az itáliai Brescia városában vértanúhalált halt és máig ott tisztelt szűz. Ü.: márc. 5.
- OPIKA** Az őmagyar *Opor* (= → *Apor*) férfinév újkori női mása. Védőszent: *Apronia*, 5. századi szent életű apáca; a mai franciaországbeli Troyes városában temették el. Ü.: júl. 15.
- ORÁLIA** Olasz-spanyol név; alapszava a latin *ora* (=part) vagy *hora* (=óra). Védőszent: *Orielda*, aki férjével és két fiával együtt a tiroli Brixenben szenvedett vértanúságot (az időpont ismeretlen). Ü.: ápr. 19.
- ORGONA** Újmagyar név a virág nevéből. Ez utóbbi magyar fejlemény a hangszer (latin eredetű) nevéből. Védőszent: *Adelgunda* (nevének egyik alakváltozata ugyanis *Orgonna*). L. ott! Ü.: jan. 30.

ORIÁNA Származtatják az olasz *Uria* nevű város nevéből, de valószínűbb, hogy egyszerűen kitalált, koholt angol név. Védőszent: *Ariadné* (másként: *Arianna*). L. ott! Ü.: szept. 17.

ORSIKA Az *Orsolya* név magyar becézője. A továbbiakat l. ott!

ORSOLYA Latin eredetű név. J.: kis medve. Újabban felmerült a név germán származtatásának elmélete; ebben az esetben jelenlése paripa lenne. Rokon nevek: *Orsika*, *Ulla*, *Urzulina*. Védőszent: *Ursula*, kölni vértanú szűz; a kései legenda regényes történetet költ az ő és társnői alakja köré; ennek magja az a történeti tény, hogy Kölnben szent hajadonok vértanúságot szenvedtek bizonyosan a Diocletianus-féle üldözés idején (†304 k.). Ü.: okt. 21.

OSZVALDA Az *Oszwald* latin nőnemű végződésellátott női párja. A továbbiakat l. ott!

OTÍLIA, OTTÍLIA Az *Odília* alakváltozata (mint a két férfinév: *Odó* és *Ottó*). Rokon név még: *Tilla*. A továbbiakat l. ott!

OXÁNA A *Xénia* női név orosz formája. A továbbiakat l. ott!

Ö, Ő

ÖRSI Az ómagyar → *Örs* férfinév újkori női párja. A név népies szófejtése (=ör) alapján védőszent lehet az *Örs* névcikkben felsorolt első kettő. Hangzásbeli hasonlóság alapján pedig: *Szent Ursa*, nikomédiai (Kis-Azsia) vértanú (†250 k.). Ü.: okt. 26.

ÖRZSE Az *Erzsébet* név önállósult magyar becézője. A továbbiakat l. ott!

ŐSZIKE A népnyelvi virágnév, az őszike (=őszi kikerics), valamint Arany János versciklusa, az *Őszikék* alapján alkotott újmagyar női név. Am megjegyzendő, hogy az *ősz* köznévi más kicsinyítőképzős alakjai az ómagyar korban férfinévként használatosak voltak. Védőszent: *Xanthippa*, aki → Szent Polixeniával együtt Hispániában a hagyomány szerint még az apostoli időkben tért meg és istenfélő életet élt; ámbár az is lehet, hogy a hagyomány túlságosan viszszaelvezte életüket. Ü.: szept. 23.

ŐZIKE Újmagyar tulajdonnév a köznévből. Védőszent: *Eusebia*. L. az *Euzébia* névcikkben! Ü.: márc. 16., ill. okt. 29.

P

PÁLMA Az olaszoktól használt női név a pálmafa latin eredetű nevéből; a névadás alapja a virág- (pálma-) vasárnap liturgikus elnevezés. Védőszent: *Palmatius*, konzuli rangban levő római úr, aki egész házanépével együtt szenvedett vértanúságot (†222; ü.: máj. 10.),

valamint a hasonló nevű trieri (ez a város mai német neve) vértanú; valószínűleg a római császári hadsereg katonája volt (†287 k.; ü.: okt. 5.).

PALOMA Spanyol eredetű név. J.: galamb. Védőszent: *Columba*. L. a *Galamb* név rovatában! Ü.: szept. 17., ill. máj. 20.

PAMÉLA A név alkotója Sir Philip Sidney angol író, akinek *Arcadia* c. regényében (1590) hívják így a főszereplőt. Elterjedését Samuel Richardson angol írónak köszönheti, akinek regénye (1740) címében is ott van a hösnő neve. Őt követi Goldoni (1750). A mesterségesen alkotott név alapjául két görög szó elemei szolgáltak; ezért mondható, hogy jelentése: mézzel teli, csupa méz. Védőszent: *Pamphilosz*, a keresztény ókor jeles tudósa, az egykor nagyírú caesareai (Palesztina) könyvtár és hittudományi iskola kifejlesztője; az utolsó keresztényüldözés áldozata lett (†309). Ü.: jún. 1. Vagy: *Szent Melitina*. L. a *Melitta* névcikkben! Ü.: szept. 15.

PAMINA Költött név, Mozart *Varázsfuvola* c. operájában a női főszereplő neve. Megfejtési kísérlet a görögből: meg nem szűnő holdtólte. Védőszent: *Ammia*. L. az *Amína* névcikkben! Ü.: aug. 31.

PANNA Az *Anna* név magyar, *Anna-Panna* ikerítéséből önállósult név. A továbbiakat l. ott! Az ott felsorolt rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

PASZTORELLA A latin *Pastor* (=pásztor) név olasz becéző nőiesítése. J.: pásztorlányka. Védőszent: *Pastor*. L. a *Csobán* név rovatában! Ü.: aug. 6.

PATRICIA A latin *Patricius* (magyarul: → *Patricius*) férfinév női párja. Védőszent: *Patricia*, családanya, a keresztény hit nikomédiai (Kis-Ázsia) vértanúja (†304 k.). Ü.: márc. 13. Más: *Szent Patricia*, 7. századi konstantinápolyi keresztény hajadon; hogy megmeneküljön egy házasságtól, Rómába zarándokolt az apostolok sírjához, szétosztotta minden vagyonát, és hazatérőben Nápolyban elhunyt. Ü.: aug. 25.

PAULA A → Pál férfinév latin eredetijének nőnemű alakja. Rokon nevek: *Paulina*, *Polett*, *Pólika*. Védőszent: *Paula*, előkelő római hölgy, őt gyermek anyja; három leánya szent, köztük a lejjebb említendő *Paulina*. Korán özvegyiségre jutott, → Szent Marcella köréhez csatlakozott; majd mint → Szent Jeromos leghűségesebb tisztelője követte őt a Szentföldre. Életének utolsó 18 évét Betlehemben töltötte, kolostorokat és egy zarándokházat alapított (†404 k.). Ü.: jan. 26. Vagy: *Frassinetti Boldog Paula*; anyja halála után 12 éves korától a háztartást vezette, majd ugyanezt folytatta pap bátyjánál; utóbb Genuában (Olaszország) testvérületet alapított a leányok keresztény nevelésére (†1882). Ü.: jún. 11.

PAULINA A → *Paula* továbbképzése. Védőszent: *Paulina*, az előző rovatban említett Szent Paula leánya; gyermekkorában került Betlehembe, és nénjének vezetésével járta az életszentség útját; halála

évét nem tudjuk. Ü.: febr. 20. és jún. 1. Vagy: *Boldog Paulina*, német reklúza (olyan nő, aki cellába zárkózva szolgálja Istent; †1107). Ü.: márc. 14.

PELAGIA Görög eredetű név. J.: a tenger asszonya. Védőszent: *Pelagia*, antiochiai (Szíria) leány; amikor a Diocletianus-féle üldözés idején rátörtek a poroszlók, tisztaságát féltve leugrott a háztetőről, és meghalt (a 4. sz. elején). → Aranyszájú Szent János egyik beszédében megvédi az öngyilkosság vádjától. Ü.: jún. 9. Ugyanabban a városban volt színésznő és nyilvános bűnös vagy száz évvel később egy másik *Szent Pelagia*; megtérése után a jeruzsálemi Olajfák hegyének egy barlangjába vonult vissza, és bűnbánatban fejezte be életét (†457). Ü.: okt. 8.

PÉNELOPÉ Görög mondai név, Odüsszeusz feleségének neve. Nevének magyarázata egyesek szerint: szövetet fölfejtő. Védőszent: *Perseveranda* (a latin *perseverans*=kitartó, állhatatos melléknévből), 8. századi spanyol szűz; néhány társnőjével együtt szerzetesszerű közösségben élt; amikor szaracén uralom alá kerültek, a parancsnok maga elé rendelte őket; elmenekült, de a fáradalmak következtében útközben elhunyt. Ü.: jún. 26.

PEÓNIA A virág nevéből származó újabb keletű tulajdonnév. A görög eredetű latin növénynév jelentése: *Paeon*hoz, az istenek orvosához tartozó. Védőszent: *Panacea* (=mindent gyógyító), imádásos lelkületű itáliai szűz; ájtatossága miatt sokat szenvedett mostohaanyjától (†15 éves korában, 1383). Ü.: máj. 1.

PEREGRINA Latin eredetű név. J.: jövevény, zarándok (nő). Védőszent: a krajnai Ljubljánában (Laibach) tisztelik egy *Szent Peregrina* ereklyéit; ezeket 1690-ben Rómából vitték oda; a koponya azt mutatja, hogy vagy megkövezték, vagy dorongokkal verték agyon; az ott talált kehely azt sejteti, hogy abban gyűjtötték össze kiömlő véréit. Egyebet nem tudunk róla. Ü.: okt. 5. Vagy: *Szent Peregrinus*, az itáliai Forliban egy hosszú életet kemény önmegtagadásban eltöltött szervita rendi szerzetes (†1345). Ü.: máj. 1. és 2.

PERENNA A rómaiak hitregéiben, mondáiban szereplő istennő neve. Védőszent: *Ennatha*, a keresztény hitéért a palesztinai Caesareában megégetett szűz (†297). Ü.: nov. 13.

PERPÉTUA Latin név. J.: állandó, örök. Védőszent: *Perpetua*, karthágói (Észak-Afrika) vértanú, fiatal özvegy; kis fia volt, közvetlenül elhurcolása előtt vette fel a keresztséget. Hiába volt apjának könyörgése, állhatatos maradt; 202/03. márc. 7-én vetették a vadállatok elé; ezek súlyosan megsebeztek; a hóhérok tördőfessel vetettek véget életének. Neve vértanú-társával, Szent Felicitasszal együtt bekerült a szentmise I. (római) kánonjába. Ü.: márc. 7.

PETRA Görög eredetű név. J.: szikla. Ebből a görög szóból alkották himneművé való formálásával a főapostol görög *Petrosz*, latin *Petrus* (magyarul: *Péter*) nevét. A *Petra* tulajdonképp ennek a férfinévnek

latin visszanyerése. Egyúttal a *Petronella* név önállósult becézője. Védőszent: Péter apostol vagy bármelyik más Szent Péter. L. a Péter név rovatában!

PETRONELLA A → *Petrónia* név becéző továbbképzése. Rokon nevek még: *Ella*, *Petra*. Védőszent: *Petronilla*, római vértanú az első, az apostoli időkben. Ü.: máj. 31. Vagy: Szent *Petronilla*, Szent Gilbert felesége (l. ott a második helyen!), egy premontrai apácázárda alapítója és első főnöknője († a 12. sz. közepén). Ü.: júl. 13.

PETRÓNIA Latin vagy talán inkább etruszk eredetű név. Jelentése bizonytalan. A védőszenteket l. az előző névcikkben!

PETÜNIA A virágnévből származó személynév. A virágnév alapszava indián eredetű szó – jelentése: dohány – latinos végződéssel. Védőszent: *Potamiéna*, egyiptomi leány, aki Alexandriában szenvedett vértanúságot; legendája szerint szolgáló volt, és gazdája jelentette fel mint keresztényt, mert nem hajlott csábításaira (†203/05). Ü.: jún. 28.

PINTYŐKE Újmagyar női név a kedves énekesmadár nevéből. Védőszent: *Pientia*; a 3. században hiithirdetők érkeztek Gallia (ma: Franciaország) északi területeire; ez a *Pientia* nevű asszony buzgó hívők lett, és velük együtt szenvedett vértanúságot (†286 k.). Ü.: okt. 11.

PIROSKA Régi magyar előzményeken alapuló, a latin *Prisca* hatása alatt kialakult név. Szent László királyunk leányának (ki Komnenosz János görög trónörököséhez ment nőül) neve: *Pyrisca*. A *Piroska* név igen korán, már a 16. sz.-ban naptárba került; igazán népszerűvé Arany János tette a Toldi szerelmével. Védőszent: *Prisca* (=régi, ősi, tiszteletreméltó), öskeresztény római vértanú; római szentélye bíborosi tituláris templom (†270 k.?). Ü.: jan. 18.

PLACIDA A → *Placid* férfinév latin nőnemű párja. Védőszent: *Placidia*, veronai (Itália) jámbor szűz (†460 k.). Ü.: okt. 11.

POLETT A *Paula* női név francia becéző továbbképzése – magyar helyesírással. A továbbiakat l. a *Paula* és a *Paulina* névcikkben!

PÓLIKA Az *Apollónia*, *Paula* és a *Polixéna* név magyar képzős becézője. A továbbiakat l. ezeknek a neveknek a rovatában!

POLINA Az *Apollinária* név becéző rövidülése. A továbbiakat l. az *Apollinária* női, illetve az *Apollinár* férfinév rovatában!

POLIXÉNA Görög eredetű név. J.: sokvendégű. Rokon név: *Pólíka*. Védőszent: *Polyxena*, hispániai nő. L. az *Ósziké* névcikkben! Ü.: szept. 23.

POLLA Az *Apollinária* és az *Apollónia* név önállósult becézője. A továbbiakat l. ott!

POMPILIA A *Pompilius* római nemzetségnév nőnemű formája. Ez a *Pompeius* név továbbképzése; ez a név pedig egy nem latin itáliai nyelvből való, és valószínű jelentése: ötödik. Védőszent: *Pirotti Szent Pompilius*, olasz piarista. L. a *Barót* férfinév rovatában! Ü.: júl. 15.

POMPÓNIA A Pomponius – etruszk eredetű római nemzetségnév – nőnemű alakja. Védőszent: *Pomposa*, cordobai (Hispania) vértanú szűz; a szüleitől alapított zárdában mint apáca kitűnt szigorúságával és a szabályok megtartásával; amikor hírül vette barátnőjének, Szent Columbának (l. a *Galamb* név rovatában!) vértanúhalálát, maga is az ő dicsőségében akart részesülni; kiszökött a kolostorból, jelentkezett a bírónál; lefejezéssel nyerte el a vértanúság koronáját (†853). Ü.: szept. 19.

PRISCILLA Latin név, a *Prisca* (l. a *Piroska* név rovatában!) latin kicsinyítő továbbképzése. Védőszent: *Priscilla*; ő és férje, Aquila → Szent Pál apostol környezetében gyakran szereplő buzgó keresztény házaspár. Ü.: júl. 8. Vagy: *Szent Priscilla*, előkelő római hölgy; a hagyomány szerint ő fogadta be házába Szent Péter apostolt; túlélte megterítőjét. Ü.: jan. 16.

R

RAFAELLA A → *Rafael* férfinév latinosan nőneműsített párja. Védőszent: *Porras y Ayllon Rafaela*, spanyol származású apáca, szerzetalapító (†1925). Ü.: jan. 6.

RÁHEL Ószövetségi név. J.: bárány. Az ószövetségi *Ráchel*ről, Jákob pátriárka feleségéről, az izraelita nép egyik ősanijáról, aki kisebbik fia születésebe halt bele, júl. 11-én emlékezik meg az Egyház. Katolikus védőszent: *Rachilda*, reklúza (cellájába zárkózva remetéskedő nő) a svájci Szentgallen közelében (†946). Ü.: máj. 2.

RAMÓNA A → *Ramón* férfinév női párja. A továbbiakat l. a *Rajmund* név rovatában!

REA Óltáliai monda (Romulus anyja), illetve görög mitológiai (Zeusz anyja) név. Védőszent: *Regina*. L. ott! Ü.: szept. 7.

REBEKA Ószövetségi név, Izsák pátriárka feleségének a neve. Legvalószínűbb jelentése: jól táplált, jóllakott. Az ószövetségi asszony emléknapja márc. 9-én van a katolikus egyházban.

REGINA Latin eredetű név. J.: királynő. Germán származtatása esetén j.: tanácsadó (nő). Rokon név: *Gina*. Védőszent: *Regina*, Galliában (ma: Franciaország) vértanúhalált halt, közelebből és hiteles adatok alapján nem ismert szűz (†300 k.). Ü.: szept. 7.

RÉKA Hun-török eredetű név, Attila főfelesége nevének, az *Arikánnak*, *Arikának* mondánkban jelentkező alakváltozata. J.: tiszta úrnő. A védőszentet l. az *Arika*, *Arikán* név rovatában! Vagy: *Szent Revocata*, hispániai vértanú (†250 k.). Ü.: febr. 6.

RELINDA Germán eredetű név. Számos alakváltozatának két fő típusa: *Relindis* és *Renildis* (*Reinhildis*). Első felében a „tanács”, második felében a „hársfa pajzs”, illetve a „harc” jelentésű germán szó rejlik. Jelentése tehát: bölcs harcosnő. A cikk élén álló névnek latinos

- nőnemű végződése van. Rokon név: *Linda*. Védőszent: *Relindis*, nagy műveltségű bencés apáca, majd apátnő a mai Belgium területén (†745 u.). Ü.: febr. 13. és márc. 22.
- RELLA Az *Aurélia* női név becézője. A továbbiakat l. ott!
- RENÁTA A *Renátus* férfinév női párja. A továbbiakat l. ott! A német nép – hivatalos egyházi jóváhagyás nélkül – szentként tisztelt egy *Renata* nevű lotharingiai hercegi születésű bajor hercegnét. Naponta elmondta a papi zsoltoszmát, hetenként áldozott; tíz gyermek tisztelte benne édesanyját és minden erény példaképét; de anyja volt a szegényeknek és a betegeknek is; naponta 12 szegény asszony étkezett asztalánál, évente 72-t felruházott; Münchenben kórházat alapított, árvaházat és zárándokházat támogatott; mindezt vele együtt tette férje is. Megható zárándoklásokkal búcsúzott az élettől (†1602). Emléknapja: máj. 23.
- RÉTA A *Margaréta* név önállósult becézője. A név magyarázatát és a rokon neveket l. ott! Védőszent: *Roskildei Szent Margareta*, dán asszony; férje megölte, öngyilkossággal vádolták, ezért a temetőn kívül földelték el; a sírjánál történt sok csoda igazolta ártatlanságát; a legtiszteltebb szent a Keleti-tenger vidékén (†1176). Ü.: okt. 25. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.
- REZEDA Újabb keletű személynév az európai nyelvekben általában így hívott virág nevről. Védőszent: *Restituta*, észak-afrikai (†255; tetei utóbb Nápolyba kerültek; ü.: máj. 17.) vagy egy ugyanilyen nevű itáliai (†270; ü.: máj. 27.) vértanú szűz.
- RIA A *Mária* név önállósult becézője. A továbbiakat l. ott!
- RIKARDA A → *Richárd* férfinév spanyol női párja. Védőszent: *Richardis*, III. Károly császár felesége; utolsó éveit egy elsassi kolostorban töltötte (†894/96. szept. 18.). Ü.: szept. 25.
- RITA A → *Margaréta* név olasz *Margherita* alakjának olasz önállósult becézője. Védőszent: *Casciai Szent Rita*; szülei egy durva emberhez adták nőül; miután ez gyilkosság áldozata lett, belépett a casciai (Rómától északra) ágostonos kolostorba, és itt engesztelő vezeklésével és a szenvedő Üdvözítő iránti szeretetével tűnt ki (†1434). Halála óta egészen napjainkig közbenjárására annyi csoda történt, hogy a lehetetlennek látszó, kilátástalan helyzetekben szokás segítségül hívni. Ü.: máj. 22.
- RIZA A → *Terézia* név önállósult becézője. Védőszent: *Redi Szent Teresia*, firenzei sarutlan kármelita apáca. (†1770). Ü.: márc. 11. A *Terézia* név rovatában találjuk a többi védőszentet.
- ROBERTA A *Róbert* férfinév latin női párja. A továbbiakat l. ott! Rokon név: *Robertina*.
- ROBERTINA Az előző rovatban található név továbbképzése. A továbbiakat l. a *Róbert* névcikkben!
- RODELINDA Germán eredetű név. Első felének jelentése: dicsőség, a másodiké: hársfából készült pajzs. Védőszent: *Radelgund(is)*, thüringiai királylány; I. Chlotar frank király feldúlta országukat, őt

öccsével túszként magával vitte, majd kényszerítette, hogy feleségül menjen hozzá; mikor öccsét meg akarta gyilkoltatni vele, elmenekült, és élete utolsó 30 esztendejét a mai Poitiers-ben (Nyugat-Franciaország) egy kolostorban töltötte imádsággal, vezekléssel, a szeretet gyakorlásával; sirja kedvelt búcsújáróhely (†587).
Ü.: aug. 13.

ROMÁNA A → *Román* férfinév latin eredetijének nőnemű párja. Védőszent: *Romana*, római leány; miután → Szent Szilveszter pápa megkeresztelte, egy barlangban élt szent remeteéletet (†324). Ü.: febr. 23.

ROMOLA A latin mondai *Romulus* név olasz folytatása *Romolo*, és ennek női párja a *Romola*. Védőszent: *Romula*, római szűz a 6. században; → Nagy Szent Gergely pápa egyik prédikációjából értesülünk róla.
Ü.: júl. 23.

ROXÁNA Egy ismeretlen hangalakú perzsa név görög formája (*Róxanē*) latin végződéssel (Nagy Sándor feleségének neve). J.: ragyogó. Rokon név: *Rozanna*. Védőszent: *Rossolina* (*Rosalinda*). L. a *Roza-linda* névcikkben! Ü.: jan. 17. és jún. 11.

RÓZA Latin név újkori átvétele. (Vö. Rózsa.) J.: rózsa. Rokon nevek: *Rozina*, *Rozita*. Védőszent: *Limai* (peru) *Szent Rosa*, az életszentség első virága Dél-Amerikában; gyermekkorától kezdve hőiesen gyakorolta az erényeket, Szent Domonkos harmadrendjének lett a tagja; a sok lelki kint és kívülről jövő zaklatást derűs lélekkel viselte (†1617). Ü.: aug. 23. Vagy: *Viterboi* (Rómától északra) *Szent Rosa*; már mint gyermek gyakorolta az önmegtagadást és a felebaráti szeretetet, és tizenkét éves korában tüzes beszédekben buzdította polgártársait a megtérésre és a pápa iránti hűségre; mint ferences harmadrendi halt meg (†1252). Teste máig ép. Ü.: szept. 4.

ROZÁLIA Valószínűleg germán eredetű név, a „dicsőség” jelentésű germán alapszó kicsinyítőképzővel ellátva. Védőszent: *Rosalia*, szicíliai bazilita apáca, majd remete Palermo közelében (†1166 u. ?). Ü.: szept. 4.

ROZALINDA Germán eredetű név. Első felében a germán „dicsőség” vagy „paripa”, második felében a „hársfából készült pajzs” szó rejlik. Hangalakjára befolyással volt a *Rosa* név. Védőszent: *Rosalinda* (másként *Rossolina*), provence-i (Dél-Franciaország) karthauzi apácafőnöknő (†1329). Ü.: jan. 17. és jún. 11.

ROZAMUNDA Germán eredetű név. Első eleme azonos a → *Rosalinda* névével, a második jelentése: védelem. Védőszent: *Rosamunda*, egy frank földbirtokos felesége; utolsó éveit a Szajna menti Vernonban töltötte mint remete (†1100 k.). Ü.: ápr. 30.

ROZANNA A *Roxána* név olasz-spanyol változata. Természetesen gyakran a *Rosa* és az *Anna* összevonását érzik bele. A továbbiakat l. a *Roxána* név rovatában!

ROZINA A *Rosa* (magyarul: → *Róza*) név olasz kicsinyítőképzős származéka vagy a görög *Euphroszüné* német rövidülése (l. az *Eufrozina*

- névcikket!), Rokon név: *Zina*. Védőszent: *Rosina*, konstantinápolyi leány; hétéves korában anyjával együtt belépett egy egyiptomi remetekolostorba (†410 u.). Ü.: márc. 13.
- ROZITA A *Rosa* (magyarul: → *Róza*) spanyol becézője. Védőszent: *Rosula* (=rózsácska), karthágói (Észak-Afrika) vértanú (†258); ugyanazon a napon tett tanúságot hitéről, mint a nagy püspök, → Szent Ciprián. Ü.: szept. 14.
- ROZMARIN Újabb keletű névadás a virág köz-európai nevéből. A virág-név latin eredetű és j.: tengeri harmat. Védőszent: *Rosamunda*. L. a *Rozamunda* név rovatában! Ü.: ápr. 30.
- ROZVITA Germán eredetű név. Két elemének jelentése: dicsőség és erős, tehát hozzátételez értelme: erejéről híres, dicsőségében erős. Irodalomtörténeti nevezetességű a gandersheimi apáca, az első ismert (latin nyelvű) német író: *Roswitha*; a magyar irodalom története is emlegeti egy fordítás kapcsán; jöllehet sohasem tisztelték mint szentet vagy boldogot (†1001 k.), több naptár felveszi nevét jan. 26-ára (sőt gyakran összekeverik egy szintén nem szent névrokonával, Nagy Károly császár testvérével; †840. márc. 30-án). Így védőszent: *Rotrudis*, akiről viszont semmi hiteleset nem tudunk; Franciaországban, a La Manche csatorna vidékén tisztelik († vsz. a 9. sz.-ban). Ü.: jún. 22.
- RÓZSA Kétségtelenül régi magyar, a középkorból is dokumentálható (és a 19. sz. óta lendületesen terjedő) név. Csak a régi írásos adatokból azt nem lehet megállapítani, hogy a latin *Rosa* tulajdonnév átvételei-e, vagy a latin eredetű magyar virágnév személynévként való alkalmazásai; mert ejteni mindenképp *Rósa* (s-sel!), *Rózsának* ejtették. A védőszenteket l. a *Róza* névcikkben!
- RUBINA A drágakő nevéből alkotott női név. Védőszent: *Rufina*. L. ott! Ü.: júl. 10., ill. júl. 19.
- RUDOLFINA A *Rudolf* férfinév továbbképzett és nőnemű párja. A továbbiakat l. ott!
- RUFINA A latin *Rufus* (j.: vörös) férfinév továbbképzésének, a *Rufinusnak* nőnemű párja. Védőszent: *Rufina*, római († vsz. 303 k.; ü.: júl. 10.) vagy az ugyanilyen nevű sevillei (Hispania; †300 k.; ü.: júl. 19.) vértanú.
- RUPERTA A *Rupert* férfinév latinos női párja. A továbbiakat l. ott!

S

- SÁBA A *Saba*, *Sabas*, *Sabbas* héber eredetű férfinév. J.: megtért vagy fogoly. Az ószövetségi Királyok I. könyve (10. 1. skk.) elbeszéli *Sába* (egy arabiai ország) királynőjének Salamon királynál tett látogatását; a királynő nevét a Szentírás nem említi. Ezen az alapon meg a női nevekre emlékeztető hangalak alapján lehet – a Magyar

utónévkönyv nyomán – a Sábát női névnek tekinteni. A védőszentek fel vannak sorolva a *Csaba* férfinév rovatában. Ű.: dec. 5., ápr. 12., ill. ápr. 24.

SAMUELLA A *Sámuel* férfinév latinus nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

SÁRA Ószövetségi név. J.: fejedelemnő. A *Sarolt*, *Sarolta* nincs semmi kapcsolatban ezzel a névvel. Az ószövetségi Sáráról, Ábrahám feleségéről, az izraelita nép és így az Údvözítő özanyjáról jan. 19-én és okt. 9-én emlékezik meg az Egyház. Keresztény védőszent: *Sára*, egyiptomi szűz, remete (†400 k.). Ű.: júl. 13.

SAROLT Ósmagyar név. Bolgár-török eredetű. J.: fehér menyét. (A prémes állatok nevének a névadásban való jelentőségét illetőleg l. a *Nyeste* névcikket!) Vő. *Sarolta*, Védőszent: *Sarlós Boldogasszony* (l. a *Mária* név rovatában!). Ű.: júl. 2.

SAROLTA Tulajdonképpen a → *Sarolt* alakváltozata, de ósmagyar volta nem él a köztudatban, hanem a *Károly* név francia női párja, a *Charlotte* (ill. a latin *Carolina*) magyar megfelelőjének tartják. Védőszent: *Borromeo Szent Károly*. L. a *Károly* névcikkben! Ű.: nov. 4. Vagy: *Gerhardinger Boldog Karolina*. L. a *Karolina* névcikkben! Ű.: máj. 9. Más: *Thouret Boldog Charlotte*, a francia forradalom idején Vincennes-ben (Párizs külvárosa) kivégzett karmelita apáca, vértanú (†1794). Ű.: júl. 17.

SEHEREZÁDÉ Az Ezeregyéjszaka mesél főhősnéjének neve (= *Seruzád*: Herczeg F.: *Pogányok*). Védőszent: *Severina*, római özvegy; a vértanúk tetemeinek eltemetésében buzgólkodott (2. sz.). Ű.: máj. 3.

SEILA A *Cecília* angol (ír) becézője. A továbbiakat l. ott!

SKOLASZTIKA Latin eredetű név: J.: az iskolához tartozó, iskolás, tanító, illetve tanuló. Védőszent: *Scholastica*, → *Nursiai Szent Benedek* testvére, apáca (†547 k.). Ű.: febr. 10.

STEFÁNIA A latin *Stephanus* (magyarul: → *István*) nőnemű párjának, a *Stephanának* alakváltozata. Rokon név: *Fanni* (*Fáni*). Védőszent: *Quinzani Boldog Stephana*, észak-itáliai domonkos harmadrendi apáca; vezeklését a reneszánsz bűneinek engesztelésére ajánlotta fel (†1530). Ű.: jan. 2. és 16. Vagy: egy másik *Boldog Stephana*, kálvinistának született francia leány, akit egy úrnapi körmenet látványa térített vissza a katolikus egyházba; majd orsolyita apáca lett; imádságait, áldozatait egykori hittestvérei megtéréséért ajánlotta fel (†1659). Ű.: okt. 30.

STELLA Latin eredetű név. J.: csillag. Rokon név: *Esztella*. Minthogy a név Szűz Mária nevének (bár téves) *Stella Maris* (a Tenger Csillaga) magyarozatára utal, illetve abból rövidült, a védőszent a *Boldogságos Szűz*; ünnepeit l. a *Mária* névcikkben! Vagy: *Boldog Stilla*. L. az *Estilla* név rovatában! Ű.: júl. 15. és 19.

SUDÁRKA Újmagyar név a -ka kicsinyítőképzővel, az újabban szokásos női nevet alkotó módszerrel. Képző nélküli alakjának – férfinévként – kezdeményezője Jókai Mór. Védőszent: *Speciosa* (=csinos, mutatós, gyönyörű), páduai (Itália) szűz; már gyermek-

korában Istennek szentelte magát, és amikor felserdült, elutasi-
totta a férjhez menést, hogy egészen az imádságnak és a jó-
cselekedeteknek élhessen; 80 évet élt meg a 6–7. században. Ű.:
jún. 18.

SUGÁRKA Az előző rovatban jelzett módszerrel alkotott újmagyar név.
Védőszent: *Photina* (=fényes, vö. fotográfia), 1. századi szamáriai
(Palesztina egy része) vértanú asszony. Ű.: márc. 20.

SZ

SZABELLA A → *Szabina* név latin eredetijének (*Sabina*) olasz tovább-
képzése (olasz helyesírással: *Sabella*). A védőszent is *Sabina* (1. lej-
ebb!); vagy mivel a név egyúttal az *Izabella* holland becézője is,
ebben a névcikkben szintén kereshetünk védőszenteket.

SZABINA Latin eredetű név. J.: szabin nő. Rokon név: *Szabella*. Védő-
szent: *Sabina*, római vértanú; a 3. századból való római temploma
az ő háza helyén áll; hogy 126-ban fejezték le, történetileg nem
hiteles, legendás adat. Ű.: aug. 29. Más: *Szent Sabina*, vértanú a
hispaniai Avilában (†303). Ű.: okt. 27.

SZABRINA Kelta-brit ókori folyónév, utóbb költői feldolgozásban e folyó
nimfájának a neve. Egy film tette ismertté ezt az angol női kereszt-
nevet. Védőszent: *Sabina*. L. az előző névcikkben! Ű.: aug. 29., ill.
okt. 27.

SZALÓME Újszövetségi név. A népies szómagyarázat a héber „béke”
jelentésű szóból származtatja; a megbízhatóbb szófejtés szerint
azonban jelentése: helyébe állított, helyettesítő, vagyis hogy ezzel
a gyermekkel az Isten mást adott az elhunyt helyébe. Rokon
név: *Zelma*. Védőszent: (*Mária*) *Szalóme*, az idősebb → *Szent Jakab*
és → *Szent János* apostol édesanyja; szolgált az Üdvözítőnek, ott
volt halálánál és temetésénél, tanúja volt feltámadásának. Ű.:
okt. 22. Más: *Boldog Salome*, Boldog Judit nagynénje. L. ott!
Ű.: jún. 29. Vagy: *Boldog Szalóme*, lengyel hercegnő, II. András
királyunk fiának, Kálmán hercegnek szüzi hitvese; ennek halála
után szülőházájában klarissza apáca és főnöknő, az alázat és
a szeretet példaképe, → *Boldog Kinga* nevelője (†1268). Ű.: nov. 17.
és dec. 19.

SZALVIA Latin eredetű név, a *salvus*, *salva* melléknév (j.: ép, egészsé-
ges, sértetlen) származéka. Virágnév is (magyarul: zsálya). Védő-
szent: *Salvius*; könnyelmű ifjúsága jóvátételére kolostort ala-
pított; életszentségének, a bűnösökre nagy hatást gyakorló pré-
dikációinak híre elterjedt, és így lett Amiens (ma: Franciaország)
püspöke. A 7. sz. vége felé halt meg, okt. 28-án. A szentek jegyzé-
ke jan. 11-ére teszi ünnepét, saját egyházmegyéjében okt. 29-én
ünneplik.

SZAMANTA Amerikában keletkezett zsidó név. J. a héber nyelvből: a figyelő az engedelmes (nő). Egy televíziójáték-sorozat tette világszerte ismertté. Védőszent: *Amandus*. A továbbiakat l. az *Amand* férfinév rovatában! Ű.: febr. 6., ill. okt. 26.

SZANDRA Az *Alexandra* női név olasz becézője. A továbbiakat l. ott!

SZEDERKE Újmagyar név az ismert közszóból a kicsinyítőképző nőiesítő alkalmazásával – bár az alapszó személynévként való alkalmazásának vannak ómagyar előzményei. Védőszent: *Sidronius*, római vértanú (†270 k.); ereklyéi utóbb Flandriába kerültek. Ű.: júl. 11.

SZEGFŰ Újmagyar név a virág nevéből. Védőszent: *Secunda*, az észak-afrikai Scili városából való vértanú egyike; az *Ond* névcikkben van róluk részletesen szó; a kivégzésüket megelőző bírósági tárgyaláson *Secunda* azt mondta: „Ami vagyok (azaz keresztény), az akarok lenni.” Ű.: júl. 17.

SZELINA A → *Celina* női név alakváltozata első hangjának franciás ejtésével. A görög *Szelené* (=hold, ill. annak istennője) név latinus változata is lehet. Védőszent: *Celina*. L. ott! Ű.: okt. 21.

SZELLŐKE Újmagyar név a *-ke* kicsinyítőképző szokásos nőiesítő alkalmazásával. Védőszent: *Zephyrinus* (=olyan enyhe, szelid, mint a zelfir, a nyugati szél), pápa; jelentős szerepe van a katolikus hit szabatos megfogalmazásában; nem erőszakos halállal múlt ki, noha üldözés idején élt (†217). Ű.: aug. 26.

SZEMIRÁMISZ Assíria mondai királynőjének neve. Védőszent: *Senorina*, portugáliai szerzetes, apátnő (†982). Ű.: ápr. 22.

SZEMŐKE A „szem” szó (akár testrész, akár termés jelentésben) különféle becéző-kicsinyító képzőkkel megtoldva gyakori személynév az Árpád-korban. Ebben a képzett alakban a régi minták nyomán Jókat alkotása: Levente c. színműve egyik szereplőjének neve. Védőszent: *Symphorosa*, vértanú; egészen legendás szenvedéslörténete szerint a vele együtt eltemetett hét másik vértanú állítólag az ő hét fia volt, akikkel együtt 138 előtt Tibur (=Tivoli, Rómától keletre) közelében szenvedett mártíromságot. Ű.: júl. 18.

SZENDIKE Újmagyar név az ugyancsak újmagyar → névből *Szende*. Védőszent: *Mansuetus*, milánói püspök. L. a *Manszvet* névcikkben! Ű.: febr. 19. Ugyancsak a jelentésbeli rokonság alapján, de mint nő még jobban megfelelő védőszent: *Placidia*. L. a *Placida* név rovatában! Ű.: okt. 11.

SZENDILE Újmagyar, talán Jókaitól alkotott név. Védőszent: *Secundilla*, portói (Itália) vértanú (†305). Ű.: márc. 2.

SZÉNIA A *Xénia* női név alakváltozata. A továbbiakat l. ott!

SZERAFINA A *Seraphin* férfinév (l. a *Szeráf* név rovatát!) latin nőnemű formája. Védőszent: *Boldog Seraphina*; a korán árvaságra jutott grólleányt rokonai fiatalon férjhez adták, de az tizenkét évi házasság után eltaszította magától; a pesarói (Itália) klarissza kolostor-

- ban keresett menedéket, és idővel annak bölcs és fegyelmet tartó főnöke lett (†1478). Ü.: szept. 8.
- SZERÉNA** Latin eredetű név. J.: derűs, vidám (nő). Védőszent: *Serena*. előkelő római hölgy; miután megtért, a Diocletianus császár idején (284–305) üldözött keresztényeknek sokképpen segítségére és vigasztalására volt; továbbit nem tudunk róla. Ü.: aug. 16.
- SZIBILLA** A *Szibillák*, a híres ókori pap- és jósnők nevéből lett személy-név. A névnek próbáltak a dór-görög nyelvjárásból értelmet adni (Isten tanácsosa), de valószínűbb, hogy valamelyik keleti nyelvből származik. Védőszent: *Biscossi Boldog Sibylla (Sibyllina)*; 12 éves korában megvakult, domonkos harmadrendi lett, és a páduai (Itália) domonkos templom mellett mint reklúza (cellájába zárkózott asszony) szent életével nagy hatást gyakorolt (†1367). Ü.: márc. 18. Megemlíthető még *Boldog Sibylla*, brabanti (Észak-Franciaország) cisztercita apáca (†1246). Ü.: okt. 9.
- SZIDÓNIA** Latin eredetű név. J.: Szidón városából (ősi település a mai Libanon területén) való nő. A város nevét egyesek egy „hal” jelentésű szír szóval hozzák kapcsolatba. Védőszent: *Sidonius*; előkelő gall családból származott, megnősült, Róma prefektusa lett, majd háromévi visszavonultság után Clermont (ma: Franciaország) püspöke; azon fáradt, hogy a hódító ariánus gótoknak a katolikusokra nehezedő elnyomását elviselhetőbbé tegye (tvsz. 489). Ü.: aug. 23.
- SZILÁRDA, SZILÁRDKA** A → *Szilárd* férfinév magyar -a, -ka kicsinyítő-becéző képzővel (vö. *Tera, Terka*) ellátva. Védőszent: *Constantia* (a *Constantius* női párja; → *Konstantin*). L. a *Konstancia* név rovatában! Ü.: szept. 19. Ugyancerre a napra esik IV. Béla király szentéletű leányának, a némelyektől „Boldog”-nak nevezett *Constantiának* emléknapja is.
- SZILVÁNA** A *Szilvánusz* férfinév latin női párja. A továbbiakat l. ott!
- SZILVIA** Latin eredetű név. J.: erdei (nő). Védőszent: *Silvia*, előkelő római asszony, a hagyomány szerint → Nagy Szent Gergely pápa édesanyja; utolsó éveit elvonultságban, Istennek szentelve töltötte (†592 k.). Ü.: nov. 3.
- SZIMÓNA** A *Simon* férfinév latin női párja. A továbbiakat l. ott! Rokoni név: *Szimonetta*.
- SZIMONETTA** Az előző rovatban található név olasz kicsinyítőképzős származéka. A védőszenteket l. a *Simeon*, *Simon* (és a *Botond*) név rovatában!
- SZIRONKA** Képző nélkül vagy más kicsinyítőképzővel ómagyar név. Alapszava a török eredetű *szirony* (=ruhaneműek díszítésére, haj, sörény befonására használatos bőrszalag) szó. Talán az őseinknél igen fejlett bőrműipar névadásbeli tükröződése, és vagy viselőjének foglalkozására, vagy általában szépségére, értékességére utal. Ma inkább a nyelvújítási *szírom* szót érezzük bele. Védőszent: *Decorosus* (latin *decorus*=csinos, ékes, díszes), capuai (Itália) püspök

- (†695). Ű.: febr. 15. Vagy: *Szent Serena*. L. a *Szeréna* névcikkben! Ű.: aug. 16.
- SZÓFIA** Ennek a névnek magyar alakja: *Zsófia*. L. ott!
- SZONJA** A *Zsófia* név orosz becézőjének német átirással meghonosodott formája. A továbbiakat l. a *Zsófia* névcikkben!
- SZONÓRA** A latin nyelvben jelentéssel bíró (j.: csengő, zengő hangú), de alighanem csak Puccinittól alkotott (Nyugat lánya c. operájában) név. Védőszent: *Cantianilla*. L. a *Dalida* névcikkben! Ű.: máj. 31.
- SZÖRÉNKE** A → *Szörény* férfinév -ke nőiesítő kicsinyítőképzővel alkotott női párja. Védőszent: *Severa*, aki a mai németországi Trierben csendes visszavonultságban szolgált Istennek (†640 u.). Ű.: júl. 20.
- SZULAMIT** Ószövetségi név, alighanem a → *Salamon* héber női párja. Védőszent valamelyik *Szent* vagy *Boldog Szalóme*. L. ott! Ű.: okt. 22., jún. 29., ill. nov. 17.
- SZULTÁNA** A → *Zoltán* férfinévnek a mohamedán törökség nyelvében élő változata (*szultán*) latin nőnemű végződéssel ellátva. Rokon név: *Zoltána*. Védőszentül – a jelentés azonossága alapján – *Sárát* ajánljuk. L. ott! Ű.: jan. 19., okt. 9., ill. júl. 13.
- SZVETLÁNA** Orosz eredetű név. J.: ragyogó, fényes. Védőszent a jelentésbeli hasonlóság alapján: *Berta*. L. ott! Ű.: máj. 1., ill. júl. 4.

T

- TÁBITA** Arám eredetű név. J.: őz, gazella. Az apostolok cselekedeteiben (9, 36. skk.) szerepel. Védőszent: *Tarbula* (másként: *Tarba*, *Tabula*), a Szapor perzsa királytól kezdeményezett nagy egyházüldözés áldozata; püspök bátyja után egy évre, 342 nagypénteken végezték ki kegyetlen kínzások után. Ű.: ápr. 22.
- TÁCIA** A valószínűleg szabin eredetű, a római történelemben (mondákban) szereplő férfinévnek, a *Tatius*nak női párja. Rokon név: *Tatjana*. Védőszent: *Tatia*, szerémségi (a Dráva–Duna–Száva szögében) vértanú, valószínűleg Diocletianus császár idejében (†303/04 k.). Ű.: jan. 8.
- TÁLIA** A színjátszás görög műzsájának neve; alapszava a „virul” jelentésű görög ige. Védőszent: *Thalalaeus*, vértanú a kis-ázsiai Edessában; hősies hitvallása megtérítette a hóhérsegédek is (†272). Ű.: máj. 20. Lehet védőszent *Natalia* is. L. a *Natália* név rovatában a második helyen! Ű.: aug. 26.
- TAMARA** Az oroszoknál elterjedt név, vagy az ószövetségi *Támárból* (j.: datolyapálma), vagy a védőszentként említendő *Tammarus* férfinévből. Védőszent: *Tammarus*, észak-afrikai származású pap, a vandál katolikusüldözés nem-vértanú áldozata (5. sz.). Ű.: szept. 1. Az ószövetségi *Támárt*, Dávid király és az Úr Jézus ósanyját dec. 29-én említi némely Szentek jegyzéke.

TANÁZIA Az *Atanázia* név becézője. A továbbiakat l. ott!

TARZÍCIA A *Tarziciusz* férfinév női párja. A továbbiakat l. ott!

TATJÁNA A latin *Tatius* férfinév (l. a *Tácia* névcikkben!) továbbképzésének, a *Tatianus*nak (= *Tatius* családjához tartozó) nőnemű párja. Az oroszok közkedvelt neve németes átírással került hozzánk. Védőszent: *Tatiana*, római vértanú nő; a legenda szerint egy pogány templomban az ő imájára összeomlottak a bálványok; ezért aztán megkínózták és kivégezték (†227). Ü.: jan. 12.

TAVASZKA Újmagyar név a -ka nőiesítő kicsinyítőképzővel ellátott köznévből. A régiségben itt-ott felbukkanó név felújítását Arany János kezdeményezte. Védőszent (főként, mert névünnepe márc. 21-ére esik): *Boldog Santuccia*, római özvegy, szerzetalapító és apátnő (†1505).

TEA A *Dorothea* (= *Dorottya*), *Theodora* (= *Teodóra*) és a *Teresia* (= *Terézia*) név önállósult német becézője. A továbbiakat l. ott! Ám görög eredetű külön név is. J.: Istennő. Védőszent: *Thea*, gázai (Palesztina) vértanú szűz (†307 k.). Ü.: dec. 19.

TEKLA Görög eredetű név. J.: Isten dicsősége vagy Isten erejéből híres. Védőszent: *Thekla*, Szent Pál apostol állítólagos tanítványa a dél-kis-ázsiai Ikoniumból. Keleten akkora tiszteletnek örvendett, hogy személyéről már a 2. században legendák terjedtek el; Nyugaton viszont ezeket mint meséket már igen korán (a 3. sz. elejétől) elutasították; így személyéről életszentségén kívül semmi történetileg hiteleset nem állíthatunk. Ü.: szept. 23. Más: *Szent Thekla*, angliai származású bencés apátnő, aki → Szent Bonifác hívására részt vett a keresztény kultúrának német földön való terjesztésében (†790 k.). Ü.: okt. 15.

TÈNIA Az *Antónia* név becéző rövidülése. A továbbiakat l. ott!

TEOBALDA A *Teobald* férfinév latin nőnemű végződésellátott párja. A továbbiakat l. ott!

TEODOLINDA Germán eredetű név. Egyik szabályos hangfejlődéssel létrejött mai német formája: *Dietlinde*. A *Teodolinda* a névnek az eredetihez közel álló olasz alakja. Elemeit számos más névből ismerjük: nép és hársfából készült pajzs. Rokon név: *Linda*. Védőszent: *Theodolinda*, bajor hercegnő, longobárd királyné; második férjét imádságával és kéréseivel rá tudta venni, hogy népével együtt katolikus hitre térjen (ariánusok voltak); korán özvegységre jutva tíz évig ő kormányzott, és két fiát keresztény uralkodóvá nevelte (†628). Ü.: jan. 22.

TEODÓRA A → *Teodor* férfinév latin végződésű női párja. Rokon nevek: *Dóra*, *Dórisz*, *Fedóra*, *Tea*. Védőszent: *Theodora*, alexandriai keresztény hajadon; a legenda szerint úgy menekült meg a megbecsületlenítéstől, hogy egy ifjú ruhát cserélt vele; utóbb azonban mégis vértanú lett (†300 k.). Ü.: ápr. 28. Más *Szent Theodora*, thesszalonikai (Észak-Görögország) özvegy; 55 évig élt kolostorban a jámborságot, igénytelenséget, szolgálatkészséget gyakorolva (†892). Ü.:

ápr. 5. Vagy: *Szent Theodora*, görög császárné: szembeszegült a szentképeket tisztelőket üldöző férjével; ennek halála után ő kormányzott, és közreműködött a bolgárok megtéréseben; idős korában még a száműzetés keserű kenyerét is meg kellett kóstolnia (†867). Ü.: febr. 11.

TEODÓZIA Görög eredetű név. J.: Isten ajándéka. Védőszent: *Theodosia*, szűz, vértanú a palesztinai Caesareában; mivel elfogott keresztényekkel beszélgetett, az alig 18 éves leányt a katonák elhurcolták, állhatatos hitvallásáért vaskampókkal kinozták, és a tengerbe dobták (†308). Ü.: ápr. 2. Máj. 29-én két másik *Szent Theodosia*, vértanú ünnepe van; az egyik Fülöp Caesareájában (Palesztinában; más, mint az előbbi) szenvedett (†303 k.), a másik Konstantinápolyban a 8. században, a képrombolás, a szentképek tisztelete elleni harc idején.

TEOFÁNIA Görög eredetű név. J.: Isten megjelenése. Szent csak a név férfi párjának viselői között van. Védőszent: *Theophanész*, szerzetes, kiváló tudású szónok; nagy eréllyel védelmezte a szentképek tiszteletéről szóló katolikus tanítást a II. niceai egyetemes zsinaton (787); emiatt először börtönbe került, és száműzetésben, Szamothráké szigetén halt meg (†818). Ü.: márc. 12. Ugyanebből az okból szenvedett üldözést és száműzetést egy másik *Szent Theophanész* is; miután → *Szent Teodóra* császárné visszaadta az Egyház békéjét, niceai (Kis-Ázsia) püspök lett (†845). Ü.: dec. 27. Végül: *Vénard Boldog Theophane*, a kelet-indiai misszió francia származású pap-vértanúja (†1861). Ü.: febr. 2.

TEOFILA A → *Teofil* férfinév latin női párja. Védőszent: *Theophila*, nikomédiai (Kis-Ázsia) vértanú (†303). Ü.: dec. 28.

TEÓNIA Görög eredetű név, a *Theonasz* férfinév latin női párja. J.: isteni, Istenhez tartozó. Védőszent: *Theonilla*, ciliciai (kis-ázsiai tartomány) keresztény asszony; idős özvegy letére válogatott kinczsokat állt ki hitéért (†285). Ü.: aug. 23.

TERCIA Latin név. J.: harmadik (leánygyermek). Védőszent: *Tertia*, 3. századi korintusi (Görögország) vértanú. Ü.: ápr. 16.

TERÉZ A *Terézia* név magyar (?) rövidülése, illetve francia ejtéséhez közelebbi formája. A továbbiakat l. ott!

TERÉZIA Vsz. a *Tarasiosz* bizánci férfinév női párja; ez a dél-itáliai, görögül *Tarasz*, latin nevén *Tarentum* városának nevével van kapcsolatban. Rokon nevek: *Riza*, *Tea*, *Teréz*, *Tessza*. Védőszent: *Avilalai* (*Nagy*) *Szent Teresia*, egyházdoktor, karmelita; keresztülvitte a rend reformját; az első ilyen kolostort Avilában (Spanyolország, Madridtól nyugatra) alapította, utána több, mint harmincat; eközben kimondhatatlanul sok ellenkezést, gyűlölködést, rágalmat és üldözést kellett elszenvednie. Páratlanul sokoldalú és tökéletes egyéniség, a misztika legnagyobb mestere, a spanyol irodalom klasszikusa és mindezek mellett derűs lélek (†1582). Ü.: okt. 15. Ugyancsak rendkívüli személyiség rendtársa, korunk népszerű

- szentje, *Lisieux-i* (vagy a *Kisdéd Jézusról* nevezett) *Szent Teresia*; Lisieux-ben (Franciaország) élte le életét, egy ideig mint a jelöltek mestere, és tanította szavával, példájával és önéletrajzával az istengyermekség útját; minden áldozatát a missziókért ajánlotta fel (†1897). Ü.: okt. 1.
- TERTULLIA** Ismeretlen jelentésű római női név. Védőszent: *Tertulla*, numidiai (Algéria) vértanú szűz (†260). Ü.: ápr. 29. és 30.
- TESSZA A** → *Terézia* név angol becézője. Védőszent: *Boldog Teresia* (*Tarasia*), portugál királylány, leoni (Északnyugat-Spanyolország) királyné, majd cisztercita apáca; békeszerző a királyi családban (†1250). Ü.: jún. 17. és 20. A *Riza* és a *Terézia* név rovatában más védőszenteket is találunk.
- TÉTISZ** Görög eredetű név, a görög hitregebeli *Thetisz* istennő nevének régebbi hazai ejtése szerint. Védőszent: *Thea*. L. a *Tea* név rovatában! Ü.: dec. 19.
- TICIA** A *Leticia* női név rövidülése. Együttal egy „nép” jelentésű friz név latinosa formája. A továbbiakat l. a *Leticia* névcikkben!
- TICIÁNA** A latin eredetű → *Titusz* férfinév továbbképzésének nőnemű alakja. J.: Titus családjához tartozó nő. Védőszent: *Titianus*, germán származású bresciai (Észak-Itália) püspök, a szegények jótévője (†536). Ü.: márc. 3.
- TILDA** A *Klotild* és a *Matild* női név német becézője latinosa végződéssel. A továbbiakat l. ezekben a névcikkekben; védőszent lehet az ezekben a rovatokban találhatóakon kívül az a *Boldog Mechthild* is, akiről a *Metella* névcikk végén van szó. Ü.: júl. 6. és aug. 31.
- TILLA** A *Domitilla*, *Matild* és az *Ot(t)ília* (*Odília*) név leginkább német becézője. A továbbiakat l. ezekben a névcikkekben!
- TÍMEA** A név alkotója és Az arany ember c. regényével népszerűsítője Jókai Mór. Valószínűleg a görög *Euthümiából* rövidítette. Ez utóbbi jelentése: nagyon megtisztelt, tisztelettel ékesített. Védőszent: *Euthymius*. L. az *Eutim* férfinév rovatában! Ü.: jan. 20., ill. márc. 11.
- TIMÓTEA** A *Timotheus* görög-latin férfinév női párja. A továbbiakat l. a *Timót* névcikkben!
- TINA** A -*tina*, -*tine* végű női nevek önállósult német becézője. Ilyenek: *Albertina*, *Jusztina*, *Klementina*, *Krisztina*, *Martina*. A továbbiakat l. ott!
- TIRA** Az északi germán nyelvekből érkezett, e népek ősi pogány mitológiájával kapcsolatos név, az elején a mennydörgés istenének a nevével. Védőszentek azok a férfiak és nők, akik a 4. sz. elején a föníciai Thürosz (latinul Tyrus) városában életük feláldozásával tettek bizonyosságot hitükről. Ü.: febr. 20.
- TÍRIA** Görög eredetű név. J.: Thürosz szigetéről való nő. Védőszent: *Boldog Tarasia*; szolgálóleány volt a portugáliai Ourenben (†1266). Ü.: szept. 3.

TITÁNIA Egyrészt görög hitregebeli név, valamelyik titán leánya vagy unokája, másrészt a germán-frank mondák tündérkirálynéjának neve. (L. Shakespeare: Szentivánéji álom!) Rokon név: *Titánilla*. Védőszentül vagy *Szent Titust* (l. a *Titusz* névcikkben!; ü.: jan. 26.) vagy *Szent Theodorát* (l. a *Teodóra* névcikkben a harmadik helyen!; ü.: febr. 11.) válasszuk.

TITANILLA A *Titánia* név latin kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!

TÓBIA A → *Tóbiás* férfinév női párja. Védőszent: *Tobia*, itáliai ferences harmadrendi, áldozatos betegápoló és buzgó Mária-tisztelő († az 1400-as évek első évtizedeiben). Ü.: márc. 1.

TOMÁZIA A *Thomasius* férfinév női párja, ez pedig a *Thomas* (magyarul: → *Tamás*) latinos továbbképzése. Védőszent: *Thomaisz*, alexandriai előkelő hölgy, vértanú; női erényének és hitének védelmezéséért ölte meg a sógora († vsz. az 5. sz. vége felé). Ü.: ápr. 14.

TOSZKA Toscanának, a közép-itáliai tartománynak kései latin-olasz nevéből lett név, amelyet Puccini operája tett ismertté. J.: toszkánai nő. Védőszent: *Thecusa*, vértanú szűz a kis-ázsiai Ancyrában (ma: Ankara; †304 k.). Ü.: máj. 18.

TULIPÁN Női név a virág – egyébként jövevényszó – nevéből. Védőszent: *Boldog Flora* (a név magyarázatát l. a *Flóra* névcikkben!), francia betegápoló apáca, sok rendkívüli kegyelmi adomány részese (†1234). Ü.: jún. 11. és okt. 5.

TULLIA A bizonytalan eredetű és jelentésű (talán a kövérségre utaló) római nemzetségnévnek, a *Tullius*nak nőnemű párja. Védőszent: *Tullia*, galliai szűz; Délkelet-Franciaországban sokfelé tisztelik, azt is tudjuk, hogy szülei és nővére is szent, de az ő életének adatai annyira homályba vesznek, hogy még halálának évét (5. sz.) sem ismerjük pontosan. Ü.: okt. 5. (egyes egyházmegyéekben máj. 21., ill. jún. 22.)

TÜNDE Vörösmarty Mihály alkotása a *tündér* szóból (Csongor és Tünde). Védőszent: *Nympha*. L. a *Nimfa* névcikkben! Ü.: nov. 10.
Vagy: *Szent Theodosia*. L. a *Teodózia* névcikkben! Ü.: ápr. 2.

U

ULLA Az *Orsolya* és az *Ulrika* név német formájának német becézője. A továbbiakat l. ott!

ULRIKA Az *Ulrik* férfinév latinos női párja. Rokon név: *Ulla*. Védőszent: *Nisch Boldog Ulrika* német keresztes nővér (†1913). Ü.: máj. 8.

URANIA Görög hitregebeli név, a csillagászat múzsájának a neve. J.: égi. Védőszent: *Ubaldesca* (az *Ubold* névből, amely kb. „éleseszű”-t jelent), pisai, Szent János lovagrendjebeli apáca (†1206). Ü.: máj. 28.

URBÁNA Az *Orbán*, *Urbán* férfinév latin eredetijének nőnemű párja. A továbbiakat l. az *Orbán* név rovatában!

URZULINA A latin *Ursula* (magyarul: → *Orsolya*) továbbképzése. Védőszent: *Pármái* (Itália) *Boldog Ursulina*; nagy tanultsága révén valóságos csodagyereknek számított; jellemző, hogy emiatt boszorkánysággal is vádolták, de bizonyítékok hiányában felmentették; utolsó éveit veronai száműzetésben egészen Istennek élve töltötte (+1410). Ű.: ápr. 7.

Ü

ÜDVÖSKE Mikor a 19. században divattá vált a nevek lefordítása, magyarítása, a latin *Salutaris* kapta az *Üdvös* nevet (l. Zalka J.: Szentek élete: *Szent Üdvös*, karthágói „főesperes”, +484; Ű.: júl. 13.). Az ebből képzett női *Üdvöske* nevet Rákosi Jenő alkotta a latin *Valeria* másául. Védőszent: *Valeria*. L. a *Valéria* névcikkben a második helyen! Ű.: dec. 9.

V

VALENTINA A → *Valentin*, *Bálint* férfinév latin eredetijének női párja. Védőszent: *Valentina*, vértanú a palesztinai Caesareában; szemrehányást tett a helytartónak Szent Thea (nem azonos a *Tea* név rovatában említettel!) megkínkoztatásáért, mire ő is osztozott annak tűzhalálában (+308). Ű.: júl. 25.

VALÉRIA A latin *Valerius* férfinév (l. a *Valér* név rovatában!) női párja. Védőszent: *Valeria*, Szent Vitalis legendaköltötte felesége (l. erről a *Vitális* névcikket!). Ű.: ápr. 28. Vagy: *Szent Valeria*, szűz, aki a 7. vagy 8. században a franciaországi Limoges-ban szenvedett vértanúságot. Ű.: dec. 9.

VANDA Valószínűleg a germán *Wendelburg*, *Wendelgard* nevek becéző rövidülése. Ebben a névelemben vagy a vend (egy szláv törzs), vagy a vandál népnév, vagy a germán „fordítani”, „változtatni” ige rejlik. Védőszent: *Wal(d)burga*, → Szent Richárd leánya, → Szent Vilibald testvére, apátnő; részt vett a német nép megtérítésében (+779). Ű.: febr. 25. Vagy: *Szent Veneranda*, 2. századi galliai (ma: Franciaország) vértanú szűz; állhatatossága sok megtérést eredményezett mártíromságának szemtanúi közül. Ű.: nov. 14.

VANESSZA J. Swift angol író névalkotása az *Eszter* név felhasználásával. A továbbiakat l. ott! Egyszersmind egy lepkefaj újlatin neve.

VASZILIA A *Vászoly* férfinév (l. ott és a *Bazil* névcikkben!) szláv eredetijének latinos női párja. Védőszent: *Basília*, alexandriai (+202; Ű.:

- ápr. 22.), illetve az ugyanilyen nevű római (†304; ü.: jún. 11.) vértanú.
- VENDELINA A *Wendelin* férfinév (magyarul: *Vende*) latinos női párja. A továbbiakat l. a *Vendel* név rovatában!
- VÉNUSZ A szerelem és a szépség itáliai istennőjének neve, amelynek alapszava egy a különböző indoeurópai nyelvekből kimutatható „vágy”, „báj”, „gyönyör” jelentésű szó. Védőszent: *Venusta* (ugyanabból a tóból, mint a név; j.: bájos), római vértanú (ismeretlen időben). Ü.: jún. 2.
- VERA Mint önálló név elsősorban szláv eredetű. J.: hit. Ugyanilyen hangalakú azonban az a latin név, amely az „igaz”, „igazmondó” jelentésű melléknév nőnemű alakjából származik; ráadásul a két szó – a latin és a szláv – ugyanabból az indoeurópai tóból ered. De egyúttal önállósult becéző is ez a név, a → *Veronika* magyar és több más nyelvbeli becézője. Rokon név még: *Verita*. Védőszent: *Vera*, a franciaországi Clermont-ban élt és ősidők óta tisztelt szentéletű nő (†395 ?). Ü.: jan. 24. Más védőszenteket a *Veronika* névcikkben találunk.
- VERBÉNA Új név a virágnévből. Ez utóbbi latin eredetű, és jelentése: zöld ág. Védőszent: *Verena*, kölni vértanú szűz (†453). Ü.: júl. 22. Vagy: *Szent Veronica*. L. a *Veronika* név rovatának a végén! Ü.: júl. 9.
- VERÉNA Latin eredetű név. J.: tartózkodó, félénk. Egyúttal a → *Veronika* név német becézője. Rokon nevek még: *Vera*, *Verita*. Védőszent: *Verena*; Svájcban működött mint a szegények gondozója és a betegek ápolója, példás életével jelentős szerepet játszott a kereszténység elterjesztésében (†350 k.). Ü.: szept. 1. Egy *Szent Verena*, kölni vértanú szűznek (†453) júl. 22-én van az ünnepe.
- VERITA A *Ver-* kezdetű női nevek spanyol kicsinyítőképzős származéka. Védőszentet a *Veréna* vagy a *Veronika* névcikkben találhatók közül válasszunk.
- VERON(A) A *Veronika* név önállósult becéző rövidülése. A továbbiakat l. ott!
- VERONIKA Görög-macedón eredetű név (→ *Bereniké*) latinos formája (a kései latinságban a *b* és a *v* váltakozott; vő. *Bibiana* – *Viviana*) J.: győzelmet hozó. Egy apokrif (nem hiteles) evangélium (Acta Pilati) elbeszélése szerint egy asszony (*Beronice*, *Veronica*), akit Krisztus Urunk korábban meggyógyított, a kereszttúton egy kendőt nyújtott át neki, és ezen vérével kirajzolódott az arcképe. A középkorban ezt az arcképet, amelyet Rómában nagy tisztelettel őriznek, kezdték el *Veronikának* nevezni, és ezt a nevet – tévesen – a *vera* (=igaz) és az *icon* (=kép) összetételének tekintették. Rokon nevek még: *Vera*, *Veréna*, *Verita*, *Veron(a)*. A keresztény hagyomány ama *Veronikájáról*, akiről a fentebbiekben volt szó, febr. 4-én emlékezünk meg. Más védőszentek: *Binascoi Szent Veronica*, ágos-

- tonos rendi szolgálo testvér Milánóban; iskolás műveltsége nem volt, de állandó elmélkedéssel mélyedt el a hit titkaiban, és alázatos kötelességteljesítéssel szolgálta az Istent (†1497). Ü.: jan. 13. és 19. Vagy: *Giuliani Szent Veronica*, olasz kapucinus apáca, stigmatizált; nagy szenvedések és megaláztatások jutottak neki osztályrészüi (†1727). Ü.: júl. 9.
- VESZIA** A görögöknél is ismert, de főként a római magán- és közéletben jelentős szerepet játszó istennő neve; ő a házi tűzhely, a családi szentély és az állami élet védője. Védőszent: *Vestia (Vestina)*, a scili vértanú egyike (ezekről részletesebben az *Önd* névcikkben). Ü.: júl. 17.
- VIKTÓRIA** Latin eredetű név. J.: győzelem; illetve mint megszemélyesítés ez volt a győzelem istenasszonyának neve. Védőszent: *Victoria*, Róma környéki (†306 k.; ü.: dec. 23.) vagy az ugyanilyen nevű córdobai (Hispania; †304; ü.: nov. 17.) vértanú.
- VIKTORINA** Egyként tekinthető a → *Viktor* férfinév nőnemű továbbképzésének vagy a *Victor*ból képzett *Victorinus* férfinév latin női párjának. Védőszent: *Victorina*, ókeresztény észak-afrikai vértanú. Ü.: jan. 26. és nov. 26.
- VILHELMINA** A magyar → *Vilmos* férfinév német megfelelője a *Wilhelm*; ennek latinos nőnemű párja a *Wilhelma*; a tárgyalt név ennek továbbképzése. Rokon nevek: *Mina, Minna, Vilma*. Védőszent: *Emília Wilhelmina (de Rodat)*, szerzetalapító. L. az *Emília* név rovatában! Ü.: szept. 19.
- VILJA** Finn név. J.: termés, bőség, bőséges. Védőszent: *Fructuosa* (=gyümölcsöző), vértanú a szíriai Antiochiában valószínűleg a 4. század kezdetén. Ü.: aug. 23.
- VILLŐ** Újmagyar név Kodály Zoltán 1925-ben alkotott gyermek-kórusának címe nyomán. A villózés (a szó eredete ismeretlen) magyar népszokás; iskolás leányok feldiszipített fűzfaágakkal járkák be a falut, és a házaknál énekelnek. Védőszent: *Cantianilla*. L. a *Dalida* név rovatában! Ü.: máj. 31.
- VILMA** A *Wilhelma* (l. a *Vilhelmina* névcikkben!) német rövidülése. Védőszentül csak valamelyik → *Szent Vilmos* (ü.: jan. 10., máj. 28., ill. jún. 25.) vagy még inkább a *Vilhelmina* névcikkben említett *Szent Emília Wilhelmina* (ü.: szept. 19.) kínálkozik.
- VINCENCIA** A → *Vince* férfinév latin eredetijének női párja. Védőszent: *Vincencia*, a *Szevér* névcikkben említett ravennai püspök felesége. Ü.: febr. 1. Vagy: Egy másik *Szent Vincencia*, észak-afrikai ókeresztény vértanú. Ü.: ápr. 20.
- VIOLA** Ennek a virágnak a latin neve (a latinban is jövevényszó) sok nyelvben lett női névvé. Rokon nevek: *Ivola, Violetta, Viorika*. Védőszent: *Viola*, dél-tiroli leány; zsenge korában adta életét Krisztusért; Veronában (Itália) tisztelik († vsz. 304 k.). Ü.: máj. 3. és jún. 25. Védőszentül szokás még – a név jelentése alapján – *Boldog Jolántát* is (l. a *Jolán* névcikkben!) választani. Ü.: jún. 15.

- VIOLETTA** A *Viola* név olasz kicsinyítőképzős származéka. A továbbiakat l. ott!
- VIORIKA** A *Viola* név román alakjának becézése. A továbbiakat l. ott!
- VIRÁG** Régi magyar név felújítása. Védőszent: *Flora*. L. a *Flóra* név rovatában! Ű.: júl. 29., ill. nov. 24.
- VIRGILIA** A *Virgilius* férfinév (magyarul: *Virgil*) női párja. A továbbiakat l. a *Virgil* névcikkben!
- VIRGINIA** Etruszk eredetű latin név; népies szófejtéssel szokás a latin *virgo* (=szűz, hajadon) szóval kapcsolatba hozni. Védőszent: *Boldog Veridiana*; mlután compostelai (Spanyolország) és római zarándokútrjáról visszatért, Firenze (Itália) közelében egy kápolna mellett cellába zárkózott, és itt imádságban és kemény önmegtagadásban 34 évet töltött; → Assisi Szent Ferenc meglátogatta, és átadta neki a harmadrend öltönyét (1242/43). Ű.: febr. 1. és 2.
- VITA** Vagy a latin *vita* (=élet) közszóból származik a név, vagy a → *Vitus* férfinév nőiesítése. Védőszent: *Vitalina*. L. a *Vitália* névcikkben! Ű.: aug. 13. és dec. 13.
- VITÁLIA** A *Vitalis* férfinév (magyarul: → *Vitális*) latinos női párja. Védőszent: *Vitalina* (ugyancsak a latin *vita*=élet szóból, a *Vitalis* más módon való nőiesítése), szűz, galliai remete (†390 k.). Ű.: aug. 13. és dec. 13.
- VIVIÁNA** A *Bibiána* női név alakváltozata. A továbbiakat l. ott! Rokon név: *Vivien*.
- VIVIEN** A → *Viviána* név angol változata. A továbbiakat l. a *Bibiána* névcikkben!
- VULFIA** Germán eredetű latinosított név. J.: nőstényfarkas. Tekinthető az ugyancsak germán *Wulfhilda* rövidülésének és latinosításának is; ez utóbbi jelentése: farkasként harcoló nő. Védőszent: *Wulfia*, 8. századi remete szűz. Ű.: jan. 31. Vagy: *Szent Wulfhilda*, bencés apátnő a Londontól keletre fekvő Barkingban (†1003 ?). Ű.: szept. 9.

X

- XAVÉRIA** A latin *Xaverius* (magyarul: → *Xavér*) női párja. Védőszent: *Cabrini Szent Francisca Xaveria*, egy Milánó közelében élő olasz parasztcsalád 13. gyermeke; megalapította a Szent Szív missziós-nővéreinek rendjét, és egész Amerikában elterjesztette, mindenütt kórházakat, iskolákat, otthonokat alapítva; főként a kivándorlókat vette pártfogásába; hihetetlen munkabírással kormányozta Chicagóból rendjét; az Egyesült Államok első szentje (†1917). Ű.: dec. 22.
- XÉNIA** Görög eredetű név. J.: a vendégnek nyújtott ajándék, átvitt értelemben bizonyos költői műfaj, epigramma, (amely szintén lehet a

vendéglátás fűszere). Rokon nevek: *Oxána*, *Szénia*. Védőszent: *Xen(í)a*, 5. századi apátnő (vagy diakonissza) a kis-ázsiai Káriában. Ű.: jan. 24.

Z

ZAKÁRIA A *Zakariás* férfinévből latinosan nőiesített név. A továbbiakat l. ott!

ZELINDA Költött név, C. Goldoni olasz drámaíró műveiben fordul elő. Védőszent: *Celina*. L. ott! Ű.: okt. 21. Vagy: *Szent Solina* (másként: *Zelina*). L. a *Zolna* név rovatában! Ű.: okt. 17.

ZELMA Az *Anzelma* és a *Szalóme* név német becézője (*Selma*) magyar helyesírással. A továbbiakat l. ezekben a névcikkekben! A név az ossziáni költészetben is szerepel, csakhogy ott mint helynév; félreértés folytán tekintették női névnek, de egykori népszerűségét ennek köszönheti.

ZELMIRA Arab eredetű név. J.: ragyogó, fénylő. Védőszent: a két név arab eredete és rokon jelentése alapján a *Szent* vagy a *Boldog Eleonora*. L. az *Eleonóra* névcikkben! Ű.: febr. 21., ill. júl. 9. és 12.

ZENINA A → *Zénó* férfinév kicsinyítőképzős nőnemű származéka. Rokon nevek: *Zenóbia*, *Zina*, *Zinajda*. Védőszent: *Zenaisz* (ugyanannak a férfinévnek másféle származéka), konstantinápolyi vértanú meghatározhatatlan időben; sirjánál oly sok csoda történt, hogy a görögök a szentet „csodatevő”-nek nevezték. Ű.: jún. 5. Egy másik *Szent Zenaisz* a hagyomány szerint Szent Pál rokona volt, és az apostol szülővárosában, a cilíciai Tarzusban élt istenfélő keresztény életet. Ű.: okt. 11.

ZENÓBIA Görög eredetű név, a *Zenóbiosz* férfinév (amelyből a → *Zénó* rövidült) latinos nőiesítése. Rokon nevek: *Zenina*, *Zina*, *Zinajda*. Védőszent: *Zenóbia*, vértanú szűz; bátyja a cilíciai (Kis-Ázsia) Aegea püspöke volt; mikor vérpadra került, *Zenóbia* odasietett, kereszténynek vallotta magát, és együtt nyerték el a vértanúság koronáját (†304). Ű.: okt. 30.

ZIA A -zia végű női nevek (pl. *Ambrózia*, *Anasztázia*) becézője. A továbbiakat l. ezekben a névcikkekben!

ZILLA Valószínűleg a *Cecília* név német becézőjéből alakult. Más származtatási lehetőségek: a görög *Zéliából* (j.: buzgó) vagy az ószövet-ségi *Szella* (j.: árnyék) olasz és angol *Zilla* alakjából. Védőszent: *Caecília*. L. a *Cecília* név rovatában! Ű.: a második helyen említett emléknapija, szept. 16-a.

ZINA A *Rosina* (magyarul: → *Rozina*) német *Sina* becézőjéből alakult név vagy a *Zenina* név rovatában említett *Zenaisz* szláv formája. Rokon nevek: *Zenina*, *Zenóbia*, *Zinajda*. Védőszenteket e névcikk elején említett nevekei közül lehet választani.

ZINAJDA A *Zenina* név rovatában említett, „Zeusshoz tartozó” jelentésű görög név, a *Zenaisz Zenaida*, *Zenaide* alakváltozatának orosz formája. Rokon nevek: *Zenina*, *Zenóbia*, *Zina*. Védőszent: *Zenaisz*. L. a *Zenina* névcikkben! Ü.: jún. 5., ill. okt. 11.

ZITA Az olasz népnyelvből származó név. J.: leány. Lehet, hogy egy latin „gyors” jelentésű szó rejlik benne. Védőszent: *Zita*; 12 éves korától kezdve egy gazdánál volt szolgáló az itáliai Luccában (Firenzétől nyugatra); kitűnt szolgálatkészségével, türelmével, jótékonyágával, önmegtagadó életével (†1272). Ü.: ápr. 27.

ZOÉ Görög eredetű név. J.: élet. Védőszent: *Zoé*; férjével és két fiával egy pogány úr rabszolgái voltak a kis-ázsiai Attalában; Hadrianus császár idején (117–138) szenvedtek mindnyájan vértanúságot. Ü.: máj. 2. Vagy: *Szent Zoé*, római vértanú asszony (†286). Ü.: júl. 5.

ZOLNA Újmagyar név, Vörösmarty Mihály (Garay János?) alkotása talán felvidéki helynevekből. Védőszent: *Solína*, 3. századi galliai vértanú. Ü.: okt. 17.

ZOLTÁNA A *Zoltán* férfinév latinos nőiesítése. A továbbiakat l. ott!

ZOMILLA Ismeretlen eredetű név; valószínűleg afféle önkényes, játékos névalkotás. Védőszent: *Zosíma*, vértanú a Róma közelében levő Portóban († vsz. 273. k.). Ü.: júl. 15.

ZÓRA Arab eredetű név. J.: hajnal. Védőszent: *Aurora* (=hajnal), aki más néven *Aurea*. L. az *Arany* név rovatában! Ü.: okt. 4.

ZULEJKA Arab eredetű név. J.: hercegnő. Más megközelítéssel: a csábító. Védőszent: *Basilissa* (=királynő, hercegnő), vértanú asszony; férjével, → Szent Juliánusszal kínozták meg, de ő túlélte a szenvedéseket (†303 k.). Ü.: jan. 9.

ZS

ZSAKLIN A → *Jakab* férfinév francia formájának női párja (*Jacqueline*) magyar helyesírással. A védőszenteket l. ott! Rokon név: *Jakobina*.

ZSANETT A *Johanna* név francia megfelelője (*Jeanette*) magyar helyesírással. A továbbiakat l. ott!

ZSELYKE Újabban felbukkant név; bizonyára rokonságban van Zselyk erdélyi vagy Zsejke szlétközi, szlávból magyarosodott helységnévvel. Védőszent: *Céline* (*Celina*, *Celinia*), Szent Remigius (l. a *Remig* névcikkben!) püspök édesanyja (az 5–6. sz. fordulóján). Ü.: okt. 21.

ZSENI Az *Eugénia* női név francia megfelelőjének becézője magyar helyesírással. A továbbiakat l. ott!

ZSERALDINA A *Gerold* férfinév francia megfelelőjének női párja (*Géraldine*) magyar helyesírással és latinos végződéssel. A továbbiakat l. ott!

ZSÓFIA Görög eredetű név. J.: bölcsesség. Rokon nevek: *Szófia*, *Szonja*. Védőszent: *Sophia*, szűz, vértanú az itáliai Fermóban († vsz. 251). Ü.: ápr. 30. Ugyanekkor van II. Béla királyunk (†1141) szent-életű leányának, *Zsófia* admonti apácának emléknapja. Nevezetes egy másik *Szent Sophia* ökeresztény (vsz. 2. sz.-i) vértanú. Neve és vele kapcsolatban három meg nem nevezett leánya ott szerepel a római Kalixtus-katakombában és még egy régi templomban. Az ősi időkbe visszanyúló tisztelet arra készítette az utókort, hogy az anya nevével kapcsolatos nevet adjon a három leánynak: *Fides*, *Spes*, *Charitas* (*Hil*, *Remény*, *Szeretet*). Ü.: máj. 15. és szept. 30. A leányoké: aug. 1. Ezeknél a múlt kódébe vesző szenteknél vonzóbb a modern szent: *Barat Szent Sophie*, akiről a *Bársonyka* név rovatában van szó. Ü.: máj. 25.

ZSÓKA Az Erzsébet név magyar becézője. A név jelentését és a rokon neveket l. ott! Védőszent: *Árpádházi Boldog Erzsébet*, domonkos apáca, III. Endre királyunk leánya, az Árpád-ház utolsó sarja; hőstes önfeláldozásban, imában és önsanyargatásban töltötte életét a svájci Tössben (†1337). Ü.: máj. 6. A rokon nevek rovatában más védőszenteket is találunk.

ZSUZSA A *Zsuzsanna* név magyar rövidülése. A továbbiakat l. ott!

ZSUZSANNA Öszövétségi név. J.: liliom. Rokon név: *Zsuzsa*. Védőszent: *Római Szent Susanna*, Szent Gabinus (l. a *Kabos* névcikkben!) leánya, Szent Caius pápa unokahúga; azelőtt egyértelműen vértanúnak tartották (†295 k.), az újabb felfogás szerint nem az, hanem szent életű nő, az egyik római templom alapítója, amely ma is bíborosi tituláris templom. Ü.: aug. 11. Másik: *Szent Susanna*, egy palesztinai pogány pap és egy zsidó nő leánya; szülei halála után megkeresztelkedett, elosztotta vagyonát a szegények között; Julianus császár idején épp ezért a „hitehagyásáért” végezték ki (†362 k.). Ü.: szept. 20. Ugyanezen a napon van egy újkori névrokonának, *Ri Boldog Susannának* az ünnepe, aki Koreában adta életét Krisztusért (†1846).

FÜGGELÉK

I.

A VALÓBAN HASZNÁLATOS KERESZTNEVEK NAPTÁRI RENDJE

A fentiekben bő választékot nyújtottunk a keresztnvekből, ez a napok szerint való összeállítás pedig – csekély kivétellel – csak a valóban használatos neveket tartalmazza. Ezzel a naptárszerkesztőknek akár kezére jární, hiszen a naptárban csak korlátolt számú név részére van hely.

Magától értetődik, hogy nem kerülhetnek nevek azonos számban az egyes napokra. Mindamellett csak néhány nap van, amelyre az általánosnál lényegesen több névünnep esik. Vannak viszont olyan napok, amelyekre egyáltalán nem jutott használatos név. Ilyen esetekben kétféleképpen jár el az összeállítás. Néha a könyvben bemutatott, de nem közhasználatú nevet iktat ilyen napokra, máskor teljesen üresen hagyja ezt a rovatot. Ez utóbbi megfelel a liturgikus naptárak gyakorlatának is.

Ez az összeállítás kizárólag a nevekkal foglalkozik, tehát egyáltalán nincs tekintettel az egyes napokra eső liturgikus ünnepekre és megemlékezésekre; az egyes napokon pedig a nevek sorrendjét egyedül az ott szereplő nevek gyakorisága határozza meg. Ez a magyarázata olyan szokatlan sorrendnek, mint pl. szept. 29-én: *Gábor, Mihály* vagy dec. 13-án: *Ol(t)ília, Elza, Luca*, vagy annak, hogy a rövidült (becézett) névalak megelőzi az alapnevet, mint pl. febr. 21-én: *Nóra, Eleonóra* vagy okt. 13-án: *Ede, Edu(v)árd*. A naptárszerkesztőt annyiban segíti ez az eljárás, hogy helyhiány esetén az utolsó neve(ke)t hagyhatja el, mint legritkább(ak)at. Itt kell még megjegyezni azt is, hogy bizonyos nagyon gyakori nevek (pl. *János, Mária*) többször szerepelnek a naptárban, mégpedig mindig az első helyen, jöllehet arról nincs gyakorisági statisztika, hogy az illető nevet viselők melyik szentet tisztelik pátrónusukként, vagy hányan ülik az egyik, hányan a másik napon névünnepüket.

JANUÁR

1. Mária, Fruzsina, Álmos.
2. Ákos, Ábel, Vazul.
3. Gyöngyvér, Genovéva, Dzsenifer.
4. Angyalka, Angelika.
5. Emilia.
6. Gáspár, Menyhért, Boldizsár.
7. Rajm(o)und, Valentin.
8. Erhard.
9. Julián, Juliánusz.
10. Vilmos.
11. Tasziló.
12. Ernő, Tajána.
13. Ivett(a), Veron(a), Csongor, Hilar(ius).
14. Félix.
15. Mór.
16. Marcell, Stefánia, Ahmed.
17. Antal, Roxána.
18. Margit(a), Piroska, Bea(trix).
19. Márió, Máriusz.
20. Sebestyén (Sebasztián), Fábián.
21. Ágnes.
22. Vince, Linda.
23. Emese, Emerencia.
24. Vera, Xénia.
25. Pál.
26. Paula, Titusz.
27. Angéla.
28. Tamás.
29. Valér.
30. Martina.
31. Marcella.

FEBRUÁR

1. Gitta, Kincső.
2. Mária, Kata, Janka, Virginia.
3. Balázs, Oszkár.
4. Andrea, Gabriella, Veronika.
5. Ágota, Kolos, Alida.
6. Réka, Dorottya.
7. Tódor.
8. Zsaklin.
9. Erika, Apollónia, Anetta, Abigél.
10. Skolasztika.
11. Marietta, Adolf, Titanilla, Dórisz.
12. Livia.
13. Leila.
14. Bálint, Jozéfa.
15. Georgína, Györgyi(ke), Gína.
16. Julianna.
17. Alex.
18. Bernarda.
19. Eliza.
20. Aladár, Paulina.
21. Nóra, Eleonóra, Norina.
22. Petra, Gréta, Tas, Keve.
23. Mirtill.
24. Mátyás.
25. Géza, Vanda.
26. Edina, Viktor, Győző, Alexander.
27. Gábor.
28. Oszvald.

MÁRCIUS

1. Albin.
2. Henrik.
3. Kamilla, Friderika, Mirkó.
4. Adrienn(e), Adrián, Kázmér, Adorján, Zorán, Adriána.
5. Olívia.
6. Fridolin.
7. Perpétua.
8. Zoltán, János, Beáta, Bea.
9. Franciska, Elvira, Katinka, Domokos.
10. Gusztáv, Etele.
11. Timea, Szilárd, Konstantin.
12. Teofánia.
13. Zsolt, Patrícia, Rozina, Arabella.
14. Matild, Tilda.
15. Lujza, Zakariás.
16. Vidor, Herbert.
17. Patrik.
18. Sándor, Nárcisz.
19. József, Józsa.
20. Iboly(k)a, Klaudia, Szandra, Alexa.
21. Nikolett(a).
22. Lea.
23. Ottó.
24. Karina.
25. Mária.
26. Emánuel, Manó, Manuéla.
27. Augusztá, Alpár.
28. Zsanett, Maja.
29. Bertold, Jónás.
30. Amadé.
31. Kornélia, Benjámin, Benő, Nelli, Béni.

ÁPRILIS

1. Hugó.
2. Ottokár.
3. Richárd.
4. Izidor.
5. Irén, Julianna, Lilla.
6. Bibor(k)a.
7. Árpád, Herman.
8. Valter.
9. Dusán.
10. Ezékiel.
11. Glória, Szaniszló.
12. Gyula, Zénó.
13. Ida, Hermin(a).
14. Tibor.
15. Neszta.
16. Bernadett, Enikő.
17. Klarissza.
18. Apolló.
19. Emma, Malvin(a), Zseraldina.
20. Tihamér.
21. Konrád.
22. Vaszília.
23. Béla, Adalbert.
24. György, Hunor.
25. Márk, Ervin, Niké.
26. Kilit.
27. Mariann(a), Zita
28. Dóra, Teodóra, Nimród.
29. Katalin, Antónia, Roberta, Robin.
30. Zsófia, Hilda, Plusz.

MÁJUS

1. Zsigmond, Berta, Amarilla.
2. Zoé.
3. Viola, Jakab, Violetta, Fülöp.
4. Flórián.
5. Irén.
6. Zsóka, Ditta.
7. Gizella, Bendegúz.
8. Viktor, Győző.
9. Karolin(a), Karola.
10. Pálma, Míra.
11. Fábiusz.
12. Gyöngy(i), Dalma, Pongrác, Achilles, Tilla.
13. Imola, Fatim(a)e, Imelda.
14. Gyöngy(i).
15. Zsófia, Szonja, Dóniz.
16. János, Botond.
17. Paszkál.
18. Erika, Alexandra, Erik, Hanga.
19. Ivó.
20. Kolombina.
21. Mirella.
22. Rita, Júlia, Emil, Hella.
23. Dezső, Renáta.
24. Eszter, Hanna, Vanessza.
25. Zsófia, Magda, Orbán, Miléna.
26. Evelin(a), Fülöp.
27. Ágoston.
28. Csanád.
29. Ervin.
30. Nándor, Johanna, Ferdinánd, Vazul.
31. Petronella, Villó.

JÚNIUS

1. Hortenzia.
2. Ármin, Erazmus.
3. Klotild.
4. Kerény.
5. Reginald.
6. Norbert, Cintia, Felicia, Norman.
7. Anett, Ninetta.
8. Ágnes, Helga, Medárd.
9. Annamária, Előd, Annabella, Felicián.
10. Diána.
11. Barnabás, Barna, Paula, Aletta.
12. Adelaida.
13. Antal, Antónia.
14. Herta.
15. Jolán(ta), Izolda, Leona.
16. Jusz(t)ina.
17. Alina.
18. Ma(á)rkó.
19. Romuald.
20. Baltazár.
21. Lujza, Alajos, Alojzia.
22. Ákos.
23. Édua.
24. Levente, Iván.
25. Dóra, Vilmos, Dorottya.
26. Örs.
27. László, Emma.
28. Marcella.
29. Péter, Judit, Pál, Petra.
30. Emiliána, Milla.

JÚLIUS

1. Olivér, Áron.
2. Ottó.
3. Tamás, Napsugár.
4. Izabell(a), Bettina.
5. Antal.
6. Dominika.
7. Vilibald.
8. Edgár.
9. Veronika.
10. Amália, Alma.
11. Olga, Bence, Benedek.
12. Gerzson, Leonóra.
13. Jenő, Henriett(a), Sára, Henrik, Ernesztina.
14. Zalán, Kamill(ó).
15. Roland, Egon, Vladimír.
16. Kármén.
17. Anikó, Sarolta, Elek, Zoárd, Bánk, Lotti.
18. Hedvig, Frigyes, Milán, Arnold.
19. Stella, Arzén.
20. Illés, Margaré(ij)ta, Marina.
21. Dániel, Lőrinc.
22. Magdolna, Lenke.
23. Brigitta.
24. Krisztina, Kinga, Csenge, Borisz.
25. Kristóf, Jakab, Valentina.
26. Anna, Joakim, Panna.
27. Natália, Lili, Aurél, Lilián(a), Rolf.
28. Viktor, Győző.
29. Márta, Bea(trix), Virág.
30. Judit, Julietta, Donatella.
31. Ignác, Helén(a).

AUGUSZTUS

1. Levente, Alfonz.
2. Özséb.
3. Lidia, Gusztáv.
4. János.
5. Mária, Afrodité.
6. Jusztusz.
7. Donát
8. Domonkos.
9. Edit, Román.
10. Csilla, Lőrinc.
11. Zsuzsanna, Klára.
12. Hilária.
13. Lenke, Gerda.
14. Miksa.
15. Mária, Ali.
16. Szerén(a), Rókus.
17. Jácint.
18. Ilona, Jelena, Ilonka.
19. Lajos, Bernát.
20. István, Sámuel, Vajk.
21. Piusz.
22. Boglár(ka), Mirjam.
23. Róza, Rózsa, Bence, Szidónia.
24. Bertalan, Aliz, Jonatán.
25. József, Lajos.
26. Natália.
27. Mónika.
28. Elemér, Ágoston.
29. Szabina, Huba.
30. Leticia.
31. Ramóna, Bella, Ramón, Arisztid, Aida.

SZEPTEMBER

1. Tamara, Artúr, Gedeon.
2. Ingrid, Bogdán.
3. Gergely.
4. Rozál(ia), Róza, Ida.
5. Lőrinc.
6. Beáta, Bea.
7. Regina, Menyhért, Márkus, Rea.
8. Mirjam, Marica.
9. Szergejusz.
10. Nikolett(a), Noémi.
11. Milán, Igor.
12. Mária, Irma.
13. János.
14. Irma.
15. Lóránt, Loránd, Melitta, Debóra.
16. Edit, Kornél, Ludmilla, Soma, Eugénia.
17. Ildikó, Róbert, Hildegard.
18. József.
19. Szabolcs, Emilia, Vilma, Dorián.
20. Zsuzsa.
21. Máté.
22. Írisz, Móric.
23. Tekla.
24. Mercédesz, Gellért.
25. Zsolt.
26. Damján.
27. Vince.
28. Vencel, Salamon.
29. Gábor, Mihály, Rafael, Gábel.
30. Hunor, Jeromos, Szófia.

OKTÓBER

1. Teréz, Rómeó.
2. Őrs.
- 3.
4. Ferenc, Hajnal(ka), Zóra.
5. Attila, Atilla.
6. Renáta, Renátó, René, Brúnó.
7. Mária.
8. Mária, Simeon.
9. Dénes, Sára, Elemér, Andor, Ábrahám.
10. Ferenc, Daniella, Soma.
11. Etel, Galina.
12. Edvin.
13. Kálmán, Ede, Edu(v)árd.
14. Celesztá.
15. Terézia, Aurélia.
16. Hedvig, Margit, Lehel.
17. Gabriella, Rudolf, Rezső, Ignác, Ella.
18. Lukács.
19. Laura, Frida.
20. Vendel, Irina.
21. Zsolt, Orsolya.
22. Korinna.
23. János, Koppány, Jozefin(a), Odett.
24. Gilbert.
25. Mór.
26. Demeter, Amanda, Dömötör, Armand.
27. Antonietta.
28. Alfréd, Simon, Szimonetta.
29. Anita, Melinda.
30. Alfonz.
31. Farkas.

NOVEMBER

- 1.
2. Tóbiás.
3. Szilvia, Hubert.
4. Károly, Sarolta.
5. Imre.
6. Lénárd, Kriszta.
7. Erna, Karina.
8. Zsombor, Kolos.
9. Tivadar, Teodor.
10. Tünde, Ariel, Leó, Ariella.
11. Márton, Martin.
12. Krisztián, Livia, Lilla, Keresztély, Aba.
13. Szaniszló.
14. Klementina.
15. Albert, Lipót, Csanád.
16. Ödön, Inez, Edmond.
17. Gergő, Dénes, Hilda, Gertrúd.
18. Román.
19. Erzsébet, Betti, Bettina.
20. Félix, Bulcsú.
21. Amelita.
22. Cecília.
23. Kelemen.
24. Flóra.
25. Katalin, Liza, Melina.
26. Konrád.
27. Virgil.
- 28.
29. Ilma.
30. András, Endre, Andor.

DECEMBER

1. Bianka, Blanka, Natasa.
2. Aranka, Vivien, Viviána.
3. Ferenc.
4. Borbála, Barbara, Babett, Boróka, Ada.
5. Csaba.
6. Miklós, Nikolett(a).
7. Ambrus.
8. Mária, Emőke.
9. Valéria.
10. Eulália.
11. Artúr.
12. Franciska, Fanni.
13. Ot(t)ília, Elza, Luca, Lúcia.
14. Bertold.
15. Valér.
16. Etelka, Albina.
17. Lázár.
18. Karácson.
19. Tea.
20. Teofil.
21. Péter, Petra.
22. Zénó.
23. Viktória.
24. Éva, Ádám, Adél, Hermin(a).
25. Anasztázia.
26. István.
27. János.
- 28.
29. Dávid.
30. Sebő.
31. Kitti, Szilveszter, Melánia.

II.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Az első kiadás ilyen című jegyzéke természetesen változatlanul érvényes most is, hiszen a névcikkek többsége azonos a két kiadásban, és az újakhoz is használtuk azokat a műveket, illetve egy részüket. Így elengedőnek látszik a csak ehhez a kiadáshoz használt források felsorolására szorítkozni. Ezek a következők:

Ádám Imre cikke. Magyar Nyelv LXXXVIII. (1992) 99. l. skk.

Duden: Lexikon der Vornamen von Günther Drosdowski. Mannheim – Wien – Zürich, 1974.

Fekete Antal: Keresztneveink nyomában. Budapest, 1991.

Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. I–II. Budapest, 1988.

Lutz Mackensen: Das grosse Buch der Vornamen. München, 1990.

Mizser Lajos cikkei: Magyar Nemzet, 1980. ápr. 6.; Benkő Lóránd-
emlékkönyv. Budapest, 1991. 443. l. skk.; Magyar Nyelv LXXXVIII.
(1992) 101. l. skk. Névtani Értesítő, 15. sz. (1993).

Torsy, Jakob: Der grosse Namenstagskalender. Einsiedeln – Zürich –
Freiburg – Wien, 1976.

Várnai Zsuzsa cikke: Névtani Értesítő, 15. sz. (1993).

TARTALOMJEGYZÉK

A második kiadás elé: Dr. Konkoly István megyéspüspök ajánló sorai	5
Tájékoztató	7
A rövidítések magyarázata	11
FÉRFINEVEK	13
NŐI NEVEK	105
A valóban használatos keresztnévek naptári rendje	194
Felhasznált irodalom	207

A név, főként a keresztnév titokzatos és mély kapcsolatban áll legbensőbb énünkkel, egyéniségünkkel, összeköt embertársainkkal és rég porladó ősökkel; még az Úristen is nevünkön szólít bennünket (Izajás 43,1.). Katolikus meggyőződésünk szerint a keresztésben kapott nevünk egy védőszent pártfogása alá helyez, és ez a védőszent példaképünk is az örök haza felé vezető úton. Az ő ünnepe pedig egyúttal névnapunk is.

Keresztneveinket és védőszentjeinket mutatjuk be ebben a munkában.

A könyvben található neveknek csak kisebb része olyan mint amelyet szentek neveként ismert meg nemzetünk, a többség csak mint név jelentkezett először a köztudatban. Ezekhez csatol, javasol a hangzás- vagy jelentésbeli hasonlóság alapján védőszentneveket a szerző, de természetesen nemcsak ezeket, hanem az első csoport védőszentjeit is ismerteti. Ez a neveknek, mint kultúrértékeknek a II. Vatikáni Zsinat szellemében való megszentelése és egyúttal a katolikus igények kielégítése.